

RYDICE EURYDICE EURYDICE EURYDICE EURYDICE
YDICE EURYDICE E EURYDICE EURYDICE EURYDICE
ERYDICE EURYDICE EURYDICE EURYDICE EURYDICE
YDICE EURYDICE EURYDICE EURYDICE EURYDICE E

Avrupa'da Vatandaşlık

Eğitimi

E EURYDICE EURYDICE EURYDICE EURYDICE EURYDICE
EURYDICE EURYDICE EURYDICE EURYDICE EURYDICE
EURYDICE E EURYDICE EURYDICE EURYDICE EURYDICE
ICE EURYDICE EURYDICE EURYDICE EURYDICE EURYDICE
CE EURYDICE EURYDICE EURYDICE EURYDICE EURYDICE
ICE EURYDICE EURYDICE EURYDICE EURYDICE EURYDICE
E EURYDICE EURYDICE EURYDICE EURYDICE EURYDICE
E EURYDICE EURYDICE EURYDICE EURYDICE EURYDICE
E EURYDICE EURYDICE EURYDICE EURYDICE EURYDICE
RYDICE EURYDICE EURYDICE EURYDICE EURYDICE
DICE EURYDICE EURYDICE EURYDICE EURYDICE
EURYDICE EURYDICE EURYDICE EURYDICE EURYDICE
URYDICE EURYDICE EURYDICE EURYDICE EURYDICE
EURYDICE EURYDICE EURYDICE EURYDICE EURYDICE
EURYDICE EURYDICE

Avrupa'da Vatandaşlık Eğitimi

Bu kitap Eğitim, İşitsel-Görsel Medya ve Kültür Yürütme Ajansı tarafından yayınlanmıştır (EACEA P9 Eurydice).

ISBN 978-92-9201-264-9

doi: 10.2797/83012

Bu belgeye internet üzerinden de erişilebilir:
<http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice>

Mayıs 2012'de tamamlanmıştır.

© Eğitim, İşitsel-Görsel Medya ve Kültür Yürütme Ajansı, 2012.

Bu yayının içeriği ticari amaçlar dışında kullanılması durumunda 'Eurydice Ağı' referans verilerek ve yayın tarihi belirtilerek kısmen çoğaltılabilir.

Belgenin tamamının çoğaltılmasına ilişkin izin talepleri EACEA P9 Eurydice Ağına iletilmelidir.

Education, Audiovisual and Culture Executive Agency
P9 Eurydice
Avenue du Bourget 1 (BOU2)
B-1140 Brussels
Tel. +32 2 299 50 58 Fax +32
2 292 19 71
E-posta: eacea-eurydice@ec.europa.eu
Websitesi: <http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice>

ÖNSÖZ

İÇİNDEKİLER

Önsöz

Genel Giriş

Yönetici Özeti

Bölüm 1: Vatandaşlık Eğitimi Müfredatı: Yaklaşımlar, Eğitim Zamanı ve İçeriği	17
1.1. Vatandaşlık eğitimi yaklaşımları	18
1.2. Tavsiye edilen eğitim zamanı	24
1.3. İçerik	27
Özet	38
Bölüm 2: Öğrenci ve Velilerin Okul Yönetimine Katılımı	39
2.1. Öğrencilerin okul yönetimine katılımını teşvik etmek için resmi yönetmelik ve tavsiyeler	39
2.2. Öğrencilerin okul yönetimine katılımı: 2009 Uluslararası Sivil ve Vatandaşlık Eğitimi Çalışması (ICCS) verileri	50
2.3. Demokratik okul yönetimine veli katılımı	51
Özet	57
Bölüm 3: Okul Kültürü ve Öğrencilerin Topluma Katılımı	59
3.1. Başarılı vatandaşlık eğitimi için katılımcı bir okul kültürü	59
3.2. Yerel topluluk ve geniş toplumda öğrenci katılımını teşvik etmek için tedbirler	61
3.3. 2009 ICCS verilerine göre öğrenciler için sivil toplumsal faaliyetlere katılım fırsatları	
Özet	70
Bölüm 4: Ölçme, Değerlendirme ve İzleme	71
4.1. Öğrenci değerlendirme	71
4.2. Okul değerlendirme	76
4.3. Eğitim sistemlerinin denetimi	82
Özet	86
Bölüm 5: Öğretmenler ve Okul Müdürleri için Hazırlık ve Destek	87
5.1. Öğretmen eğitimi ve desteği	87
5.2. Okul müdürü sorumlulukları, eğitimi ve destek tedbirleri	93
Özet	96
Sonuçlar	97

Kaynakça	103
Sözlük	105
Şekiller Tablosu	107
Ekler	109
Teşekkür	137

GENEL GİRİŞ

Eşitlik ve sosyal uyum arayışı, ulusal düzeyde ve Avrupa düzeyinde son yıllarda artan siyasi bir öncelik olmuştur. Vatandaşları, özellikle de gençleri, aktif sosyal ve siyasi hayata katılmaya teşvik etmek bu konulara değinmek için başlıca araç olarak görülmüştür; dolayısıyla eğitim, bu konuda önemli bir boyut olarak tespit edilmiştir.

Son on yılda eğitim alanında Avrupa işbirliğini şekillendiren ve 2020 yılına kadar gelişmeleri etkilemeye devam edecek olan başlıca politika belgeleri, aktif vatandaşlığı teşvik etmenin önemini fark etmiş ve sonuçta da Avrupa'da ⁽³⁾ eğitim sistemlerinin temel hedeflerinden biri haline gelmiştir. Ayrıca, hayat boyu öğrenme için Avrupa referans çerçevesi temel yeterlilikleri ⁽⁴⁾ gençlere okul eğitimi sırasında, bilgi, beceri ve tutum açısından tanımlanmış sosyal ve sivil yeterlilikleri geliştirmek için yardım edilmesini önermektedir. Bu yeterlilik temelli yaklaşım, vatandaşlık eğitimi gibi konuları da içeren eğitim ve öğrenimi düzenleyen bir dizi yeni yaklaşıma işaret etmektedir. Pratik becerilere daha fazla odaklanma, öğrenme çıktılarına odaklanma yaklaşımı ve öğretmenlerin bilgi ve becerilerinin sürekli gelişiminin desteklediği yeni değerlendirme yöntemleri, temel yeterliliklerin başarıyla uygulamasında önem taşımaktadır. Ayrıca, Avrupa çerçevesi, öğrencilerin aynı zamanda, örneğin işverenlerle okul temelli etkinlikler, gençlik grupları, kültürel faaliyetler ve sivil toplum kuruluşlarına aktif katıldıkları büyük fırsatlar gerektirmektedir (Avrupa Komisyonu, 2009b).

Avrupa Komisyonu temel yeterlilikler yaklaşımını geliştirmede Üye Devletleri desteklemek için birkaç önemli girişim başlatmıştır. Sivil yeterlilikler ve eğitimde aktif vatandaşlık alanındaki göstergeleri araştırmak ve geliştirmek üzere tavsiyede bulunacak bir uzman grubu 2006 yılında kurulmuştur. Bu uzman grup, özellikle de genç Avrupalıların sivil yeterlilikleri ile ilgili birleşik göstergeler oluşturan Yaşam boyu Öğrenme Araştırma Merkezi'nin (CRELL) çalışmalarını incelemektedir. Okuldaki yeterlilik temelli yaklaşımın başarılı bir şekilde uygulanması için en önemli konulardan biri olarak değerlendirmeye ilgili çalışmalara odaklanan bir başka yeterlilik ve müfredat reformu üzerinde AB uzman grubu çalışmaktadır. Beceri gelişimi ve değişen tutumlarla temel yeterliliklerin uygulanmasında önemli alanlarda ilerlemeyi ölçmek için yeni değerlendirme yöntemleri üzerinde durulmaktadır.

Buna paralel olarak, 2010-2018 AB Gençlik Stratejisi, gençler arasında aktif vatandaşlık, sosyal kapsama ve dayanışmayı ana hedefler olarak ilan etmiştir ⁽⁵⁾. Strateji hem örgün hem de yaygın eğitim faaliyetlerinde vatandaşlığın geliştirilmesi ile ilgili eylemlere yer vermiştir, örneğin 'sivil toplum ve temsili demokrasiye katılım' ve 'gönüllülüğün sosyal kapsama ve vatandaşlık için bir araç olması'. Ayrıca, 2011 yılında, iki önemli gelişme yaşanmıştır: bu yıl Aktif Vatandaşlığı Geliştirmeye Yönelik Gönüllü Faaliyetler Avrupa Yılı olarak belirlenmiş ve Macar Başkanlığı Mart ayında Eğitim Bakanlarının bulunduğu gayri resmi bir toplantıda aktif vatandaşlık için eğitim konusunu görüşmelerin odak noktası yapmıştır.

⁽³⁾ Bkz. AB Konseyi: *Eğitim ve Öğretim Sistemlerinin Somut Geleceğe Yönelik Hedefleri. Eğitim Konseyinden Avrupa Konseyine Rapor*. 5980/01 (Brüksel, 14 Şubat 2001) ve eğitim öğretimde Avrupa işbirliği için stratejik çerçeve('ET 2020') 12 Mayıs 2009 tarihli Konsey sonuçları OJ C 119, 28.5.2009.

⁽⁴⁾ Yaşam boyu öğrenme için temel yeterliliklere ilişkin 18 Aralık Konsey ve Avrupa Parlamentosu 2006/962/EC Tavsiyesi, OJ L 394, 30.12.2006.

⁽⁵⁾ Gençlik alanında Avrupa işbirliği için yenilenmiş 27 Kasım 2009 tarihli Konsey Kararı (2010-2018), OJ C311, 19.12.2009 [pdf]. http://ec.europa.eu/youth/pdf/doc1648_en.pdf [07 Mayıs 2012'de erişildi.]

Avrupa Komisyonu'nun aktif vatandaşlığı teşvik taahhüdü uzun zamandır söz konusudur. Birbirini izleyen iki eylem programı bu konuda gündemi desteklemiştir. Mevcut Avrupa Vatandaşlık Programı (2007-2013) AB vatandaşlarını yakınlıştırmayı ve geleceklerine dair tartışmalarda yer almalarını sağlamayı amaçlamaktadır. Ayrıca, Avrupa'nın değişik yerlerinden insanları bir araya getirerek toplantılar, görüş alışverişleri ve tartışmalarla aktif vatandaşlığı teşvik etmeyi ve karşılıklı anlayışı güçlendirmeyi amaçlamaktadır⁽⁶⁾. AB'nin politika oluşturmada Avrupa vatandaşlarının aktif katılımını teşvik etmek, aynı zamanda Avrupa Vatandaşları 2013 Avrupa Yılı amaçlarından biri olacaktır.

Son olarak, Avrupa Komisyonu Mayıs 2010'da tüm AB üyesi devletler tarafından kabul edilen Demokratik Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimine ilişkin Sözleşmenin uygulanmasını teşvik etmek amacıyla Avrupa Konseyi ile işbirliği yapmaktadır. Bu bağlamda, Avrupa Komisyonu ve Avrupa Konseyi Kasım 2012'de Strasburg'da yapılacak Sözleşmenin etkileri konulu ortaklaşa bir konferans düzenleyecektir.

Hedefler ve tanımlar

Bu siyasi gelişmeler ışığında, mevcut Eurydice raporu Avrupa ülkelerinde vatandaşlık eğitimi ile ilgili son yıllarda alınan önlemler ve politikaların gelişim sürecini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Vatandaşlık eğitiminin sağlanması için bütünleyici olan aşağıdaki alanlara odaklanmıştır:

- Müfredat amaçları, yaklaşımları ve organizasyon
- Öğrenci ve velinin okul yönetimine katılımı
- Okul kültürü ve öğrencinin topluma katılımı
- Öğrenci değerlendirmesi, okul değerlendirme ve eğitim sistemi performansı
- Öğretmenler ve okul müdürleri için eğitim ve destek

Bu rapor, Demokratik Vatandaşlık projesi için Eğitim tanımlarından ilham alan Avrupa Konseyi Eurydice ağı (Eurydice, 2005), tarafından daha önceki çalışmada aynı konuda ortaya konan kavramsal çerçeveye dayanır. Vatandaşlık eğitimi alanındaki çeşitli araştırmalarda olduğu gibi, bu rapor da vatandaşlık kavramının sadece kişi ve devlet arasındaki basit bir hukuki ilişkinin ötesinde olduğu gerçeğini kabul eden bir vatandaşlık anlayışına dayanmaktadır. Vatandaşların siyasi, sosyal ve sivil hayata katılımın artırılmasına dayanan vatandaşlık kavramı, Avrupa düzeyinde destek bulan 'aktif vatandaşlık' (Hoskins ve ark., 2006) kavramında bulunan demokratik toplumların merkezindeki bir dizi ortak değer anlayışına dayanmaktadır.

Temel yeterlilikler Avrupa çerçevesince tanımlandığı gibi sivil yeterlilikler aktif vatandaşlığı uygulayabilmektedir; bunlar toplum ile sosyal ve siyasal hareket anlayışını da kapsayan temel demokratik kavramlar hakkında bilgi; Avrupa uyum süreci ve AB yapıları ve hem geçmişte hem de günümüzde olan önemli sosyal gelişmelere odaklanmaktadır. Sivil yeterlikleri oylama yoluyla karar alma süreci de dahil olmak üzere kamusal alanda yapıcı bir katılım isteği ile eleştirel düşünme ve iletişim becerileri gibi becerileri gerektirir. Son olarak, çeşitli düzeylerde topluma aidiyet duygusu, demokratik değerlere ve çeşitliliğe saygı yanı sıra sürdürülebilir kalkınmaya destek sivil yeterliliklerin ayrılmaz bileşenleri olarak vurgulanmaktadır.

Bu rapor kapsamında, vatandaşlık eğitimi, öğrencilerin yaşadıkları toplumun gelişimi ve refahı için katkıda bulunmak için okul düzeyinde gerekli bilgi, beceri ve tutumlara sahip olan aktif vatandaşlar olmaya hazırlanmasını ifade eder.

(6) Daha fazla bilgi için, bkz. http://ec.europa.eu/citizenship/index_en.htm.

Sadece sınıf içi eğitim ve öğrenmeyi değil aynı zamanda okul hayatı ve toplumsal faaliyetler yoluyla kazanılan pratik deneyimleri de kapsayan geniş bir kavramdır. IEA tarafından ifade edilen 'sivil hayatın süreçleri ve resmi kurumlarına dair bilgi ve anlayış' ile sınırlı (örneğin, seçimlerde oy verme gibi) (IEA 2010a, s. 22) daha dar bir kapsam söz konusudur.

Kapsam

Bu çalışma, AB üye ülkeleri, İzlanda, Norveç, Hırvatistan ve Türkiye de dahil olmak üzere Eurydice ağındaki 31 ülke (7) ile ilgili bilgi sağlar. İlerisi için planlanan tüm reformlar da dikkate alınmıştır. İlk ve ortaöğretim ile lise (ISCED 1, 2 ve 3) kapsamaktadır. Referans yılı 2010/11'dir.

Okullar açısından hibe destekli özel sektörün de kapsandığı Belçika, İrlanda ve Hollanda dışında sadece devlet okulları yer almaktadır. Ayrıca, İrlanda'daki okulların büyük çoğunluğu yasal olarak özel sermayeli olarak tanımlanır ama aslında, tamamen devlet tarafından finanse edilen ve ücretlerin veliler tarafından ödenmediği okullardır. Hollanda'da, özel ve kamu eğitiminin eşit finansmanı ve uygulanması anayasasında belirtilmiştir.

Verilen bilgiler genel olarak ulusal eğitim yetkilileri tarafından yayınlanan resmi düzenlemeler, öneriler ya da yönergeler dayanmaktadır, Belçika, İspanya ve Almanya'da eğitimde üst düzey yetkililer 'merkezi seviyede' olarak adlandırılacaktır.

İçerik

Rapor her biri Avrupa okullarındaki vatandaşlık eğitiminin farklı bir yönü ile ilgili beş bölümden oluşur. Ulusal politikaların ve uygulamaların örnekleri ana metinden farklı olarak daha küçük yazı stili ile sunulmuştur. Bu örnekler karşılaştırmalı çalışmadaki genel ifadelerin pratik açıklamalarını sunar ya da belirli ulusal bilgileri vererek tartışmaya eklenebilir. Örnekler bazı ülkelerde genel bir eğilim olarak görülenlerin istisnalar olduğunu gösterebilir.

Bölüm 1, merkezi düzeyde müfredat ve yönergelerde vatandaşlık eğitiminin durumuna genel bir bakış sunar ve bu konuda önerilen öğretim yaklaşımlarını inceler. Kendi başına ya da ayrı bir okul konusu (bir ülkeden diğerine farklı adlandırılır), diğer konulara bütünlük olarak (örneğin, tarih, coğrafya, vb. gibi) veya tüm derslerde yer alacak şekilde müfredatta yer alabilir. Vatandaşlık eğitimine ayrılmış konular için önerilen eğitim zamanı gözden geçirilir. Bu bölüm, merkezi düzeyde yönetim belgelerinde yer aldığı gibi vatandaşlık eğitiminin temel amaçları ve içeriğine yer verir. Son olarak, 2009 Uluslararası Sivil ve Vatandaşlık Eğitim Çalışması (ICCS) sonuçlarına dayalı olarak yurttaşlık ve vatandaşlık eğitimi ile ilgili öğretmen görüşleri hakkında bilgi sunar.

Bölüm 2 vatandaşlık bilgi ve beceri gelişimine önemli ölçüde katkıda bulunan okul örgütünün bir yönü olarak, öğrenci ve velilerin okul yönetime katılmaları için fırsatlar üzerinde durur. Bu bölümde öğrenci ve velilerin okul yönetimine katılımı için sınıfın konseyleri ve okulun yönetici organlarında temsili gibi mekanizmalar ile ilgili resmi düzenlemeler ve öneriler derinlemesine bir analiz sunmaktadır. ICCS 2009 sonuçlarına göre resmi düzenlemeler ve tavsiyeler, gerçek düzeyde okul seçimlerine ve okulda karar verme süreçlerine öğrenci katılımı ile ilgili bir perspektif ortaya koyar.

(7) İsviçre ve Hırvatistan Eurydice ağına 2011'in başında dahil olmuştur, ancak sadece Hırvatistan bu çalışmada yer almaktadır.

Bu bölüm aynı zamanda okul yönetimine öğrenci katılımının teşvik edilmesi ve veli katılımını desteklemek için mevcut eğitim programlarının iyi uygulamaları hakkında bilgi sağlar.

Bölüm 3 öğrenci okulu bağlamı içinde ve ötesinde etkin ve demokratik vatandaşlık deneyiminin nasıl olduğunu tartışmaya devam etmektedir. Bu bölüm ülkelerde okul hayatı ve kültür aracılığıyla öğrenciler ve sivil / demokratik değerleri arasında yurttaş eylemlerinin desteklenmesini irdelemektedir. Bunları gözden geçirerek tek tek ülkelerin yerel halkı da dahil olmak üzere toplumda öğrenci katılımının teşvik durumunu açıklar. Son olarak, ICCS 2009 verilerine dayanarak Avrupa ülkelerindeki sivil toplum ile ilgili faaliyetlere öğrenci katılımı için fırsatlar hakkında bilgi vermektedir.

Bölüm 4'ün odak noktası vatandaşlık eğitiminin sağlanması ve sonuçlarının değerlendirilmesidir. Özellikle okul ve toplum yaşamına öğrencilerin aktif katılımını değerlendirmeyi kolaylaştıran araçlarla ilgili olarak, vatandaşlık eğitimi alanında öğrencilerin değerlendirilmesinde öğretmenlere destek verilmesidir. Aynı zamanda vatandaşlık eğitimindeki öğrenci başarısının ne ölçüde bir sonraki eğitim kademesine geçişteki kararları etkilediği de incelenir. Bu bölümde vatandaşlık ile ilgili konuların okul değerlendirmesinde dikkate alınıp alınmadığı analiz edilir. Ve nihayetinde, vatandaşlık eğitiminin sağlanması ile ilgili olarak ulusal eğitim sistemlerinin performanslarını değerlendirmek için son on yılda başvuru denetim süreçlerini inceler.

Bölüm 5 vatandaşlık eğitiminin uygulanmasında iki temel grup olan öğretmen ve okul müdürleri için nitelikler ve desteği araştırır. Vatandaşlık eğitimi için gerekli nitelikleri tartışır ve Avrupa'da vatandaşlık eğitimi ile ilgili sürekli mesleki gelişim (SMG) programlarıyla ilgili çeşitli açıklamaları içerir. Ayrıca okul müdürlerinin rolünü analiz eder ve müdürlerin okulda vatandaşlık eğitimi uygulamaya yardımcı olmak için herhangi bir özel eğitim alıp almadıklarını araştırır.

Toplumda vatandaşlıkla ilgili faaliyetlerde öğrenci katılımını teşvik eden ulusal girişimlerin temel özellikleri bu raporun ekinde mevcuttur. Ayrıca, 2005 yılından bu yana ülkelerde gerçekleştirilen vatandaşlık eğitimi ile ilgili ana reformlar Eurydice web sitesinde yer almaktadır.

Yöntem

Raporun kapsamı Eurydice ağına Ulusal Birimleri ile Eğitim ve Kültür Genel Müdürlüğü bünyesinde aktif vatandaşlık için göstergelerden sorumlu Avrupa Komisyonu uzman grubu ile işbirliği içinde tanımlanmıştır.

Bu rapor, EACEA bünyesindeki Eurydice Birimi tarafından geliştirilen iki anketin Eurydice ağı Ulusal Birimlerince toplanan cevaplarına dayanmaktadır. İlk anket okul organlarında öğrenci katılımı ile ilgilidir ve Macar dönem başkanlığı (yukarıya bakınız) sırasında Eğitim Bakanlarına teslim edilen aynı konuya ilişkin bir çalışma belgesi ile sonuçlanmıştır. Bu çalışma belgesinden edinilen bilgiler, mevcut raporun 2. Bölümüne dahil edilmiştir (yukarıya bakınız). Bu raporun kapsadığı diğer tüm konuları ele alan ikinci anket, Eurydice ağı ile yakın işbirliği içinde geliştirilmiştir.

Politika bilgileri, Uluslararası Eğitim Başarılarının Değerlendirilmesi Birliği (IEA) tarafından gerçekleştirilen 2009 Uluslararası Sivil ve Vatandaşlık Eğitim Çalışması (ICCS) ⁽⁸⁾ tarafından sağlanan ilgili nicel verilerin ikincil analizi ile desteklenmektedir.

⁽⁸⁾ Çalışmanın erişilebileceği websitesi <http://iccs.acer.edu.au/>

EACEA bünyesindeki Eurydice Birimi raporu hazırlanmasından sorumludur ve çalışmaya katılan tüm Ulusal Birimler raporu kontrol etmiştir ⁽⁹⁾.Yönetici özeti ve sonuçları EACEA bünyesindeki Eurydice Birimi sorumluluğundadır. Tüm katılımcılar belgenin sonunda belirtilmiştir.

⁽⁹⁾ Lihtenştayn ve İsviçre bu raporda yer almamıştır.

YÖNETİCİ ÖZETİ

Ülkelerin ulusal müfredatlarında vatandaşlık eğitimi

Vatandaşlık eğitimi tüm ülkelerde ulusal müfredatın bir parçasıdır. Okullarda üç şekilde işlenmektedir: Başka bir konu veya öğrenme alanının bir parçası olarak, müfredatın bir boyutu olarak, ya da tek başına bir konu olarak. Bu yaklaşımların birleşimi sıklıkla kullanılmaktadır. Yirmi ülkede veya bölgede bazen ilköğretim düzeyinden başlayarak, ama genellikle orta öğretim düzeyinde, vatandaşlık eğitimi ayrı bir zorunlu derstir. Vatandaşlık eğitiminin ayrı bir ders olarak öğretim süresi ülkeler arasında önemli farklılıklar göstermektedir: Fransa'da 12 yıldan Bulgaristan ve Türkiye'de bir yıl kadar değişmektedir.

Avrupa ülkelerinin müfredatı vatandaşlığın çok boyutlu doğasını iyi bir şekilde yansıtmaktadır. Okullar sadece öğrencilerin edinmesi gereken teorik bilgiye yönelik hedefleri değil, aynı zamanda kazanılması gereken beceriler, geliştirilecek tutum ve değerlere yönelik hedefleri de belirler; öğrencilerin okul içinde ve dışında aktif katılımı da yaygın olarak teşvik edilmektedir. Genel olarak, vatandaşlık müfredatı demokratik toplumların temel ilkeleri, kültürel çeşitlilik ve sürdürülebilir kalkınma gibi çağdaş toplumsal konular ile bunların Avrupa ve uluslararası boyutlarını geniş ve çok kapsamlı bir yelpazede ele alır.

Öğrenci ve velilerin okul yönetimine katılımının yaygın tanıtımı

Öğrenciler vatandaşlıkla ilgili bilgileri sadece sınıfta değil, informal öğrenme ile de öğrenirler. Öğrencilere demokratik sürecin değerleri ve ilkelerini keşfetme fırsatının verildiği bir okul ortamında vatandaşlık eğitimi daha etkilidir. Bütün ülkeler sınıf temsilcileri, öğrenci konseyleri veya yönetim organlarında okul öğrenci temsilcisi şeklinde olsun, okul yönetimine öğrenci katılımını teşvik eden yönetmelikler hazırlamıştır. Eğitim seviyesi yükseldikçe, bu okullarda çalışan öğrenci katılımını sağlayacak düzenlemeler daha yaygınlaşır. Okullardaki demokratik kültür ve okul içerisindeki işlemler de okul yönetimine veli katılımına ilişkin düzenleme veya tavsiyelerle güçlendirilmektedir. Kıbrıs, İsveç ve Türkiye dışındaki tüm ülkeler, ilk ve orta eğitimde bu tür önlemleri almıştır.

Düzenlemeler ve tavsiyelerin yanı sıra, ülkelerin yaklaşık üçte biri ulusal okul yönetimine öğrenci ve veli katılımını teşvik etmeye ve bu alanda becerilerini güçlendirmeye yönelik ulusal eğitim programları başlattıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca, az sayıda ülkede, dış değerlendirmede okul düzeyinde çeşitli karar vermede veya istişare organlarında öğrenci, veli ve öğretmenlerin katılımının boyutu incelenerek, okul yönetimi konusuna yönelmektedir.

Bir yandan öğrenci katılımına dair resmi düzenlemeler ve öneriler diğer yandan, ICCS 2009 çalışmasında ölçülen okul seçimlerine öğrenci katılımı düzeyi arasındaki ilişkinin kesin kanıtı mevcut bilgilerde bulunmamaktadır. Hem güçlü hem de zayıf örnekler Avrupa ülkelerinde görülebilir.

Çeşitli okul dışı program ve yapılarda uygulamaya dönük vatandaşlık deneyimleri

Avrupa ülkelerindeki uygulama gençlerin okul dışında vatandaşlık ile ilgili faaliyetlere katılımını teşvik etmek için üç ana yöntem ortaya çıkarmaktadır.

Birincisi, Avrupa ülkelerinin yaklaşık üçte birinde, ulusal müfredat gibi yönetici belgeleri hem de diğer öneriler ve düzenlemeler yerel toplumda ve daha geniş toplum içerisinde öğrenci katılımını teşvik etmektedir.

İkincisi, çoğu Avrupa ülkesinde çeşitli programlar ve projeler aracılığıyla öğrencilere okul dışında vatandaşlık becerilerini öğrenme fırsatı sağlayan eğitim kurumları desteklenmektedir. Yerel halk ile birlikte çalışmak, toplumda demokratik katılımı keşfetmek ve yaşamak, çevre koruma gibi güncel konuları ele almak ve kuşaklar ile milletler arasında işbirliği kamu finansmanı programları ile desteklenen faaliyetlere örnek olarak verilebilir. Son olarak, çoğunlukla orta öğretim düzeyindeki politik yapılar öğrencilere bir tartışma forumu kazandırmak ve onları ilgilendiren konularda görüşlerini dile getirmelerine olanak vermek amacıyla tasarlanmıştır. Bazı ülkelerde bu konular doğrudan okul hayatı ile ilgilidir, bazılarında ise çocukları ve gençleri ilgilendiren her hangi bir konuyla ilgili olabilir.

2009 Uluslararası Sivil ve Vatandaşlık Eğitim Çalışması (ICCS) verilerinde okul müdürlerine göre, sekizinci sınıf öğrencilerin bazı ülkelerde diğerlerine göre sivil toplum faaliyetleri ile ilgili bir dizi faaliyete katılmak için daha fazla fırsatı vardır. Bu sonuçlar ulusal programlar veya projeler geliştirmede ya da yerel girişimleri vatandaşlık becerilerini geliştirmede okul dışı etkinlik türlerini teşvik etmede daha fazla destek sağlaması ihtiyacını gösterir.

Yurttaşlık değerlendirmesinde süregelen bazı zorluklar

Değerlendirme, eğitim ve öğretimin ayrılmaz bir parçasıdır ve uygun değerlendirme araçları ile diğer konularda olduğu gibi, vatandaşlık eğitimini sağlamak için değerlendirme yapılmalıdır. Norveçli öğretmenlerin bildirdiği gibi uygun değerlendirmenin eksikliği, vatandaşlığın ayrı bir konu olarak uygulanmasında zorluklara yol açmıştır. Zorunlu ve tek başına ders olarak vatandaşlık konularında elde edilen puanlar, genellikle eğitimin bir sonraki seviyesine geçişinde veya okul bitirme belgesi verilirken dikkate alınır. Ancak, bu genel eğilimin bazı istisnaları, kısıtlı sayıda konularda dış final sınavlarında genellikle eğitimde bir üst seviyeye geçişte vatandaşlığın ayrı bir konu olmadığı durumlarda görülebilir. Aslına bakılırsa, vatandaşlıkla ilgili konularda öğrenci başarı değerlendirilmesi, genellikle dahili gerçekleştirilir. Sadece iki ülkede sistematik dış final sınavları mevcuttur.

Avrupa düzeyinde belirlenen diğer temel yeterliliklere gelince, sosyal ve sivil yeterliliklerin değerlendirilmesi beceri ve tutumları içine alacak şekilde, teorik bilgi ediniminin ölçümünün ötesinde değerlendirme yöntemlerini gerektirmektedir. Bazı ilginç gelişmeler bu açıdan kayda değer bulunmaktadır. Öncelikle bazı ülkelerde öğrencilerin bilgi, beceri ve tutumlarına yönelik, belli bir konudan bağımsız sosyal ve sivil yeterlilikleri değerlendiren öğretmenler için değerlendirme araçları ya da öğrenciler için standart ulusal testler tasarlanmaya başlanmıştır. İkincisi, ülkelerin yaklaşık üçünde okul yaşamında ve toplum içinde öğrenci katılımının değerlendirilmesi için ortaöğretim düzeyinde merkezi kurallar yayınlanmıştır. Bu değerlendirme, öğrenciler için kişisel profillerin oluşturulması, sertifika ile okul dışında katılımın gösterilmesi, ya da okul ve / veya toplum içinde öğrenci katılımı kriterleri temelinde vatandaşlık konularında başarının değerlendirilmesi

dahil olmak üzere çeşitli biçimler almaktadır.

Eğitimde iyileştirme ve öğretmen ve okul müdürlerinin mesleki gelişimi

Öğretmen eğitiminin genel durumu vatandaşlık eğitiminde öğretmen yeterliklerini güçlendirmek için daha fazla çabanın gerekli olduğu ortaya konmaktadır. Vatandaşlık eğitimi uzman öğretmeni olarak eğitim görmek için olanaklar halen yaygın değildir, sadece Avusturya, Slovakya ve Birleşik Krallık'ta (İngiltere) ya temel öğretmenlik eğitimi programları yoluyla ya da Sürekli Mesleki Gelişim (SMG) aracılığıyla mümkündür. Vatandaşlık eğitimi için gerekli nitelikler ilköğretim seviyesinde geneldir, ortaöğretim düzeyinde ise vatandaşlık eğitimi tarih, coğrafya, felsefe, ahlak/din, sosyal bilimler veya ekonomi uzmanları için temel öğretmenlik eğitimi kursları kapsamındadır. Çok az ülke doğrudan vatandaşlıkla ilgili yeni nitelikli orta öğretim öğretmenlerinin kazanması gereken bir dizi ortak yeterlilikler tanımlamıştır, çoğu ülke ise bu konuda müfredat statüsünde görüş alışverişinde bulunmaktadır. Son olarak, birkaç ülke vatandaşlık müfredat reformu sonrasında öğretmenlik eğitiminin içeriğini revize ettiklerini rapor etmiştir.

Vatandaşlık eğitimini desteklemede tüm-okul yaklaşımı uygulanmasının önemine dair giderek artan farkındalık göz önüne alındığında, bazı ülkelerde artık bu süreçte okul müdürlerinin rolü hakkında öneriler yayınlamaktadır. Bu rol için özel bir eğitim bazen özel müdürlük programları ve / veya SMG diğer formları aracılığıyla sağlanır.

BÖLÜM 1: VATANDAŞLIK EĞİTİMİ MÜFREDATI: YAKLAŞIMLAR, EĞİTİM ZAMANI VE İÇERİĞİ

Avrupa ülkelerinin okul müfredatı içinde vatandaşlık eğitimi için ayrılan yer, eğitimde karar vericilerin konuya verdikleri önemi yansıtmaktadır. Vatandaşlık müfredatının oluşumu ve gelişimi mevcut eğitim politikaları ve eğitim-öğretim gelişmelerinden etkilenebilmektedir. Son yıllardaki önemli bir etki, her vatandaşın Avrupa bilgi toplumu oluşturmak için sahip olması gereken temel yeterliklerin bir parçası olan sosyal ve sivil yeterlilikleri içeren Avrupa Tavsiyesi 2006 ⁽¹⁰⁾ olmuştur. Konsey ve Komisyonun 2010 ortak raporuna göre, temel yeterlilikler ile ilişkili hedef, bilgi ve beceriler Üye Devletlerin müfredatlarında daha belirgin ve açık yer almaktadır. Ayrıca, artan otonom eğilimler, okullara eğitim içeriğine karar vermede daha fazla esneklik sağlanması ve disiplinlerarası yaklaşımların artan öneminin (Rey, 2010) vatandaşlık eğitimi müfredatının düzenlenmesinde etkili olması söz konusu olabilir.

Vatandaşlık eğitiminin ayrıntılı hedefleri ve içeriği Avrupa çapında değişiklik göstermektedir ancak temel hedef gençlerin içinde yaşadıkları toplumun refahının gelişimine katkıda bulunan aktif vatandaşlar haline gelmesini sağlamaktır. Vatandaşlık eğitimi genellikle dört ana konuyu kapsar (a) siyasi okuryazarlık, (b) eleştirel düşünme ve analitik beceriler, (c) tutum ve değerler ve (d) aktif katılım. Tüm eğitim sistemleri vatandaşlık eğitimi ile sosyal ve sivil yeterliliklerin önemini vurgulamasına rağmen, konuyu okul seviyesinde uygulama biçimleri ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Bu nedenle bu bölümde, resmi müfredatta vatandaşlık eğitiminin durumu incelenecektir ve kullanılan farklı yaklaşımlara genel bir bakış sağlanacaktır.

Bu bölüm dört kısma ayrılmıştır. Birinci bölüm okulda vatandaşlık eğitimi sağlamak için kullanılan ana müfredat yaklaşımlarını inceler. Vatandaşlık eğitimi (ya da unsurları) tek başına bir konu olarak, başka bir konu veya müfredat alanı içine dahil olarak ve/veya müfredatlar arası yaklaşımı yoluyla bir tema olarak öğretilir. İkinci bölüm bağımsız bir konu olarak vatandaşlık eğitim zamanına dair öneriler sunar. Üçüncü bölümde, belirlenen hedeflerin yanı sıra ülkeler tarafından belirlenen bilgi, anlayış ve beceriler analiz edilmektedir. Son olarak da, bölümün sonunda 2009 Uluslararası Sivil ve Vatandaşlık Çalışması (ICCS) sonuçları sunulmaktadır.

Verilen bilgiler ulusal ya da merkezi düzeyde müfredata dayanmaktadır. 'Müfredat' terimi çalışma programları veya bunlardan herhangi birini içeren resmi yönetici belgesi olarak, geniş bir bağlamda yorumlanmıştır: öğrenme hedefleri, öğrenme içeriği, kazanım hedefleri, öğrenci değerlendirmesi veya müfredatlar hakkında yönergeler. Bazı ülkelerdeki belli kararnameler de dikkate alınmıştır. Ülkelere göre düzenlenmiş tüm bu dokümanların listesi Ekler'de mevcuttur.

Vatandaşlık eğitimi ile ilgili hükümler içeren yönetici belgelerin birden fazlası bir ülkede aynı anda yürürlükte olabilir ve bu da okullara farklı seviyelerde uyma yükümlülükleri getirebilir. Bunlar, örneğin, tavsiye, öneri ya da düzenlemeleri içerebilir. Ancak, yükümlülük düzeyi ne olursa olsun, tüm okulların öğrencilerinin ihtiyaçlarını karşılamak için kendi öğretimini yapacak temel bir çerçeve oluşturulması gereklidir (EACEA / Eurydice 2011, s. 41).

⁽¹⁰⁾ Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin yaşamboyu öğrenme temel yeterliliklerine ilişkin tavsiyesi (Aralık 2006). <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:394:0010:0018:en:PDF>

1.1. Vatandaşlık eğitimi yaklaşımları

Bu bölüm daha çok vatandaşlık eğitiminin zorunlu olduğu durumlarla ilgilidir. Her ülkedeki yaklaşımlar hakkında kapsamlı bilgi Ekler'de görülebilir. Vatandaşlık eğitimi, tüm ülkelerde eğitim programının bir parçasıdır ve konu temelli (tek başına ya da birleşik) ve / veya müfredatlar arası yaklaşım ile uygulanır. Ülkelerin büyük çoğunluğunda, eğitimin her kademesinde mevcuttur (Şekil 1.3). Ancak birkaç durumda, vatandaşlık eğitimi ile ilgili unsurlar eğitim sisteminin genel amaç ve değerleri kapsamındadır; ya konu temelli vatandaşlık öğretimi, ya da müfredatlar arası yaklaşımla ortaya konmasına dair bir gereklilik vardır. Bu durum Belçika (Almanca Konuşan Topluluk) ve lise düzeyinde Danimarka, Birleşik Krallık (İngiltere) ve ilk ile ortaöğretim düzeyinde Türkiye için geçerlidir ⁽¹⁾. Ancak, Belçika'da (Almanca Konuşan Topluluk), vatandaşlık eğitiminin müfredatlar arası durumu 2012 yılında konu çerçevelerinin (Rahmenpläne) oluşturulmasıyla ortaöğretim seviyesinde güçlendirilecektir.

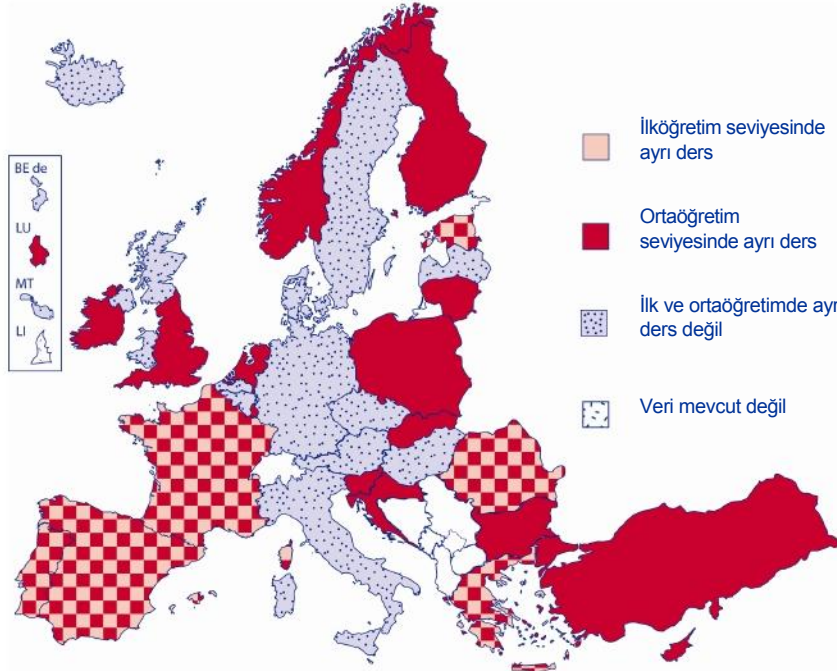
1.1.1. Tek başına konu yaklaşımı veya daha geniş konular / müfredat alanlarıyla birleşimi

20 eğitim sisteminde, bazen ilköğretim düzeyinde, fakat genelde ortaöğretim ve/ya lise düzeyinde merkezi düzeyde başlayan vatandaşlık eğitimi müfredatta zorunlu ayrı bir derstir (bkz. Şekil 1.1). Bu durumu vatandaşlık eğitimi (2005) ile ilgili önceki Eurydice çalışması ile karşılaştırsak, üç ülkenin (İspanya, Hollanda ve Finlandiya) ayrı ders yaklaşımını benimsediğini görürüz. Norveç'te 2007 yılında uygulamaya konulan vatandaşlık eğitimi bileşenleri 'Öğrenci konsey işi' Eğitim Müdürlüğü girişimiyle yürütülen okul uygulamalarının değerlendirmesi sonrasında, 2012/13 yılında müfredattan çıkarılacaktır (bkz Bölüm 4.3). Bu dersin içeriği diğer derslere, özellikle de ortaöğretim düzeyinde yeni seçmeli derslerle sosyal bilgilere eklenecektir.

Buna ek olarak, ayrı bir konu olarak vatandaşlık da özerklik bağlamında okul düzeyinde müfredata tek tek okullarca ders programına dahil edilebilir. Örneğin, Çek Cumhuriyeti'nde orta öğretim düzeyinde, vatandaşlığın ayrı bir ders olarak yer alıp almayacağı okullara bağlıdır, çünkü 'Yurttaşlık Bilgisi'nin dahil olduğu temel öğrenme alanlarında özerkliğe sahiptirler, örneğin 'İnsan ve Toplum'. Ayrıca, Birleşik Krallık'ta (İngiltere) ilköğretim ve zorunlu lise sonrasında sağlanacak resmi olmayan vatandaşlık çalışma programları ayrı konular olarak uygulanabilir ya da diğer konulara dahil edilebilir. Son olarak, Romanya, Slovenya ve Norveç'te olduğu gibi, konuyla ilgili tek başına seçmeli dersler ilk ve/ya ortaöğretim boyunca mevcuttur.

⁽¹⁾ İngiltere'de sadece zorunlu eğitim sonrasındaki lise eğitiminde.

◆◆◆ Şekil 1.1: Ulusal müfredata dayalı olarak vatandaşlık eğitimi unsurlarına odaklanan ayrı, zorunlu bir dersin verilmesi (ISCED 1, 2 ve 3), 2010/11

Kaynak: Eurydice.

Açıklayıcı not

Hangi yıllarda ayrı ve zorunlu ders olarak verildiğine dair bilgi için Şekil 1.2 bkz.

Ülkeye özgü notlar

Çek Cumhuriyeti: ISCED 2 ve 3 seviyesinde vatandaşlık eğitiminin ayrı bir konu olarak verilmesi okula bağlıdır.

Almanya: Bu Şekil eyaletler (Länder) arasındaki mevcut politikaları göstermektedir. Eyalet seviyesinde durum farklı olabilir.

İrlanda: Ayrı seçmeli bir ders 'Politika ve toplum' geliştirilmiştir ve ISCED 3 seviyesinde uygulanmayı beklemektedir.

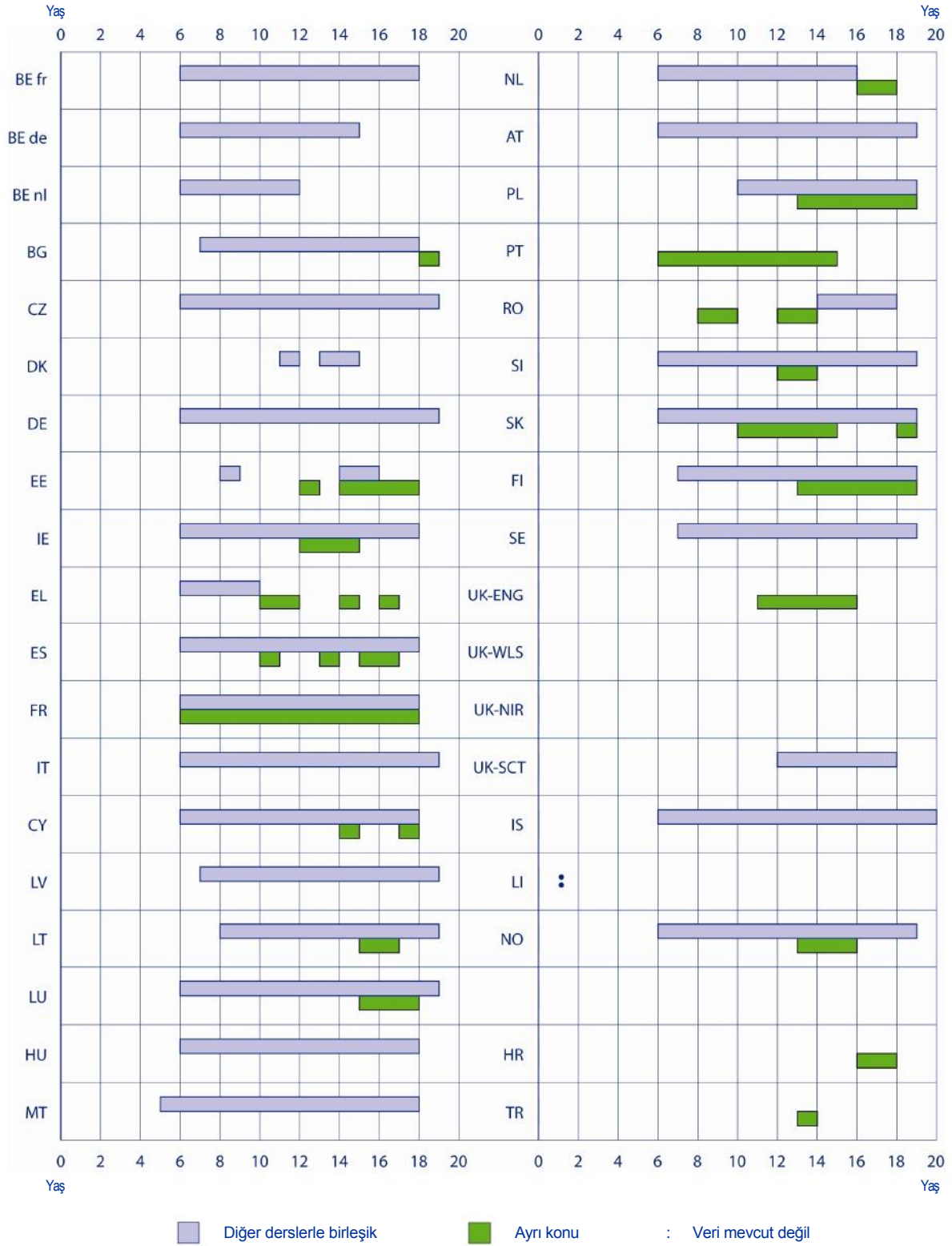
Portekiz: 2011/12 itibarıyla, ayrı zorunlu bir ders 'Sivil eğitimi' lise birde verilmektedir. Uygulamada disiplinlere dahil olmayan müfredat alanlarına dahil olmasına rağmen, okullar dokuz yıllık temel eğitim boyunca belli bir eğitim dönemini sivil eğitime ayırmaktadırlar.

Türkiye: Resmi olarak ISCED 2 seviyesi olmamasına rağmen, karşılaştırma amacıyla, 1-5 sınıflar ISCED 1 ve 6, 7 ve 8. sınıflar ISCED 2 olarak ele alınabilir.

Vatandaşlık eğitimi ilk ve ortaöğretimde zorunlu ayrı bir ders olarak Estonya, Yunanistan, İspanya, Fransa, Portekiz ve Romanya'da vardır. Fransa ve Portekiz'de vatandaşlık eğitimi erken yaşta (6 yıl) başlar. Ortaöğretim ve lisede en az bir yıl müfredatta yer alan Kıbrıs, Polonya, Slovakya, Finlandiya ve Birleşik Krallık (İngiltere) dışında diğer ülkelerde ortaöğretim ve lisede zorunlu derstir (Şekil 1.2).

Vatandaşlık eğitiminin ayrı bir ders olarak öğretildiği yerlerde, zorunlu ders olarak eğitim süresi bir ülkeden diğerine büyük ölçüde değişmektedir. Zorunlu vatandaşlık eğitimi süresi ilk, orta ve lise öğrenimi 12 yıl süren Fransa'da özellikle uzundur. Bu süre Portekiz'de dokuz yıl; Polonya, Slovakya ve Finlandiya'da altı yıl; Yunanistan, İspanya ve Romanya'da dört yıl; Estonya ve Birleşik Krallık'ta (İngiltere) beş yıl ve İrlanda, Lüksemburg ve Norveç'te üç yıldır. Kıbrıs, Hollanda, Slovenya ve Hırvatistan'da iki yıl, Bulgaristan ve Türkiye'de ise bir yıl zorunlu derstir. Litvanya'da, okullar vatandaşlık eğitiminin iki haftalık saatinin dağılımında serbesttir; haftada bir saat öğretimle iki yıla yayılabilir; ya da haftada iki saat bir yıl boyunca öğretilir.

◆◆◆ Şekil 1.2: Ulusal müfredata dayalı olarak vatandaşlık eğitiminin ayrı ya da diğer derslerle birleşik yaşa göre öğretimi, 2010/11

Kaynak: Eurydice.

Açıklayıcı not

Bu Şekil'de sadece vatandaşlık eğitiminin zorunlu öğretimi gösterilmektedir.

Ülkeye özgü notlar

Almanya: Bu Şekil, eyaletler (Länder) arasındaki mevcut politikaları göstermektedir. Eyalet seviyesinde durum farklı olabilir.

İspanya: Merkezi yönetmelikler 'Vatandaşlık eğitimi ve insan hakları' dersinin ISCED 1'in son döneminin iki sınıfından birinde ve ISCED 2'nin ilk üç yılından birinde öğretilmesi gerektiğini belirtir. Her Özerk Topluluğun hükümeti kendi bölgelerinde bu dersin hangi sınıfta verileceğine kendileri karar vermektedir. Bu Şekilde, ortak olan 5. ve 8. Sınıflar temsil edilmektedir.

Portekiz: Şekil 1.1'deki ülke notuna bakınız.

Ülkelerin büyük çoğunluğunda, vatandaşlık eğitimi tek başına zorunlu ders olarak öğretilsin ya da öğretilmesin, çeşitli konulara veya eğitim / öğrenme alanlarına dahil edilmiştir (Şekil 1.2). Bir öğrenme alanı birbiriyle çok yakından ilgili disiplinler ve konuların içerik veya hedeflerini ayrı bir öğretim bloğu haline getirmektedir. Belçika (Flaman Topluluğu), Çek Cumhuriyeti (ISCED 2 ve 3), Macaristan ve Hollanda'da vatandaşlık eğitimi okulun takdirinde müfredat alanlarına dahil edilerek öğretim bloklarına ayrılabilir.

Vatandaşlık eğitimi çeşitli yönleriyle çoğunlukla sosyal bilimler, tarih, coğrafya, dil ve ahlak / din eğitimi derslerine dahil edilmektedir. Okul eğitiminin ilk yıllarında, vatandaşlık eğitiminin yönleri Hollanda'da 'Kişisel ve dünya yönelimi' dersinde olduğu gibi dünya ve toplumla ilgili temel kavramları ele alan bir konuya ya da müfredat alanlarına dahil edilebilir. Fen ve matematik ile beden ve sanat eğitiminin de (bu konu hakkında tam bilgi için bkz. Ek) vatandaşlık eğitimine katkı sağladığı bazı ülkeler tarafından vurgulanmaktadır.

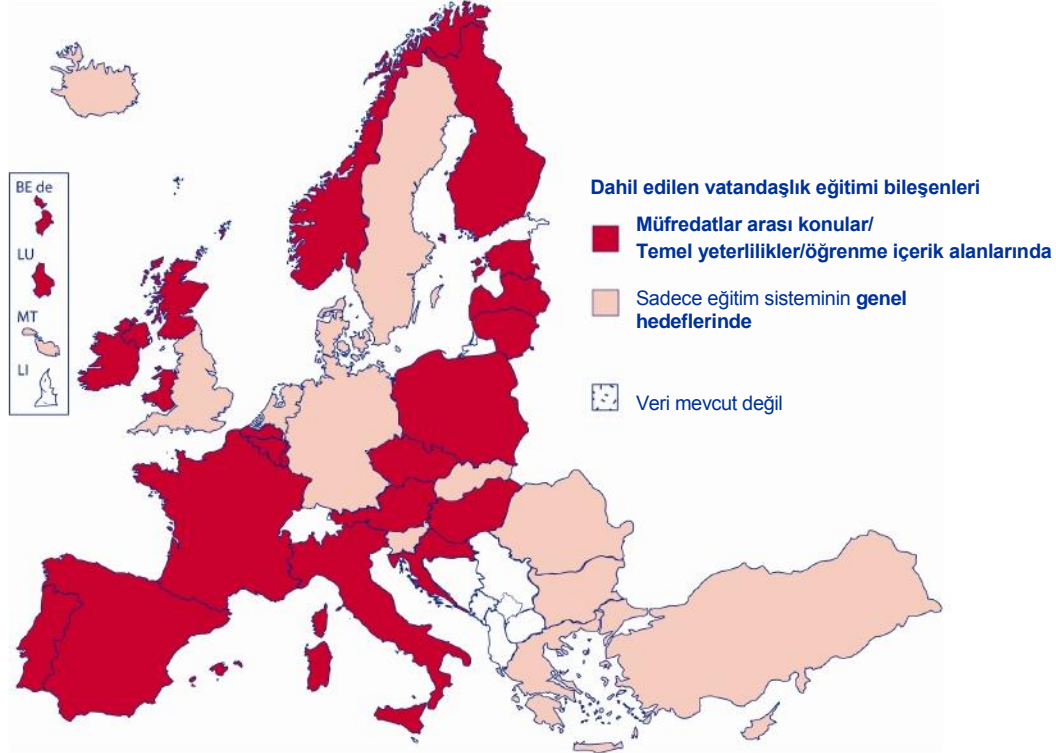
'Ayrı konu' ve 'birleşik konu' yaklaşımı arasındaki ayrım vatandaşlık müfredatının içeriği açısından ülkeler arasında büyük farklılıklar olduğu anlamına gelmemektedir. Çoğu durumda, birleşik konular veya müfredat alanlarında vatandaşlıkla ilgili hedefler veya içerik bulunmaktadır. Örneğin Letonya'da 'Letonya Tarihi' dersi 'demokratik Letonya için sorumlu ve hoşgörülü vatandaşların gelişimini desteklemeyi' amaçlamaktadır ⁽¹²⁾. Bazı durumlarda, daha geniş müfredat alanlarında vatandaşlık eğitimine ayrılmış bir bölüm vardır. Yine, Letonya'da dört ayrı ders (Etik, Sağlık eğitimi, Ekonomiye Giriş ve Yurttaşlık), sosyal bilimler müfredat alanlarına dahil edilerek zorunlu eğitim dönemi boyunca işlenmektedir. Yurttaşlık eğitimi ayrıca Avusturya'daki gibi birleşik bir konunun parçası olarak verilebilir. Bu ülkede, 'Tarih, sosyal bilgiler ve vatandaşlık eğitimi' dersi ortaöğretim ve lisede öğretilmektedir ve ortaöğretimin son yılında vatandaşlık unsurlarına özel bir vurgu yapılır. Son olarak, Belçika'da (Fransız Topluluğu), okulda vatandaşlık eğitimini güçlendirme amaçlı 2007 kararnamesi ortaöğretimin son iki yılında Fransızca, Tarih ve Coğrafya derslerinde işlenmesi gereken konuların listesini belirlemiştir.

1.1.2. Müfredatlar arası yaklaşım

Vatandaşlık eğitimi müfredatın müfredatlar arası boyutu statüsünde olabilir. Mevcut olduğu hallerde, bu yaklaşım diğer konu temelli yaklaşımlar ile birleştirilir. Müfredatlar arası bir boyut olarak, tüm öğretmenler ulusal müfredatta tanımlanan ilgili hedefleri uygulamak için katkıda bulunmalıdır. Tüm ülkelerde vatandaşlık eğitimi müfredatlar arası bir statüye sahiptir çünkü ulusal programlarının giriş bölümlerinde bu müfredat alanıyla ilgili hedefler bulunmaktadır. Bu genel hedeflere ek olarak, Avrupa ülkelerinin çoğunun ulusal müfredatı, müfredatlar arası konuların bölümlerinde, temel yeterlilik veya öğrenme içerik alanları vurgulanmaktadır.

⁽¹²⁾ www.visc.gov.lv

◆◆◆ Şekil 1.3: Ulusal müfredat dahilinde müfredatlar arası vatandaşlık eğitimi yaklaşımı (ISCED 1, 2 ve 3), 2010/11

Kaynak: Eurydice.

Açıklayıcı not

Müfredatlar arası boyut üç ISCED okul seviyesinden birini kapsar. Daha fazla bilgi Ekte bulunabilir.

Ülkeye özgü notlar

Belçika (BE fr): Çapraz müfredat bileşeni, okul müdürünün aktif ve sorumlu vatandaşlık eğitimi ile ilgili disiplinler arası bir etkinliği ISCED 1-3 boyunca en az iki yılda bir organize etme yükümlülüğünden doğar.

Belçika (BE de): 'Öğrencilerin toplumun şekillendirilmesine katkıda bulunması için güçlendirilmesi' her disiplinde ya da disiplin grubunda ISCED 1ve 2 sonu itibarıyla öğrencilerin geliştirmesi gereken becerileri belirten çerçeve programlarının temel hedeflerinden biridir.

Çek Cumhuriyeti: ISCED 2 ve 3'te vatandaşlık eğitimine odaklanan ayrı bir dersin verilmesi okul bağlıdır.

Almanya: Bu Şekil, eyaletler (Länder) arasındaki mevcut politikaları göstermektedir. Eyalet seviyesinde durum farklı olabilir.

Kıbrıs ve İzlanda: Eylül 2011 tarihinden itibaren ve 2011/12de uygulanacak yürürlükteki yeni okul müfredatı vatandaşlık eğitimi müfredat bileşenini güçlendirmektedir.

Slovenya: 'Vatandaşlık kültürü' okullarda lise seviyesinde öğrencilere sunulan zorunlu müfredat seçmeli derslerinden biridir. Bu seçmeliler normal program dışında genellikle faaliyet günlerinde sağlanır, ancak okullar başka yöntemleri seçmede özgürdürler.

13 ülke veya bölgede, vatandaşlık eğitimi ile ilgili öğrenme hedefleri, eğitim ve öğrenme süreçlerinin tümüne ve okul hayatının diğer alanlarına da uygulanacak müfredatlar arası konularda veya temel yeterlilik ile ilgili ulusal müfredat bölümlerinde yer alır.

Belçika (Flaman Topluluğu), 2010 müfredatı vatandaşlık eğitimi (aktif katılım, İnsan hakları ve temel özgürlükler, Demokratik sistem, Avrupa ve uluslararası boyutu) ile çeşitli müfredatlar arası nihai hedefleri dört ana başlıkta tanımlar. Öğrenciler, çeşitli kurslar, eğitim projeleri ve diğer faaliyetleri ile orta öğretim boyunca bu hedeflere yönelik çalışırlar.

Çek Cumhuriyeti'nde, zorunlu eğitim ve lise için 2007 Çerçeve Programında okulda gerçekleşen tüm öğretim ve öğrenme faaliyetleri yoluyla ele alınması gereken temel yeterlilik olan sivil yeterliliği oluşturmuştur. Ayrıca, Çerçeve Programlarında vatandaşlık eğitimi ile ilgili birçok müfredatlar arası konu oluşturulmuştur:

'Demokratik vatandaşlık' (ISCED düzeyi 1 ve 2), 'Avrupa ve dünya bağlamında düşünmek' ve 'Çok kültürlü eğitim'. Müfredatlar arası dersler konu öğretim yoluyla veya bireysel proje, seminer, kurs şeklinde ve aracılığıyla, hem de bilgi, beceri, yetenek, tutum ve öğrencilerde geliştirilmesi gereken değerler olarak sağlanacak tematik alanlar açısından tanımlanır.

Estonya'da 2011 yılında hazırlanan ulusal müfredat her ISCED seviyesi sonuna kadar kazanılması gereken belli bilgi, beceri ve tutumların tanımlandığı vatandaşlık eğitimi (değerler, sosyal beceriler, iletişim becerileri ve girişimcilik becerileri) ile ilgili bazı yeterlilikler oluşturmuştur.

İspanya'da, ulusal çekirdek müfredat ile ilgili 2006 yasasında zorunlu eğitimin tüm alan ve derslerinde elde edilen 'Sosyal ve sivil yeterlilikler' becerileri oluşturulmuştur.

Fransa'da, 2006 bilgi ve yeterliliklerinin temelinde 'Sosyal ve sivil yetkiler' yer alır ve öğrencilerin zorunlu eğitim esnasında edinmesi gereken birkaç temel noktaya ilgili bilgi, beceri ve tutumlarını belirler (ilköğretim 2. ve 5. sınıfları ve ortaöğretimin son yılı). Ancak, okul hayatından ayrı, vatandaşlık eğitimine ilişkin sadece belirli konularda öğrenme ortamı değil, tüm derslerde var olarak tanımlanır.

Letonya'da, Zorunlu Eğitim (2006) ve Lise Eğitimi için Ulusal Standartlar (2008), sosyal ve iletişim becerilerinin derslerin çoğunda geliştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Ayrıca, Zorunlu Eğitim Modeli Programı haftada en az bir öğretim süreci sırasında şu konulara değinilmesi gerektiğini önerir: değerler eğitimi, davranış, iletişim, kültür, vatanseverlik ve sivil katılım, sağlıklı yaşam, güvenlik sorunları ve trafik güvenliği ve kariyer rehberliği.

Litvanya'da, ilk ve ortaöğretim için 2011 müfredatı 'Sosyal ve Yurttaşlık Eğitimi'ni tüm disiplinlerde, yaygın eğitim faaliyetlerinde ve okulun kendi yönetiminde uygulanması gereken bir alan olarak tanımlar. Ayrıca, 2009 yılı ulusal programına göre, ortaöğretim öğrencileri için yılda en az beş saat sosyal aktivite zorunludur. Belirtilen sosyal faaliyetlere örnek 'farklı türde sosyo-kültürel projelere katılım' ve 'okul toplumu geleneklerinin güçlendirilmesi' vatandaşlık eğitimi alanında ise 'öğrencilerin kendilerini ifade etme etkinlikleri'dir.

Lüksemburg'da, okul öncesi ve ilköğretim için 2010 müfredatı gelişim ve öğrenmenin çeşitli alanlarında geliştirilmesi gereken dört ana yeterlilik olarak 'Attitudes relationnelles '(İlişki Yaklaşımı) içerir.

Macaristan'da ilk ve ortaöğretim için 2007 Ulusal çekirdek müfredatı temel hedefleri vatandaşlık eğitimi ile ilgili birkaç temel yeterliliği belirlemiştir: Sosyal ve sivil yeterlilikler, anadilde iletişim, girişim ve girişimcilik duygusu, ve öğrenmeyi öğrenme. Okullara düşen temel yeterliliklere dayalı beceri gelişimi, değer yönelimleri ve 'aktif vatandaşlık ve demokrasi için eğitim' ile ilgili tutumlarının okulda tüm öğrenme süreci ve okul hayatına katılım boyunca geliştirilmesi önerilir.

Polonya'da halen yürürlükte olan iki çekirdek müfredatta belirtildiği üzere (sırasıyla 2002 ve 2008) vatandaşlık eğitimi ile ilgili bir dizi tutum geliştirmek okulun görevidir.

Finlandiya'da, zorunlu çekirdek (2004) ve lise (2003) müfredatı 'katılımcı vatandaşlık ve girişimcilik' konusunu tüm derslere dahil ederek müfredatlar arası ele alır ve bunun da okul yöntemleri ve kültürüne yansması gereklidir.

Birleşik Krallık'ta (İskoçya), 'Sorumlu vatandaşlar' 2008 Mükemmellik için Müfredatının dört ana müfredatlar arası alanlarından biridir ve öğrenme, öğretim ve eğitim yapılarının içinde yer alan bir dizi bilgi, beceri ve nitelik olarak tanımlanmıştır. Ayrıca, tüm müfredat alanları için ayrıntılı deneyimler ve sonuçlar vatandaşlık eğitimiyle ilişkilendirilir.

Norveç'te, 2006 müfredatı tüm konu öğretimlerinin, sosyal ve kültürel becerileri güçlendirerek öğrenci katılımını teşvik eden beceri, tutum ve değerleri oluşturmaya katkıda bulunması gerektiğini ifade eder.

Portekiz ve Avusturya'da, vatandaşlık eğitiminin müfredatlar arası statüsünde belirli kararnemelerde benzer yönergelere rastlanmaktadır.

Avusturya'da, 1978 yılında düzenlenen bir kararneme Avusturya'da tüm okullarda ve seviyelerde vatandaşlık eğitimini 'eğitimin ayrılmaz ilkesi' (Grundsatzelass politische Bildung) olarak tanımlamıştır. Bu bilgi ve anlayışın yanı sıra beceri ve tutumların geliştirilmesi hükmünü kapsayan 12 ilkeye dayalıdır.

Portekiz, 2001 yılı Kararnemesi 'Yurttaşlık için Eğitim' temel ve ortaöğretim tüm müfredat alanlarının bir unsuru olarak ortaya koymuştur, aynı zamanda tematik faaliyetler yoluyla sağlanmalıdır. Kararneme ilgili öğrenme hedeflerini de belirtir.

Altı ülke veya bölgede, vatandaşlık eğitimi tüm öğretmenlerin uygulanmasına katkısı gereken bir müfredatlar arası öğrenme alanı olarak belirlenmiştir.

İtalya'da, 2008 yılında başlatılan ve devam eden müfredat alanı 'Vatandaşlık ve Anayasa'sına göre, bütün öğretmenlerin derslerinde veya konu alanlarının öğretiminde, vatandaşlık ve anayasa ile ilgili hedefleri içermesi gerekir. Ayrıca İtalyan Anayasasıyla ve aktif vatandaşlık değerlerinin gelişimi ile ilgili öğrencilerin bilgilerinin derinleştirilmesine yönelik eğitim projeleri üstlenmek zorundadır. Ancak, bu belirli faaliyetleri ile ilgili olarak öğrencilerin değerlendirilmesi tarih-coğrafya/sosyal bilim konu alanı öğretmenlerinin sorumluluğundadır.

İrlanda'da, ilköğretim düzeyinde vatandaşlık eğitimi resmi ve gayri resmi öğrenme bağlamı birleşiminde geliştirilecek sosyal, kişisel ve sağlık eğitimi programında yer almaktadır (pozitif okul iklimi ve atmosferi, çizelgede belli bir zaman ve bir dizi konu alanında birleşik bir yaklaşım).

Birleşik Krallık'ta (Galler), 2008 eğitim öğretim müfredatı bir okul veya üniversitenin 7 ila 14 yaşındakiler için sosyal ve öğrenme gelişimini teşvik etmek için yaptığı her şeyi içine alan ve Kişisel ve Sosyal Eğitim çerçevesi (PSE) ile ilgili 14-19 Öğrenme Temel bileşenlerini destekleyen daha geniş bir çerçevenin parçası olarak vatandaşlık eğitimi ile ilgili bazı yeterlilikler belirlemiştir. **Kuzey İrlanda'da**, 2007 müfredatı 'Kişisel gelişim ve karşılıklı anlayış' ve 'Yaşam ve çalışma için öğrenme' öğrenme alanlarında vatandaşlık eğitimini içerir. Öğrenme fırsatları çeşitli oyunlar ve planlanan faaliyetler sırasında tüm müfredat alanlarında sağlanmalıdır. **İskoçya'da**, 'Sağlık ve refah' müfredat alanı tüm uygulayıcıların sorumluluğundadır, vatandaşlık eğitimi doğrultusunda çeşitli deneyimler ve sonuçları içerir.

Hırvatistan'da, 2010 Çerçeve Programı müfredatlar arası programa yönelik bilgi, beceri ve kapasiteleri 'insan hakları ve demokratik vatandaşlık için eğitim' olarak tanımlar. Bu hedefler, disiplinler arası bir yaklaşımla, ayrı bir seçmeli ders olarak, projelerin, topluma dayalı faaliyetler gibi ders dışı etkinlikler olarak, ya da sistematik olarak tüm okul müfredatı yoluyla uygulanabileceğini ifade eder.

1.2. Tavsiye edilen eğitim zamanı

Vatandaşlık eğitiminin önemi bütün eğitim sistemlerinde vurgulanmıştır, ancak ülkelerin hepsi bu konuya ayrılacak eğitim zamanını belirtmemiştir. Eğitim zamanına ilişkin öneriler vatandaşlık eğitiminin ayrı bir ders olarak öğretildiği ülkelerde ağırlıklı olarak mevcuttur. Bir ülkeden diğerine önemli ölçüde değişebilir ve birçok ülkede vatandaşlık eğitimi yaklaşımları reformlarıyla son zamanlarda değişiklikler söz konusu olmuştur. Bu bölümde Avrupa genelinde ilk, orta ve lise seviyesinde vatandaşlık eğitiminin sağlanması için eğitim zamanı tavsiyeleri yer almaktadır.

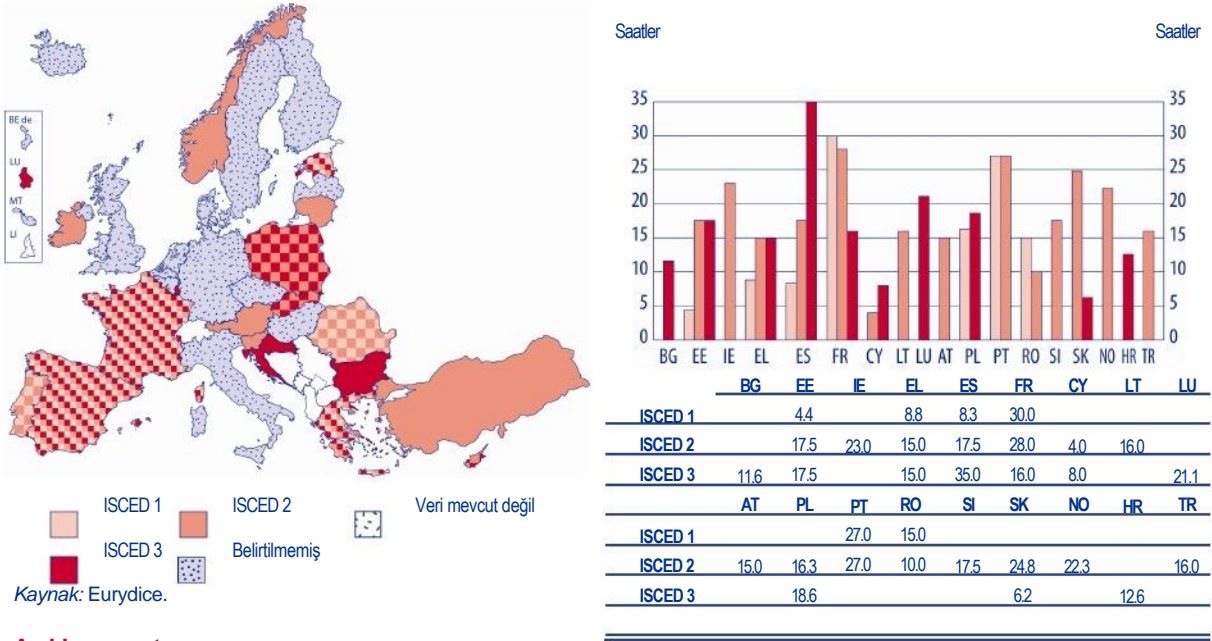
Tavsiyeler genellikle daha net olduğundan bu analizde, vatandaşlık eğitiminin ayrı bir ders olarak ele alındığı durumlardaki ders zamanı incelenecektir. Birleşik bir yaklaşımın benimsendiği bazı ülkelerde, aynı zamanda vatandaşlığın birleştiği konu (Letonya örneğinin sosyal çalışma) veya vatandaşlık eğitimi dahil olmak üzere çeşitli konuların dahil olduğu daha geniş müfredat (örn. Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Finlandiya ve Norveç) için belirlenen eğitim zamanı da ifade edilmiştir. Ancak, bu durumlarda, vatandaşlık eğitimine ayrılan süre net olarak tespit edilememektedir. Bununla birlikte, Avusturya'da vatandaşlık eğitimi ortaöğretimin son iki yılındaki 'Tarih, sosyal bilgiler ve vatandaşlık eğitimi' dersine dahil olduğu için vatandaşlık eğitimine yönelik eğitim zamanını hesaplamak mümkündür.

Avrupa ülkelerinin yaklaşık yarısında, vatandaşlık eğitimi ayrı bir konu (Şekil 1.2) olarak öğretilir. Konuya ayrılan zaman Hollanda, Finlandiya ve İngiltere dışında, ülkelerin her birinde belirtilebilir. Hollanda ve Birleşik Krallık'ta, müfredat alanları için eğitim zamanı belirtmek normal bir uygulama değildir, okul özerkliği çerçevesinde belirli konularda eğitim programlarının süresini belirlemek okullara bırakılmıştır.

Vatandaşlık eğitimi için ayrılan sürenin Şekil 1.4 'de verilen saatleri aşabileceğini belirtmek gerekir. Bu ülkelerin çoğunda, ayrı bir konu yaklaşımı kullanılan tek model değildir ve vatandaşlık eğitimi için harcanan zaman daha önce bu bölümde belirtilen diğer yaklaşımlar yoluyla uzatılabilir. Ayrıca, birçok ülkede, vatandaşlık eğitimi seçtikleri derslere bağlı olarak (genellikle lisede) sadece bazı öğrenciler için zorunlu olabilir. Örneğin, Estonya'da sosyal dersler seçen lise öğrencileri için 'Her gün yasası' zorunlu bir derstir. Benzer şekilde, özel bir ders olan "Tarih, sosyal bilgiler ve vatandaşlık eğitimi" Avusturya'da ortaöğretim okullarında zorunlu ders olarak okutulmaktadır. Letonya'da "Siyaset ve hukuk" dersinde olduğu gibi vatandaşlık eğitiminin öğeleri esnek müfredatın bir parçası olarak öğretilir.

Vatandaşlık eğitimi için öneriler sunan ülkelerde, eğitim zamanları eğitimin belirli seviyeleri içindir ve genellikle de büyük ölçüde ortaöğretimde yoğunlaşmıştır. Sadece altı ülkede (Estonya, Yunanistan, İspanya, Fransa, Portekiz ve Romanya), ilköğretim için öneriler (ISCED 1) vardır. Ancak, bu ülkelerin hiçbiri bu düzeyde eğitim zamanını özel olarak belirtmez. Ülkelerin çoğunluğu ortaöğretim düzeyinde (ISCED 2) vatandaşlık eğitimi için ders saatini belirtir. Bu ülkelerin altısında (İrlanda, Litvanya, Avusturya, Slovenya, Norveç ve Türkiye) eğitim zamanı sadece bu eğitim düzeyinde vatandaşlık eğitimi için belirtilmiştir. Bulgaristan, Lüksemburg ve Hırvatistan eğitim zamanını sadece lise eğitimi için belirtilen ülkelerdir. Her üç eğitim düzeyi için öneriler ortaya koyan sadece dört ülke (Estonya, Yunanistan, İspanya ve Fransa) vardır. Fransa'da vatandaşlık eğitimine yönelik ders saatleri ilk ve ortaöğretime yoğunlaşmıştır, Estonya, Yunanistan ve İspanya'da ise ortaöğretimde okutulan süre ilköğretimdekinden oldukça fazladır.

◆◆◆ **Şekil 1.4: İlköğretim, genel (ortaokul ve lise) ortaöğretime dayalı tavsiyeler esas alınarak bir yılda ayrı bir konu olarak vatandaşlık eğitimine ayrılan asgari öğretim zamanı, 2010/11**

Açıklayıcı not

Bu Şekil ilköğretim, ortaokul ve lisede ayrı bir ders olarak vatandaşlık eğitimine ayrılan ortalama asgari saat sayısını (60 dakika) göstermektedir. Şekildeki öğretim zamanı referans yılında belirtilen ulusal asgari tavsiyelere bağlıdır. İlköğretim, ortaokul ve lisenin her yılı için, öğretim yükü ortalama günlük yük ile bir yıldaki öğretim günleri sayısı ile çarpılarak elde edilir. Teneffüsler ve boş zamanlar ile seçmeli derslere ayrılan zaman göz önüne alınmamıştır. Her yıl için derslerin toplam öğretim zamanı ilköğretim, ortaokul ve lise eğitimi saatlerindeki toplam öğretim yükünü elde etmek için eklenmiştir. **Kuramsal yılı** elde etmek için, bu değerler her eğitim seviyesi süresine denk gelecek şekilde dersin verildiği yıl sayısına bölünmüştür.

Ülkeye özgü notlar

Almanya: Bu Şekil, eyaletler (Länder) arasındaki mevcut politikaları göstermektedir. Eyalet seviyesinde durum farklı olabilir.

Portekiz: Belirtilen öğretim zamanı, yaygın uygulamaya dayalıdır; resmi zaman ayrılması sivil eğitim dışındaki dersleri içeren disiplinler olmayan müfredat alanları içindir.

Türkiye: Resmi olarak ISCED 2 seviyesi olmamasına rağmen, karşılaştırma amacıyla, 1-5 sınıflar ISCED 1 ve 6, 7 ve 8. sınıflar ISCED 2 olarak ele alınabilir.

Vatandaşlık eğitimi için ayrılan zamanın yıllık ortalaması karşılaştırıldığında ülkelerdeki ilk ve ortaöğretim sürelerindeki ve vatandaşlık eğitiminin verildiği yıl sayısındaki değişiklikler gibi yapısal farklılıklar göz önünde bulundurulmalıdır (Şekil 1.2). İncelenen üç eğitim düzeyinde, vatandaşlık eğitimi için ayrılan ortalama yıllık zamanın Avrupa ülkeleri arasında önemli ölçüde farklılaştığı görülmektedir. İlköğretim düzeyinde vatandaşlık eğitimi için ders süresi konusunda tavsiyelerde bulunan altı ülke arasında, altı yaşından itibaren sürekli olarak vatandaşlık eğitimi verilen ortalama yıllık süresi en fazla olan ülke Fransa'dır (30 saat). İlköğretim düzeyinde vatandaşlık eğitiminin en az verildiği ülke Estonya'dır (4.4 saat) bu aşamada eğitim sadece bir yıl sürer, ancak konuya ortaöğretimde daha fazla önem verilmiştir. Ortaöğretim düzeyinde ise yine Fransa (28 saat) en fazla vatandaşlık eğitimi veren ülkedir, diğer taraftan Kıbrıs'ta yıllık ortalama söz konusu eğitim sadece dört saattir çünkü bu seviyede vatandaşlık eğitimi sadece bir yıl sürer. Bu önemli farklılıklar lise düzeyinde de geçerlidir; yıllık ortalama eğitim süresi en yüksek İspanya'dadır (35). Slovakya bu aşamada (6.2) en düşük saat sayısına sahiptir, ancak vatandaşlık eğitimi için ortaöğretim düzeyinde tavsiye edilen zamanlara yoğunlaşmaktadır.

Vatandaşlık eğitimiyle ilgili bir önceki Eurydice çalışması (Eurydice, 2005) verileriyle mevcut veriler karşılaştırıldığında, bazı önemli değişiklikler görülebilir. Litvanya ortaöğretim düzeyinde konu için önerilen saat sayısı artmıştır, diğer taraftan Bulgaristan ve Lüksemburg da ortaöğretim seviyesinde süreyi artırmıştır. Slovakya, lise düzeyinde öneriler sunmaya başlamıştır, daha önceki verilerde konuya ilişkin hiçbir öneri yoktu. İspanya tüm eğitim seviyelerinde vatandaşlık eğitimi için eğitim zamanına ilişkin öneriler yayınlamıştır. Norveç eğitim saati sayısını artırmış ve sadece ortaöğretim düzeyinde konuya odaklanmıştır.

Önemli değişiklikler sadece vatandaşlık eğitimi için ayrılacak zamanla ilgili değil, aynı zamanda bu konunun ele alınmasında izlenecek yöntemlerle ilgili de söz konusudur. Bu açılarından bakıldığında, bu çalışmayı bir önceki çalışmayla karşılaştırdığımızda bazı ülkelerde veya ülkeler içinde bölgelerde, vatandaşlık eğitimi diğer konuların içinde ve/veya müfredatlar arası bir konu olarak yer alarak tek başına ele alınmasının yerine geçmiştir. Bu tür değişiklikler vatandaşlık eğitimine ayrılan eğitim zamanına dair resmi tavsiyelerin Almanca konuşan Belçika Topluluğu, Çek Cumhuriyeti (ortaöğretim düzeyinde), İtalya ve Letonya gibi ülkelerde neden kaldırıldığını kısmen açıklayabilir.

1.3. İçerik

Vatandaşlık eğitimi müfredatı ulaşılmaması gereken hedefler, edinilecek bilgi ve anlayış ile becerileri kapsar. Bölüm 1.1 'de görüldüğü gibi, vatandaşlık eğitimi için bir dizi yaklaşım kullanılmaktadır, ancak yaklaşım ne olursa olsun Avrupa ülkelerinin hepsinde bu üç boyut⁽¹³⁾ yer almaktadır.

Bu bölüm, Avrupa çapında ortak ve farklı vatandaşlık eğitimi özelliklerini vurgulayarak, müfredatın bu üç yönünü inceler.

1.3.1. Hedefler

Önceki Eurydice çalışmasında vatandaşlık eğitimi (Eurydice 2005, s. 23) hedefleri üç ana başlıkta ele alınmıştır. Bu çalışmada, hedefler dört ana kategoride incelenecektir:

- siyasi okuryazarlığın geliştirilmesi (anahtar kavramları anlama ve temel olgu bilgisi);
- eleştirel düşünme ve analitik becerilerin kazandırılması;
- belli değer, tutum ve davranışların geliştirilmesi (saygı duygusu, hoşgörü, dayanışma, vb);
- okul ve toplum düzeyinde etkin katılımın teşvik edilmesi.

Birinci hedef olan siyasi okuryazarlığın geliştirilmesi, sosyal, siyasi ve sivil kurumlar, insan hakları, ulusal anayasalar, vatandaşların hak ve sorumluluklar, sosyal konuları, tarihi ve kültürel mirasın tanınması yanı sıra toplumun kültürel ve dilsel çeşitliliği gibi konuları içerir. İkinci hedef, eleştirel düşünme gençlerin sosyal ve siyasi konularda bilgiyi analiz etmeyi ve değerlendirilmesini sağlayıp siyasi okuryazarlığı geliştirmede etkin rol oynadığından birinci hedefi tamamlar.

⁽¹³⁾ Vatandaşlık eğitimine dair ulusal yaklaşımların detayları için Ek 1'e bakınız.

Üçüncü hedef ise öğrencilerin okulda vatandaşlık eğitimi yoluyla elde etmeleri gereken değer, tutum ve davranışlar ile ilgilidir. Uzun bir liste olmasa da, bu hedef, örneğin saygı ve karşılıklı anlayış, sosyal ve ahlaki sorumluluklar ve başkaları ile dayanışma ruhu geliştirmeyi öğrenmeyi içerebilir. Son hedef ise öğrencilerin topluma aktif katılımını gerektirir; öğrendikleri bilgi ve becerileri, ilk üç hedefle edindikleri ile tutum ve değerleri uygulamalarını sağlar (Öğrenci katılımı için Bölüm 2 ve 3'e bakınız).

Bu dört hedef, okuldaki vatandaşlık eğitiminin başarılı olması için 'dar, büyük ölçüde içerik odaklı ve bilgi-tabanlı [olan] biçimsel yaklaşımların ötesine gidilmesi gerektiğini yansıtmaktadır. [...] Birincil amacı sadece bilgilendirmek değil aynı zamanda da öğrencilerin katılım kapasitelerini anlayıp güçlendirmektir (Kerr 1999, s. 11).

Şekil 1.5 bu dört amacın hangi eğitim düzeyinde vatandaşlık eğitiminde yer aldığını göstermektedir. Uygulamada, tüm Eurydice ülkeleri çoğu okul seviyelerinde kendi ulusal müfredatlarına bu dört hedefi dahil etmişlerdir.

Daha belirgin olarak, incelenen ülkelerin yarısında, bu dört hedef okul eğitiminin her aşamasında yer alır. İlköğretimden liseye kadar öğrencilere siyasi okuryazarlık ile eleştirel ve bağımsız düşünme becerilerinin yanı sıra, belli değer ve davranışları benimsemelerini geliştirmek için yardımcı olunmalıdır. Ayrıca okul ve yerel topluma katılmaya teşvik edilmelidirler. Geri kalan ülkelerde, bütün bu hedefler okul eğitiminin sadece bir düzeyinde mevcuttur. Çok az durumda, hedefler eğitimin herhangi bir düzeyinde uygulanmamaktadır. Bu, Belçika'nın Almanca konuşan Topluluğunda 'aktif katılımı teşvik etme' hedefi için ve Danimarka'da da aynı hedef için ancak yalnızca yerel topluluk düzeyinde uygulanması durumunda söz konusudur. Son olarak, dört ülkede, hedeflerin hiçbiri eğitimin bir veya daha fazla seviyesinde tavsiye edilmemiştir: ilköğretim düzeyinde Danimarka, Almanca konuşulan Belçika Topluluğunda lise seviyesinde ve Türkiye'de bu her iki seviyededir.

Çeşitli hedefleri kabul eden ülkelerin hedef sayılarındaki farklılıklar azdır. 'Değer, tutum ve davranış geliştirme' ülkeler ve eğitim düzeyleri arasında en sık önerilen hedefken 'toplum düzeyinde aktif katılım ve katılımı teşvik' en az tavsiye edilen hedeftir. Ancak, bazı ülkelerde, öğrenci katılımı okul düzeyinde girişim veya belirli bir ulusal girişim ya da programın bir parçası olmak yerine bir müfredat önerisi olarak ortaya çıkmaktadır (bkz. Bölüm 3).

Son olarak, eğitim düzeyleri arasında hedefler karşılaştırıldığında, yine bazı farklılıklar görülür. İlköğretim düzeyinde, tüm ülkelerde resmi müfredatta 'değer, tutum ve davranış geliştirme' hedefi yer alır. Aynı durum iki bilişsel hedef için de geçerlidir 'siyasi okuryazarlığı geliştirmek' ve 'eleştirel düşünme ve analitik becerileri edinmek'. Öğrencilerin aktif bir rol oynamasını teşvik eden son hedef, az sayıda ülke tarafından tavsiye edilmiştir ancak halen nispeten yüksek sayıdadır. Bazı ülkeler arasında ilginç farklılıklar olduğunu unutmamak gereklidir. Örneğin, İzlanda'da ulusal müfredat öğrencilerin dışarıda değil ilköğretim düzeyinde okula aktif olarak katılmalarını önerir. Buna karşılık, İspanya'da ilköğretim öğrencilerinin okulda değil yerel topluluk faaliyetleri içerisinde aktif yer almaları gereklidir.

Ortaöğretim düzeyinde, çok az sayıda ülke dışında, resmi vatandaşlık eğitimi müfredatı dört hedefle ilgili tavsiyede bulunur, ancak 'değer, tutum ve davranış geliştirmek' evrensel olarak uygulanır.

Ortaöğretimdekine nazaran ilköğretim düzeyi ile karşılaştırıldığında dört hedefi lise düzeyinde uygulamak için daha az sayıda ülkede öneriler sunulmaktadır. Siyasi okuryazarlık hedefi ise, lisede ilköğretimden daha yaygın olarak tavsiye edilir.

◆◆◆ Şekil 1.5: Ulusal müfredatta önerilen vatandaşlık eğitimi hedefleri (ISCED 1-3), 2010/11

Açıklayıcı not

Bu Şekil Ek 1'de belirtildiği gibi, vatandaşlık eğitiminin eğitim sisteminin genel hedeflerine dahil edildiği durumları da içeren vatandaşlık eğitime dair tüm yaklaşımları göz önünde bulundurulur.

Ülkeye özgü notlar

Almanya: Bu Şekil, eyaletler (Länder) arasındaki mevcut politikaları göstermektedir. Eyalet seviyesinde durum farklı olabilir.

Türkiye: Resmi olarak ISCED 2 seviyesi olmamasına rağmen, karşılaştırma amacıyla, 1-5 sınıflar ISCED 1 ve 6, 7 ve 8. sınıflar ISCED 2 olarak ele alınabilir.

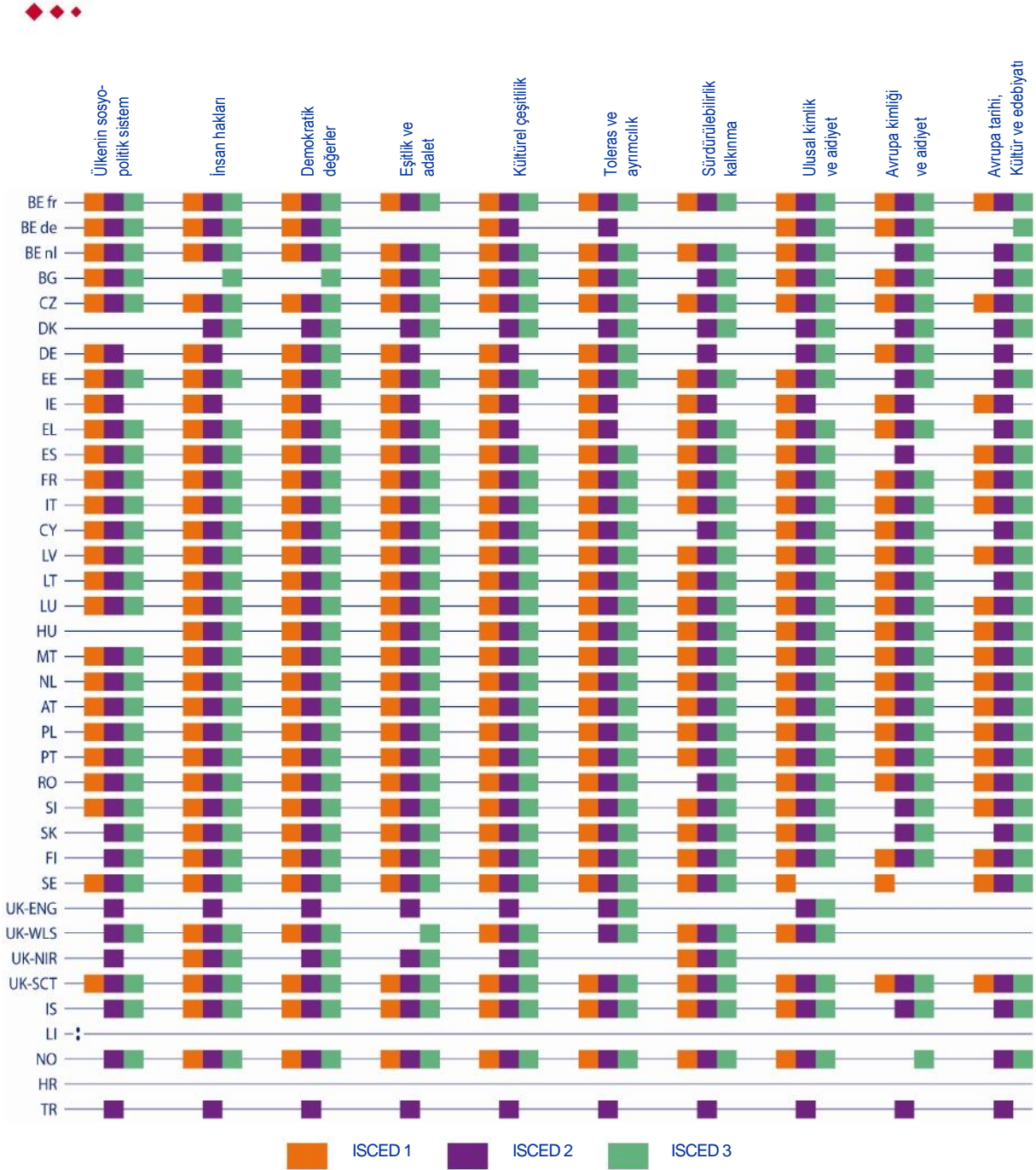
Kaynak: Eurydice.

1.3.2. Bilgi ve anlayış

Gençler vatandaş olarak rollerini tam yerine getirmek için daha çeşitli bilgiye ihtiyaç duymaktadır ve bu da vatandaşlık eğitimi ulusal müfredatına yansımaktadır. Ulusal müfredatta belirlenen temalar ve bilgi alanları Şekil 1.6 'da belirtilmiştir. Bunlar da üç ana kategoride toplanabilir: ulusal sosyo-politik sistem, toplumsal sorunlar ve Avrupa ile uluslararası boyut.

En sık görülen temalar, ülkenin sosyo-politik sistemi, insan hakları ve demokratik değerlerin yanı sıra eşitlik ve adalet hakkında bilgi ve anlayış ile ilgilidir. Bu temalar aynı zamanda geleneksel olarak okulda öğretilenlerdir.

Şekil 1.6: Ulusal müfredatta önerilen vatandaşlık eğitimi konuları (ISCED 1- 3), 2010/11

◆◆◆ Şekil 1.6 (devamı): Ulusal müfredatta önerilen vatandaşlık eğitimi konuları (ISCED 1-3), 2010/11

Müfredat ayrıca öğrencilerin günlük yaşamlarında karşılaştıkları çağdaş toplumsal konuları da içerir. Hoşgörü ve ayrımcılık, kültürel çeşitlilik ve sürdürülebilir kalkınma bu kategoride Avrupa ülkeleri tarafından ele alınan en yaygın temalardır.

Son olarak ulusal bağlam vatandaşlık eğitiminin tek odağı değildir, Avrupa ve uluslararası boyutları da önemlidir. Buradaki konu içeriği tarih, kültür ve edebiyatın yanı sıra ekonomik, siyasi ve sosyal konularla da büyük ölçüde ilgilidir.

Daha belirgin konular Avrupa kurumları, AB'nin çalışma prensiplerinin yanı sıra uluslararası kuruluşlar ve dünya meselelerini içerir. Ulusal ve Avrupalı kimliği ve aidiyet duygusu ile ilgili konular da ele alınır.

Diğer temalar da bazı ülkelerde tavsiye edilir: Cinsiyet eşitliği (Belçika Fransız Topluluğu, İspanya ve Avusturya), yol güvenliği (Letonya, Portekiz ve İspanya) ve refah sistemi (İspanya ve İzlanda). Çek Cumhuriyeti ve Letonya'da, vatandaşlık müfredatı mülk, mülkiyet gibi "para ve piyasa ekonomisi" nin temalarını içerir. 'Girişimcilik Eğitimi' Estonya ve Portekiz ⁽¹⁴⁾ gibi bazı ülkelerde vatandaşlık eğitiminin bir parçası olarak öğretilen bir temadır.

Şekil 1.6 ülkelerin büyük çoğunluğunun çok sayıda tartışılan konuyu tavsiye ettiğini gösterir. Ayrıca, eğitim düzeyi yükseldikçe, daha fazla tema ele alınmaktadır.

Ulusal müfredata göre ilköğretim düzeyinde en yaygın temalar şunlardır: 'ülkenin sosyo-politik sistemi', 'demokratik değerler', 'hoşgörü ve ayrımcılık' ile 'ulusal kimlik ve aidiyet'. Daha az görülen 'sürdürülebilir kalkınma' ve 'insan hakları' temaları bir dizi ülkede ele alınır. Ülkelerin yaklaşık üçte biri 'eşitlik ve adalet', ya da 'kültürel çeşitlilik' konularını ilköğretim düzeyinde ele almaz- bu konulara ortaöğretime kadar geçilmemektedir. Avrupa ve uluslararası boyut ile ilgili konular ilköğretim düzeyinde (ülkelerin yarısından azında incelenmiştir) en az yaygın olanlardır.

Ortaöğretim düzeyinde, belirtilen tüm temalar hemen hemen bütün ülkelerde vatandaşlık müfredatının bir parçasıdır. Lise düzeyinde çok az değişiklik söz konusudur ancak bazı temalar bazı ülkelerde bu seviyede mevcut değildir. Örneğin, Almanya ve Birleşik Krallık'ta (İngiltere), Avrupa ve uluslararası boyut ile ilgili temalar artık müfredata dahil edilmemektedir. Ortaöğretimin sonuna gelindiğinde ise, neredeyse tüm Avrupa ülkelerinde öğrenciler bilgi ve anlayış ile ilgili dört alanı da ele almış olurlar.

1.3.3. Beceriler

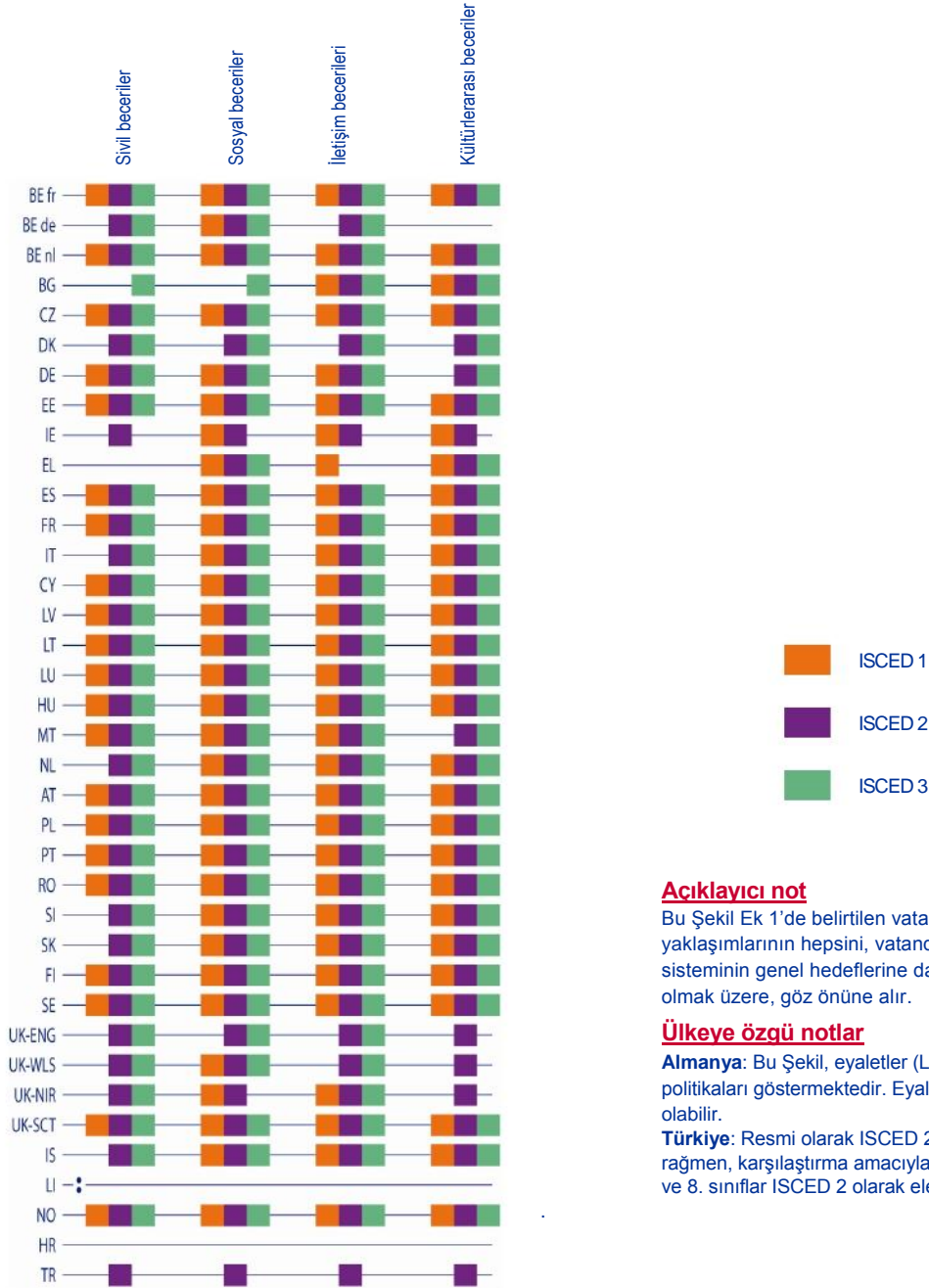
Bu çalışma için, öğrencilerin aktif ve sorumlu yurttaşlar haline gelmesi için dört becerinin gerektiği kabul edilmiştir:

- sivil beceriler (örneğin, topluma gönüllü yolla katılma ile oylama ve dilekçe yoluyla kamu politikasını etkileme);
- sosyal beceriler (başkalarıyla yaşama ve çalışma, çatışmaları çözme);
- iletişim becerileri (tartışmaları dinleme, anlama ve tartışmaya katılma);
- kültürlerarası beceriler (kültürlerarası diyalog kurulması ve kültürel farklılıkların takdir edilmesi).

Şekil 1.7 ülkelerin büyük bir çoğunluğunda, ulusal müfredatın tüm eğitim seviyelerinde dört beceriyi kapsadığını gösterir. Beceriler aynı eğitim düzeyinde kapsamında olmamasına rağmen, ortaöğretim sonunda öğrenciler dört beceri kazanmış hale gelirler. Birkaç istisna bulunmaktadır. Yunanistan'da sivil beceriler ve Belçika Almanca konuşan Topluluğu'nda kültürlerarası beceriler herhangi bir okul düzeyinde müfredata dahil değildir.

⁽¹⁴⁾ Avrupa ulusal müfredatlarında girişimcilik eğitiminin statüsüne dair daha fazla bilgi için, bkz EACEA/Eurydice (2012a).

◆ ◆ ◆ Şekil 1.7: Ulusal müfredatta önerilen öğrencilerin vatandaşlık eğitimiyle edinmesi gereken beceriler (ISCED 1-3), 2010/11.

Açıklayıcı not

Bu Şekil Ek 1'de belirtilen vatandaşlık eğitimi yaklaşımlarının hepsini, vatandaşlık eğitiminin eğitim sisteminin genel hedeflerine dahil edildiği durumlar da dahil olmak üzere, göz önüne alır.

Ülkeye özgü notlar

Almanya: Bu Şekil, eyaletler (Länder) arasındaki mevcut politikaları göstermektedir. Eyalet seviyesinde durum farklı olabilir.

Türkiye: Resmi olarak ISCED 2 seviyesi olmamasına rağmen, karşılaştırma amacıyla, 1-5 sınıflar ISCED 1 ve 6, 7 ve 8. sınıflar ISCED 2 olarak ele alınabilir.

Kaynak: Eurydice.

Kültürlerarası beceriler ulusal müfredatın büyük çoğunluğunda yer almasına rağmen, ilköğretim düzeyinde, iletişim ve sosyal beceriler tüm Eurydice ülkelerinde en sık tavsiye edilen becerilerdir. Muhtemelen daha soyut siyasi fikirler anlayışı gerektirdiğinden sivil beceriler en az tavsiye edilmektedir.

Ortaöğretim seviyesinde ise ilgili ülkelerin hemen hemen tümünde, resmi müfredat dört beceriyi de içerir. Ancak, istisnalar vardır: Yunanistan'da ne sivil ne de iletişim becerileri bu aşamada dahil edilmez; Bulgaristan sadece lise düzeyinde vatandaşlık ve sosyal becerilerini geliştirmeyi önerir; Belçika Almanca konuşan Topluluğunda ve Birleşik Krallık'ta kültürlerarası beceriler ortaöğretimde önerilmez (ortaöğretim düzeyinde Galler hariç); Birleşik Krallık'ta (İskoçya dışında) kültürlerarası beceriler sadece ortaokul

düzeyinde tavsiye edilir ve İrlanda ile Türkiye'de becerilerin hiçbiri lisede tavsiye edilmez. Genel olarak, bu ülkelerin çoğunda öğrencilerin ortaokul düzeyinde bu dört beceriyi geliştirmeye yönelik çalışması gerektiği önerilir.

1.3.4. Müfredat hedefleri ve öğretmen güvenine ilişkin ICCS 2009 verileri

Bölüm 1.3'te Avrupa ülkelerinde öğrencilerin vatandaşlık eğitimi ulusal müfredatı hükümlerine göre ulaşması gereken hedefler, bilgi ve beceriler sunuldu. Yapılan analizi ve karşılaştırmaları tamamlamak için bölümde vatandaşlık eğitimine okul düzeyinde bir bakış açısı sağlanmaktadır. Uluslararası Sivil ve Vatandaşlık Eğitim Çalışması (IEA, 2010b) ve Eurydice ağındaki ⁽¹⁵⁾, eğitim sistemlerinin 23'ünden alınan öğretmen anketlerini kapsamaktadır.

ICCS verilerinin analizi öğretmen anketindeki ⁽¹⁶⁾ iki gösterge ile ilgilidir. İlki vatandaşlık ve vatandaşlık eğitimi için en önemli olduğu düşünülen üç hedefi içerir. İkinci gösterge sivil ve vatandaşlık ile ilgili konuları öğretmek için öğretmenlerin kendi bildirdikleri güven duygusuna dayanır. Ankete katılan tüm öğretmenler 2008/09 öğretim yılında sekiz sınıf öğrencilerine (yaklaşık 14 yaş) normal dersler öğretiyorlardı. İlgili tüm ülkelerde sekizinci sınıf ortaokulun bir bölümüdür.

ICCS çalışması on tane vatandaşlık ve vatandaşlık eğitimi hedefi önermiştir. Ankete katılan öğretmenlerden bunlardan en önemli üçünü seçmeleri istenmiştir. Hedefler öğrencilerin aşağıdaki alanlarda bilgi edinmelerini veya tutum ya da beceri geliştirmelerini teşvik veya destek etmeyi amaçlar:

1. Sosyal, siyasi ve sivil kurumlar
2. Çevreye saygı ve çevre korunması
3. Kişinin kendi bakış açısını savunma
4. Çatışma çözümü
5. Vatandaş hak ve sorumlulukları
6. Yerel topluma katılım
7. Eleştirel ve bağımsız düşünme
8. Okul hayatına katılım
9. Irkçılık ve yabancı düşmanlığıyla mücadele için etkili stratejiler
10. Gelecekteki siyasi katılım

Öğretmenlerin yanıtlarına göre (bkz. Şekil 1.8), vatandaşların hak ve sorumlulukları bilgisi sivil ve vatandaşlık eğitiminin (% 62,8) en önemli amacı olarak kabul edilir. Eleştirel ve bağımsız düşünmenin geliştirilmesi de ankete katılan öğretmenlerin yarısından çoğuna göre (% 57,9) en önemli üç hedeften biridir. Diğer taraftan, çok az sayıda öğretmen 'öğrencileri siyasi katılıma hazırlamak' konusunu puanlarken; sadece %4,4'ü bu konunun sivil ve vatandaşlık eğitiminin önemli bir amacı olduğunu düşündüklerini belirtmiştir.

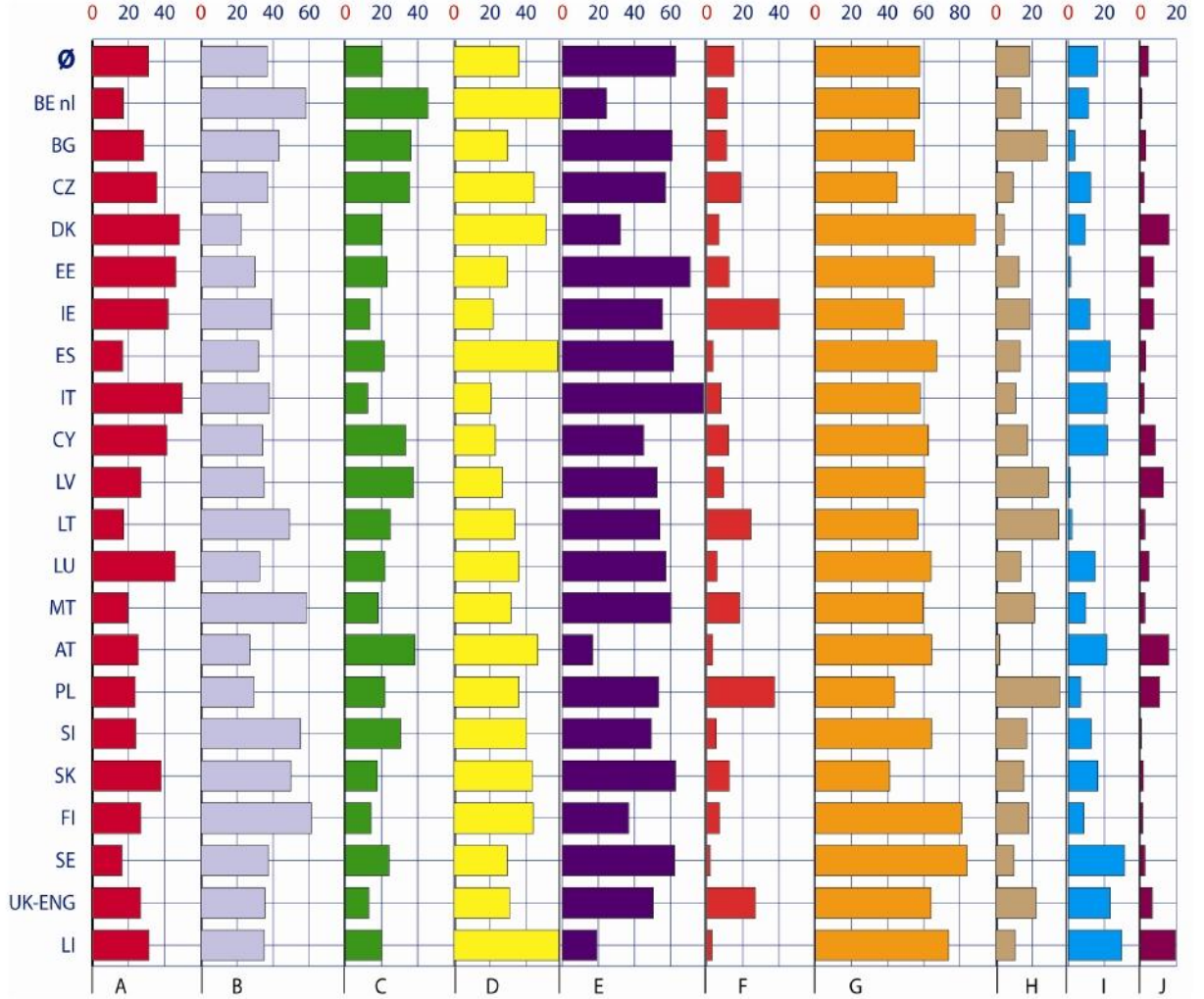
Hedeflerden ikisi sekizinci sınıf öğretmenlerince eşit oran almıştır; bunlar da 'çatışma çözümü'nde (% 36,0) öğrencilerin beceri ve yeterliliklerinin gelişimi' ve 'çevreye saygı ve çevre korunması'dır (%36,7).

⁽¹⁵⁾ 23 Avrupa ülkesi Belçika (Flaman Topluluğu), Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Yunanistan, İrlanda, İspanya, İtalya, Kıbrıs, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Malta, Hollanda, Avusturya, Polonya, Slovenya, Slovakya, Finlandiya, İsveç, Birleşik Krallık (İngiltere) ve Lihtenştayn'dır.

⁽¹⁶⁾ Müdürlerden ayrıca sivil ve vatandaşlık eğitimi için en önemli üç hedefi sıralamaları istenmiştir. Daha fazla bilgi için, bkz IEA 2010b. s. 126-130.

Öğretmenlerin biraz daha düşük oranına göre (% 31,1) sosyal, siyasal ve sivil kurumlar bilgisi de önemli bir hedefdir. Son olarak, ankete katılan öğretmenlerin % 20'sinden azı da kalan dört hedefi seçmiştir: 'öğrencilerin kendi görüşlerini savunma kapasitesini teşvik etme'(% 20,1), 'öğrencilerin okul hayatına (% 18,7) ve yerel topluluklara (% 15,1) katılımını teşvik etme', son olarak da 'ırkçılık ve yabancı düşmanlığına karşı etkili stratejiler geliştirilmesini desteklemek' (% 16,2).

Şekil 1.8: Sivil ve vatandaşlık eğitimine dair belli hedeflerin önemine ilişkin öğretmen görüşleri (ulusal oranlar olarak), 2008/09

Sivil ve vatandaşlıkla ilgili hedefler:

A Sosyal, siyasi ve sivil kurumlara dair bilgi

B Çevreyi koruma ve saygı

C Kişinin kendi bakış açısını savunma kapasitesi

D Çatışma çözümlemede beceri ve yeterlilikler

E Vatandaş hakları ve sorumlulukları bilgisi

F Yerel topluma katılım

G Eleştirel ve bağımsız düşünme

H Okul yaşantısına katılım

I Irkçılık ve yabancı düşmanlığıyla etkili mücadele stratejileri

J Gelecekteki siyasi katılım

Kaynak: IEA, ICCS 2009 veri tabanı.

• Ortalama oranlar

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
•	31.1	36.7	20.4	36.0	62.8	15.1	57.8	18.7	16.2	4.4
BE nl*	17.1	58.0	45.7	58.9	24.5	11.3	57.6	13.8	11.1	0.8
BG	28.3	43.2	36.3	29.9	60.8	11.1	55.0	28.4	3.6	2.8
CZ	35.5	37.1	35.6	44.5	57.1	18.8	45.3	9.5	12.5	2.0
DK*	48.0	22.5	20.2	51.1	32.2	6.7	88.5	4.5	9.5	15.9
EE	46.2	30.2	23.2	29.6	70.8	12.3	65.8	12.8	1.4	7.3
IE	41.9	39.2	13.5	21.7	55.5	40.2	49.2	18.9	11.9	7.2
ES	16.7	31.9	21.5	57.5	61.5	3.4	67.3	13.5	23.1	2.9
IT	49.6	37.8	12.4	20.8	78.3	8.0	58.0	10.9	21.5	2.1
CY	41.0	34.2	33.5	23.0	45.1	12.0	62.7	17.6	21.6	8.1
LV	26.9	35.2	37.7	26.8	52.4	9.4	60.7	29.0	1.2	12.7
LT	17.2	49.0	24.9	33.7	54.0	24.5	56.9	34.8	2.0	2.5
LU*	45.8	32.6	21.8	36.0	57.4	5.6	64.2	13.9	14.9	4.6
MT	19.6	58.3	18.2	31.7	60.3	18.3	59.8	21.5	9.7	2.5
AT*	25.3	27.0	38.4	46.5	16.7	3.2	64.5	2.2	21.4	15.7
PL	23.6	29.5	21.9	36.0	53.5	37.6	44.1	35.5	6.9	10.5
SI	24.0	55.3	30.5	40.2	49.3	5.1	64.3	17.0	12.6	0.7
SK	38.0	49.9	17.7	43.3	62.9	12.5	41.2	15.4	16.4	1.4
FI	26.8	61.1	14.3	44.0	36.8	7.1	81.1	18.2	8.7	1.3
SE	16.4	37.4	24.0	29.6	62.3	1.7	84.0	9.9	31.3	2.5
UK-ENG*	26.7	35.4	12.9	30.8	50.4	26.8	64.1	22.1	23.3	6.5
LI	31.2	35.2	20.2	58.1	19.2	3.0	73.8	10.7	29.7	19.3

Sivil ve vatandaşlıkla ilgili hedefler:

A Sosyal, siyasi ve sivil kurumlara dair bilgi

F Yerel topluma katılım

B Çevreyi koruma ve saygı

G Eleştirel ve bağımsız düşünme

C Kişinin kendi bakış açısını savunma kapasitesi

H Okul yaşantısına katılım

D Çatışma çözümleme beceri ve yeterlilikler

I İrkçilik ve yabancı düşmanlığıyla etkili mücadele stratejileri

E Vatandaş hak ve sorumlulukları bilgisi

J Gelecekteki siyasi katılım

Kaynak: IEA, ICCS 2009 veritabanı.

• Ortalama oranlar

* Öğretmen düzeyinde örneklem gerekliliklerini karşılamadığı için sonuçlar temsili değildir. Sonuç olarak, bu ülkeler ortalama oranlar hesaplanmasına dahil edilmemiştir.

Açıklayıcı not

ICCS sivil ve vatandaşlık eğitiminin on hedefini belirtmiştir. Çalışmaya katılan öğretmenler en önemli üçünü seçmişlerdir. ICCS öğretmen çalışması popülasyonu, her örneklem okulunda normal dersleri hedeflenen sınıftaki (genelde 8. Sınıf) öğrencilere öğreten tüm öğretmenlerdir. Sadece hedeflenen sınıfta eğitim veren ve okul yılı başından beri belirtilen okulda çalışan öğretmenleri kapsar (IEA 2010b, s. 20).

Her hedef için ulusal yüzdeler karşılaştırıldığında, ülkeler arasında önemli farklılıklar görülür. Bazı ülkelerde öğretmenlerin büyük çoğunluğu bazı hedefleri en önemli üç hedef olarak belirlerken bazılarında ise aynı tercihleri çok az sayıda öğretmen belirlemiştir.

Ülke ortalamalarındaki en büyük farklılıklar Avrupa ülkelerinde en yüksek ortalama puanı alan iki hedefin arasındadır. Örneğin, İtalya'da ankete katılan öğretmenlerin % 78,3'ü en önemli üç hedeften biri olarak 'vatandaşların hak ve sorumlulukları bilgisini teşvik etmek' seçerken, Avusturya'da bu seçeneği sadece %16,7'si tercih etmiştir. 'Öğrencilerin eleştirel ve bağımsız düşüncelerinin teşvik edilmesi' farklı ülkelerde öğretmenlerin çok farklı derecelendirmesini yaptığı hedeflerdendir. İskandinav ülkelerinde öğretmenlerin % 80'i (Danimarka, İsveç ve Finlandiya) bu hedefi ilk üç arasında seçerken, Çek Cumhuriyeti, İrlanda, Polonya ve Slovakya'da % 50'den azı seçmiştir.

Avrupa ülkelerindeki öğretmenler arasında en az tercih edilen hedef 'Öğrencileri gelecekteki siyasi katılıma hazırlamak'tır ve bu, ülkeler arasında en düşük varyasyona sahip olan hedeftir. Danimarka ve Lihtenştayn'da öğretmenler bu hedefe en fazla puanı vermişlerdir (sırasıyla% 15,9 ve% 19,3). Ülkelerin diğer yarısında ise oran % 5'ten azdır.

Diğer hedeflerde en yüksek ile en düşük ulusal yüzde arasındaki fark yaklaşık % 30 ve % 40 arasındadır. Bu nedenle, sivil ve vatandaşlık eğitimi için belirtilen hedeflere verilen önem açısından ülkeler arasında belirgin bir çeşitlilik mevcuttur.

ICCS anketinde tanımlanmış bazı hedefler ulusal müfredatlarda belirtilen vatandaşlık eğitimi hedeflerine benzerdir (Bölüm 1.3). Örneğin, ICCS'ye katılan Avrupa ülkelerinin ulusal müfredatlarında, vatandaşlık eğitimi için 'eleştirel ve bağımsız düşünmeyi teşvik etmek' hedefler arasındadır (Bölüm 1.3). ICCS bulgularına göre, bu hedef ortalamada, ankete katılan bütün öğretmenler arasında en çok tercih edilen ikinci hedeftir. Ancak, öğretmenlerin görüşlerini yukarıda açıklandığı gibi ülkeler arasında önemli farklılıklar göstermektedir. ICCS Anketi ayrıca araştırmaya katılan öğretmenlerin yaş aralığı ile okulda okutulan derslere yer vermektedir⁽¹⁷⁾. Bu verilerle, öğretmenlerin yaşı ile sivil ve vatandaşlık hedefleri⁽¹⁸⁾ ile ilgili olarak tercih ettikleri konu alanı uzmanlıkları arasında herhangi bir ilişki olup olmadığı analiz edilmiştir. Sonuçlar öğretmenlerin kişisel koşulları ile sivil ve vatandaşlık eğitiminin amaçlarının oranlanması arasında ilişkinin zayıf olduğunu göstermektedir. Ne öğretmenlerin yaşı ne de konu alanı uzmanlık tercihlerini önemli ölçüde etkilemiştir.

Daha önce belirtildiği gibi bu çalışma ile ilgili 2009 ICCS anketinin bir başka göstergesi de sivil ve vatandaşlık eğitimi ile ilgili konuları öğretirken öğretmenlerin kendilerine duyduğu güvendir. Anket sonuçlarına göre (IEA 2010b, s. 130-132), öğretmenler en çok 'insan hakları' ve 'vatandaş hak ve sorumlulukları' konularında kendilerine güveniyorlar. Avrupa ülkelerinde ortalama olarak, öğretmenlerin yaklaşık %93'ü bu konuları öğretirken, 'çok emin' ya da 'çok güvenli' hissettiklerini belirtmiştir. Öğretmenlerin yaklaşık %84'ü de 'farklı kültür ve etnik gruplar' ve 'oylama ve seçimler' hakkında kendilerinden emin hissetmektedirler. Buna karşılık, 'yasal kurumlar ve mahkemeler' kendilerinden en az emin oldukları konular olarak görülmüştür (bu konuyu öğretirken, sadece %57'si 'kendine güvenen' veya 'çok güvenli' hissetmektedirler). Bununla birlikte, öğretmenlerin önemli bir kısmı (%77-80) diğer dört başlıkla ilgili 'çok emin' ya da 'çok güvenli' hissettiklerini ifade etmişlerdir ('küresel toplum ve uluslararası kuruluşlar' 'Avrupa Birliği', 'anayasa ve siyasi sistemler' ve 'göç ve göçmenlik').

⁽¹⁷⁾ Ders kategorileri: beşeri bilimler; matematik ve/ya fen; dil. Yaş grupları dört kategoriye ayrılmıştır: 30 yaş altındakiler; 30-40; 40-50; 50 yaş üstündekiler.

⁽¹⁸⁾ Eurydice hesaplamalarında Cramers' V istatistiği kullanılmaktadır.

Özet

Bu bölümde, vatandaşlık eğitimi ile ilgili yaklaşımlar, eğitim zamanı, Eurydice ülkelerinin resmi müfredatında önerilen müfredat içeriğine yer verilmiştir. 2009 ICCS verileri öğretmenlerin vatandaşlık eğitiminin özel amaçlarına verdiği önemi nasıl değerlendirdiklerini göstermiştir.

Analiz ülkelerin büyük çoğunluğunun resmi müfredatında vatandaşlık eğitiminin eğitimin her düzeyinde uygulanma yolları hakkında rehberlik ettiğini göstermektedir. Bu bağlamda, üç temel yaklaşım kullanılmaktadır: vatandaşlık eğitiminin bağımsız bir konu olarak öğretilmesi, bir veya daha fazla konu veya müfredat alanlarına dahil edilmesi ve/veya müfredatlar arası statüsü verilmesi. Ülkelerin büyük bir çoğunluğu eğitim düzeylerinde veya arasında, vatandaşlık eğitimi ile ilgili birden fazla yaklaşımı birleştirir. Bazı ülkelerde de vatandaşlık eğitimi ile ilgili hususlar genel amaç ve eğitim sistemlerinin değerleri içindedir ve başka özel bir hüküm önerilmez.

Vatandaşlık eğitimi ayrı bir ders olarak öğretiliyorsa, bu ilkokul düzeyinden ziyade ortaöğretimde daha sık görülür. Kapsadığı okul yılı sayısı bir ila on iki yıl arasında olmak üzere bir ülkeden diğerine büyük ölçüde değişmektedir. Bazı durumlarda, okullar vatandaşlık eğitimi sunmak için kullanılacak özel bir yaklaşıma karar verebilir.

Vatandaşlık eğitimine ayrılan eğitim zamanı için öneriler tek başına ders olarak öğretildiği ülkelerde söz konusudur. Eğitim zamanı bir ülkeden diğerine önemli ölçüde değişir ve son zamanlarda müfredatlar arası konulara verilen artan önem gibi öğretim yaklaşımlarında değişiklikler olmuştur.

Genel olarak, Avrupa ülkelerinde vatandaşlık eğitimi müfredatı çok kapsamlı hedef, bilgi ve becerileri kapsamaktadır. Bütün okul seviyeleri için ulusal müfredatta önerilen hedefler 'değer, tutum ve davranışların geliştirilmesi' ile ilişkilidir. En az önerilen ve daha çok ilköğretimden ziyade ortaöğretimde ele alınan 'öğrencilerin okulda ve toplum düzeyinde aktif katılımı'dır.

İlköğretim düzeyinde bakıldığında, öğrenciler vatandaşlık ile ilgili çeşitli ve farklı alanlarda bilgi sahibi olmak zorundadır. Örneğin, en çok tavsiye edilen konular arasında 'ulusal sosyo-politik sistem', 'demokratik değerler' ve 'hoşgörü ve ayrımcılık karşıtlığı' vardır. Ayrıca, hemen hemen bütün ülkeler bir eğitim düzeyinde, öğrencilerin tam ve sorumlu yurttaşlar haline getirilmesini sağlamak amacıyla sivil toplum, sosyal, iletişim ve kültürlerarası becerileri kazanmaları gerektiğini önermektedir.

Son olarak, 2009 ICCS, Avrupa genelinde ankete katılan sekiz sınıf öğretmenleri için, vatandaşlık eğitiminin en önemli iki hedefinin vatandaşların hak ve sorumlulukları hakkında bilgi sahibi olmayı teşvik etmek ile eleştirel ve bağımsız düşünmeyi geliştirmek olduğunu gösterir. Bu bağlamda, ilk hedef, çoğu öğretmenin öğretirken kendine güvendiği iki konudan birini (ikinci konu 'insan hakları'dır) kapsar. Öğretmenler için en az önemli hedef, 'öğrencileri siyasi katılım için hazırlamak' tır. Ancak, ülkeler arasında önemli farklılıklar görülmektedir. Son olarak, Avrupa genelinde ülkelerin hepsinde resmi müfredat kılavuzlarında bu hedefler tavsiye edilmese de öğretmenler bazı vatandaşlık hedeflerini en önemli üç hedef arasında puanlamışlardır.

BÖLÜM 2: ÖĞRENCİ VE VELİLERİN OKUL YÖNETİMİNE KATILIMI

Vatandaşlık eğitimi bağımsız ele alınmaz. Öğrenciler aktif üyesi oldukları ilk topluluklarda– kendi sınıf ve okullarındaki deneyimleri aracılığıyla demokratik sürecin değerleri ve ilkelerine aşına olmaya başlarlar. Bu nedenle, bu deneyimler demokratik süreci yansıtır ve gençlere toplum yaşamına etkin katılım için gerekli beceri ve yetenekleri sağlar. Bu amaçla, Avrupa eğitim sistemleri, kapsayıcı, toplumun her kesiminin temsil edilmesine ve öğrencilerin aktif katılımını imkan veren dahili okul yönetim yapıları kurulmasını sağlamaktadır.

Bu nedenle okul yönetimine katılım bu bölümde ele alınan başlıca konudur ve üç kısma ayrılır. Bölüm 1 resmi düzenlemeler ve öneriler doğrultusunda, okul yönetimine öğrenci katılımı için en yaygın mekanizmaları açıklar ve bu mekanizmaların Avrupa'da ne kadar yaygın olduğuna bakar, aynı zamanda okul yönetimine katılan öğrenci temsilcilerinin görevi ve yetkilerini araştırır. Bu bilgilerin yanı sıra ICCS anketinin sonuçlarına dayanarak da, Bölüm 2 katılıma ilişkin resmi düzenlemelerle öğrencilerin gerçek katılım seviyesi arasındaki ilişkiye bakar.

Bu bölümün son kısmında ise okul yönetimde veli rolünü incelenmektedir. Bu bölümde, okul yönetimi ile ilgili faaliyetlere veli katılımının başlıca yolları sunulmaktadır. Araştırmalara göre, ebeveynleri aktif olarak okul toplumu ile meşgul olan öğrenciler, akranları, öğretmenleri ve yaşadıkları toplumla etkileşimde daha güçlü yeterlilikler geliştirmektedir (McWayne, Hampton, Fantuzzo, Cohen ve Sekino 2004). Okul yönetimine veli katılımı sadece öğrencilerin sivil yeterliliklerinin geliştirilmesi için (Elias, Patrikaku ve Weissberg, 2007) yararlı değildir; aynı zamanda okul-toplum ilişkilerinin teşvik edilmesinde de iyileştirmeler sağlayarak toplumsal kalkınma üzerinde olumlu etkileri olduğu kabul edilir (Shatkin ve Gershberg, 2007). Ebeveynlerin okul yönetimine dahil olma fırsatlardan en iyi şekilde yararlanabilecekleri eğitimi sağlayan mevcut ulusal projeler de incelenmektedir.

2.1. Okul yönetimine öğrenci katılımını teşvik eden resmi düzenlemeler ve tavsiyeler

Tüm ülkelerde okul yönetimde öğrencilerin katılımını teşvik edecek tedbirler mevcuttur. Özellikle önemli olan, örneğin Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Hollanda, Finlandiya ve İsveç gibi büyük ölçüde adem-i merkezîyetçi eğitim sistemi olan ülkelerin de bu konuda merkezi bir düzenleme yapmalarıdır; bu da demokratik öğrenci katılımını teşvik etmek için ulusal makamların cesaret verici bir sinyal verdiğini gösterir.

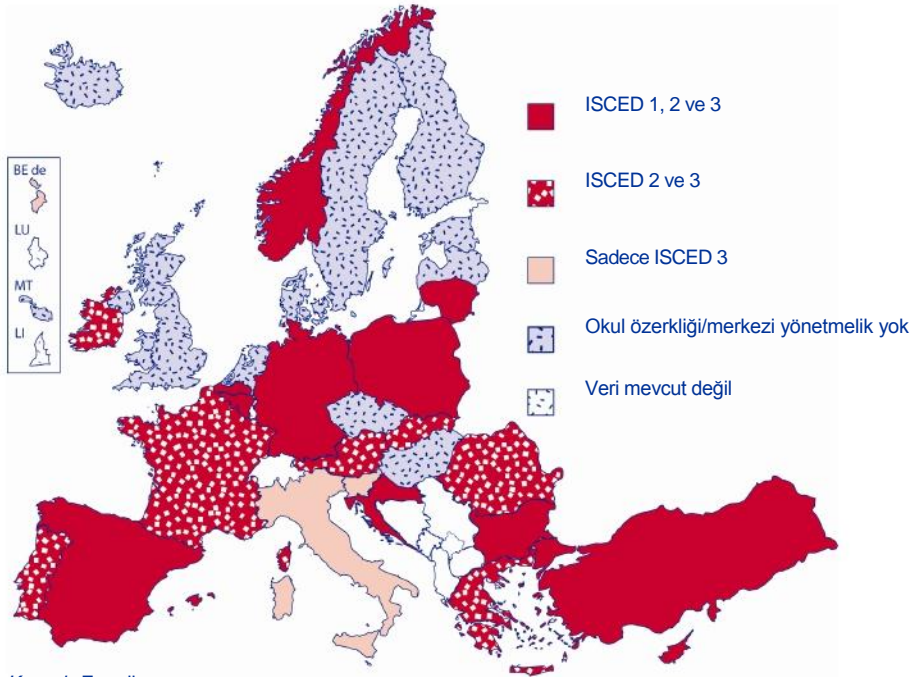
Resmi düzenlemeler ve tavsiyeler, okul yönetimine öğrenci katılımı için başlıca üç tür düzenleme oluşturmuştur:

- sınıf temsilcilerinin seçilmesi ve sınıf konseyinin atanması;
- öğrenci konseyi seçimi;
- okul yönetim organlarında öğrenci temsili.

Sınıf temsilcileri sınıftaki öğrencilerin çoğunluğu tarafından seçilir ve öğretmen ve (bazen) ebeveynlerden oluşan bir sınıf konseyine katılarak veya okul ile gayri resmi etkileşim halinde olarak öğrencilerin çıkarlarını temsil eden genel bir sorumlulukla yükümlüdür. Öğrenci konseyi, üyeleri okuldaki tüm öğrenciler tarafından seçilen temsil organlarıdır, okul kurulları gibi okul yönetim organları ise bir okul kurumu içinde en üst yönetim düzeyindedir. Bunlar genellikle okul müdürü başkanlığında, ve genellikle okul toplumunun her bölümden temsilcileri ihtiva eder: idari personel, öğretmenler, veliler ve öğrenciler. Birleşik Krallık (İngiltere, Galler ve Kuzey İrlanda) gibi bazı ülkelerde, okul yönetim organlarına okul dışından bir üye başkanlık edebilir ve velilerin yanı sıra dış paydaş grupların temsilcileri dahil edilebilir.

Öğrenci katılımına ilişkin yönetmelik ve resmi öneriler, eğitim düzeyi ve öğrencilerin yaşları arttıkça Avrupa'da daha yaygınlaşmaktadır. Genelde lise düzeyinde (ISCED 3) öğrenci katılımı için daha fazla mekanizma, ortaokul düzeyinde (ISCED 2) daha az, ilköğretim düzeyinde (ISCED 1) ise daha da azdır. Ülkelerin üçte biri ISCED 1 seviyesinde sınıf temsilcilerinin seçimi ile ilgili düzenlemeleri benimsemiştir; bu ISCED 2'de ülkelerin yarısında ve ISCED 3'te (Şekil 2.1) yaklaşık üçte ikisinde görülür. Benzer bir şekilde, öğrenci konseyleri tüm ülkelerin yaklaşık yarısında ISCED 1, ve ülkelerin büyük çoğunluğu ISCED 2'de mevcuttur. Ancak bu organlar ISCED 3'te hemen hemen bütün ülkelerde vardır (Şekil 2.2). Okul yönetim organlarında öğrenci katılımı ISCED 1 ülkelerinin üçte birinde, ISCED 2'deki ülkelerin üçte ikisinde ve ISCED 3'te hemen hemen tüm ülkelerde yer almaktadır (Şekil 2.3).

◆◆◆
Şekil 2.1: Okullarda sınıf temsilcileri olmasına dair yönetmelik ve resmi tavsiyeler (ISCED 1, 2 ve 3), 2010/11

Açıklayıcı not

Sınıf temsilcileri sınıftaki öğrencilerin çoğunluğunda seçilir; rolleri sınıf seviyesinde öğrenci çıkarlarını temsil etmektedir.

Ülkeye özgü notlar

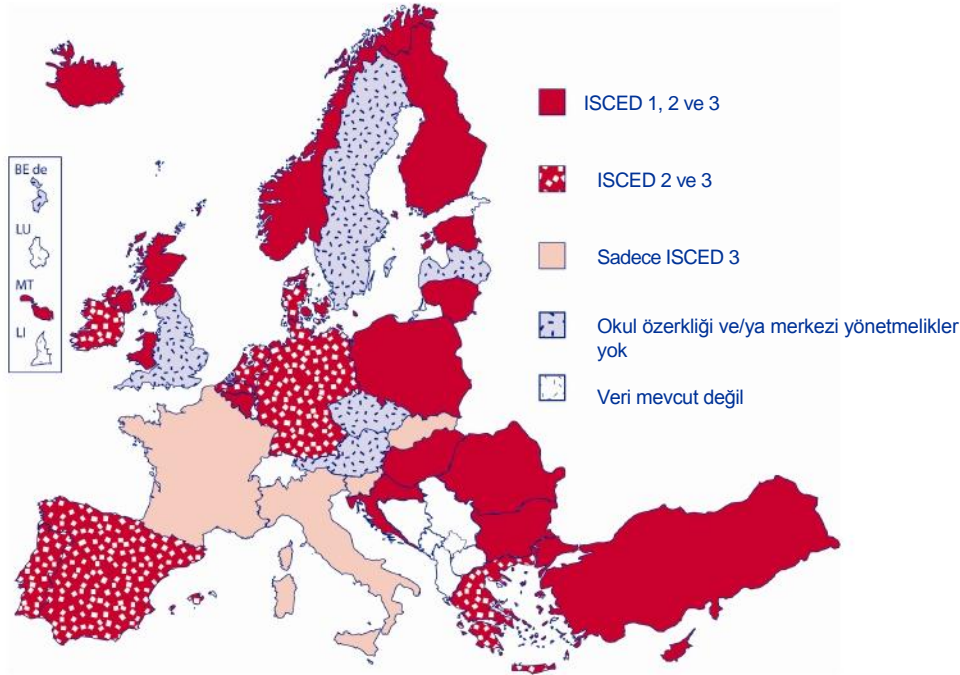
Çek Cumhuriyeti ve Letonya: Öğrenciler okulda kendi kendilerini yöneten organlar oluşturma yetkisine sahiptir. Ancak, sınıf temsilcilerinin seçimi merkezi olarak düzenlenmez ve okul özerkliğinin kapsamına girer.

Slovenya: Temel eğitim (ISCED 1 ve 2) öğrencileri organize etme şekillerinde özerkliğe sahiptir, fakat okulların çoğunda sınıf temsilcilerini öğrencilerin seçmesi yaygın bir uygulamadır.

İsveç: Resmi yönetmelikler öğrencilerin sınıf düzeyinde katılımcı hakları olduğunu belirtir, ancak nasıl dahil olacaklarını ifade etmez.

Norveç: ISCED 1'deki sınıf temsilcisi yönetmelikleri çocuklar için geçerli değildir (1-4. sınıf).

◆ ◆ ◆ **Şekil 2.2: Okullarda sınıf konseyleri olmasına dair yönetmelik ve resmi tavsiyeler (ISCED 1, 2 ve 3), 2010/11**

Kaynak: Eurydice.

Açıklayıcı not

Öğrenci konseyleri üyelerinin çeşitli şekillerde atandığı öğrenci temsil organlarıdır (daha fazla bilgi için bkz Şekil 2.5).

Ülkeye özgü notlar

Çek Cumhuriyeti: Öğrenciler okulda kendi kendilerini yöneten organlar oluşturma yetkisine sahiptir. Ancak, öğrenci konseyi seçimi merkezi olarak düzenlenmez ve okul özerkliğinin kapsamına girer.

İspanya: Ortaöğretim okulları (ISCED 2 ve 3) Temsilciler Konseyi oluşturmaya yetkilidir (*Juntas de delegados*), ve çeşitli sınıflarca seçilmiş öğrenci temsilcileri ve okul yönetim organları temsilcilerinden oluşur. İlköğretim seviyesinde (ISCED 1), sadece öğrenci birlikleri (*Asociaciones de alumnos*) oluşturulabilir, son sınıfta katılmak isteyen öğrenciler de gruplanabilir.

Letonya: Resmi yönergeler okullarda öğrencilerin kendi kendilerini yönetmelerini teşvik ederek sınıf konseyleri oluşturmalarını önermektedir. Ancak, öğrenci konseylerinin seçimi okul özerkliğinin kapsamına girer.

İsveç: Resmi yönetmelikler öğrencilere okul seviyesinde katılım hakkı tanıır, fakat bu katılımın ne şekilde olacağını belirtmez.

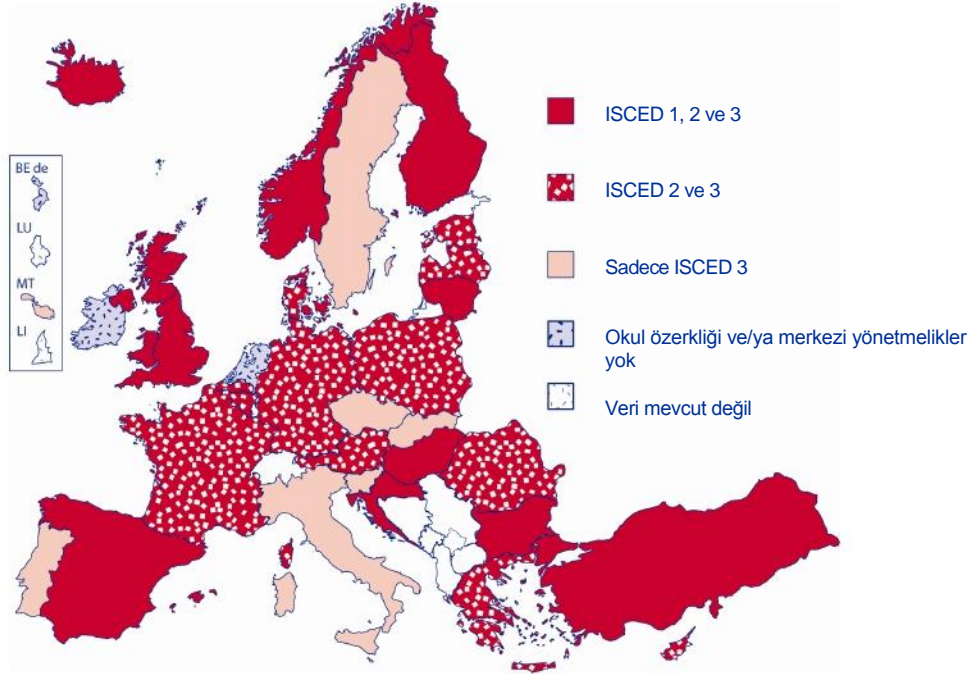
Slovenya: Temel eğitim (ISCED 1 ve 2) öğrencilerin nasıl organize edileceğine dair özerkliğe sahiptir, ancak okulların çoğunda öğrenci konseyleri oluşturulması yaygın bir uygulamadır, genelde sınıf temsilcilerinden oluşan Çocuk Parlamentosu adını alır.

Norveç: ISCED 1'deki sınıf temsilcisi yönetmelikleri çocuklar için geçerli değildir (1-4. sınıf).

Eğitimin her kademesinde, öğrenci konseyleri resmi düzenlemeler ve tavsiyeler tarafından oluşturulan en yaygın katılım biçimidir. Okul yönetim organları ve sınıf konseylerinin aksine, öğrenci konseylerini sadece öğrenciler oluşturmaktadır; okul ile ilgili konuları tartışmak için bir forum olarak hizmet ederler ama okullarda resmi karar verme yetkileri yoktur. Bu üç organdan öğrencilerin tek başına karar alma yetkileri olmayanının en yaygın olması dikkat çekicidir.

Ülkeler ve eğitim düzeylerinde okul yönetim organlarında öğrenci konseyleri, sınıf temsilcileri veya öğrenci temsilcisi seçimlerinden daha fazla yaygındır.

◆◆◆ **Şekil 2.3: Okul yönetim organlarında sınıf temsilcileri olmasına dair yönetmelik ve resmi tavsiyeler (ISCED 1, 2 ve 3), 2010/11**

Kaynak: Eurydice.

Açıklayıcı not

Okul yönetim organları (okul kurulları gibi) okul kurumundaki en yüksek yönetim seviyesidir. Müdür tarafından başkanlığı yapılır ve genelde okul nüfusunu oluşturan her bir gruptan temsilcilerden oluşur. Bazı ülkelerde, okul yönetim organlarına okul dışından bir üye başkanlık eder ve velilere ek olarak dış paydaş gruplarını da kapsar.

Ülkeye özgü notlar

Çek Cumhuriyeti: Yetişkinliğe erişen (18 ve üzeri yaşta) öğrenciler okul yönetim organlarının üyesi olabilir.

Birleşik Krallık (WLS): Okul, okul konseyine 11 ila 12 yaşlarındaki öğrencileri yöneticilerin tüm güç ve sorumluluklarına sahip olmadan okul yönetim organlarının eş üyeleri olarak aday göstereceğini garanti etmelidir.

Birleşik Krallık (ENG): Öğrenci temsilcileri yöneticilerin tüm güç ve sorumluluklarına sahip olmadan okul yönetim organlarının eş üyeleri olarak okul yönetim organlarına katılabilirler.

2.1.1. Okullarda öğrenci temsil yolları

Tüm ülkelerin yaklaşık yarısı eğitim ve diğer faaliyetlere sınıf temsilcilerinin katıldığı **sınıf düzeyinde konseylerinin** oluşturulması için yönetmelik ve resmi öneriler hazırlamıştır. İsveç lisede sınıf konseyleri oluşturulmasına dair merkezi düzenlemeleri olmasına rağmen, bunların oluşturulması kararı okullara bırakıldığından bu konuda farklılık göstermektedir. Sadece birkaç ülkede sınıf düzeyinde özel bir organ kurulmasına ilişkin öneri yoktur, bunlar öğretmen ve veliler ile sınıf temsilcilerinin gayri resmi etkileşimiyle öğrencilerin çıkarlarının temsiline bırakılmıştır. İrlanda ve Birleşik Krallık (İngiltere, Galler ve Kuzey İrlanda) sınıf temsilcilerinin rolüne farklı bir yaklaşım getirmişlerdir. Sınıf temsilcileri sınıf konseylerine katılmak için değil doğrudan okul düzeyinde öğrenci konseyinde yer almak için seçilir. Ancak, bu ülkelerde sınıf temsilcileri öğrenci konseyinde sınıf sorunlarını dile getirebilir ve bunları sınıflarına geri rapor edebilirler.

◆◆◆ Şekil 2.4: Resmi yönetmelik ve tavsiyelere göre sınıf konseyleri/temsilcilerinin oluşturulması (ISCED 1, 2 ve 3), 2010/11

Kaynak: Eurydice.

UK (1): UK-ENG/WLS/NIR

Acıklayıcı not

Sınıf konseyleri sınıfla ilgili konularla ilgilenmek için kurulan resmi organlardır. Oluşturulmaları konuyla ilgili resmi yönetmeliğe ve/ya okul kararlarına bağlıdır, fakat sadece öğretmen temsilcilerinden veya öğretmenler ve öğrenci ve/ya veli temsilcilerinden oluşabilir.

Ülkeye özgü notlar

Belçika (BE de), İsveç ve Slovenya: Yönetmelikler sadece lisede (ISCED 3) mevcuttur.

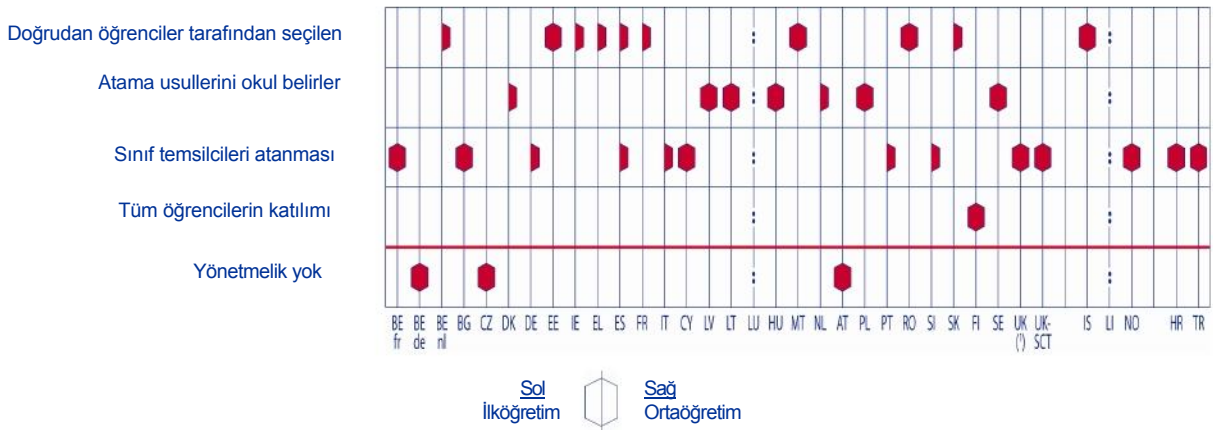
İspanya: Sınıf konseyleri aynı grup öğrenciyeye eğitim veren tüm öğretmenlerden oluşur. Sınıf temsilcileri bu toplantılara düzenli olarak katılmaz, ancak öğrenci değerlendirmesi gibi belli konuların tartışmasına dahil edilebilir.

Letonya ve İsveç: Resmi yönetmelikler (İsveç'te lise eğitimi durumunda) öğrencilere sınıf konseyi kurma talebinde bulunma hakkı vermiştir ancak bu kararlar okula bağlıdır.

Slovenya: ISCED 1 ve 2'de sınıf konseylerine dair resmi yönetmelik olmamasına rağmen, Temel Okul Yasası belli bir sınıftaki tüm öğrencilerin (ISCED 1 ve 2'dekiler de dahil) 'sınıf birliği' üyesi olduklarını ve sınıflarından sorumlu öğretmenle beraber sınıfla ilgili konuları sınıfta tartışmaları gerektiğini belirtir. Müfredat tartışma dönemlerinin sayısını belirtir ve öğretmenlerin de resmi yönergeleri takip etmeleri beklenir.

Genel olarak, **öğrenci konseyi** üyeleri ya sınıf temsilcileridir ya da okuldaki tüm öğrenciler tarafından öğrenci konseyine seçilirler. Bazı ülkelerde, okullar öğrenci konseyi üye atamalarında kendi kurallarını uygulamada serbesttir.

◆◆◆ Şekil 2.5: Resmi yönetmelik ve tavsiyelere göre öğrenci konseylerine üyelerin atanması (ISCED 1, 2 ve 3), 2010/11

Kaynak: Eurydice.

UK (1): UK-ENG/WLS/NIR

Ülkeye özgü notlar

İspanya: ISCED 2 ve 3'te öğrenci konseyleri hem sınıf temsilcilerinden hem de direkt seçilen okul yönetim organları üyelerinden oluşur.

Polonya: Yasaların üyelerin atanmasının okul düzeyinde yapılmasını şart koymasına rağmen, uygulamada tüm okullar öğrenci konseyleri için seçimler düzenlerler.

Fransa, İtalya, Slovenya ve Slovakya: Yönetmelikler sadece lise eğitime uygulanır (ISCED 3).

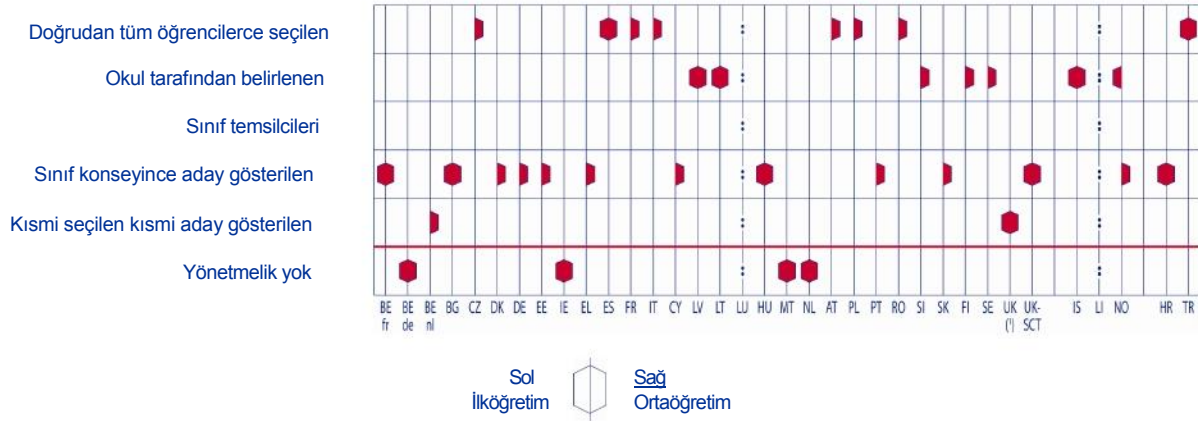
Birleşik Krallık (ENG/WLS/NIR): Sınıflar aynı yaştakilerin oluşturduğu gruplar olarak ele alınır. İngiltere ve Kuzey İrlanda'dan alınan veriler yaygın uygulamaları işaret etmektedir.

Norveç: Öğrenci konseylerine üye atanmasına dair resmi yönetmelikler ISCED 1'de sadece 5-7 sınıflara dairdir.

Öğrenci temsilcilerinin **okul yönetim organlarına** atanmalarında iki temel prosedür vardır: ya doğrudan okulun bütün öğrencileri tarafından seçilirler, ya da öğrenci konseyi (olduğu yerlerde) tarafından aday gösterilirler. Bazen de atama mekanizmaları okula bağlıdır.

Şekil 2.6: Resmi yönetmelik ve tavsiyelere göre sınıf temsilcilerinin okul yönetim organlarına atanması

◆◆◆ (ISCED 1, 2 ve 3), 2010/11

Kaynak: Eurydice.

UK (!): UK-ENG/WLS/NIR

Ülkeye özgü notlar

Çek Cumhuriyeti: Yetişkinliğe erişen (18 ve üzeri yaşta) öğrenciler oy verebilir ve seçilebilir.

Çek Cumhuriyeti, İtalya, Portekiz, Slovenya, Slovakya, İsveç ve Birleşik Krallık (WLS): Yönetmelikler sadece lisede uygulanır (ISCED 3).

Slovakya: Öğrenci konseyinin olmadığı durumlarda, öğrenci temsilcileri doğrudan tüm öğrenciler tarafından seçilir.

Birleşik Krallık (WLS): Yönetmelikler ilköğretimde uygulanmaz (ISCED 1).

Norveç: Okul yönetim organlarına öğrenci temsilcileri lisedeki öğrenci konseyleri tarafından aday gösterilir. İlköğretim ve ortaokul için adaylık usulleri okullar tarafından belirlenir.

◆◆◆

2.1.2. Okul organlarında öğrenci temsilcilerinin rolü

Okuldaki organlara katılırken, öğrenciler karar verme, danışma veya bilgilendirici rollerini üstlenebilirler. Karar verme rolü, öğrencilerin görüşlerinin okul yönetimi tarafından dikkate alınması gerektiren tanımlanır. Danışma rolü, öğrencilerin okul ile ilgili konularda görüşlerini sunma hakkına sahip olduğunda tanımlanır, ancak bu durum okul yönetimi için bağlayıcı değildir. Öğrenci temsilcileri tarafından yerine getirilen en sınırlı bir rol ise bilgilendiricidir, yani rolleri okul yöneticileri tarafından alınan kararlar hakkında diğer öğrencileri bilgilendirmektir.

Öğrenciler için en yaygın rol danışma rolüdür. Sınıf konseylerinin bulunduğu yerlerde, **sınıf temsilcilerinin** ana fonksiyonları genellikle şunlardır: sınıf eğitim planı geliştirilmesi katılmak; günlük sınıf faaliyetleri düzenleyen kurallara karar vermek; ders dışı etkinlikler organize etmek ve ders kitapları ile yazılım gibi eğitim materyallerinin satın alınmasına karar vermektir. Uygulamalar farklılık gösterse de, öğrenci temsilcileri sınıf konseylerinin diğer üyeleri - öğretmenler ve veliler ile karar verme rollerinden ziyade istişare yetkilerini paylaşma eğilimindedir. Sınıf temsilcileri, öğrencilerin okuldaki uzaklaştırılması, isteğe bağlı dersler ve öğrenciler için değerlendirme kriterlerinin oluşturulması gibi sınıf yönetimi ile ilgili diğer fonksiyonların yerine getirilmesine daha az yer alırlar.

Öğrenci konseyinin görevi okul planı geliştirilmesi ve günlük okul faaliyetleri düzenleyen kuralları düzenleme ile ilgilidir. Yine de öğrenciler karar verme rolü yerine ağırlıklı olarak danışma rolünü üstlenmektedir. Ders kitapları ve yazılım gibi eğitim malzemelerinin alınması ve bütçe denetimi konuları öğrenci konseylerinin ilgi alanına giren faaliyetlerdir, ancak bu alanlardaki rolleri genellikle okul tarafından belirlenir. Genel anlamda, çıkarılabilecek sonuç, öğrenci konseylerinin katıldığı faaliyetlerde gerçek karar alma gücünü kullanamamalarıdır. Onların rolü danışma ve öğrencilerin görüşlerinin karar verme fiili katılmadan, duyulmasını sağlamak gibi görülmektedir.

Okul yönetim organları temsilcileri olarak öğrenciler çoğunlukla okul eğitim planı, okul hayatı, ders dışı faaliyetlerin organizasyonu ve bütçe konularında denetimi düzenleyen kuralların oluşturulmasında görev alırlar. Bu alanlarda, öğrenci temsilcileri ülkelerin çoğunluğunda büyük ölçüde danışma rolünü yerine getirmektedir.

Ancak, okul yönetim organlarına öğrencilerin tam karar alma yetkileri atfedilen eğitim sistemlerinin sayısının sınıf temsilcileri ya da öğrenci konseyleri durumundan daha çok olduğunu belirtmekte fayda vardır. Okul yönetim organı düzeyinde öğrencilere daha fazla güç sağlama eğilimi özellikle lise eğitiminde görülmektedir.

Bu bağlamda, İspanya'daki durum ilginçtir; ortaöğretim öğrencileri üçüncü sınıf (14-15 yaş) itibarıyla müdür seçiminden, öğrenci alımlarının hakkında bilgilendirilme ve danışman olmaya, okul sistemindeki organlarla işbirliği ve okul değerlendirme sürecine katılmaya kadar görev alan alışılmışın dışında önemli bir role sahiptir.

Şekil 2.7, 2.8 ve 2.9 öğrenci temsilcilerinin okul yönetim organlarında, resmi düzenlemeler ve mevcut öneriler çerçevesinde genellikle ilköğretim, ortaokul ve lise düzeyinde sorumlu oldukları alanları göstermektedir. Eğitim düzeyi arttıkça, ilgili ülkelerin sayısı da artmaktadır. Sadece okul yönetim organlarıyla ilgili veri sunma kararı, bunların okullarda ana karar alma organları oldukları ve bu nedenle öğrencilerin önemli kararları etkileme derecelerini gösterebilir olduğundandır. Genel olarak, Avrupa ülkelerinden toplanan bilgiler resmi düzenlemelerin öğrencilerin ortaokul ve lisede karar vermede danışma rolünü üstlenmelerini sağlamaktır; diğer taraftan da ilköğretime öğrencilerin katılması ve bunun nasıl olacağı okullara bırakılmıştır. Gerçek karar verme yetkileri büyük ölçüde okul etkinlikleri ve okul hayatını düzenleyen kuralları belirleme ile sınırlıdır. Öğretmen istihdamı, eğitim içeriği ve öğrencilerin uzaklaştırılması gibi konularda genelde öğrenci katılımı gerekmez.

◆◆◆ Şekil 2.7: Resmi yönetmelik ve tavsiyelere göre sınıf temsilcilerinin okul yönetim organlarında görevlendirilmesi (ISCED 1), 2010/11

KATEGORİLER

- Karar verici ■ Danışman ■ Bilgilendirici ■ Okula bağlı ■ Okul yönetim organlarınınca karar verilmez

Kaynak: Eurydice.

UK (1): UK-ENG/WLS/NIR

Açıklayıcı not

36 ulusal eğitim sisteminin her birindeki statülerle ilgili ayrıntılı bilgi için Ek 3'teki Şekil 2.7'ye bakınız.

'Okul özerkliğine bağlı' kategorisindeki ülkeler öğrenci temsilcilerinin okul yönetim organlarında yer almasına imkan veren merkezi yönetmeliklere sahiptir, ancak görevlendirme ve işlevler okulların kararlarına kalmıştır.

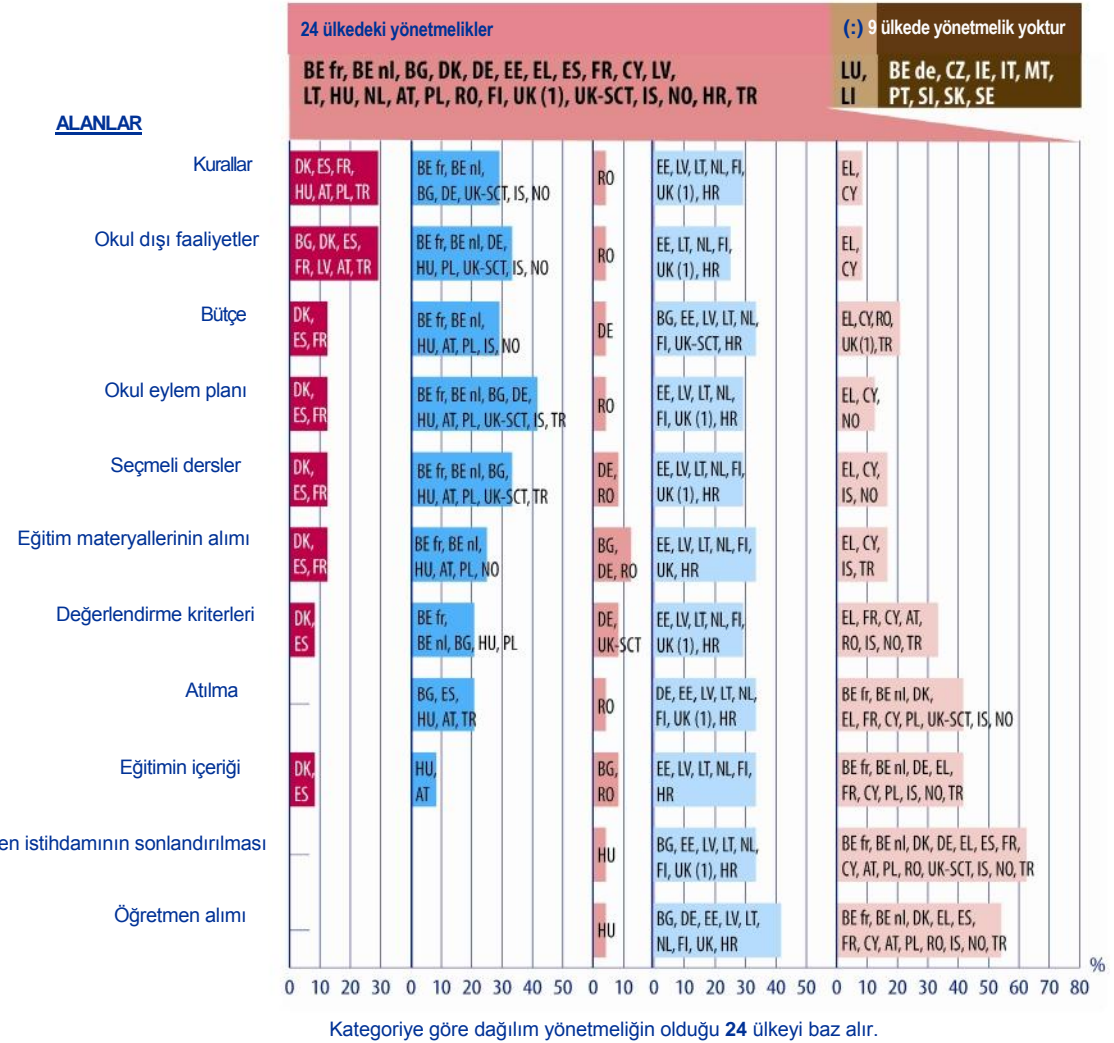
Ülkeye özgü notlar

İspanya: Sadece ilköğretimin son sınıfındaki öğrenciler (10-11 yaşındakiler) okul yönetim organlarında ve sadece bazı Özerk Topluluklarda temsil edilmektedirler.

Birleşik Krallık (ENG/NIR): Bütçeyle ilgili konulara okul yönetim organları karar verir fakat öğrencilerin yer almasına izin verilmez.

◆◆◆ Şekil 2.8: Resmi yönetmelik ve tavsiyelere göre sınıf temsilcilerinin okul yönetim organlarında görevlendirilmesi (ISCED 2), 2010/11

KATEGORİLER

■ Karar verici ■ Danışman ■ Bilgilendirici ■ Okula bağlı ■ Okul yönetim organlarıncı karar verilmez

Kaynak: Eurydice.

UK (1): UK-ENG/WLS/NIR

Açıklayıcı not

36 ulusal eğitim sisteminin her birindeki statülerle ilgili ayrıntılı bilgi için Ek 3'teki Şekil 2.8'e bakınız. 'Okul özerkliğine bağlı' kategorisindeki ülkeler öğrenci temsilcilerinin okul yönetim organlarında yer almasına imkan veren merkezi yönetmeliklere sahiptir, ancak görevlendirme ve işlevler okulların kararlarına kalmıştır.

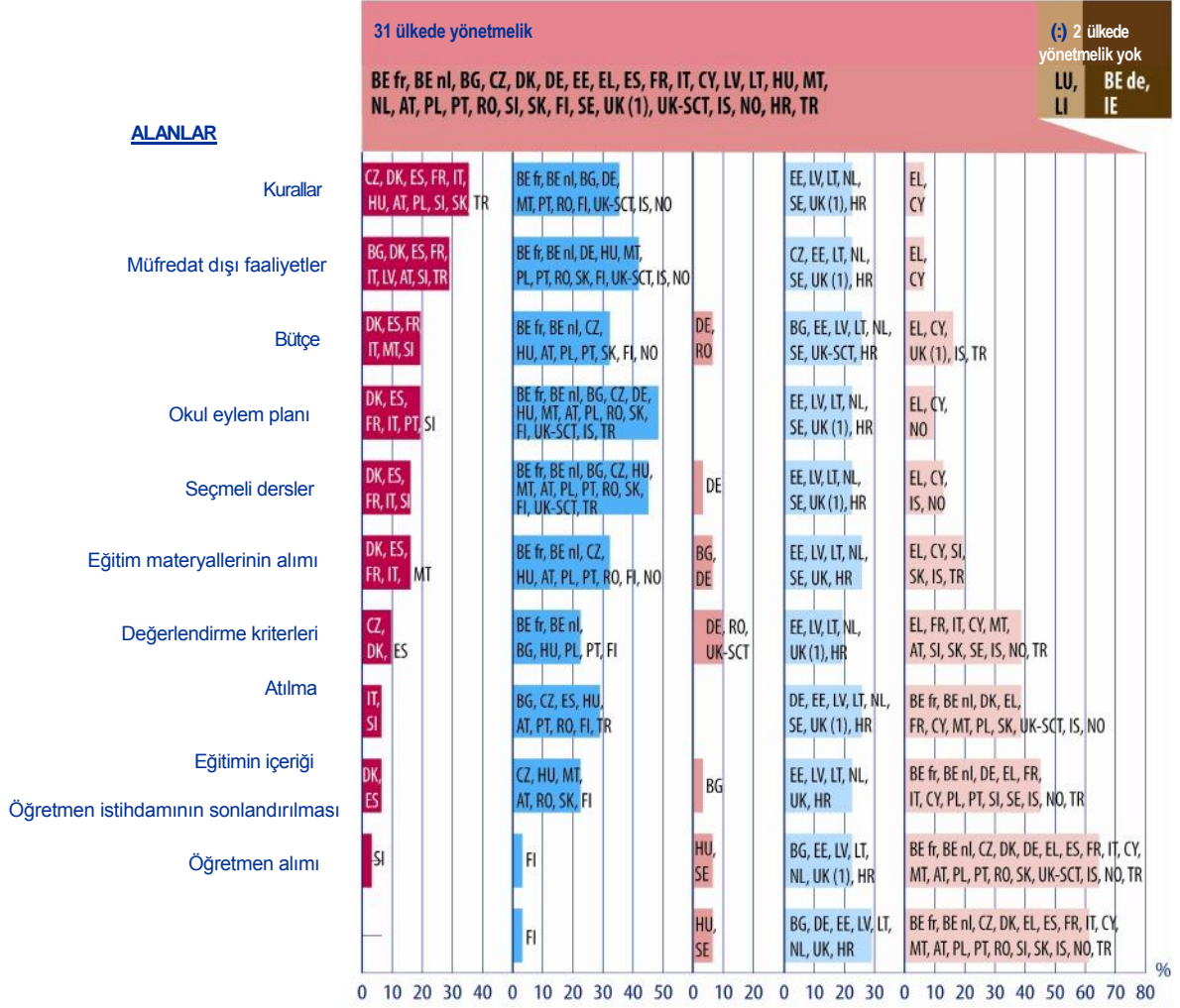
Ülkeye özgü notlar

Avusturya: ISCED 2'de öğrenci temsilcileri sadece akademik ortaöğretim okulları (*allgemein bildende höhere Schule*).

Türkiye: Resmi olarak ISCED 2 seviyesi olmamasına rağmen, karşılaştırma amacıyla, 1-5 sınıflar ISCED 1 ve 6, 7 ve 8. sınıflar ISCED 2 olarak ele alınabilir.

◆◆◆ Şekil 2.9: Resmi yönetmelik ve tavsiyelere göre sınıf temsilcilerinin okul yönetim organlarında görevlendirilmesi (ISCED 3), 2010/11

KATEGORİLER

Karar verici Danışman Bilgilendirici Okula bağlı Okul yönetim organlarına karar verilemez

Kaynak: Eurydice.

UK (1): UK-ENG/WLS/NIR

Açıklayıcı not

36 ulusal eğitim sisteminin her birindeki statülerle ilgili ayrıntılı bilgi için Ek 3'teki Şekil 2.9'e bakınız. 'Okul özerkliğine bağlı' kategorisindeki ülkeler öğrenci temsilcilerinin okul yönetim organlarında yer almasına imkan veren merkezi yönetmeliklere sahiptir, ancak görevlendirme ve işlevler okulların kararlarına kalmıştır.

Ülkeye özgü notlar

İtalya: 'Müfredat dışı faaliyetler', 'Bütçe', 'Seçmeli dersler' ve 'Eğitim materyallerinin alımı' için sadece 18 yaşına gelmiş öğrenciler oy verebilir. Bütçe ve mali konular ve/ya masraflarla ilgili kararlara sadece yetişkin öğrenciler katılabilir.

Bu rakamlara göre daha fazla ülkede okul yönetim organlarının karar vermelerine izin verildiği yönetim alanları, öğrencilerin daha etkili bir rol oynamasına izin verilen alanlarla aynıdır. Örneğin, okul bütçesi tahsisi ülkelerin çoğunda okul yönetim organlarının karar aldığı alanlardan biridir, bu alanda öğrencilere karar verme yetkileri veren ülkelerin sayısı da oldukça yüksektir. Bunun aksine, öğretmen alımı çok az ülkede okul yönetim organlarının etkisindedir ve aynı zamanda öğrencilerin de en az etkiye sahip olduğu alanlardan biridir.

2.1.3. Ulusal programlar ve iyi uygulamalar

Resmi yönetmeliklere ek olarak, bazı ülkelerde öğrencilerin okul yönetim ve karar alma süreçlerine katılımını güçlendirmeye yönelik **ulusal programlar** geliştirilmiştir. Önemli örnekler, öğrencilerin kendi yönettiği liderleri için eğitim programı olan Letonya, 'Demokra-Okul Programı' olan Birleşik Krallık (Kuzey İrlanda) ve İskoçya'da Öğrenci Konseylerinin kapasitesini artırmaya odaklanan pilot projedir. Bunlar ve diğer benzeri programlar, çeşitli taraflar yani öğretmenler, veliler ve öğrencilerle dahili karar alma işbirliğinin teşvik edilmesi yoluyla öğrenci konseylerinin performansını artırmak için tasarlanmıştır. Ülkeler arasında farklılık olsa da, bu tür girişimlerin ortak yönleri çoktur: öğrenci katılımının değerini anlamalarına yardımcı olmak için öğretmenler, veliler ve okul yöneticilerine özel eğitim sağlamak, öğrenci konseyleri kurmak ve etkin bir şekilde çalıştırmak konusunda öğrencilere ve okul yöneticilerine destek sağlamak, iyi uygulamaları paylaşmak üzere farklı okulların öğrenci konseyleri arasındaki etkileşim ve işbirliğini geliştirmek amaçlanır. Yukarıdakilere ilaveten, aşağıdaki örnekler, bu girişimlerin amaç ve özelliklerini göstermektedir.

2008 yılında **İspanya**'daki Kastilya ve Leon Özerk Topluluğu Eğitim Bakanlığı, aileler ve öğrencileri eğitim yönetimine katmayı teşvik etmek için bir eğitim programı başlatmıştır. Programda aktif ve demokratik bir katılımın olduğu öğrenciler, öğretmenler, aileler ve okul müdürlerinin oluşturduğu bir öğrenme topluluğu geliştirmeyi hedeflenmektedir. Dört eğitim bloğuna ayrılmıştır: 'Yönetim', 'Anlayış', 'Birlikte Yaşayan' ve 'Katılım'. Bu programın ana hedefleri ailelerin ve öğrencilerin okul kurullarına katılımını teşvik etmek ve okulların Temsilciler Konseylerine öğrenci katılımını artırmaktır.

2007 yılından bu yana, **Norveç** ortaokul müfredatında 'Öğrenci konseyi işi' konusuna yer vermiştir. Grup faaliyetleri ve öğrenci konseyi çalışmalarına katılarak karar alma süreçlerine dahil olmak, konunun öğrencilerin bağımsız görüşlerini ifade etme yeteneğini geliştirmeye ve ayrıca istekli işbirliği yapmaya yönelik katkı sağladığı düşünülmektedir. Bu şekilde konu 'öğrencilerin kendilerini güvenli, emin ve aktif hissettikleri, zorbalıktan yoksun kapsayıcı bir öğrenme ortamının gelişimini destekler'. Ancak, 2012/13 itibarıyla (Ayrıntılı bilgi için Bölüm 1) ayrı bir konu olarak ele alınmayacaktır.

İngiltere'de, **Galler Hükümeti** (WAG) Öğrenci Katılımı Projesi çocukların ve gençlerin söz sahibi olmaları ve kendilerini etkileyen kararlara katılmalarını sağlayan okulları destekler. 2005 yılında başlatılan proje çocuklar, gençler ve onları destekleyen yetişkinler için bilgi, rehberlik ve materyal üretmeyi amaçlamaktadır. Bu da Galler'de yerel düzeyde öğrenci katılımının etkin modellerin yerel yönetimlerde kurulacak profesyonel bir ağ geliştirilmesini destekleyebilir. Daha fazla bilgi projenin web sitesinde mevcuttur ⁽¹⁹⁾.

Okul içinde öğrenci katılımını teşvik etmede bazı iyi uygulama örnekleri (girişimleri ulusal düzeyde başarılı sayılan ve ulusal uzmanlar tarafından rapor edilen)- okulda ve belediye düzeyinde organize edilen- çeşitli ülkelerde bulunabilir. Polonya'da, Varşova'daki *Bednarska* ortaokulu 20 yıl önce 'Her iki Toprakların Cumhuriyeti Okulu' olarak bilinen dahili okul demokrasisi sistemini kurmuştur. Öğrenciler, öğretmenler, veliler ve mezunlar devlet kurumlarındakine benzer şekilde okul organları içinde karar verme yetkilerini paylaşmaktadırlar. Okul anayasası öğrencilerin eşit koşullarda okul topluluğunun diğer üyeleri ile yer aldığı okul meclisi, okul konseyi ve okul mahkemesinin rol ve işlevlerini belirler.

⁽¹⁹⁾ <http://www.pupilvoicewales.org.uk>

Belediye düzeyinde yönetilen okullarda öğrenci katılımını teşvik etmek için ilginç bir örnek şehirdeki okullarda öğrencilerin kendi kendini yöneten organlarının faaliyetlerini koordine etmek için 2002 yılında **Letonya**'da kurulan Riga Öğrenci Konseyidir. Konseye katılan okulların öğrencileri tarafından seçilen 13 kişilik bir öğrenci grubu başkanlık etmektedir ve Riga okulların uygulanması için bir yıllık çalışma planı belirtilmektedir.

2.2. Öğrencilerin okul yönetimine katılımı: 2009 Uluslararası Sivil ve Vatandaşlık Eğitimi Çalışması (ICCS) verileri

ICCS - Eğitim Başarılarının Değerlendirilmesi Uluslararası Birliği(IEA) tarafından yürütülen - 38 ülkede 140 000 sekizinci sınıf (veya eşdeğer) öğrencisi, 62 000 öğretmen ve 5 300 okul müdüründen toplanan verileri sunmaktadır ⁽²⁰⁾. Yaklaşık 14 yaşındaki öğrencilerin deneyim ve motivasyonu üzerine okul içinde öğrenci katılımı ile ilgili veriler bir anket aracılığıyla toplanmıştır.

2008/09 eğitim-öğretim yılında 24 Avrupa ülkesinde, ortalamada öğrencilerin yaklaşık yüzde 74'ü okul seçimlerinde oy verirken, yaklaşık yüzde 36'sı okul sistemine dair karar verme sürecine katılmıştır ⁽²¹⁾. Öğrenciler bu nedenle karar vermeye aktif dahil olmak yerine seçmen olarak katılma eğilimi göstermektedir.

Okul seçimlerine öğrenci katılımı seviyesi ve öğrenci katılımına ilişkin resmi düzenlemeler ve öneriler karşılaştırıldığında, bu ikisi arasında bağlantı olduğuna dair genel bir kanıt yoktur. Ancak, Polonya ve Norveç düzenlemeler ve katılım arasında güçlü bir ilişki gösteren ülke örnekleridir.

1991 Okul Kanunu, **Polonya**'daki okul sisteminin her üç ISCED seviyesinde öğrenci katılımı için mekanizmaları ortaya koymuştur. Bunlar sınıf temsilcilerinin seçimi, öğrenci konseyi (*Samorzqd uczniowski*) ve okul konseyinde öğrenci katılımı ile ilgili hükümlerdir (*Rada Szkoły*).

Benzer şekilde, **Norveç**'te, 1998 Eğitim Yasası sınıf temsilcileri, öğrenci konseyleri (*Elevråd*) ve koordinasyon komiteleri öğrenci temsilinin (*Samarbeidsutvalg*) oluşumunu sağlamıştır.

İki ülke - öğrenci temsilcilerine okul yönetim organlarında ele alınan sorunlarla ilgili danışman rolü veren - Şekil 2.10 görüldüğü gibi okul seçimlerinde öğrenci katılımını en yüksek düzeyde gösteren ülkelerdir (Polonya'da yüzde 95 ve Norveç'te yüzde 90). Öte yandan, diğer ülkelerde düzenleme ve katılım arasında benzer bir durum söz konusu değildir.

Örneğin, **Bulgaristan** ilköğretim, ortaokul ve lisede öğrenci katılımı için mekanizmalar kuran Halk Eğitim Kanunu 1991 yılında kabul etmiştir. Ayrıca, öğrenciler genellikle okul organlarında danışman rolüne sahiptir. Ancak, öğrenci katılımının bildirilen düzeyi Avrupa ülkeleri arasında en düşükler arasındadır: öğrencilerin sadece yarısının (yüzde 52) okul seçimlerde oy verdiği iddia edilmektedir.

Diğer taraftan, az sayıda resmi düzenleme katılımı teşvik etmek için merkezi düzeyde kabul edilmiş olsa da **İsveç**'te öğrenci katılımı (yüzde 85) yüksek bir oran gösterir. Zorunlu ve zorunlu eğitim sonrası için İsveç müfredatı, açıkça okul sisteminin demokratik ve katılımcı doğasının altını çizer, okullarda bu hedeflere hangi yollarla ulaşılacağını ifade etmez.

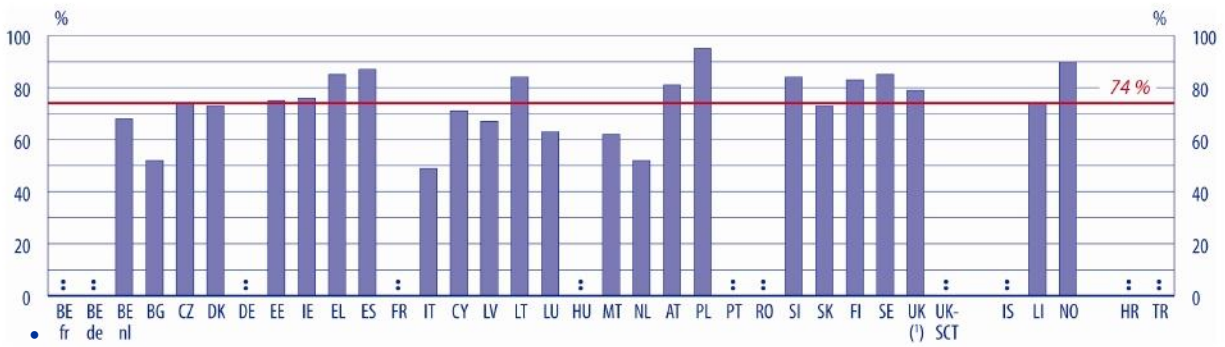
⁽²⁰⁾ ICCS çalışmasıyla ilgili ek bilgi ve içeriğe ulaşmak için bakınız <http://iccs.acer.edu.au/>

⁽²¹⁾ Bu alt bölümde, AB ortalaması Eurydice hesaplamalarıdır.

Birçok farklı faktör okul yaşamına öğrenci katılımının kapsamını belirlemede müdahale eder. Bunlar arasında farklı ülkelerdeki siyasal kültür, mevcut düzenlemelerin uygulanma derecesi ve bu tür düzenlemelerin yürürlükte olma süresi vardır. Buna ek olarak, okullar kendi düzenlemeleri hakkına karar sahibiyken uygulanan katılım yöntemlerini ve ne kadar yaygın olduklarını belirlemek zordur. Sonuç olarak, ICCS çalışmasıyla kayıtlı öğrenci katılımını bildirilen seviyeleri ile karşılaştırmak mümkün değildir.

Bununla birlikte, öğrencilerin sınıf temsilcileri seçme ve öğrenci konseyleri atama hakkına ilişkin yönetmelik ve resmi önerilerin olduğu ülkelerinin büyük çoğunluğunda, ortaokul ortalamasında öğrencilerin öğrenci seçimlerinde oy yüzdesi Avrupa'dakine eşit veya üzerinde olduğuna dikkat çekicidir.

◆ ◆ ◆ Şekil 2.10: Sınıf temsilcileri veya öğrenci konseyleri seçimlerinde oy veren 8. sınıfların oranı, 2008/09

(*)	BE fr	BE de	BE nl	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	
74.3	:	:	68.0	52.0	74.0	73.0	:	75.0	76.0	85.0	87.0	:	49.0	71.0	67.0	84.0	63.0	
	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK (1)	UK-SCT	IS	LI	NO	HR	TR
	:	62.0	52.0	81.0	95.0	:	:	84.0	73.0	83.0	85.0	79.0	:	:	74.0	90.0	:	:

(*) Ø = Mevcut verilere dayalı ortalama.

UK (1): UK-ENG

Kaynak: ICCS 2009.

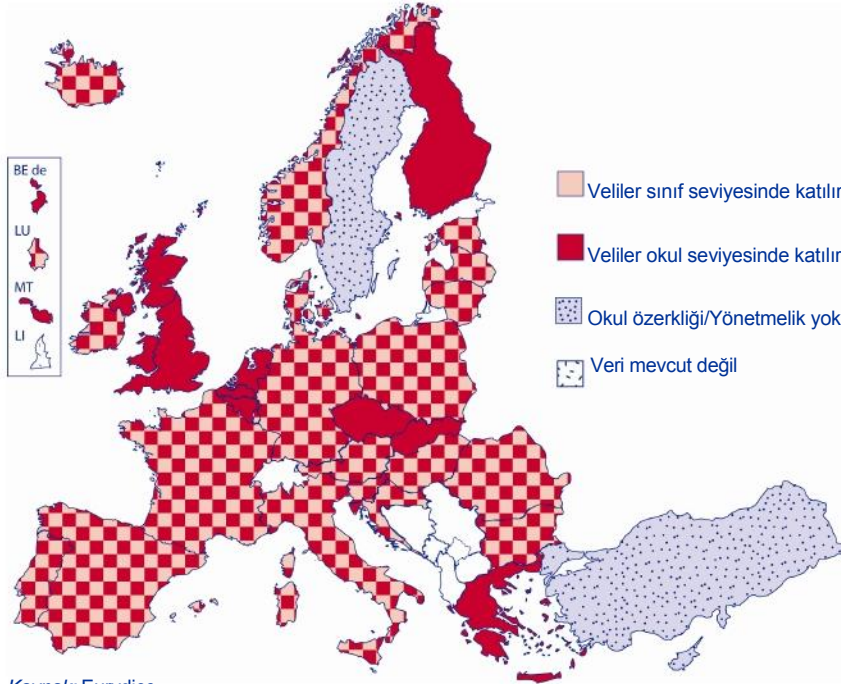

2.3. Demokratik okul yönetimine veli katılımı

Kıbrıs, İsveç ve Türkiye dışındaki tüm Avrupa ülkelerindeki okul yönetimine veli katılımını sağlamak veya teşvik etmek için merkezi yönetmelik ve resmi öneriler vardır. Öğrenci katılımı ile ilgili olarak belirtildiği gibi, merkezi olmayan bir eğitim sistemine sahip ülkelerde (örneğin Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Hollanda veya Finlandiya) okul yönetimine veli katılımını teşvik etmek için merkezi düzenlemeler olması önemlidir.

Ebeveynler çeşitli şekillerde okul yönetimine katkıda bulunurlar. Çalışmada ele alınan hemen hemen tüm ülkelerde, resmi düzenlemeler ve tavsiyeler okul düzeyinde ve ülkelerin neredeyse üçte ikisi de sınıf düzeyinde veli katılımını sağlamayı hedefler. Her iki durumda da, ülkelerde farklı ISCED seviyelerinde ebeveyn katılımının doğasında arasında ayırım yoktur. Bu bölümde daha önce açıklandığı gibi, eğitim seviyesi yükseldikçe ve öğrencinin katılımı artar durumundakinin aksi yönündedir.

◆◆◆ Şekil 2.11: Sınıf ve okul düzeyinde veli katılımına dair resmi yönetmelikler (ISCED 1, 2 ve 3), 2010/11

Kaynak: Eurydice.

Ülkeye özgü notlar

Norveç: Sınıf seviyesinde veli katılımına dair belli resmi yönetmelikler yoktur. Ancak, yönetmelikler yerel yetkililerin velilerle her seviyede işbirliği içinde olmasını belirtir.

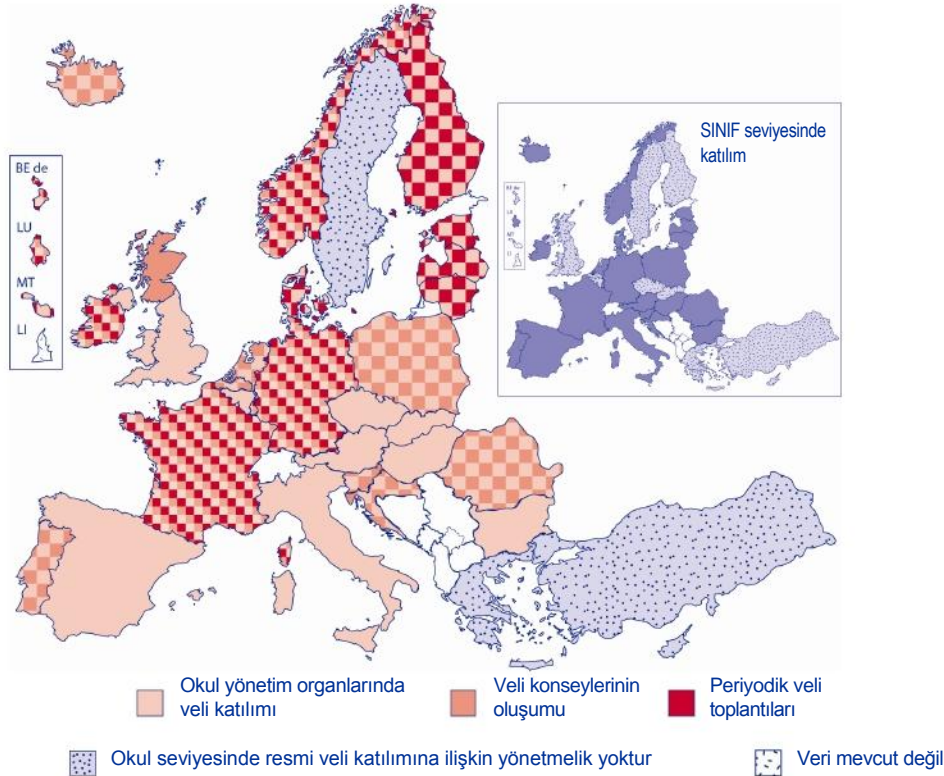

2.3.1. Okullarda veli katılım yolları

Yukarıda belirtilen istisnalar dışında, veliler Avrupa çapında tüm ülkelerde resmen okul yönetime katılmaktadır. Katılımları farklı yollarla olabilir. Ebeveyn temsilcileri okul yönetim organlarına dahil olabilir; tüm veliler ya da temsilcileri ebeveyn okul konseyleri ve / veya bilgi alışverişi için okul müdürü ile periyodik toplantılara katılabilir; ya da sınıf düzeyinde faaliyetlerde yer alabilir. Son örnek olarak, veliler sınıf konseylerine katılabilir, ya da öğrenci ve öğretmenlerle veya onlar olmadan toplantılar yapabilir, öğretmenlerle ayrı ayrı iletişim kurabilirler. Dolayısıyla tüm bu faaliyetler sayesinde, veliler haberdar olma haklarını kullanmakta ve okul yönetim sürecine katkıda bulunmaktadır; ayrıca giriş bölümünde de belirtildiği gibi, öğrencilerin sivil yeterliliklerinin geliştirilmesi üzerinde de etki gösterir.

Şekil 2.12, **okul yönetim organlarına** katılımın ebeveynler için okul yönetimine katılımları için en yaygın yoldur. Okul yönetim organlarında veli temsilcileri genellikle okuldaki tüm ebeveynler tarafından seçilir; bazı ülkelerde, resmi düzenlemeler okulların kendi atama işlemlerine karar vermelerine imkan sağlar.

◆◆◆ Şekil 2.12: Resmi yönetmelik ve tavsiyelere göre OKUL düzeyinde veli katılımının resmi yolları, (ISCED 1, 2 ve 3), 2010/11

Kaynak: Eurydice.

Ülkeye özgü notlar

Belçika (BE de) ve Danimarka: Yönetmelikler sadece ISCED 1 ve 2'de veli katılımına yöneliktir.

Yunanistan: Resmi yönetmelikler okul yönetiminde veli katılımına imkan sağlar, ancak araçları belirtmez. Veliler okul faaliyetlerine informal uygulamalarla katılırlar.

İtalya: Velilerin asıl rolü okulların merkezi yönetmelikleri nasıl uyguladığına bağlıdır. Bu Şekil velilerin oynayabileceği en etkili rolü göstermektedir.

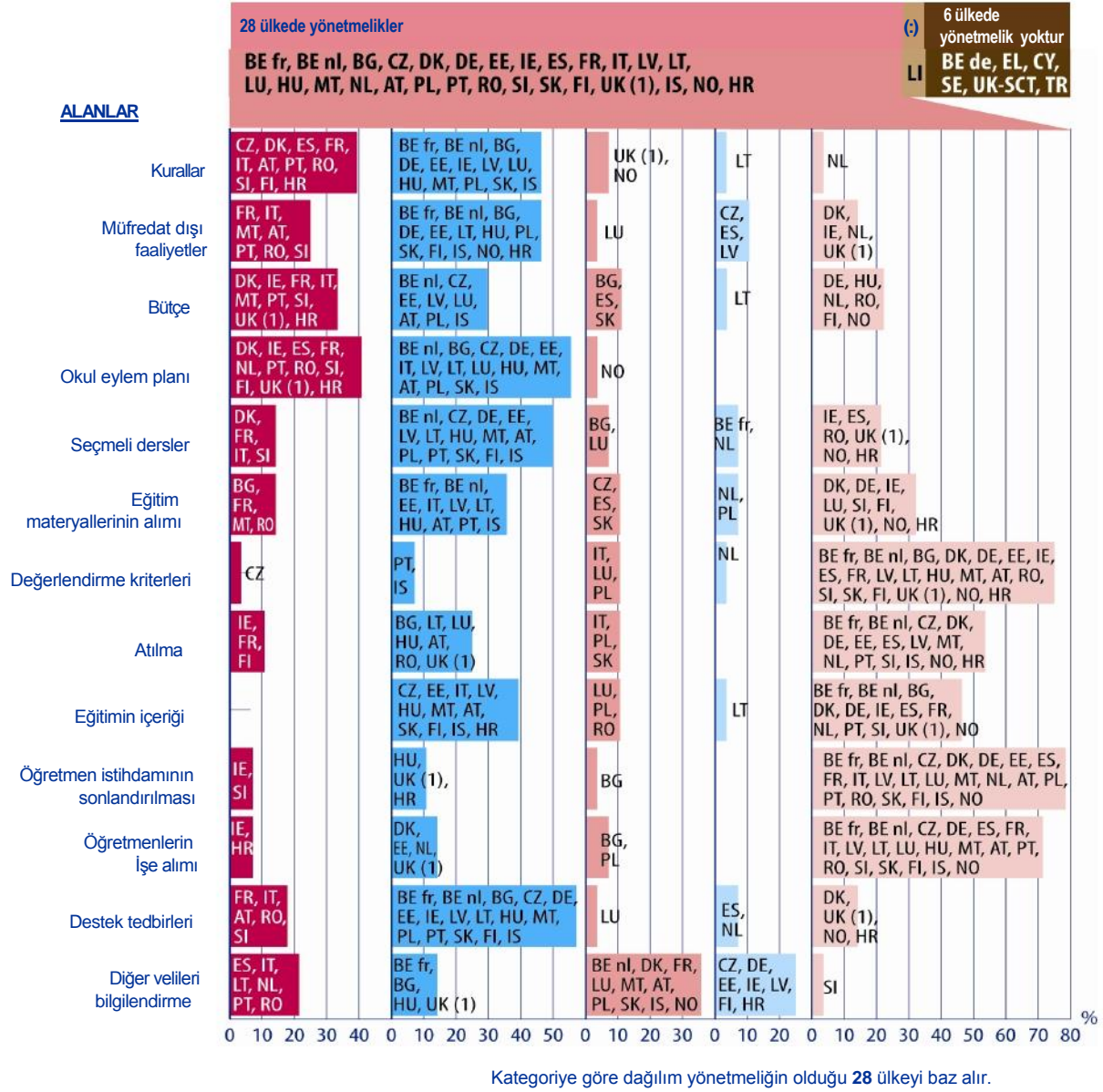

Veliler, -resmi düzenlemeler elverdiği sürece- yönetim organlarında okul üyeleri olarak öğrenci temsilcileri, okul müdürü, öğretmenler ve okul yönetimiyle bir dizi etkinliklere katılır (bkz. Bölüm 2.1).

Şekil 2.13 yaygın olarak okul yönetim organlarının yönetimdeki rollerine genel bir bakış sağlar ve velilerin resmi düzenlemelerle veli temsiline dair farklı ülkelerdeki rollerini gösterir.

Okul yönetiminde öğrenci katılımı durumunda belirtildiği gibi, okul yönetim organlarının yetki alanlarının ötesinde okul yönetiminin çeşitli yönleri vardır ve dolayısıyla değerlendirme kriterlerinin belirlenmesi, disiplin suçu nedeniyle öğrencilerin uzaklaştırılması, öğretmen istihdamı ve işinin sonlandırılması ebeveynlerin etkisinin ötesindedir. Ancak, bazı ülkelerde okul yönetim organları bu konularda karar verilmesine izin vermektedir ve bazıları veli temsilcilerine karar verme gücü vermektedir. Okul yönetim organlarının üyeleri olarak İrlanda, Portekiz ve Hırvatistan'da veliler yeni öğretmen istihdamı kararlarında söz sahibidirler, Slovenya'da ise işten çıkarmada veliler müdahale edebilir. İrlanda'da, veli temsilcileri bazı durumlarda işten çıkarma kararlarında topluca sorumluluğu paylaşabilir. Öğrencilerin uzaklaştırılması Fransa, İrlanda ve Finlandiya'da ebeveyn temsilcilerinin onayına tabidir. Çek Cumhuriyeti'nde veliler öğrenci değerlendirme kriterlerinin düzenlenmesinde yer alabilirler.

◆◆◆ Şekil 2.13: Resmi yönetmeliklere göre veli temsilcilerinin okul yönetim organlarındaki temel işlev ve faaliyetleri (ISCED 1, 2 ve 3), 2010/11

KATEGORİLER

Kaynak: Eurydice.

UK (1): UK-ENG/WLS/NIR

Açıklayıcı not

36 ulusal eğitim sisteminin her birindeki statülerle ilgili ayrıntılı bilgi için Ek 3'teki Şekil 2.13'e bakınız.

Ülkeye özgü not

Slovenya: Veliler diğer yetişkin üyelerle eş şekilde okul konseyinin (*svet šole*) üyesidir. Okul konseyleri lise öğrencilerinin atılmalarına karar verir.

Okul yönetim organlarının yetkisindeki konularda (okul eylem planının geliştirilmesi ve kuralların belirlenmesi, bütçe kararları, ders dışı aktiviteler ya da isteğe bağlı dersleri seçme ve destek tedbirleri), veli temsilcileri genellikle karar verme ya da danışman rolüne sahiptir. Veli temsilcilerinin okul etkinlikleri hakkında diğer velilere bilgi vermesi okulların kendi iç düzenlemelerine bırakılmıştır.

Fransa ve Slovenya ebeveynlerin etkili bir rol üstendikleri ülkelerdir. Bu ülkelerdeki resmi makamların yönetmelikleri ebeveynlere sadece yönetim organlarının yetkileri dahilindeki kararlarda değil daha üst düzey yetkililerle ilgili durumlarda da karar verme rolü atfetme eğilimindedir.

Okul yönetim organlarına ek olarak, **ebeveyn konseyleri** okul yönetimine veli katılımı için başka bir fırsattır. Bu meclisler okuldaki tüm velileri ya da seçilen tüm temsilcileri kapsar ve okul tesislerinde periyodik olarak toplanırlar. Ebeveyn konseyleri tartışma ve okul konularında bilgi sağlanması için bir forum oluşturur. Bunların genellikle özel bir karar alma yetkileri yoktur, ama okul müdürü ve/veya veli görüşü gerekli olduğunda yönetim organları tarafından danışılabilir. Veli konseylerinin yönetim organlarında yer alacak veli temsilcilerini tayin etmesi yaygın bir uygulamadır.

Sadece az sayıda ülkede (Almanya, Fransa, İtalya, Avusturya, Polonya ve Romanya) **sınıf konseylerinde** aile katılımı resmen söz konusudur (tanım için bkz. Bölüm 2.1) ve ebeveynlere öğrenci temsilcilerinden daha sınırlı bir rol yüklenir. Öğrenci temsilcilerinden oluşan sınıf konseyleri Avrupa eğitim sistemlerinde yaygındır. Sonuç olarak, sınıf konseyleri daha çok veli etkisi yerine, öğrenci katılımını sağlamak için bir araç olarak kullanılmaktadır.

Şimdiye kadar açıklanan olağan işlemlere ek olarak, bazı ülkelerde okul yönetimine veli katılımı için başka fırsatlar eklenmiştir. Örneğin, Belçika, Almanya, Estonya, İspanya, Fransa, Kıbrıs, Avusturya ve Slovenya okullarında veli dernekleri kurmuştur. Bunlar genellikle, çocuklarının eğitimi ile ilgili tüm konularda velilere yardımcı olmak, okulların eğitim faaliyetlerini desteklemek ve okul yönetimine veli katılımını teşvik etmek üzere oluşturulmuş gönüllü gruplardır. Genellikle, okul temelli aile birlikleri, bölgesel veya ulusal düzeyde kapsayıcı örgütler altında toplanmıştır. Bu gibi durumlarda, sadece ebeveyn katılımıyla ilgili iyi uygulamaların paylaşımı için bir forum olarak değil, aynı zamanda eğitim reformlarına ilişkin politika yapımcıların danıştığı organlardır.

Belçika'nın Flaman Topluluğu'nda üç kapsayıcı kuruluş vardır: KOOGO, kamu hibe destekli okullar için veli derneği; GO!, Flaman Topluluğu tarafından işletilen okullar için, ve özel sektör hibe destekli okullar için VCOV. Tüm bu dernekler Eğitim ve Öğretim Bakanlığı'ndan mali destek alır. Temel görevleri çeşitli yollarla (örneğin web siteleri, toplantılar ve broşürler)ebeveynleri eğitim ve okul faaliyetleri hakkında haberdar etmek, okulları desteklemek üzere malzeme sağlamak (eğitim materyalleri ve eğitim ekipmanları), ebeveynlere eğitim vermek ve gerektiğinde (örneğin, bir öğrencinin uzaklaştırılmasıyla ilgili) ebeveynler ve okullar arasında arabuluculuk yapmaktır.

Kıbrıs'ta her okul, okul yönetimi ile işbirliği içinde ve eğitim faaliyetleri ile okula ekipman temini için maddi katkıda bulunan kendi ebeveyn derneğini kurar. Okul yönetimini merkezi düzeyde düzenlemede Milli Eğitim Bakanlığı ile birlikte çalışan İlköğretim ve Ortaöğretim Pancyprian Aile Birliği temsilcilerini okul temelli veli dernekleri seçerler.

2.3.2. Okul yönetimine veli katılımı için eğitim ve destek

Bazı ülkeler (Almanya, Estonya, İspanya, Avusturya, Hollanda, Polonya ve Slovenya) hedeflenen **eğitim girişimleri** yoluyla, okul faaliyetleri ve yönetimde ailenin katılımını teşvik amacıyla ulusal programlar oluşturmuştur. Program türüne bağlı olarak, okullarda yapılan düzenli toplantılar, desteğe ihtiyacı olan ebeveynlere sürekli danışmanlık hizmetleri, ya da hükümet yetkilileri veya sivil toplum örgütleri tarafından düzenlenen eğitim kursları şeklinde olabilir.

Estonya Ebeveynler Demeği de mütevelli kurulu üyeleri ve ebeveynler için tüm kategorilerde eğitim kursları açmıştır. Eğitim, velilerin okul yönetimine katkıda bulunması ve katılmaya teşvik etmesi için fırsatlarla ilgili ebeveynlerin farkındalıklarını artırmayı amaçlamaktadır. Program Eğitim ve Araştırma Bakanlığı tarafından finanse edilir ve ulusal düzeyde uygulanmaktadır.

Eğitim programları **İspanya'nın** çeşitli bölgelerinde de uygulanmaktadır. Örneğin, Navarra Özerk Topluluğu çocuklarının eğitimine aktif katılmaları için 0 ve 14 yaş arası çocukların ebeveynleri eğitmek için Escuelas de Familia (Aile okullar) olarak adlandırılan bir girişim geliştirmiştir. Özellikle, ebeveynler çocuklarının işbirliği, sorumluluk, özerklik, saygı, sürekli öğrenme, yaratıcılık, eleştirel düşünme, risk alma ve kendi hataları kabul etme becerilerinin geliştirilmesi için öğretmenleri ile işbirliği kurmaları için teşvik edilmektedir. Benzer şekilde, Castilla-Leon Özerk Topluluğu aileleri okula yakınlaştıracak ve ebeveynlerin çocuklarına sosyal becerileri kazandırmasına yardım edecek ebeveynler ve çocuklar için eğitim kursları sunmaktadır.

Avusturya Eğitim, Sanat ve Kültür Bakanlığı okul ortaklıkları içinde ebeveynler için yerinde danışmanlık hizmeti koymuştur. Bu hizmet esas alınarak aktif katılımı teşvik etmek ve okul gelişim süreçlerinde işbirliğini geliştirmek amacıyla, okul yönetim organlarında ebeveyn temsilcileri için eğitim girişimleri yoluyla gerçekleştirilmektedir. Etkinlikler halka açık genel zorunlu okullarda Avusturya Birliği Ebeveyn Demekleri tarafından uygulanmaktadır.

Son olarak, 'La Mallette des parents (velilerin araç takımı)' adlı ilginç bir **pilot proje Fransa'da** Creteil Akademisi tarafından başlatılmıştır. 2008 yılında başlatılan ve hala faaliyet gösteren projede 6. sınıf öğrencilerinin ebeveynlerinin öğrenci ve öğretmenlerle işbirliğini güçlendirmeye yardımcı olmak için tasarlanmış malzeme koleksiyonundan oluşur. Çalıştaylar, konferanslar ve bilgilendirme günleri bilgi sağlamak ve veli katılımını artırmak amacıyla düzenlenmektedir. Proje değerlendirmesine göre, proje okula devamsızlık ve şiddetin önlenmesinde yardımcı olmuştur.

Öğrencilerin sivil bilgi ve becerilerini geliştirmedeki katkısı göz önüne alınarak, bazı ülkelerde resmi **okul değerlendirmelerinde** ebeveyn katılım alanı genişletilmiştir. Değerlendirmeler okul etkinlikleri ve eğitim performansı hakkında veli görüşlerini toplar ve okul yönetimine bağlılıklarını değerlendirir.

İrlanda'da, okul müfettişleri veli konseyleriyle demekler tarafından yürütülen faaliyetler hakkında bilgi almak ve okul yönetimine veli katılım derecesini izlemek için görüşür. Denetimler okul yönetimi ve personelinin öğrenci başarısı hakkında aileye bilgi vermesini de dikkate alır.

Letonya'da ebeveynler okul değerlendirme sürecine dahil edilir. Müfettişlerin kalite gelişimine yönelik tavsiyelerini dayandırdıkları akreditasyon raporunda, veliler ve okul arasındaki işbirliğinin derecesini değerlendiren bir bölüm de vardır. Ebeveynler katılımları için sağlanan fırsatlara ilişkin memnuniyetlerini ölçmek amacıyla danışılır.

Slovenya Eğitim ve Spor Müfettişliği tarafından yürütülen okul denetimleri, Veli Konseyleri ve Okul Meclislerinin kurulması ve çalışmaları ile ilgili düzenlemelerin uygulanmasını izler. 2010 yılı raporuna göre, öğrenciler, veliler ve öğretmenler arasındaki okul işbirliği problemleri vaka sayısı önceki yıllara göre artmıştır.

Özet

Tüm Avrupa ülkelerinde okulun işleyişinde öğrencilerin söz sahibi olabilme hakkı için yönetmelikler ve resmi öneriler getirilmiştir. Katılım yolları ve bunların uygulanma boyutları Avrupa genelinde farklılık gösterse de, bu durum **tüm ülkelerde okul yönetiminde öğrencilerin yer almasının öneminin bilincini** göstermektedir.

Öğrenci ve aile katılımı ile ilgili düzenlemelere ilişkin araştırmamızın bulguları ile ICCS çalışma sonuçları karşılaştırıldığında, önemli istisnalar olmasına rağmen, **öğrenci kurullarına katılım ve sınıf temsilcisi seçimlerinde, öğrenci seçimlerine katılım seviyesi göreceli olarak Avrupa ortalamasından daha yüksektir**. Eldeki verilere göre düzenlemeler ve öğrenci katılımı arasında net bir ilişki bulunmasa bile, bu öğrencilerin okul yönetimine katılımının daha da yaygınlaşması ve güçlenmesi için cesaret verici bir göstergedir.

Ayrıca, **velilerin katılımı** genellikle okul toplumu içinde demokratik yönetimi etkin hale getirmek için önemli bir faktör olarak kabul edilebilir. Veli katılımı, veliler, öğrenciler ve öğretmenler arasında işbirliğinin desteklenmesi gibi gönüllü girişimler tüm Avrupa eğitim sistemlerinde resmi düzenlemelerde yaygın bir biçimde yer alır.

BÖLÜM 3: OKUL KÜLTÜRÜ VE ÖĞRENCİLERİN TOPLUMA KATILIMI

Birinci bölümde görüldüğü gibi, gençlere sınıfta örgün ve açık öğretim yoluyla tam vatandaş olmaları öğretilir. Ancak, çeşitli yollarla vatandaşlık hakkında bilgi de edinirler. Bir önceki bölümde açıklandığı gibi örneğin, öğrenciler okulda karar alma süreçlerine katılarak demokratik süreçleri öğrenmeye başlarlar. Bu nedenle, 'vatandaşlık eğitimi öğrenmek ve bu konu hakkında deneyim sahibi olmak için bir dizi (...) bağlam' ayrıca da 'daha geniş kitleleri de içeren faaliyetler ve deneyimler' vardır (Kerr ve ark. 2004, s. ii).

Bu yüzden bu bölümde, öğrencilerin okul bağlamında ve ötesinde etkin ve demokratik vatandaşlık deneyimini nasıl yaşadığı sunulacaktır. Bölüm 3.1 ulusal politikaların ne derece vatandaşlık eğitimi ile ilgili okul kültürüne yer verildiğine, Bölüm 3.2 de öğrencilerin yerel toplum ve daha geniş bir toplumda etkinliklere katılımının ülkelerde nasıl teşvik edildiğine odaklanır. Son olarak, Bölüm 3.3'te Uluslararası Sivil ve Vatandaşlık Eğitimi Çalışması (ICCS) verilerine dayanarak Avrupa ülkelerindeki sivil toplum ile ilgili faaliyetlere öğrenci katılımı için fırsatlar hakkında bulgulara bakılacaktır.

3.1. Başarılı vatandaşlık eğitimi için katılımcı bir okul kültürü

Okullar gençlerin günlük deneyimleri yoluyla aktif ve sorumlu vatandaş olmayı öğrendikleri bir evrendir. 2005 Eurydice çalışması vatandaşlık eğitiminde okul kültürünün önemini vurgulamıştır. Bu çalışmada (Eurydice 2005, s. 28) okul kültürü 'tutum, değer, norm, inanç, günlük uygulamalar, ilkeler, kurallar, öğretim yöntemleri ve örgütsel düzenlemeler sistemi' olarak tanımlanır. Okul kültürünün bu nedenle bütün okul toplumunun nasıl davrandığı üzerinde güçlü bir etkisi vardır. Bu yüzden, vatandaşlık eğitiminin başarılı bir şekilde uygulanması, demokratik ilkeler temelli katılıma dayalı, öğrencilere kendilerini etkileyecek kararlar alınmasında etkin olabilecekleri fırsatlar sağlayan bir okul kültürü gerektirir.

Avrupa ülkelerinin üçte birinde ulusal müfredat ve/veya eğitim düzenlemelerinde vatandaşlık eğitime yer veren okul zihniyeti veya kültürünü teşvik eden açık referanslar bulunmaktadır⁽²²⁾. Bazı ülkeler okul kültürüne odaklanan ulusal girişimleri hayata geçirmiştir. Düzenlemeler ve öneriler genellikle en azından ülkelerdeki zorunlu eğitim seviyeleri için geçerlidir. Avrupa'da çeşitli yaklaşımlar vardır ancak, genel olarak, tüm ülkeler demokrasi ilkesinin altını çizer ve okulların benimsemesi gereken tutum ve değerleri belirtir.

Vatandaşlık eğitimi ile ilgili bölümlerde okul kültürü on ülkenin ulusal müfredatında yer alır: Çek Cumhuriyeti, İspanya, Estonya, Fransa, İrlanda, Avusturya, Finlandiya, İngiltere, İzlanda ve Norveç.

Çek Cumhuriyeti'nde, 'Demokratik vatandaşlık' müfredatlar arası konu genel okul ortamını ifade eder. Eğitim sürecine dahil olan tüm bireyler arasındaki ilişkilerin işbirliği, ortaklık, diyalog ve saygıya dayalı olduğu zaman sınıfta demokratik bir ortam oluştuğunu belirtir. Sonuç olarak, öğrenciler grup tartışmalarında kendi fikirlerini paylaşmak için daha çok motive olup, okulun yanı sıra geniş çapta yerel halk ve toplumda da karar verme sürecine katılır.

İspanya'da ilk ve ortaöğretim düzeyinde, başarılı bir vatandaşlık eğitimi için öğrencilerin okul yaşamına katılımını teşvik etmek ortaokuldaki Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi dersi kapsamında müfredat içeriğinin ve değerlendirme kriterlerinin bir parçasını oluşturur.

⁽²²⁾ Okul atmosferi, iklimi ya da çevre ile geniş anlamda okul yaşamı gibi ülkelerin kullandıkları benzer terimleri içerir.

Estonya'da yeni müfredat çerçevesi okul hayatının insan hakları ve demokrasiye değer veren, iyi fikirler ve olumlu yenilikleri okul toplumuyla paylaşan ve kalıcı temel değerlerle nitelenen bir toplum modeli olarak düzenlenmesi gerektiğini belirtmektedir ⁽²³⁾.

Fransa'daki temel becerilere göre (*Le socle commun de connaissances et de compétences*) kurallara saygı, şiddetin antisosyal ve tehlikeli davranışların önlenmesi ve sağlık ile güvenlik konularının esas alınması gerektiği vatandaşlık bilgilerinin okul hayatında öğrenilmesi gerekir.

İrlanda'da, 2005 yılından beri 'Sosyal, kişisel ve sağlık eğitimi' (SPHE) konusunun bir parçası olarak ilköğretim öğretmenlerine yönelik yönergeler vardır. 'Etkili olması için SPHE'nin olumlu bir okul iklimi ve atmosferi, ayrı zaman ve birleşik öğrenme bağlamında birleşerek çeşitli yollarla uygulanması gerekmektedir' (NCCA, 1999).

Okullarda ayrılmaz vatandaşlık eğitimi ilkesine ilişkin **Avusturya** 1978 karamamesi sınıf, okul hayatı ve kültürünün önemini vurgulamaktadır.

Zorunlu (2009)ve lise eğitimi (2003) için **Finlandiya** çekirdek müfredatı (Bölüm 1.1 'de görüldüğü gibi) okulların müfredatlar arası bir tema olan 'katılımcı vatandaşlık ve girişimcilik' konusunu yöntem ve kültür açısından dikkate almalarını belirtir.

Birleşik Krallık (İskoçya)'ta Müfredat 3 ⁽²⁴⁾, 'Öğrenme için başlangıç noktası okulda olan veya olmayan gençler için olumlu ahlaki değerler ve saygı iklimine dayalı, velilerin de dahil olduğu okul toplumu arasında paylaşılan değerlerdir. Tüm personelin çocuklarla gençlerin kendilerinin dinlendiğini hissettikleri açık, olumlu, destekleyici ilişkiler kuracak; çocukların ve gençlerin kendilerini güvende hissettikleri bir iklim teşvik edilecek; okul toplumunda etkili öğrenme ve refahın güçlendirildiği davranışlar model alınacak ve gençlerin refahına karşı hassas ve duyarlı olunacaktır (İskoç Hükümeti, 2008, s. 20).

İzlanda'da ilköğretim, zorunlu eğitim ve lise için Ulusal Program Rehberi ⁽²⁵⁾ her okulun eğitimin altı temel ilkesine dayalı-demokrasi ve insan hakları, eşitlik, yaratıcılık, sürdürülebilir kalkınma için eğitim, geniş anlamda okur-yazarlık, sağlık ve refah-iyi bir okul kültürünü güçlendirmenin yollarını bulması gerektiğini ifade eder.

Norveç'te Eğitim Yasasının yanı sıra Ulusal Müfredat da, okul ve öğrenme ile demokratik katılımın üzerindeki etkiler gibi öğrencilerin sosyal ve kültürel yeterliliklerini vurgular.

Diğer dört ülke, özellikle vatandaşlık eğitimi ile ilgili olmayan yönetmelik ya da öneriler öğrencilerin vatandaşlık becerilerinin gelişimini destekleyen koşulların yaratılmasını teşvik eder.

1998 karamamesine ⁽²⁶⁾ göre, **Belçika'nın Almanca konuşan Topluluğunda** okullar herkesin kendilerini etkileyen sorunlarla ilgilenildiği koşulların yaratıldığı dinamik yerlerdir.

Danimarka'da, Danimarka *Folkeskole* Kanunu ve lise eğitimi düzenlemelerine göre, okulların eğitim ve günlük aktiviteleri entelektüel özgürlük, eşitlik ve demokrasi ruhu içinde yapılmalıdır.

Lüksemburg'da, okullar vatandaşlık eğitimi etkileyen okul ortamının iyileştirilmesi konusunda yeni öneriler sunmuştur.

(23) Temel okullar ve lise ulusal müfredatı 6 Ocak 2011'de kabul edilmiştir. Resmi ve İngilizce versiyonları için bkz. <https://www.riigiteataja.ee/akt> and at <http://www.hm.ee/index.php?1511576>

(24) http://www.Itscotland.org.uk/Images/building_the_curriculum_3_jms3_tcm4-489454.pdf

(25) Milli Eğitim, Bilim ve Kültür Bakanlığı, Ulusal Müfredat rehberini resmi olarak Ağustos 2011'de ilan etmiştir ancak 2014'e üç yıl kadar aşama aşama uygulanacaktır.

(26) Eğitim sağlayıcıları ve okul personelinin misyonuna ilişkin 31 Ağustos 1998 karamamesi.

İsveç'te hem Eğitim Yasası hem de ulusal müfredat okulların demokratik faaliyetlerde bulunması ve personel ile öğrencilerin okul ve öğrenme / öğretme ortamına katılımında yetkili olmaları gerektiğini belirtir.

Ulusal müfredat ve başka yerlerdeki öneriler ve yönetmeliklere ek olarak, dört ülkede okul kültürü ile ilgili konuları kapsayan vatandaşlık eğitimi üzerinde etkisi olan ülke çapında programlar başlatılmıştır. Bu ülkelerin üçünde (Fransa, Letonya ve İzlanda) programlar, öğrencilere okulda güvenli ve olumlu bir ortam sağlanmasını hedeflemektedir.

Fransa'da, amaç ilk ve ortaöğretim düzeyinde okulda şiddetle mücadele etmektir. Bu amaca ulaşmak için, program vatandaşlık eğitimini güçlendirmek için çeşitli yollar önermektedir ⁽²⁷⁾.

Letonya temel ve ortaöğretim okullarını kapsayan 'Dost Okul Hareketi' isimli iki yıllık bir projeyi 2010 yılında başlatmıştır. Proje çatışmayı önlemek ve öğrenciler, veliler, öğretmenler, okul idaresi ve yerel topluluk arasında saygılı işbirliğini geliştirmek amacıyla okulların psikososyal ortamını geliştirmeyi hedeflemektedir.

Avusturya'da, *Ökolog (Ecologisation)* programının bir parçası olarak, okullar gündelik hayatta da sürdürülebilir kalkınmayı ele alırlar. Sonuç olarak, katılımcı okullar demokrasi ve katılımcılık ilkelerini uygulamak ve sağlıklı bir sosyal atmosfer sağlamak ve yerel halk ile işbirliği kurmak durumundadır.

2002 yılından bu yana, **İzlanda** Milli Eğitim Bakanlığı okullarda zorbalık ve antisosyal davranışlarla mücadele etmeye yönelik *Olweus Zorbalık Önleme Programını (OBPP)* teşvik etmektedir. Bu program yaygın olarak zorunlu okul düzeyinde yaklaşık okulların yüzde 40'ında, aynı zamanda okul öncesi ve lise düzeyinde ve gençlik programlarında kullanılmaktadır ⁽²⁸⁾.

3.2. Yerel topluluk ve geniş toplumda öğrenci katılımını teşvik etmek için tedbirler

Birinci bölümde görüldüğü gibi, yerel toplumda aktif katılımı teşvik etmek birçok ülkede vatandaşlık eğitiminin önemli bir hedefidir. Bu bölümde, ülkelerin öğrencilerin vatandaşlık becerilerinin gelişimini desteklemek için okul dışındaki faaliyetlere katılmaları konusunda onları nasıl teşvik ettikleri daha yakından incelenecektir. Ulusal müfredat ve eğitim yönetmelikleri ile tüzüklerindeki hükümler öncelikle göz önünde bulundurulur, ardından çocuklar ve gençlerin kendilerini doğrudan etkileyen konularda söz sahibi olmasına el veren yapıların örnekleri gözden geçirilir. Son olarak, öğrencilere okul dışında vatandaşlıkla ilgili faaliyetlere katılma fırsatı vermek için ulusal siyasi girişimler ve programlarla ilgili bir araştırma yapılmıştır.

Okullar ve öğretmenler genellikle kendi faaliyetlerini düzenlemede serbest olduklarından (Eurydice 2012b, s. 50) gençler için vatandaşlık ile ilgili birçok faaliyet fırsatını okullar dış ortaklar veya projelerle sunmaktadırlar. Bu bağlamda, Bölüm 3.3 okul müdürlerinden öğrencilerin topluluk düzeyinde yurttaşlık ile ilgili etkinliklere katılmasına ilişkin toplanan ICCS verilerini sunar.

⁽²⁷⁾ Daha fazla bilgi için bkz: <http://www.education.gouv.fr/bo/2006/31/MENE0601694C.htm>

⁽²⁸⁾ <http://olweus.is>

3.2.1. Ulusal müfredat ve diğer yönetim belgelerindeki öneriler ve düzenlemeler

Avrupa ülkelerinin yaklaşık üçte birinde, ulusal müfredat gibi yönetim belgelerinin yanı sıra diğer öneriler ve düzenlemeler de gençlerin vatandaşlıkla ilgili faaliyetlere okul dışında katılımını teşvik etmektedir. Bu oran daha fazla ülkenin bu alanda politikalar oluşturulmasıyla artış göstermektedir, örneğin 2013/14 eğitim-öğretim yılında Lüksemburg'da uygulanacak yeni okul mevzuatı ortaöğretim için öğrencilerin vatandaşlıkla ilgili faaliyetlere katılımı üzerine düzenlemeler içerir.

Öğrencilere okul ortamı dışında pratik deneyim sunulmasını şart koşan resmi müfredat yedi ülkede vardır.

Yunanistan'da, aktif vatandaşlık projeleri 'yaratıcı ve birleşik müfredat faaliyetlerinin (*Ευέλικτη Ζώνη Διαθεματικών και Δημιουργικών Δραστηριοτήτων*) bir parçası olarak gönüllülük esasına göre ilköğretim öğrencileri için mevcuttur. Ortaokul düzeyinde, öğrenciler 'sosyal ve yurttaşlık eğitimi' ve 'ev ekonomisi' müfredat alanı konularını esas alan araştırmaya dayalı çalışma yapabilirler.

Letonya'da, 1-9. Sınıftan itibaren öğretilen sosyal bilimler dersi öğrencilerin yerel toplum faaliyetlerine katılmasına katkı sağlar. Ayrıca, gönüllü işler ve okul öncelikleriyle ilgili çeşitli topluluk çalışmalarına öğrencilerin aktif katılımı için zorunlu yıllık proje haftasının düzenlenmesi okuldaki sosyal katılımı desteklemek amacıyla yöntemle ilgili önerilerde de yer almaktadır.

Polonya'da, ulusal müfredat ilköğretimden ortaöğretime öğrencilerin yerel veya diğer düzeylerde faaliyetlere gönüllü katılmaları gerektiğini ifade eder.

Benzer şekilde, **Finlandiya, Birleşik Krallık (İngiltere, Galler ve Kuzey İrlanda), İzlanda ve Norveç**'te ulusal müfredat ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin yerel topluluk temelli etkinliklere katılmasını önerir.

Birleşik Krallık'ta (İskoçya), zorunlu kılmasa da müfredat sınıf dışında informal eğitimi teşvik eder.

Dört ülkede yerel topluluk veya daha geniş toplum içinde öğrenci katılımına ilişkin düzenlemeler kabul edilmiştir. Her ülkede, düzenlemeler içerikleri açısından özeldir ancak hepsi okullar, öğrenciler ve yerel topluluk arasındaki bağlantıları oluşturarak vatandaşlık eğitiminin artırılmasını hedefler.

Almanya'da, 6 Mart 2009 Daimi Konferansı Sonuç Bildirgesine 'Demokrasi Eğitiminin Güçlendirilmesi' göre okullar öğrencilerin eğitimin her seviyesinde yakın çevresindeki vakıf ve hayır dernekleri gibi kurumlara katılımını teşvik etmelidir.

İtalya'da, okullarda vatandaşlık eğitimiyle ilgili 169/2008 sayılı yasaya ve vatandaşlık eğitimi kurallarını belirleyen Bakanlık Genelgesine 86 / 2010 göre, tüm okulların yerel makamlar ve polis güçleri, kültür ve spor dernekleri ve sivil toplum kuruluşlarıyla etkili ortaklıklar kurması gereklidir.

Fransa'da, ilköğretim okullarının yerel yönetimlerin yanı sıra kültürel, sosyal ve spor dernekleriyle işbirliği teşvik edilmektedir. Üç yıl boyunca ders dışı etkinliklerin tanımlandığı yerel bir eğitim anlaşması (*contrat éducatif local*) Eğitim Bakanlığı ve yerel yönetimler arasında imzalanmıştır.

Son olarak, sekiz yıl ülke çapında pilot proje yürütüp izledikten sonra, 2007 yılında **Hollanda** tüm orta öğretim öğrencileri için toplum hizmetinin (*maatschappelijke stage*)⁽²⁹⁾ zorunlu olacağını ilan etti. Öğrenciler okul bitirme sertifikası elde etmek için ortaöğretim sırasında toplam 30 saat toplum hizmeti tamamlamak zorundadır.

⁽²⁹⁾ www.maatschappelijkestage.nl

3.2.2. Öğrenciler için siyasi yapılar

Avrupa ülkelerinin yaklaşık üçte biri gençlerin kendilerini doğrudan ilgilendiren konuları görüşmek için bir araya geldikleri meclis veya parlamento ⁽³⁰⁾ adı verilen siyasi yapılanmaları kurduklarını bildirmiştir. Düzenlemelerin iki ana türü vardır. Birinci türünde (bkz. Bölüm 2.1) okul düzeyinde mevcut öğrenci konseylerinin bölgesel ve ulusal düzeyde bir uzantısıdır. İkinci türde ise, hala okullara bağlı olmasına rağmen, öğrencilerin çocuk ve gençleri etkileyen konuları da içeren yetkileri daha da geniştir.

İlk türden örneklerin bulunabileceği ülke ve bölgeler şöyledir: Belçika'da Flaman Toplumu, İtalya, Macaristan ve Slovenya. Buralarda öğrenci temsilcileri eğitim ile ilgili konularda akranlarını savunup desteklemektedir.

Belçika'da Flaman öğrenci konseyleri (*Vlaamse Scholierenkoepel* veya VSK) ortaöğretim düzeyinde eğitim türü ya da okul düzenleme organı ne olursa olsun tüm okulların öğrenci konseyi (680) üyelerini kapsar. Bu kendi kendini yöneten öğrenci organizasyonunun rolü öğrenci hakları ve eğitimine ilişkin bütün konularda öğrencileri bilgilendirmek, tavsiyelerde bulunmak ve onları temsil etmektir. Eğitim ve Öğretim Bakanlığı VSK'ları resmen tanır ve finanse eder. Eğitimin tüm diğer paydaşları VSK'yı bir savunma organı olarak kabul eder.

İtalya'da, her lise için iki il temsilcisi öğrenciler arasından iki yıllığına seçilir. Ardından, onlar da aralarında Ulusal Konseyde ⁽³¹⁾ bir araya gelecek il öğrenci organizasyonu başkanlarını seçerler. **Slovenya**'da durum Ulusal Okul Öğrenci Organizasyonu ⁽³²⁾ açısından benzerlik gösterir.

Macaristan'da, Öğrenci Hakları Ulusal Konseyi, Eğitim Bakanlığı mevzuatı ve reformları hazırlarken okul öğrencilerinin çıkarlarını temsil eder. Altısı temel ve lise eğitimindeki öğrencileri temsil eden ulusal öğrenci örgütlerinden olan dokuz üyeden oluşur.

Dokuz ülkede, yetkilerinin eğitim sorunlarının ötesinde olduğu ikinci tür siyasi organizasyon söz konusudur. Ancak, öğrenci katılımının derecesi ve karar verme üzerindeki etkisi ülkeden ülkeye değişmektedir. Ayrıca, bu organizasyonların katıldığı faaliyetler, öğrencilerin görüşlerini yasama organlarına sunmaktan resmi makamlarla işbirliği içinde projeler başlatmak ve geliştirmeye kadar geniş bir yelpazededir. Bazı durumlarda, sorumluluk düzeyleri değişen farklı organlar farklı yaşlardaki öğrenciler için düzenlenmiştir. Ortaokulun son yıllarındaki öğrencilerin yanı sıra genç erişkinleri de kapsayan ileri yaş gruplarına yönelik olanların daha fazla sorumlulukları vardır; örneğin, genellikle daha geniş çapta gençlik konuları ile ilgilidirler.

Bu kurumların çoğunluğu tüm ülke çapındaki temsilcileri kapsayan organizasyonlardır. Genellikle ulusal parlamenter organlar genç delegeleri tartışmaya ve kısa bir süre için bir araya gelip kendileriyle ilgili konularda oy vermeye imkan veren kendi yapısı ve organizasyonunun bir suretini oluşturur veya destekler. Bu, Çek Cumhuriyeti, Fransa, Macaristan, Avusturya, Polonya, Portekiz ve İngiltere'de mevcuttur. Litvanya ve Slovenya'da bu tür yapılardan sorumlu sivil toplum kuruluşları (STKlar), olduğundan durum biraz farklıdır. Sivil Girişimleri Merkezi 'Litvanyalı Öğrenciler Parlamentosu' projesini her iki yılda bir koordine eder ve Sloven Gençlik Dostları Derneği her yıl okulda, bölgesel ve ulusal düzeyde Çocuk Parlamentoları düzenler.

⁽³⁰⁾ Her bir ulusal örnek tanımı için bkz Ek 2.

⁽³¹⁾ http://iostudio.pubblica.istruzione.it/alfresco/d/d/workspace/SpacesStore/f34fd191-bc9b-11dd-8f07-11a93e530236/dpr_29_novembre_2007_n_268.pdf and http://iostudio.pubblica.istruzione.it/web/guest/dpr_268_07

⁽³²⁾ <http://www.dijaska.org>

Bazı ülkelerde, belediye veya bölgesel düzeyde öğrenciler için organizasyonlara örnekler vardır.

Fransa'da, resmi makamlar okul eğitiminin her düzeyinde öğrenci ve öğrenci temsilcileri için danışma konseylerini yerel, kısmi veya bölgesel düzeyde oluşturmuştur⁽³³⁾. Sonuç olarak, ilköğretim öğrencileri için belediye çocuk meclisi (*conseil municipal d'enfants*), orta öğretim öğrencileri için *collège* (*conseil Departemental des collégiens*) ve bölgesel bir gençlik konseyi (*conseil Régional des jeunes*) kurulmuştur.

Avusturya'da, sloganı 'Sen de söyle! Karar alma süreçlerine katıl! Etkini yarat!' olan Word up! projesi ile 8. sınıf (seviye ISCED 2) öğrencilerinin Viyana'nın altı bölgesindeki (Simmering Leopoldstadt, Alsergrund, Brigittenau, Donaustadt, Liesing) konseylere katılımını teşvik eder.

Polonya'da, gençlik meclisleri ülke genelinde yerel düzeyde bulunmaktadır, örneğin Varşova kentinde. Bu meclisler okul düzeyinde öğrenci konseylerinin temsilcilerinden oluşmaktadır.

İsveç'te gençlerin yerel toplum hayatlarını geliştirmek için yerel sorunları tartışmak ve diğerlerini etkileme şansına sahip olduğu birçok belediye yerel gençlik meclisleri vardır. Ayrıca demokratik süreçleri anlamak ve bu konulara ilgilerini artırmak için bir yoldur.

Yeni Gençlik Yasası 2007 yılında yürürlüğe girdiğinden beri **İzlanda**'da belediyenin gençlik konseylerinin kurulmasını teşvik etmesi gerekmektedir. Gençlik konseyinin rolü, diğerleri arasında, gençlerin toplulukla ilgili meseleleri ele almasında belediye yetkililerine tavsiyelerde bulunmaktır⁽³⁴⁾.

3.2.3. Ülke çapındaki girişimler ve programlar

Bazı Avrupa ülkeleri de öğrencilerin okul dışındaki projelere katılımını teşvik eden ve böylece onların vatandaşlık eğitimini geliştirmeyi amaçlayan ulusal girişimler ve programları benimsemişlerdir.

Üç Baltık ülkesinde okul dışında gençlerin vatandaşlık ile ilgili faaliyetlerini teşvik etmek için benzer ulusal politika girişimleri benimsenmiştir.

Estonya'da, hükümet programları ve projeleri destekleyen üç yıllık bir Sivil Toplum Kalkınma Planını 2011 yılında ⁽³⁵⁾ kabul etmiştir. Plan lise öğrencilerine yönelik toplum tabanlı girişimleri desteklemek için yerel yönetimleri teşvik etmektedir.

Letonya'da, 2011 Avrupa Gönüllülük Yılı'nın bir parçası olarak, ilköğretim ve ortaöğretim okullarına 2010/11 eğitim-öğretim yılı boyunca düzenli olarak proje haftası uygulanmasına yardımcı olacak kılavuzlar verildi. Amaç öğrencilerin gönüllü çalışmanın değerini anlamasını sağlamak ve bunu sivil katılımın bir biçimi olarak görmektir.

2006 yılında, **Litvanya** Ulusal Parlamentosu, uzun vadede 'Ulusal Vatandaşlık Eğitimi Programı'nı kabul etti⁽³⁶⁾. O zamandan beri, Eğitim ve Bilim Bakanlığı vatandaşlık eğitimi alanında çeşitli ulusal girişimleri koordine etmektedir ve Sivil Girişimler Merkezi bir takım projeler yürütmektedir⁽³⁷⁾.

Yirmi ülke 2007 yılından itibaren ulusal ya da uluslararası kamu kaynaklarından % 50 finansmanını sağladığı en az bir program uyguladıklarını bildirmiştir⁽³⁸⁾. Ülkelerin bazılarındaki yerel veya bölgesel

⁽³³⁾ Örneğin, Cumhuriyet bölgesel yönetimine dair 6 Şubat 1992 kanunu yerel yetkililerin (*communes*) yerel çıkarlara ilişkin tüm konularda yerel konseyin üyesi olmayan bireylerin görüşlerini almaya yönelik danışman komiteler kurmasına imkan sağlamaktadır.

⁽³⁴⁾ Gençlik konseylerinin uygulanmasına dair daha fazla bilgi için İzlanda'daki çocuk ombudsmanlığı 2008-2009 yıllık raporuna bakınız: <http://www.barn.is/barn/adalsida/english/>

⁽³⁵⁾ Resmi belge için bkz: <https://valitsus.ee/UserFiles/valitsus/et/valitsus/arengukavad/siseministeerium/kodanikuyhiskonna%20arengukava%202011-2014.pdf> ve İngilizce versiyonu için: http://www.siseministeerium.ee/public/KODAR_VV_EN.pdf

⁽³⁶⁾ http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=283042&p_query=&p_tr2=

⁽³⁷⁾ Örnekler için bkz. www.pic.lt

düzeydeki girişimler bu çalışmanın kapsamı dışında olduğundan belirtilmemiştir.

Okul dışında vatandaşlık eğitimi ile ilgili etkinliklere öğrenci katılımını destekleyen bir dizi program okullar ve yerel toplum arasındaki projeleri teşvik etmektedir.

Bulgaristan'da, Eğitim Müdürlüğü ve Ulusal Belediyeler Birliği toplum hayatına aktif katılıma ilişkin iyi girişimler için okullara ödül vermektedir.

2009 yılında **Çek Cumhuriyeti** Usti bölgesinde başlatılan okul projesi okul olarak bütün yerel topluma açık bir hayat boyu öğrenme merkezi kurmayı amaçlamaktadır. Bu iki yıllık proje sırasında, 6 ila 19 yaşındaki öğrenciler yurttaşlık ile ilgili bir takım faaliyetlerde yer almıştır.

Macaristan'da, ortaöğretim öğrencileri (9.-12. sınıf) 2010/11'de ülke çapındaki okul sonrası program olan 'Sosyal Dayanışma' nın 148 projesinde gruplar halinde veya bireysel olarak, 30 saat toplum hizmeti yapmıştır.

Litvanya'da 'öğrencilerin güçlendirilmesi' olarak adlandırılan iki yıllık bir proje kapsamında orta öğretim öğrencilerinin daha geniş toplum ile işbirliği kurması ve bunu pekiştirmesi için fırsatlar verilmektedir.

Romanya'da, 2011/12 öğretim yılı boyunca, tüm okullarda yerel toplum ile işbirliği içinde vatandaşlık eğitimine ayrılan haftalık okul sonrası faaliyetler yapılmaktadır. Programın adı 'Başka Türü Bir Okul' dur.

Hırvatistan'da, okulda vatandaşlık eğitimi için ulusal program çerçevesinde, Hırvat Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Ajansı (örnek için bakınız Ek 2) yerel-katılımcı bileşen içeren modül ve projeler geliştirmektedir.

Diğer dört ülkede (Fransa, İtalya, Letonya ve Polonya), toplum ile güçlü bir ilişkiye dayalı öğrencilerde vatandaşlık ile ilgili değer ve tutumları geliştirmeyi hedefleyen programlar da vardır.

2010/11 döneminde, Paris'te (**Fransa**), ilköğretim okulları ve huzurevlerini içeren nesiller arası bir projenin parçası olarak, öğrenciler yaşlılarla çalışırken saygı, toplumsal ve ahlaki sorumluluk ve hoşgörü kavramlarını öğrenmişlerdir.

İtalya'da, ülke çapında devam eden 'Vatandaşlık ve Anayasa' (Cittadinanza e Costituzione) programının hedefi İtalyan Anayasasına bağlı değerleri vurgulamak ve sağlamlaştırmaktır. Okullar kendi projelerini tasarlamakta özgürdürler, ancak 2009 yılında, ulusal bir yarışma sonrasında, Milli Eğitim Bakanlığı aktif vatandaşlık iyi uygulama örnekleri olarak 104 okul projesini seçmiştir⁽³⁹⁾.

Letonya'da, 2007/08 yılında yürütülen 'Çok Kültürlü Toplumda Sivil Katılım İçin Fırsatlar: Bilgiden Eyleme' adlı proje farklı etnik ve sosyo-ekonomik gruplardan öğrencilerin toplumsal faaliyetlere işbirliği içinde katılımlarını desteklemiştir.

Polonya'da, 1994 yılında kuruluşundan bu yana Sivil Eğitim Merkezi (*Centrum Edukacji Obywatelskiej*) gençlerin dünya anlayışını, eleştirel düşünme ve özgüven gelişimini ve toplum yaşamına katılımını destekleyen programlar yürütmektedir. Öğrenciler ayrıca ihtiyacı olanlara yönelik yardım faaliyetlerine katılmıştır. Örneğin, 2010/11 yılında başlatılan Genç Vatandaş programları kapsamında, ortaöğretim öğrencileri güven ve işbirliğine dair değerleri, yerel kimlik duygusu ve halkla iletişim geliştirmeyi öğrenmiştir.

⁽³⁹⁾ Ek 2'de yer alan program listesine bakınız.

⁽³⁹⁾ www.indire.it/cittadinanzaecostituzione

Diğer programlar kapsamında, öğrenciler demokratik katılımın ne anlama geldiğini deneyimle öğrenmektedirler. Bu tür programlar, öğrencilerin etkin vatandaşlar olarak ve dilekçe ve seçim yoluyla kamu politikalarını etkileyerek toplumda yer almalarını teşvik etmektedir.

Danimarka'da, Ulusal Parlamento, 2007 yılında 'Demokrasi Fabrikasını' başlattı. Bu bağlamda 8-15 yaş öğrenciler için çeşitli atölye çalışmaları sağlanmaktadır. Bahar 2011 döneminde, 13 ila 20 yaş arası tüm öğrencileri hedef alan 'Demokrasi Çünkü ...' (*Demokrati Fordi*) projesi ülke çapında gerçekleşmiştir⁽⁴⁰⁾.

Çek Cumhuriyeti'nde, ülke çapındaki 'Hadi konuşalım!' (*Kecejme do Toho*) projesi kapsamında 15 ve 26 yaşları arasındaki gençler kamuoyu yoklamaları, e-tartışmalar ve forumlar, bazı problemlerin nasıl çözülebileceğine dair önerilerde bulunmak için siyasilere tartışmalar gibi birçok etkinliklere katılmaktadır.

İspanya'da, 'Avrupa Parlamentosu Modeli' inisiyatifi 16 ve 17 yaşları arasındaki öğrencilerin parlamento protokolü hakkında bilgi edinmeleri ve takım çalışması, toplum içinde konuşma yapmak, diğerlerinin fikirlerine saygı duymak ve uzlaşmaya varmak için müzakere yapmak gibi eksiksiz bir eğitim için gerekli beceri ve tutumları geliştirmelerini sağlamayı amaçlar.

İsveç'te, ne zaman bir seçim olsa (belediyede veya ulusal ve Avrupa parlamentosu seçimlerinde), öğrenciler ya kendi başlarına ya da öğretmenleriyle normal seçimlerle aynı prosedürleri izleyerek yapma seçimler düzenlemeye teşvik edilirler. Bu durum **Norveç**'tekine benzer; her iki yılda bir *Skolevalg* programı ulusal ve yerel seçimlerin bir hafta öncesinde 16 ve 18 yaşları arasındaki lise öğrencileri için simüle seçim prosedürleri düzenlerler.

Diğer programlar ve projeler, öğrencilerin belirli bir tematik konuya ilişkin vatandaşlık bilgi ve becerilerini kullanmaya teşvik etmektedir.

Demokratik ve katılımcı bir yaklaşıma dayalı çevre eğitimi ve okul yönetimi Eko-Okullar ⁽⁴¹⁾ uluslararası bir programın çekirdeğini oluşturur. Bu program, **Bulgaristan, Letonya, Macaristan, Portekiz, Slovenya ve İzlanda**'da yürütülmektedir. Sürdürülebilir kalkınma konusunda öğrencilerin farkındalığını yükseltmeyi hedeflemektedir. Bu nedenle çocuk ve gençlerin çevrenin yararına okulun yönetilmesinde aktif bir rol almalarını teşvik etmektedir. Projeler topluma dayalı faaliyetler yoluyla sınıf içinde ve dışında yürütülmektedir.

Belçika'nın Fransız Topluluğunda, okullar 2011/12 öğretim yılında başlayan 'Doğa ve Eko-vatandaş' projesiyle sürdürülebilir kalkınma ve çevre koruma alanında okul içinde ve dışında öğrencilerin aktif rol oynaması üzerinde durmaktadır.

İspanya'da çevre eğitimine odaklanan, terk edilmiş köylerin (*Programa de recuperación y utilización educativa de pueblos abandonados*) eğitim amaçlı kullanımı ve kurtarılması için ülke çapında bir program vardır.

Norveç'te, 1964 yılından beri her yıl, tüm 16-18 yaşındaki öğrencilerin Çalışma Günleri Çalışması adlı bir dayanışma kampanyasında yer alması teşvik edilmektedir. Öğrenciler, gelişmekte olan ülkelerde gençlerin eğitimi için gönüllü olarak finansal kaynak yaratma faaliyetleri yürütmektedir. Hedeflenen gelişmekte olan ülkelere davet edilen gençlerden oluşan bir grup tarafından bazı okullarda dersler verilir. Öğrenciler, dayanışma, eşitlik ve insan hakları gibi konuları tartışır.

Vatandaşlık eğitimini destekleyen çeşitli okul dışı faaliyet ve projeleri teşvik etmeyi amaçlayan programlar bulunmaktadır.

İrlanda'da, İrlanda Cumhurbaşkanlığı ofisi kişisel, toplumsal ve sosyal değerlerle ilgili projeler yürüten gençlere her yıl ulusal bir ödül (*Gaisce*) verir. İkinci bir girişim, ulusal bir yarışma olan 'Genç Sosyal Yenilikçiler', sosyal ve sivil sorumluluklara ilişkin çeşitli yaygın temaları olan projeleri ödüllendirir.

⁽⁴⁰⁾ <http://www.demokratifordi.dk/>

⁽⁴¹⁾ İzlanda'da, 2010/11'de katılan okulların yaklaşık %40'ındaki (toplam 200) öğrencilerin %45'i tüm eğitim seviyelerindedir. İzlanda'daki programın detayları için bkz. <http://landvernd.is/page2.asp?ID=3365>

İspanya'da, 2009 yılından bu yana, Kalkınma için Eğitim Vicente Ferrer Ulusal Ödülü, her yıl tüm eğitim seviyelerinde 15 okul projesi seçer. Kazanan projeler, bilinçlendirmeyi artırma, eleştirel düşünmeyi geliştirme ve öğrencilerin küresel vatandaşlık, dayanışma, yoksulluğun azaltılması ve sürdürülebilir kalkınmaya aktif katılımını teşvik etmelidir.

Avusturya'da, 2007/08 yılında, 'Demokrasiyi Öğrenme ve Yaşam için Okul Projesi Fonu' sığınmacılar ve çeşitli dinlerin temsilcileri ile toplantılar gibi çeşitli etkinlikler içeren 47 yenilikçi okul projesini desteklemektedir ve de kültürler arası öğrenme ve diyalog ile eşit fırsatlar gibi temalar üzerinde durulmuştur.

3.3. 2009 ICCS verilerine göre öğrencilerin sivil toplumsal faaliyetlere katılım fırsatları

2009 ICCS (Uluslararası Sivil ve Vatandaşlık Eğitim Çalışması) Avrupa ülkelerinde sivil toplum ile ilgili faaliyetlere öğrenci katılımı hakkında bilgi vermektedir. Bu, Eurydice ağındaki 24 eğitim sistemini kapsar⁽⁴²⁾. Analiz dış gruplar veya kuruluşlarla işbirliği içinde okul tarafından düzenlenen vatandaşlık ile ilgili toplumsal faaliyetlere katılmak için kaç sekizinci sınıf öğrencisine (yaş ortalaması 14 yıl) fırsat verildiğine dair okul müdürlerinin algıları çerçevesinde verdikleri yanıtlara dayanmaktadır⁽⁴³⁾. Göstergeler okul müdürlerinin okullarında 'neredeyse tümü ya da çoğu' öğrencinin sivil toplum faaliyetleri ile ilgili faaliyetlere katılma fırsatı bulduğunu bildirdiği öğrencilerin yüzdelerini sunmaktadır⁽⁴⁴⁾.

ICCS çalışması gösterge parametrelerine göre okulların dış gruplar veya kuruluşlar ile işbirliği içinde olduğu sekiz sivil toplum faaliyetini listelemektedir⁽⁴⁵⁾. Bu çalışmadaki iki faaliyet- kültürel faaliyetler (örneğin tiyatro, sinema vb.) ve spor etkinliklerine katılımı tanımlanan vatandaşlık eğitimi hedeflerine uygunluk göstermemektedir. Bu nedenle, ICCS faaliyetlerinin sadece altısı buraya dahil edilmiştir:

- yerel bölgedeki çevreyle ilgili faaliyetler;
- insan hakları projeleri;
- bazı haklardan yoksun kişi veya gruplar ile ilgili;
- yerel toplum içindeki çok kültürlü ve kültürlerarası faaliyetler;
- bilinçlendirme kampanyaları (örneğin Dünya AIDS Günü, Dünya Sigaraya Hayır Günü);
- yerel topluluğun olanaklarının iyileştirilmesine yönelik faaliyetler (örn. halk bahçeleri, kütüphaneler, sağlık merkezleri, eğlence merkezleri, toplum merkezleri).

Bu bölümün daha önceki kısımlarında okulların öğrencilerin yerel topluluk ve topluma katılmaları için doğru ortamı yaratmak ve uygun faaliyetleri düzenlemeleri ile ilgili merkezi politikalar, düzenlemeler ve ülke programları üzerinde durulmuştur. Bu bölümde Avrupa çapında müdürlerden edinilen somut bilgiler çerçevesinde okulların öğrencilere aktif yurttaşlık ile ilgili projelere dahil olma fırsatını ne derece

⁽⁴²⁾ 24 Avrupa ülkesi Belçika (Flaman Topluluğu), Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Yunanistan, İrlanda, İspanya, İtalya, Kıbrıs, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Malta, Hollanda, Avusturya, Polonya, Slovenya, Slovakya, Finlandiya, İsveç, Birleşik Krallık (İngiltere), Norveç ve Lihtenştayn'dır.

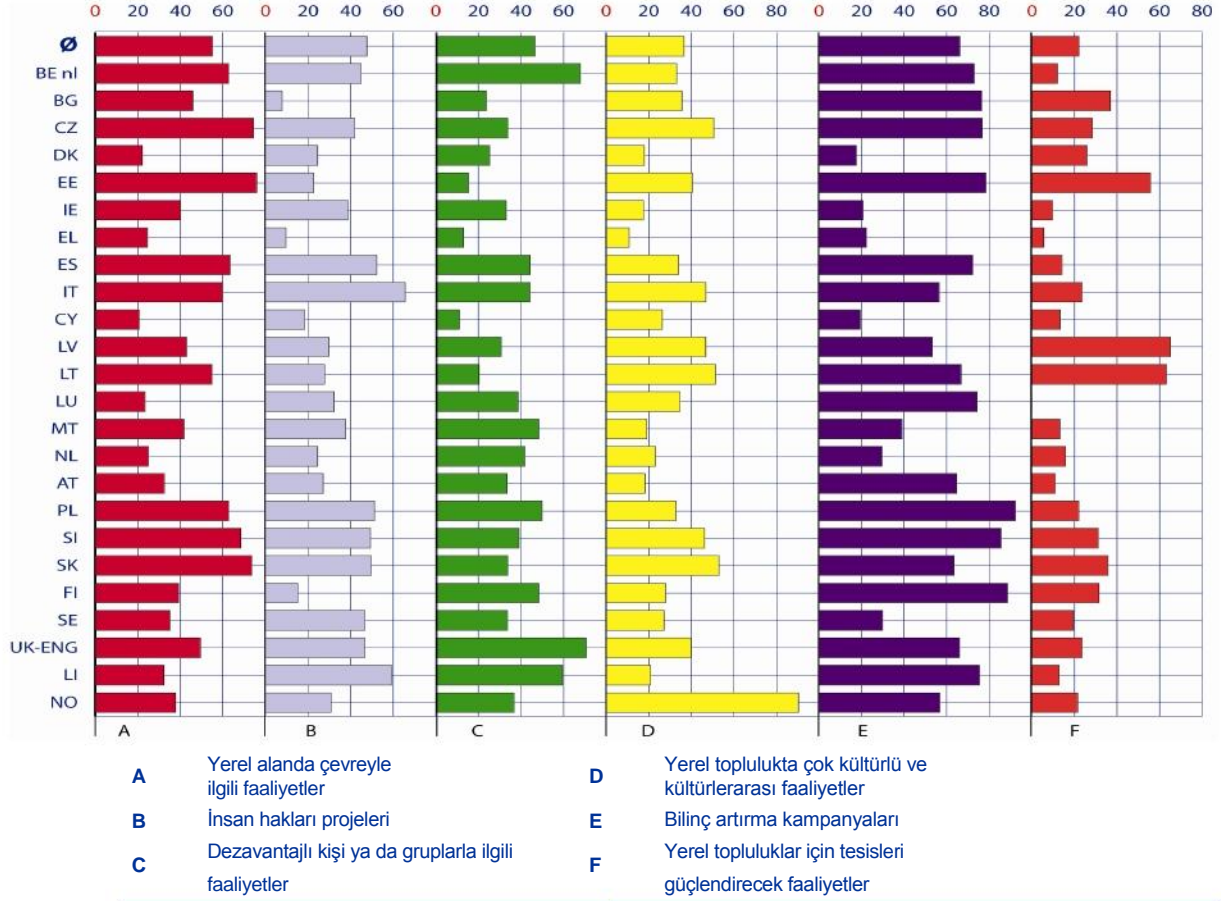
⁽⁴³⁾ Öğretmenlere hedef sınıftaki öğrencilerle toplum faaliyetlerine katılma fırsatına sahip olup olmadıkları sorulmuştur. Sonuçlar benzer olduğundan, az sayıda ülke öğretmen seviyesinde örneklem koşulunu karşıladığından müdürlerin cevaplarına başvurulmuştur. Ayrıca, Avrupa ICCS öğrenci anketine öğrencilerin Avrupa'da üç çeşit faaliyete katılımlarını soran bir soru eklenmiştir. Daha fazla bilgi, bkz IEA 2010b, s. 133-138.

⁽⁴⁴⁾ Müdürlerde öğrencilerin faaliyetlere katılımlarını 'hepsi ya da yaklaşık hepsi', 'çoğu', 'bazısı' veya 'hiçbir' ya da 'neredeyse hiçbir' şeklinde yanıtlamaları istenmiştir (IEA 2010b, s. 133).

⁽⁴⁵⁾ Ayrıca, Avrupa ICCS öğrenci anketi öğrencilerin Avrupa'da üç çeşit faaliyete katılımlarını soran bir soru içermektedir. Bkz. IEA 2010b, s. 138-139.

verdiklerine dair siyasi bilgi sunulacaktır.

◆ ◆ ◆ **Şekil 3.1: Müdürler tarafından bildirilen sekizinci sınıf öğrencilerinin vatandaşlıkla ilgili faaliyetlere katılım oranları (ulusal oranlar) , 2008/09**

	A	B	C	D	E	F		A	B	C	D	E	F
• (ortalama)	55.0	47.5	46.6	36.6	66.2	22.0	LU	23.3	32.2	38.7	34.7	74.3	0.0
BE nl	62.6	45.0	67.8	33.1	72.8	62.6	MT	41.6	37.6	48.3	19.2	38.9	13.2
BG	45.9	7.8	23.7	35.6	76.5	45.9	NL*	25.0	24.4	41.8	23.1	29.5	15.9
CZ	74.4	42.0	33.7	50.7	76.8	74.4	AT	32.5	27.1	33.4	18.2	64.7	11.0
DK	22.2	24.4	25.2	18.0	17.6	22.2	PL	62.6	51.1	49.9	32.7	92.4	21.9
EE	75.9	22.5	15.4	40.4	78.4	75.9	SI	68.4	49.3	39.1	46.3	85.5	31.2
IE	40.1	38.7	33.0	17.6	20.7	40.1	SK	73.5	49.6	33.8	53.0	63.4	35.7
EL	24.5	9.6	12.9	10.8	22.2	24.5	FI	39.1	15.2	48.3	27.9	88.5	31.6
ES	63.4	52.2	44.2	34.0	72.2	63.4	SE	35.1	46.7	33.6	27.3	29.8	19.6
IT	59.9	65.6	44.2	46.8	56.4	59.9	UK-ENG	49.4	46.6	70.5	40.0	66.1	23.5
CY	20.7	18.5	11.0	26.4	19.4	20.7							
LV	43.0	29.7	30.8	46.8	53.4	43.0	LI	32.3	59.2	59.5	20.9	75.3	12.9
LT	54.8	27.7	20.3	51.3	66.7	54.8	NO	37.9	30.7	36.6	90.3	56.8	21.4

Kaynak: IEA, ICCS 2009 veri tabanı.

* Hollanda örneklem şartlarını karşılamadığından sonuçlar temsili değildir. Hollanda sonuçları ortalama hesaplanırken dahil edilmemiştir.

Acıklayıcı not

Müdürlerden toplanan 'hepsi veya neredeyse hepsi' ve 'çoğu' bu Şekil 'de toplanmıştır. Alternatif yanıtlar 'bazısı', 'hiçbir' veya 'herdeyse hiçbir' dahil edilmemiştir.

Toplanan yanıtlara göre Avrupa ülkelerinde sekizinci sınıf öğrencilerinin çoğunun (%66,2) bilinçlendirme kampanyalarına ve yerel düzeyde çevre ile ilgili etkinliklere katılma (% 55,0) fırsatları vardır. Ayrıca, öğrencilerin yaklaşık yarısı insan hakları projeleri (% 47,5) ve bazı haklardan mahrum kişi ya da gruplara yardım (% 46,6) ile ilgili faaliyetlere katılma fırsatına sahiptir.

Terazinin diğer ucunda yanıtlar ortalamada öğrencilerin düşük bir yüzdede (% 36,6), yerel toplumda çok kültürlü ve kültürler arası faaliyet olanaklarına sahipken, yerelde tesislerin iyileştirilmesine ilişkin faaliyetler Avrupa okullarında en az yaygın sivil faaliyetlerdir (ortalamada sekizinci sınıf öğrencilerinin sadece %22,0'sinin okulda bu tür eylemlere dahil olma fırsatı vardır).

Ancak, ülkeler arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. En büyük farklılıklar yerel topluluk içinde çok kültürlü ve kültürlerarası faaliyetlere katılımı ile ilgili olarak ortaya çıkmaktadır. Müdürlerden gelen cevaplara göre kendi okullarındaki öğrencilerin bu faaliyete katılmak için fırsatı Yunanistan'da %10,8 iken, Norveç'te %90,3'tür. Ancak, Norveç'in uç bir örnek olduğuna dikkat etmek gerekir - sonraki en yüksek frekanslar üç ülkede yaklaşık %50'dir.

Ülkeler arasında ikinci en yüksek fark öğrencilerin bilinçlendirme kampanyalarına katılımındadır. Polonya'da ulusal oran %92,4 iken Danimarka'da sadece %17,6'dır. Ancak, bu pek çok ülkede öğrenciler için ortak bir faaliyettir; müdürlerin öğrencilerin 'hepsi veya neredeyse hepsi' ya da 'çoğu' nun bu kampanyalara katıldığını söyledikleri on ülkedeki okullardaki öğrencilerin oranı %70'dir. Diğer taraftan, sadece üç ülke bu tür faaliyetlerde %20'den daha düşük ulusal bir yüzdeye sahiptir.

Yerel topluluktaki olanaklarının iyileştirilmesine ilişkin faaliyetlerle ilgili ortalamanın Baltık ülkelerinde Avrupa'dakinden düşük olmasına rağmen, sekizinci sınıf öğrencilerinin yarısından fazlasının okuduğu okullarda müdürler bu tür faaliyetlere katılım için 'hepsi veya neredeyse hepsi' ya da 'çoğu'nun fırsatlara sahip olduklarını belirtmiştir.

Aynı zamanda ülke içindeki faaliyet türleri arasında önemli farklılıklar olduğuna dikkat etmek gereklidir. Lüksemburg, Polonya ve Finlandiya'da okul müdürleri bilinçlendirme kampanyaları için diğer faaliyetler türlerinden daha yüksek rakamlar bildirmektedir. Buna karşılık, Danimarka, Yunanistan ve Kıbrıs'ta analiz edilen sivil toplum faaliyetlerine ilişkin benzer düşük oranlar vardır. Ortalamada, bu ülkelerde, öğrencilerin sadece bir kısmı (çeyrek veya daha az) okul müdürünün çoğu öğrencinin yurttaşlık ile ilgili etkinliklere katılmak için fırsatı olduğunu bildirdiği okullarda öğrenim görmektedir. Genel olarak, katılımın en yüksek düzeyde Çek Cumhuriyeti, Polonya, Slovenya ve Slovakya'da olduğu müdürler tarafından bildirilmiştir.

*

* *

Özet

Bu bölümde öğrencilerin uygulamalı vatandaşlık eğitimi deneyimlerini iki şekilde analiz etmiştir. Öncelikle katılım ve demokrasiye dayalı bir okul kültürü aracılığıyla, ikinci olarak da yerel düzeyde veya toplumda geniş çapta yurttaşlık ile ilgili faaliyetler içinde yer alarak. Avrupa ülkelerinin yaklaşık üçte biri kendi yönerge ve tavsiyelerinde veya ulusal müfredatlarında vatandaşlık becerilerinin gelişimini destekleyen bir okul kültürünün oluşturulması için kendi girişimlerde bulunmaktadır. Çok az sayıda ülkede, belirli ulusal programlar bu tür okul kültürünün gelişimini teşvik etmek için kurulmuştur. Vatandaşlık ile ilgili faaliyetlerle ilgili olarak, Avrupa ülkelerinde öğrenci katılımını teşvik edip destekleyecek üç farklı biçim bildirilmiştir.

Bazı ülkelerde, ulusal müfredat ya da diğer tavsiyeler/yönetmelikler, öğrencilerin özellikle kendi yerel toplulukları içinde okul dışında aktif ve katılımcı olmaları için fırsatlar verilmesi gerektiğini belirtir. Buna paralel olarak, çoğunlukla ortaöğretim düzeyinde öğrencilere bir tartışma forumu sunan ve okul ile ilgili konularda, bazı ülkelerde gençler ve çocuklarla ilgili herhangi bir konuda görüşlerini dile getirmelerini sağlayan politik yapılar bulunmaktadır. Son olarak, çoğu Avrupa ülkesi ulusal programlar ve projeler aracılığıyla öğrencilere okul dışında vatandaşlık becerilerini öğrenme fırsatı sağlayan okulları desteklemektedir. Yerel halk ile çalışmak, toplumda demokratik katılımı keşfetmek ve yaşamak ile çevreyi koruma, kuşaklar ve milletlerarası işbirliği gibi güncel konuları ele almak kamu tarafından finanse edilen faaliyetlere örnek olarak verilebilir.

Son olarak, Uluslararası Sivil ve Vatandaşlık Eğitim Çalışması (ICCS) verileri tartışmaları tamamlamaktadır. Elde edilen verilerden okul müdürlerine göre, toplum içinde vatandaşlıkla ilgili faaliyetlerinde yer alan sekizinci sınıf öğrencileri açısından Avrupa ülkeleri arasında büyük farklılıklar vardır. Avrupa okullarında yerel topluluk için olanakları artırma en az yaygın biçimken, bilinçlendirme kampanyaları da en popüler biçimdir. Okul müdürlerinin cevaplarının ülke bazında karşılaştırması öğrencilerin bazı ülkelerde diğerlerine göre sivil toplum faaliyetlerine katılmak için daha fazla fırsatı olduğunu göstermektedir.

BÖLÜM 4: ÖLÇME, DEĞERLENDİRME VE İZLEME

Değerlendirme öğretim ve öğrenmenin ayrılmaz bir parçasıdır. Ayrıca, Avrupa ülkeleri kendi eğitim sistemlerinin etkin olmasını ve eğitim politikalarının başarılı bir şekilde uygulanmasını sağlamak amacıyla eğitim performanslarını değerlendirmektedir. Bireysel öğrencilerin değerlendirilmesinin yanı sıra okul, öğretmen ve yerel yetkililerin değerlendirmesi gibi çeşitli uygulamalar söz konusudur. Bazı durumlarda, bunlar ve diğer göstergeler eğitim sistemini bir bütün olarak değerlendirmek için kullanılmıştır. Vatandaşlık eğitimi bütün ülkelerde müfredatın ayrılmaz bir parçası olduğundan, bu konu alanının diğerlerinde olduğu gibi yeterince değerlendirilmesi için uygun değerlendirme araç ve gereçleri tasarlanması gereklidir. Gerçekten de, teorik bilgi ediniminin ölçülmesinin ötesinde değerlendirme yöntemlerinin geliştirilmesi vatandaşlık eğitimi alanındaki büyük zorluklardan biri olarak tespit edilmiştir (Eurydice, 2005). Eğitim⁽⁴⁶⁾ için temel yeterliklerinin parçası olarak sosyal ve sivil yeterlilikleri geliştirmek için 2006 yılında AB Üye Devletlerinin yaptığı taahhüt, bu önemli konu alanının daha etkin değerlendirilmesi için ihtiyacı daha da önemli kılmıştır. Konu hakkında bilgi edinme değil, aynı zamanda beceri ve tutum geliştirmeye de odaklanan bir değerlendirme gereklidir.

Bu bölüm vatandaşlık eğitiminin ne derece uygulandığını belirlemek amacıyla değerlendirmenin ana yöntemlerini ele alır. Öğrenci değerlendirmesi ve okul değerlendirilmesi ile ilgili olarak, analiz vatandaşlık eğitiminin hangi boyutlarının değerlendirildiğini tespit etmek amacındadır. Bireysel öğrenci değerlendirmesinin iki yönü vardır: Bölüm 4.1'de yer alan öğretmen değerlendirmesi ve 4.1 ile 4.3 'te ele alınan ulusal standart değerlendirme. Okul değerlendirmesi bölüm 4.2'de ve ulusal izleme de 4.3'te incelenmektedir.

4.1. Öğrenci değerlendirmesi

Bu bölüm öğrenci değerlendirmesi konusunda ulusal politikaların vatandaşlık eğitimi üzerinde nasıl bir etki yarattığına ilişkin genel bir bakış sunmaktadır. Öncelikle, öğretmen değerlendirmesi için bir çerçeve sunan merkezi talimatlar tartışılmıştır, bunu bir sonraki eğitim kademesine geçişte vatandaşlık konusunda öğrenci kazanımlarının katkısının araştırılması izlemiştir. Vatandaşlık ile ilgili faaliyetlere öğrenci katılımının değerlendirilmesinde kullanılan değerlendirme türleri de göz önüne alınmaktadır. Bu bölümdeki analiz öğretmenler için hazırlanan merkezi talimatlarla ve ulusal standart değerlendirme araçlarının içeriğinin ne derece vatandaşlık eğitimiyle ilişkili olduğuna dayalıdır.

4.1.1. Öğretmenler için merkezi yönergeler

Derslerde vatandaşlık eğitimi konusunda, öğrenciler vatandaşlık eğitiminin çeşitli yönlerinin tek başına konu olarak veya daha geniş kapsamda konulara / müfredat alanlarına dahil edilmesine yönelik değerlendirilirler (kapsamlı ülke bilgileri için bkz Ekler). Öğrencileri değerlendirirken, öğretmenler ulusal müfredatta yer alan derslerin öğrenme hedeflerine veya tüm konular için geçerli olan genel öğrenci değerlendirme talimatlarına başvurabilirler. Çok az ülkede öğrencilerin vatandaşlık konusundaki düzeyini değerlendirmek için yönergeler ya da talimatlar vardır. Bu durum İspanya, Letonya, Romanya, Slovenya ve İsveç'te söz konusudur.

⁽⁴⁶⁾ 2006/962/EC Avrupa Parlamentosu ve Konseyi yaşamboyu öğrenme temel yeterlilikleri 18 Aralık tavsiyesi, OJ L 394, 30.12.2006.

İspanya'da, tüm derslerin müfredatı öğretmenlerin kullanması gereken belirli değerlendirme kriterlerini içerir. **Letonya**'da, sosyal bilgiler dersi model programı özel değerlendirme yaklaşımları önerir. **Romanya**'da, 2003 yılında, 4. sınıf için vatandaşlık eğitiminde ve 8. sınıf için vatandaşlık kültürü konularına ilişkin bir dizi değerlendirme standartları oluşturulmuştur. 2004 yılında, 8. sınıf vatandaşlık kültürü için yeni not verme kriterleri geliştirilmiştir.

Slovenya'da, zorunlu eğitim okulları için tüm konuların müfredatları değerlendirme konusunda belirli öneriler içermektedir. Ayrıca, Milli Eğitim Enstitüsü vatandaşlık eğitimi ve etik (7-8 sınıflar) konularını öğretmek ve değerlendirmek için zorunlu olmayan bir el kitabı sağlamıştır.

İsveç'te, Eğitim Ulusal Ajansı 7-9 sınıflarda sosyal bilgiler öğretmenlerini desteklemek için öğrencilerin demokratik ilke anlayışını süreçte değerlendiren bir set geliştirmiştir.

Avrupa'daki eğitim yetkilileri öğrencilerin vatandaşlıkla ilgili bilgi, beceri ve tutumlarını bir dizi ders ya da okul deneyimleriyle değerlendirmesi için öğretmenlere çok az araç sağlamaktadır. Bu bağlamda iki ülkenin (Fransa ve Avusturya) uygulamaları kayda değer bulunmaktadır.

Fransa'da, öğrencilerin sosyal ve sivil yeterlilikleri standart kişisel bir kitapçık kullanılarak zorunlu eğitimin çeşitli aşamalarında (ortaokulun son yılı ile ilköğretimin 2. ve 5. sınıfı) öğretmen tarafından değerlendirilir. Kitapçık öğrencilerin bilgi, beceri ve tutumlarına, bilgi ve becerilerin Ortak Temelinde ifade edildiği gibi hitap etmektedir.

Avusturya'da, 2011 sonbaharında vatandaşlık eğitimi merkezi vatandaşlık eğitimi için gençlerin yeterliliklerinin değerlendirilmesiyle ilgili yeni bir broşür yayınladı. Yeterlilikler sorunlara bağımsız çözümler bulma, karar verme becerileri ve kavramsal düşünme yetenekleri ve istekliliği ile ilgilidir. Bu yayın öğretmenlerin bu alanlarda öğrencilerin var olan yeteneklerini oluşturmaya yardımcı olacak pratik dersler ve tanımlayıcı alıştırmalar (*Diagnoseaufgaben*) sağlar. Bu yayın tüm Avusturyalı öğretmenlerin kullanımına açıktır.

Müfredatlar arası boyut olarak öğretildiğinde öğrenci vatandaşlık yeterliklerinin değerlendirilmesi büyük bir zorluktur (Kerr ve ark., 2009); etkili değerlendirme araçları temin edilmeden değerlendirilmesi mümkün değildir ve bu durumda öğretimde iyileştirmeler yapılamaz. Yukarıda belirtilen örnekler, tüm dersler genelinde bir tema (Bölüm 1.1) olarak ele alındığında vatandaşlık eğitiminin sonuçlarının değerlendirildiği olası yöntemlerin bir göstergesidir.

4.1.2. Vatandaşlık eğitimi kazanımları ve öğrenci geçiş süreci

İlk ve ortaöğretimde, bir öğrencinin eğitimin bir sonraki seviyeye geçişi, çoğu durumda, okul ya da daha merkezi bir organ⁽⁴⁷⁾ tarafından düzenlenen sonuç odaklı değerlendirme çıktılarına dayalıdır. Bu bölüm zorunlu vatandaşlık eğitiminin ayrı bir konu olarak öğretildiğinde, öğrencilerin notlarının eğitimlerinin bir sonraki seviyesine ilerlemelerinde ne derece dikkate alındığını inceler. Daha önce görüldüğü gibi, vatandaşlık eğitimi 6 eğitim sisteminde ilkökul, 15'inde ortaokul ve 13'ünde lise düzeyinde (toplam 20 farklı ülke veya bölge dahil) (Bölüm 1. 1) ayrı bir ders olarak öğretilmektedir.

Çoğu durumda, vatandaşlıktan alınan notlar (ayrı bir konu olarak verildiğinde) öğrencilerin ilköğretimi ya da ortaokulu başarılı bir şekilde tamamlayıp tamamlamadıklarını belirlemek ya da sertifika vermek için sistematik olarak göz önünde bulundurulur. Ancak, Yunanistan, Fransa, Portekiz, Romanya, Finlandiya, Birleşik Krallık (İngiltere) ve Norveç'te bu genel kuralın istisnaları vardır.

⁽⁴⁷⁾ Ortaokula kabul ve ortaokul ile lise sonu sertifika değerlendirmesine dair koşullar için daha fazla bilgi için bkz. EACEA/Eurydice 2012b, s. 162-168.

Portekiz ve Norveç'te ayrı konular olan 'Yurttaşlık eğitimi' ve 'Öğrenci konseyi işi' nde öğrenci başarıları sonuç odaklı değerlendirmeye tabi değildir. Portekiz'de, yurttaşlık eğitimi çeşitli konulara dair bilgi ve becerilere dayalı, zorunlu eğitimin 'belli bir müfredat alanı olmayan' parçasıdır ve bu nedenle öğrenci değerlendirmesi niteldir ve not verilmez. Norveç'te, ortaokulda öğretilen konu 'Öğrenci konseyi işi'nin öğrenci değerlendirmesinin yapılmaması öğretmenlere göre konunun uygulanmasında zorluklar yaratmaktadır⁽⁴⁸⁾. Yunanistan'da, genel lise diploması lise sondaki derslerin genel ortalamasına göre verilir; vatandaşlık eğitimi bir önceki öğretim yılında ayrı bir zorunlu ders olarak öğretildiğinden bu değerlendirmeye dahil değildir.

Fransa, Romanya, Finlandiya ve Birleşik Krallık'ta (İngiltere), farklı konulardaki notlar ortaokul, zorunlu ve lise eğitim sertifikalarının verilmesinde dikkate alınır ancak bu sistematik değildir.

Fransa'da, lise eğitiminin üç yılı boyunca '*éducation civique, juridique et sociale*' konusundaki öğrenci başarısı, öğretmenleri tarafından onaylanır ve lise bitirme sertifikası verilirken jüriler müzakerede kullanabilir. **Romanya ve Finlandiya**'da, lise sertifikası için sosyal bilgilerdeki öğrenci başarılarının dikkate alınması öğrencilerin ders seçimine bağlıdır ve bunlar da standartlaştırılmış bitirme sınavının bir parçasıdır. **Birleşik Krallık'ta (İngiltere)** öğrenciler Ortaöğretim Genel Sertifikası (GCSE) vatandaşlık dersine katıldılarsa, vatandaşlık konusunda başarıları zorunlu eğitimin sonunda değerlendirilir. 2010 yılında, 16 yaş çocukların yaklaşık %13'ü GCSE'nin bir parçası olarak vatandaşlık sınavına girmişlerdir.

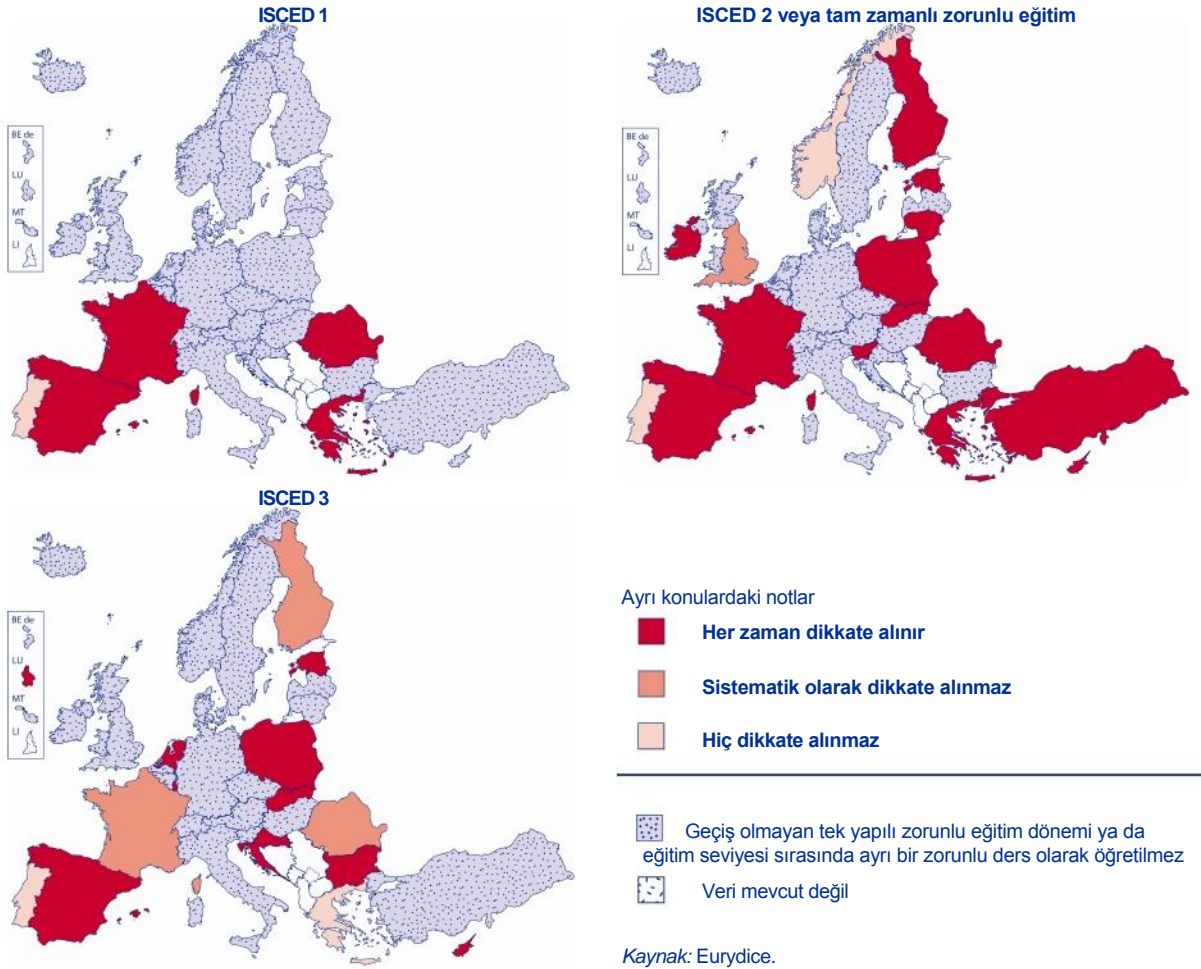
Diğer durumlarda, genellikle dahili sürekli değerlendirme veya final sınavı notlarına bakılarak bir sonraki eğitim seviyesine geçişte vatandaşlık ayrı bir konu olarak söz konusu olduğunda öğrencilerin sonuçları sistematik olarak dikkate alınır. Sadece Fransa ve İrlanda'da ayrı bir konu olarak vatandaşlık her zaman dış sınavlara dahildir.

Fransa'da, ortaokul final sınavı Fransızca, matematik, tarih-coğrafya ve yurttaşlık eğitimi kapsar. **İrlanda**'da, Junior Sertifikası (ortaokul sertifikası) dış sınavlara bağlıdır ve 'Toplumsal, sosyal ve siyasi eğitim' (CSPE) dersini içerir (Bölüm 4.1.3 bakınız).

Ayrıca, Estonya'da öğrenciler ortaokul sonunda bir dizi seçenekten ayrı bir dersten dış sınava girmeyi seçebilir. Lise eğitiminin sonunda dış sınavlara ilişkin benzer bir durum Estonya, Hollanda, Polonya, Slovakya ve Hırvatistan'da mevcuttur. Buna karşılık, Romanya'da vatandaşlık eğitimi için özel olarak ayrılmış zorunlu dersler 7 ve 8. sınıf sonunda düzenlenen dış final sınavının bir parçası değildir. Bu lise sonunda yapılan dış final sınavları açısından, Bulgaristan, Kıbrıs ve Lüksemburg için geçerlidir. Benzer bir durum 2010/11 yılına kadar Polonya'da söz konusudur. Bir sonraki öğretim yılı itibarıyla, ayrı zorunlu ders olan 'Toplum Bilgisi' nin unsurları ortaokul sonunda yapılan dış final sınavlarına dahil edilecektir.

⁽⁴⁸⁾ *Erfaringer med utdanningsvalg og elevrådsarbeid på ungdomstrinnet*, Ortaöğretim okullarında eğitim tercihleri ve öğrenci konseyleri deneyimi, Referans: Utdanningsdirektoratet 2011 (Norveç Eğitim Öğretim Müdürlüğü).

◆◆◆ Şekil 4.1: Vatandaşlık eğitimi notunun (ayrı bir ders olarak öğretildiğinde) öğrencinin eğitimin bir sonraki seviyeye geçişine katkısı (ISCED 1, 2 ve 3), 2010/11

Açıklayıcı not

Ayrı bir zorunlu ders olarak öğretilmediği ülkelerle ilgili daha fazla bilgi için bkz. Şekil 1.1.

Ayrı bir zorunlu konu olarak vatandaşlık eğitimi notları, söz konusu konuların öğrenciler ya da eğitim yetkililerince seçilmesi durumunda öğrencilerin eğitimin bir üst aşamasına geçmesinde sistemik olarak dikkate alınmazlar. ISCED 2 yerine tam zamanlı zorunlu eğitim sonundaki sertifika Birleşik Krallık'ta (İngiltere) söz konusudur.

Ülkeye özgü notlar

Çek Cumhuriyeti: ISCED 2 ve 3 seviyesinde vatandaşlık eğitiminin ayrı bir ders olarak verilmesi okula bağlıdır.

Portekiz: 2011/12 yılında lise birde başlayan 'Vatandaşlık eğitimi' ayrı zorunlu dersindeki öğrenci başarısında notlar söz konusu olmamış, sadece nitel araştırma yürütülmüştür.

Romanya: Final sınavları ortaokul sonunda değil 8. Sınıf sonunda yapılmaktadır.

◆◆◆ 4.1.3. Öğrencilerin okul hayatına ve topluma katılımını değerlendirme

Öğrencilerin okulda ve toplumda aktif katılımının teşvik edilmesi, Avrupa ülkelerinin büyük çoğunluğunda vatandaşlık eğitiminin hedefidir. Ülkelerin yaklaşık üçte biri okul hayatına ve topluma öğrenci katılımını değerlendirmek için ortaöğretim düzeyinde merkezi kurallar yayınlamıştır (Şekil 4.2). Ayrıca, okul hayatına ve/veya topluma öğrenci katılımı Bulgaristan, İspanya, Letonya ve Polonya'da ilköğretimde değerlendirilir. Öğrenci katılımının değerlendirilmesi çeşitli biçimlerde mümkündür; öğrenciler için kişisel profil oluşturulması, okula katılımın teyidi ve bunun ötesinde sertifikalandırılması, ayrı ya da birleşik verilen vatandaşlık konusunda öğrenci değerlendirmesi bunlardan bazılarıdır.

Almanya dışında, katılıma ilişkin öğrenci notları okul yılı ya da bir eğitim seviyesi sonunda öğrencinin düzeyini özetleyen değerlendirmenin bir parçasıdır ve bu öğrencilerin gelecekteki okul yaşamlarına karar verme sürecine katkıda bulunur.

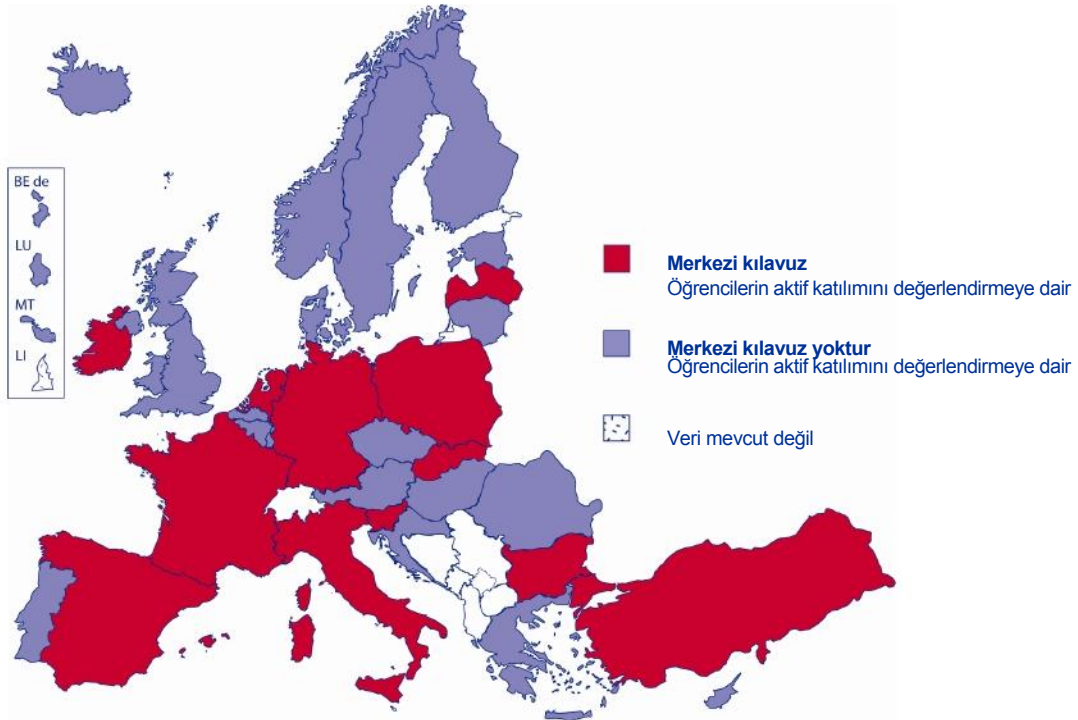
Bulgaristan, Fransa, Letonya ve Polonya'da, öğrenci katılımı değerlendirilir ve okul hayatına katılım veya davranış notu olarak kişisel profillerine kaydedilir.

Bulgaristan'da, ilköğretim ve ortaöğretimde her yılının sonunda, sınıf öğretmeni öğrencilerin okul dışı etkinliklerine katılımının (örneğin, projeler, konferanslar, yarışmalar, olimpiyatlar, vb) bir değerlendirmesini sunan kişisel profil hazırlar. İlk ve ortaöğretim tamamlandıktan sonra, daha kapsamlı bir kişisel profil okul bitirme sertifikasının ayrılmaz bir parçasıdır.

Fransa'da öğrencilere final sertifikası da dahil olmak üzere ortaokul boyunca 'note de vie scolaire' verilir. Bu not öğrencinin okul hayatına ve okul tarafından düzenlenen veya tanınan faaliyetlere katılımını yansıtır.

Letonya ve Polonya'da, ilköğretim düzeyinde, sınıf ve okul düzeyinde sosyal etkinliklere ve gönüllü faaliyetlere katılım öğrenci davranışını değerlendirme kriterleri arasındadır.

◆ ◆ ◆ **Şekil 4.2: Öğrencinin okul ya da topluma aktif katılımının değerlendirilmesine dair merkezi kurallar (ISCED 2 ve 3), 2010/11**

Kaynak: Eurydice.

Acıklayıcı not

Merkezi kılavuz, bu Şekil kapsamındaki ISCED seviyelerinin bir ya da ikisine uygulanabilir.

Ülkeye özgü notlar

Almanya: Northrhine-Westphalia eyaletine ait bilgiler.

İtalya, Hollanda ve Polonya'da kredi ya da puanlar toplum odaklı okul dışı etkinliklere katılım için verilir ve bunlar genel değerlendirmede dikkate alınır ve liseye geçişe imkan sağlar (Polonya), lise bitirme sertifikasında yer alır (İtalya ve Hollanda). İtalya ve Polonya'da, bu zorunlu değildir ancak, Hollanda'da öğrenciler okul bitirme sertifikasını almak için ortaöğretim sırasında toplam 30 saatlik toplum hizmeti tamamlamak zorundadır (Daha fazla bilgi için bkz Bölüm 3). Almanya'nın Northrhine-Vestfalya Eyaleti'nde öğrenciler karne veya sertifikalarında belgelenecek okul içinde veya dışında gönüllü çalışmalarda yer alabilir, ama bu isteğe bağlıdır ve sertifika verilmesi kararını etkilemez. Son olarak İrlanda'da Junior sertifikası için CSPE öğrenci değerlendirmesi, eylem projeleri kayıt defteri raporunun %60'ını oluşturur. Eylem projeleri genel olarak, temsili bir seçim ya da il genel meclisine alan gezisi ziyareti gibi vatandaşlık ile ilgili okul dışı etkinliklerle ilişkilidir.

Kısmen veya tamamen vatandaşlık eğitimine ilişkin tutum ve katılım da öğrencinin ders değerlendirmesi çerçevesinde yer alabilir. İspanya, Slovenya, Slovakya ve Türkiye'de, vatandaşlık eğitimi için ders müfredatında öğretmenlerin okulda ya da toplum içinde öğrenci katılımını değerlendirirken kullanabileceği kriterlere dair öneriler yer alır.

İspanya'da, ortaokul düzeyindeki ayrı dersler 'Vatandaşlık ve insan hakları eğitimi' ile 'Etik ve yurttaşlık eğitimi' öğrencilerin sınıf ve okul faaliyetlerine katılımına ilişkin değerlendirme kriterleri içerir.

Slovenya'da, tarih dersi müfredatı öğretmen rehberi (vatandaşlık eğitiminin entegre edildiği) öğretmenlerin sınıf ve okul düzeyinde tartışmalara aktif katılımın değerlendirmesi gibi alternatif değerlendirme biçimlerini kullanabileceğini ifade eder.

Slovakya'da, ortaöğretim seviyesinde ayrı bir ders olan vatandaşlık bilimi için ulusal müfredat, belediye meclisi toplantılarında öğrenci katılımının proje bazlı değerlendirmesini göstermektedir.

Türkiye'de, ayrı bir ders olan 'vatandaşlık ve demokrasi' değerlendirmesi, öğrencilerin toplumda aktif katılımı ile ilgili yeterliliklerine dair kendi kendilerini değerlendirdikleri öz değerlendirme formları aracılığıyla gerçekleştirilir.

Okul içinde veya dışında öğrencilerin aktif katılımını değerlendirmeye ilişkin merkezi kurallar olmasa bile, öğretmenler bazı durumlarda, kendi değerlendirmesini göz önünde bulundurabilir. Bu bağlamda, okul hayatı veya topluluk faaliyetleri ile ilgili proje bazlı çalışma bu alanda öğrencilerin aktif katılımını değerlendirmek için fırsatlar sağlayabilir. Örneğin, Avusturya ve Polonya belirli bir dersle bağlantılı olmayan, projenin türüne bağlı olarak aktif katılımın boyutu olabilecek, proje bazlı çalışma yürütmektedir. Avusturya'da proje bazlı çalışmada öğrenci başarısı değerlendirilmelidir, Polonya'da projeye katılım öğrencinin katılımını olumlu olarak değerlendirmek için yeterlidir. Ayrıca, Macaristan'da öğrenciler 'İnsanlar, toplum ve etik' alanında proje tabanlı okul bitirme sınavına girmeyi tercih edebilirler. Eğitim Yetkilisi örneğin okul içi şiddet ya da belirli bir STK gibi proje konusuna karar verir.

4.2. Okul değerlendirmesi

Bu bölüm vatandaşlık eğitiminin ilk ve ortaöğretim okullarında dış ve / veya iç değerlendirme sürecine nasıl dahil edildiğini inceler. İlk olarak, vatandaşlık eğitimi ile ilgili konuların Avrupa genelinde okul değerlendirmesine ilişkin merkezi düzeyde düzenlemeler ve tavsiyeler kapsamında olup olmadığını inceler; ardından değerlendirilen vatandaşlık eğitimi ile ilgili okul etkinliklerinin belli yönlerine bakar.

Bu çalışmanın amaçları dahilinde, **dış okul değerlendirmesi** yerel, bölgesel veya merkezi eğitim yetkilisine rapor veren ve söz konusu okulun personeli olmayan değerlendiriciler tarafından yürütülen bir süreç olarak tanımlanır. Bazı durumlarda, değerlendiriciler bağımsız bir değerlendirme kurumundan gelmektedir. Dış değerlendirmenin amacı, okul performansının yanı sıra hesap verebilirliği etkinleştirmek için izlemek ve geliştirmektir. Öğretim ve öğrenim de dahil olmak üzere okul işlemleri ve yönetiminin birçok yönü bulunmaktadır. Avrupa ülkelerinin çoğunda (Yunanistan, İtalya, Kıbrıs, Lüksemburg ve Hırvatistan hariç), ilk ve ortaöğretim kurumlarının hepsi dış değerlendirmeye tabidir (Eurydice / Ajans 2012b, ss. 39-41).

İç okul değerlendirme okul toplumu üyeleri, yani okul faaliyetlerinin doğrudan içinde olan bireyler veya gruplar (okul müdürü, öğretim ve idari personel ve öğrenciler gibi) veya okul ile doğrudan bağı olan kişiler (ömeğin ebeveyn veya yerel toplum temsilcileri gibi) tarafından yürütülmektedir. Bu da okulun iyileştirilmesine katkı sağlar ve standartlarını yükseltmesi için yardımcı olur. Genellikle, zorunlu olarak, Avrupa'da hemen hemen tüm ülkelerde mevcuttur. Ancak, Belçika'da (Fransız Topluluğu) ne zorunludur ne de önerilir. Kıbrıs'ta, nadiren uygulanır, Yunanistan ve Lüksemburg'da, şu anda sadece pilot projeler şeklinde gerçekleştirilmektedir (Eurydice / Ajans, a.g.e).

4.2.1. Okul değerlendirmesinde vatandaşlıkla ilgili konular

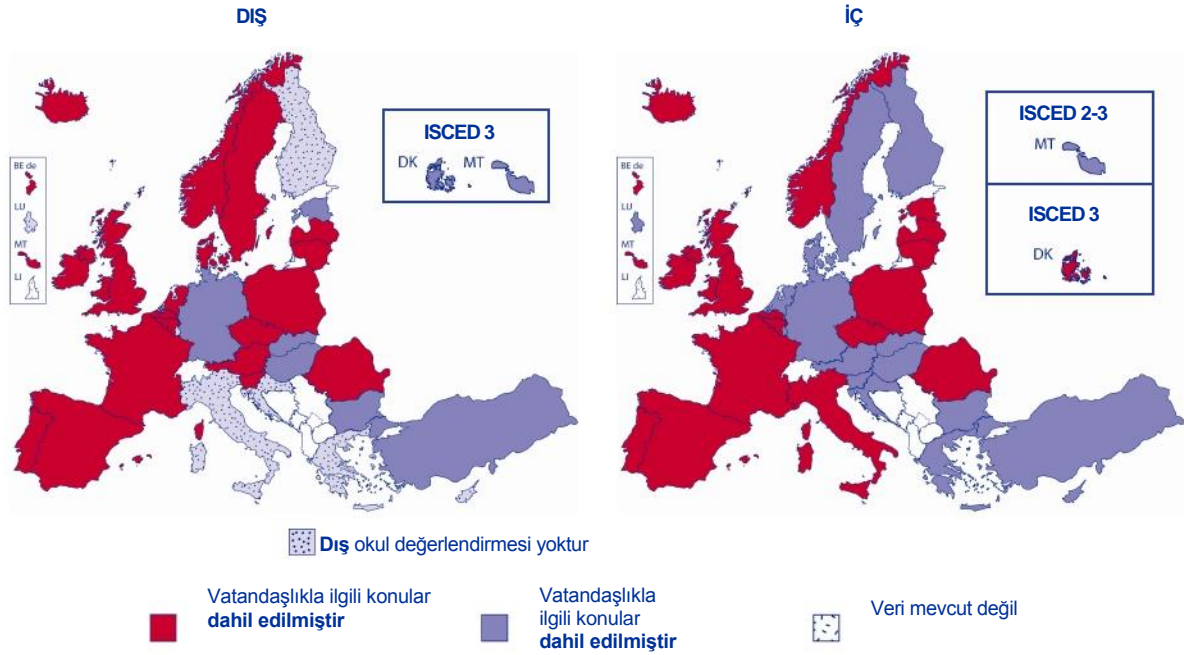
Okul değerlendirme yapan ülkelerin çoğunda vatandaşlık eğitimi ile ilgili konuların açıkça resmi mevzuat/önerilerin içinde yer aldığı rapor edilmektedir. On dokuz ülkede vatandaşlıkla ilgili konularda okul dış değerlendirilmesi ve 17 ülkede iç değerlendirme yapılmaktadır (Şekil 4.3).

Çoğu ülkede, hem iç hem dış değerlendirme yönetmelik ve tavsiyelere göre vatandaşlık eğitimi ile ilgili konulara yer verir. İstisnalar vatandaşlığı sadece dış değerlendirmeye tabi tutan Hollanda, Avusturya, Slovenya ve İsveç ve vatandaşlığın sadece iç okul değerlendirilmesi aşamasında dikkate alındığı Estonya ve İtalya'dır.

Danimarka ve Malta dışında, okul değerlendirme sürecinin bir parçası olarak vatandaşlık eğitimi konuları yer alan ülkelerde hem ilköğretim hem de ortaöğretim seviyesinde (1, 2 ve ISCED 3) söz konusudur. Danimarka'da ise, vatandaşlık eğitimi konuları sadece ilkokul ve ortaokulda (1 ve ISCED 2) dış değerlendirme bir parçası olarak ele alınır; lisede (ISCED 3) vatandaşlık sadece iç değerlendirme süreçlerinde yer alır. Malta'da, zorunlu eğitim olan okullardaki (1 ve ISCED 2) dış değerlendirme ve ilköğretim okullarındaki iç değerlendirme (ISCED 1) vatandaşlık eğitimine ilişkin konuları kapsar.

Şekil 4.3'te görüldüğü gibi, ülkelerin çoğunda, merkezi yönetmelik veya kılavuzlar okulların dış ve / veya iç değerlendirme üzerine vatandaşlık eğitimine değinmez. Ancak bu vatandaşlıkla ilgili konuların okulun değerlendirmesinde yer almadığı anlamına gelmez. Eğitimde karar vermeden adem-i merkeziyetçilik ve artan okul özerkliği nedeniyle, bölgesel veya yerel düzeyde ya da okulun kendi politikaları dahilinde öneriler ya da gereklilikler söz konusu olabilir.

◆◆◆ Şekil 4.3: Merkezi yönetmelik/tavsiyelere göre iç ve/ya dış okul değerlendirmesine vatandaşlıkla ilgili konuların dahil edilmesi (ISCED 1, 2 ve 3), 2010/11

Kaynak: Eurydice.

Ülkeye özgül notlar

Almanya: Land (eyalet) düzeyinde farklı olabilir.

İspanya: Okul değerlendirmesi Özerk Toplulukların sorumluluğundadır; bu Şekil'deki bilgi Topluluklardaki en yaygın uygulamaları temsil eder.

Finlandiya: Eğitim sağlayıcılar (genellikle belediyeler) etkililiği değerlendirmeden sorumludur ve düzenlemelere dair tam özerklikleri vardır.

İsveç: Bilgiler ulusal İsveç okulları müfettişliği tarafından yürütülen dış değerlendirmeye dayalıdır.

4.2.2. Dış veya iç değerlendirmede vatandaşlık eğitimine ilişkin okul faaliyetleri alanları

Birçok okul etkinlik türü vatandaşlık eğitiminin sağlanması ile ilgili olarak değerlendirilebilir. Analitik amaçlar için, bu durum dört ana alana ayrılmıştır:

- okul kültürü;
- okul yönetimi;
- toplumla ilişkiler;
- öğretim ve öğrenme.

Okul kültürü veya iklimi 'tutumlar, değerler, normlar, inançlar, günlük uygulamalar, ilkeler, kurallar, öğretim yöntemleri ve örgütsel düzenlemeler sistemi' olarak ifade edilir (Eurydice 2005). Okul iklimi ya da kültürü öğrenci refahı ve güvenliğinin yanı sıra duygusal, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarla ilgilenme veya okul iletişim uygulamalarıyla ilgili kriterlerle değerlendirilebilir. Vatandaşlık ile ilgili olarak okul yönetimin değerlendirilmesi, öğrenciler, veliler ve öğretmenlerin okul düzeyinde çeşitli karar verme veya istişare organlarının yanı sıra okul politikasının gelişimine katılmalarının mümkün olmasının sağlanması ile ilgilidir.

Bir okulun paydaşları ile ilişkileri, örneğin, veliler ile işbirliği ve toplum kuruluşları ve diğer kurumlarla resmi ortaklıkların varlığı ile ölçülebilir. Örneğin, Birleşik Krallık'ta (İngiltere), müfettişler için rehberlik (Ofsted, 2009) öğrencilerin vatandaşlık konularına katılımını desteklemek için diğer kurumlar ve toplum kesimleriyle çeşitli müfredat ve zenginleştirme faaliyetleri sağlayarak gerekli bağlantıların kurulmasını ifade eder. Son olarak, diğer tüm müfredat konuları ve alanlarında olduğu gibi, vatandaşlık ile ilgili öğrenme ve öğretimin değerlendirilmesi, öğretim ve öğrenme sürecinin kalitesine, öğrenci öğrenme çıktılarına, resmi müfredatın içeriğine ve önerilen öğretim metotlarına bağlılığa odaklanmıştır.

Okul faaliyetlerinin diğer önemli alanları da okul değerlendirilmesine dahil edilebilir. Örneğin, Birleşik Krallık'ta (İskoçya), denetimler için kılavuz aynı zamanda uluslararası eğitim, küresel vatandaşlık ve sürdürülebilirlik konuları ile ilgili hususları da içermektedir.

Dış değerlendirme

Vatandaşlık konularının okul dış değerlendirmesine dahil edildiği ülkelerin yarısından fazlasında, değerlendirme tüm eğitim seviyelerinde dört alanı kapsar; yani, okul kültürü, okul yönetimi, daha toplum ile ilişkiler, öğrenme ve öğretim (Şekil 4.4).

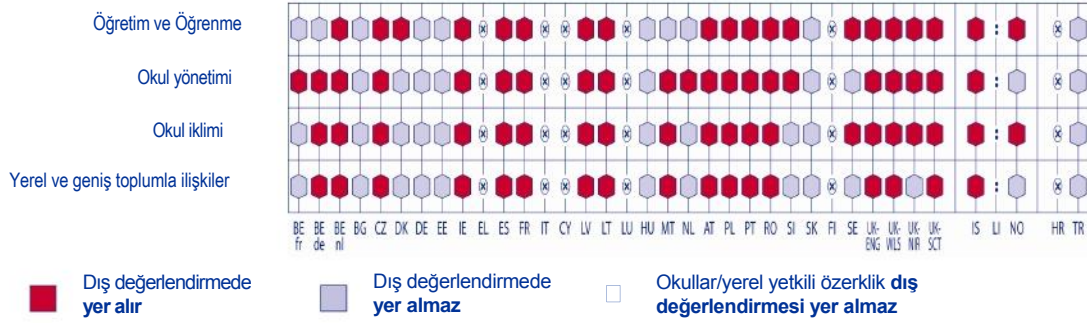
Belçika (Almanca Konuşan Topluluk) ve **Malta**'da, dış değerlendirme tüm eğitim seviyelerinde yürütülür ve müfredatın uygulanması dışında tüm alanları kapsar.

Örneğin, **Belçika**'da (Almanca Konuşan Topluluk), müfettişler okul iklimine bakar (örneğin, tüm taraflar arasında okul kimliği duygusu olup olmadığına, öğretmenlerin kurallara uymakta kararlı olup olmadığına ve öğrencilerin okulda güvende hissedip hissetmediğine). Müfettişler, okul müdürünün sorumluluklarının tanımlanıp kamuoyuna açıklanıp açıklanmadığına ve katılımcıların (okul müdürü, öğretmenler, veliler, öğrenciler ve okulda çalışan tüm diğer personel) okul organlarının kararlarından haberdar olup olmadığına inceler. Müfettişler ayrıca okulların dış ilişkilerini (Autonome Hochschule in der DG, 2009) örneğin, okulların normal öğrenci değişimini destekleyip desteklemediğini inceler.

Slovenya, İsveç ve Norveç'te dört alandan sadece ikisi her düzeyinde ele alınır. Son olarak, üç ülkede, değerlendirme ilgili alanların birini kapsar; yani, Belçika (Fransız Topluluğu) ve Hollanda'da okul yönetimi, Danimarka'da öğrenme ve öğretim.

Vatandaşlık eğitimi ile ilgili olarak okul faaliyetleri incelendiğinde, bunların her birinin dış değerlendirme için resmi kurallarla kapsanma sıklığında önemli farklılıklar yoktur. Çoğu ülkede, aynı alanlar her eğitim düzeyinde değerlendirilir. Ancak bazı istisnalar vardır. Danimarka ve Malta'da, vatandaşlık eğitimi ile ilgili hususlar, sadece zorunlu eğitim döneminde değerlendirilir. İrlanda'da, yurttaşlığa öğretme ve öğrenmenin değerlendirilmesi ağırlıklı olarak ortaokulda denetimler sırasında ve ilkökul seviyesinde tüm-okul değerlendirmesinde bir ölçüde yer alır. Yönetim boyutları (okul politikası geliştirmede ve öğrenci ile veli konseylerinin çalışmasında öğrenci ve velilerin rolü) sadece ortaokul düzeyinde tüm-okul değerlendirmelerinde değerlendirilir. Son olarak, Litvanya'da, öğretim ve öğrenme ile okul ilişkileri yalnızca ortaöğretimde değerlendirilir.

◆ ◆ ◆ **Şekil 4.4: Merkezi yönetmelik/ tavsiyelere göre dış okul değerlendirmesinde vatandaşlık eğitimiyle ilgili okul faaliyet alanları (ISCED 1, 2 ve 3), 2010/11**

Kaynak: Eurydice.

Açıklayıcı not

'Okul yönetimi' öğrenci ve velilerin okul politikası geliştirme ve öğrenci/okul konseyleri/organlarında temsiliyi ifade eder.

Ülkeye özgü notlar

Danimarka ve Malta: Vatandaşlık eğitiminin yönleri lise dış değerlendirmesinde dikkate alınmaz.

Almanya: Eyalet (Land) seviyesinde değişiklik söz konusu olabilir.

İspanya: Okul değerlendirmesi Özerk Toplulukların sorumluluğundadır; bu Şekil'deki bilgi Topluluklardaki en yaygın uygulamaları temsil eder.

Finlandiya: Şekil 4.3'teki nota bakınız.

İsveç: Bilgiler ulusal İsveç okulları müfettişliği tarafından yürütülen dış değerlendirmeye dayalıdır.

Müfettişler vatandaşlık eğitiminin kalitesini değerlendirmek için çeşitli yöntem ve kaynaklardan yararlanabilirler.

Bazı ülkelerde (örneğin, Fransa ve Hollanda), müfettişler okulların misyonlarında ve / veya eğitim kalkınma planlarında vatandaşlık eğitimi ile ilgili hususların olup olmadığına bakarlar. Fransa'da, ulusal müfettişler Sağlık ve Vatandaşlık Eğitim Komitesinde (*Comité d'éducation à la citoyenneté et à la santé - CESC*) ve daha geniş toplum düzeyinde diğer eylemlerde okul müdürü, veliler ve öğrencilerin katılımını değerlendirmek için okul planının vatandaşlık bölümlerini (*volet citoyenneté*) incelerler. Hollanda'da, müfettişler okul misyonu ve diğer okul planlarında vatandaşlık eğitiminin açıkça yer alıp almadığını kontrol eder.

Okullarda vatandaşlık eğitimi değerlendirilirken aileler de bilgi kaynağı olabilir. Örneğin, **İrlanda**'da, okul müfettişleri veli konseyleri ve dernekler tarafından yürütülen faaliyetler hakkında bilgi almak ve okul yönetimine veli katılımı gerçek derecesini görmek için velilerle bir araya gelirler. **Letonya**'da ebeveynler kendilerine sunulan katılım araçları ile ilgili memnuniyetlerini ölçmek amacıyla anket doldurdular.

Birleşik Krallık'ta (İskoçya), denetimler için kılavuz ⁽⁴⁹⁾ çok detaylıdır ve vatandaşlık eğitimi ile ilgili çok sayıda noktanın göstergesidir.

Temel noktalar: öğrencilerin doğrudan gözlemlenmesi, katılım seviyeleri, sınıfta kalma veya okuldan atılma düzeyleri, şiddet olaylarının analizi, zorbalık ve ırkçılığa dayalı davranışlar; spora katılım ve ilerleme oranları, okul dışı öğrenmeyi de kapsayan kültürel ya da vatandaşlıkla ilgili faaliyetler, akran destek faaliyetlerine katılım oranları, rehberlik programları ve topluma katılım oranları, risk altında olan az başarılı olanlar da dahil olmak üzere tüm öğrencilerin ihtiyaçlarının ne derece karşılandığı, öğrencilerin ve diğer paydaşların okul hükümlerine dair ne derece memnun olduklarını gösteren grup yorumları ve anket yanıtlarına odaklanma.

⁽⁴⁹⁾ How Good is Our School 3 HGIOS?3,2006. <http://www.hmie.gov.uk/Generic/HGIOS>

İrlanda'da, 'Sosyal, kişisel ve sağlık eğitimi' (SPHE) dersi ve genel okul hayatı içinde, okullar öğrencilerin yerel topluma katkıda bulunması ve bunun yollarına dair desteklenmesi için kendi uygulamalarının temel yönlerini değerlendirmeye teşvik edilmektedir. *Okulumuza baktığımızda: okul öz değerlendirmesine yardım* (ISCED 1 ve 2-3 ISCED için ayrı versiyonlar) kitabı, müfettişler tarafından hazırlanmıştır; iletişimin önemini vurgulayan referansların yanı sıra iyi uygulama göstergeleri de içerir ve okul topluluğu ile okul ve toplum arasında bağ oluşturur⁽⁵⁰⁾.

Birleşik Krallık'ta (Kuzey İrlanda), müfettişlik *Birlikte gelişime doğru* kaynağını öz-değerlendirme sürecinde okulları desteklemek için yayınlamaktadır. Ortaöğretim için, vatandaşlık eğitimi ile ilgili kalite göstergelerini geniş bir yelpazede içerir⁽⁵¹⁾.

Bazı ülkelerde (örneğin Fransa ve Norveç), okullar mevzuat ve resmi düzenlemeler, öneriler ve / veya performans göstergelerine göre öz-değerlendirme için kendi araçları ve / veya ölçütlerini geliştirmektedir.

Fransa'da, okullarda okul müdürlerine yönelik resmi tavsiyelere (*lettre de mission*) ve finans konularında özel kanunlara (*La Loi organique relative aux lois de finances*) dayanarak kendi performanslarını değerlendirmek için çeşitli işlemleri yürütmektedir. Bu işlemler, çeşitli konseylerin (örneğin yönetim, disiplin, vatandaşlık ve sağlık) ve okullardaki diğer derneklerin faaliyet raporlarının incelenmesini içerir. **Norveç**'te, vatandaşlıkla ilgili okul yaşamının çeşitli yönlerini kapsayan öğrenci, öğretmen ve veli yıllık anketleri, öz-değerlendirme için önemli birer araçtır⁽⁵²⁾.

4.3. Eğitim sistemlerinin denetimi

Bu bölümde, vatandaşlık eğitiminin son on yıl içinde tüm eğitim sisteminin performansını izlemek için ulusal süreçlere nasıl dahil edildiğini incelemektedir. Denetim hedefler ve standartlara ilişkin eğitim sisteminin performansını kontrol etmek ve böylece yapılması gerekli değişiklikleri sağlamak amacıyla bilgi toplama ve analiz etmeyi içerir (Ajans / Eurydice 2012b, s. 46).

Uygulamalar Avrupa ülkelerinde farklılık gösterse de, vatandaşlık eğitimini doğrudan veya dolaylı olarak inceleyen dört temel denetim süreci tespit edilmiştir:

- Vatandaşlık eğitimi hükmünün özel değerlendirmesi,
- Vatandaşlık konularını dahil eden geniş çaplı eğitim konularında araştırma projeleri,
- Gençlerin okul, toplum ve siyasete katılımı veya tutumlarına yönelik anketler,
- Dış okul değerlendirme veya standartlaşmış öğrenci değerlendirilmesi bulgularının kullanımı.

Almanya, İtalya, Slovenya, İsveç ve Norveç okulda **vatandaşlık eğitimi hükmün özel değerlendirmesinin** yürütüldüğünü rapor etmiştir.

Almanya'da, 2002 ve 2007 yılları arasında, Eğitim Araştırmaları Alman Enstitüsü ve Eğitim Planlama ve Araştırma Bund-Länder-Komisyonu 13 eyalette 200 genel ve mesleki ortaöğretim okullarını incelemiştir. Araştırma okulların

⁽⁵⁰⁾ Sivil ve vatandaşlık eğitimi, belli göstergelerde belirtilmeyen, bu belgeler olmadan doğrudan ifade edilmez, fakat belgeler bu değerlere vurgu yapmaktadır. PDF versiyonları için bkz. www.education.ie

⁽⁵¹⁾ 'Together Towards Improvement' bkz. <http://www.etini.gov.uk/index/together-towards-improvement/together-towards-improvement-post-primary.pdf>

⁽⁵²⁾ Okul/bölge/ ulusal seviyede Skoleporten websitesi: <http://skoleporten.udir.no/>

öğretim, proje ya da tüm okul ortamı demokratik davranışını teşvik etmek için aldığı önlemlere odaklanmıştır⁽⁵³⁾.

İtalya'da, 2010 yılında, okul sistemi ulusal değerlendirme kurumu (Invalsi) müfredatlar arası alan olan ve kamu finansmanının sağlandığı 'Vatandaşlık ve Anayasa'nın uygulanmasına ilişkin bir dizi anketi okulda uygulamıştır (Bölüm 1.1)

Slovenya'da, kapsamlı bir araştırma projesi olan 'Çok Kültürlü ve Küreselleşen Dünya İçin Vatandaşlık Eğitimi' Ocak 2010 ile Ağustos 2011⁽⁵⁴⁾ arasında yürütülmüştür. Disiplinler arası bir proje grubu, vatandaşlık eğitimi çağdaş kuramların ve diğer Avrupa ülkelerinde kullanılan yaklaşımların ışığında, vatandaşlık eğitimi içeriği, kavramları, yaklaşımları, stratejileri ve kurumsal çerçeveyi gözden geçirmiştir. Araştırmaya göre vatandaşlık eğitimine Sloven yaklaşımı yeterince genel bir toplumsal ve siyasal ortama veya 21. yüzyılın önemli zorluklarına hitap etmemektedir ve öğretmenler de yeterli beceriye sahip değildir. Bu araştırma projesi vatandaşlık eğitiminin müfredatına çağdaş küresel ve çok kültürlü bir içerik getirmek ve yeni öğretim materyalleri sağlamak için öneriler sunmuştur.

İsveç'te, 2009 ve 2011 yılları arasında, Ulusal Eğitim Ajansı (*Skolverket*) demokratik değerler ve tutumların okul çalışmaları ve konularına dahil edilme yollarına dair görüşme ve gözleme dayalı karşılaştırmalı bir çalışma gerçekleştirmiştir⁽⁵⁵⁾.

Norveç'te Eğitim Öğretim Müdürlüğü ayrı bir müfredat konusu olan 'Öğrenci konseyi işi' ni(Norveç Eğitim ve Öğretim Müdürlüğü, 2011) uygulayan ortaöğretim kurumlarının karşılaştıkları zorlukları ve sorunları tanımlamak için 2010 yılında bir anket gerçekleştirmiştir. Okulda ve dört ilçede yerel düzeyde görüşmeler içeren bu değerlendirme, okul uygulamaları ve vatandaşlık eğitimi için seçilen yaklaşım değişikliği hakkında nihai raporla sonuçlanmıştır (Bölüm 1.1).

Vatandaşlık eğitiminin denetimi daha **geniş eğitim konularında merkezi düzeydeki araştırma projelerinin** bir parçası olarak yer alabilir. Nitekim Belçika'da (Flaman Topluluğu), akademik bir araştırma projesi (Elchardus ve ark. 2008) 2008/09 yılında, on yılın başında konulan müfredatlar arası kazanım hedeflerinin sosyal ve pedagojik uygunluğu ile uygulanabilirliğini incelemiştir. Müfredatlar arası vatandaşlık kazanım hedeflerinin etkinliği bu araştırmanın odak noktasıdır.

Vatandaşlık eğitiminin sonuçları bazen gençlerin katılımı veya okul, toplum ya da siyaset tutumlarını değerlendirmek için anketler aracılığı ile izlenmektedir.

Letonya'da, gençlerin topluma entegre olması, sivil katılımı ve tutumları Letonya Üniversitesi tarafından 2008 yılında incelenmiştir. Araştırma projesinin bir yönü⁽⁵⁶⁾ okul hayatına gençlerin katılımı ile ilgilidir.

Litvanya'da, sosyal / vatandaşlık eğitimi alanında ulusal değerlendirmeler periyodik olarak gerçekleştirilir. 2008 yılında, 16-24 yaş arası yaklaşık 2 000 genç insanın gençlik örgütleri, seçimler ve toplum faaliyetlerine (Zaleskienė ve ark., 2008) katılımları görüşme, odak grup ve anket yoluyla incelenmiştir.

⁽⁵³⁾ BLK - programı 'Demokrasiyi öğrenmek ve yaşamak' değerlendirmesi final raporu, Frankfurt, 2007
<http://blk-demokratie.de/index.php?id=83>

⁽⁵⁴⁾ <http://www.drzavljanska-vzgoja.org/>

⁽⁵⁵⁾ *Redovisning av uppdrag om skolans värdegrund Dnr U 2009/2848/S* [Okullarda temel değerlere ilişkin rapor]
http://www.skolverket.se/2.3894/publicerat/2.5006?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww4.skolverket.se%3A8080%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D2580

⁽⁵⁶⁾ Bugünkü Leton Gençliğinin Portresi: Topluma ve Marjinalleşme Risklerine Entegrasyon, Letonya Üniversitesi (Riga, 2009).

Avusturya'da, son iki anket 2007 yılında oy verme yaşının 18'den 16'ya indirilmesinden sonra 14 ve 24 yaşları arasındaki gençleri hedef almıştır. İlk araştırma vatandaşlık eğitimine dair tutum ve beklentilere ⁽⁵⁷⁾, ikincisi de siyasi tutum, değerler ve uygulamalara (Filzmaier, 2007) odaklanmıştır.

Son olarak, vatandaşlık eğitimi, eğitim sistemlerinin düzenli olarak izlenmesi için kullanılan iki mekanizma içinde gömülü olabilir. Birincisinde, **dış okul değerlendirme** bulguları Avrupa'da bütün olarak eğitim sistemini (Ajans/Eurydice, 2012b) performansını değerlendirmek için çok sık kullanılmaktadır ve bu verilere dayanan ulusal raporlar bazen vatandaşlık eğitiminin sağlanması ile ilgilidir.

İrlanda'da, Eğitim ve Beceri Müfettişliği Bölümü'nde çeşitli konuların nasıl uygulandığını değerlendiren yıl boyunca yapılan tüm-okul ve ders teftişleri temelinde eğitim sistemi hakkında raporlar ortaya çıkar. 2009 raporu ilköğretim düzeyinde ⁽⁵⁸⁾, sosyal, kişisel ve sağlık eğitiminin sağlanmasını hedeflenmektedir.

Hollanda'da, Müfettişlik yıllık raporunda vatandaşlık eğitiminin genel durumuna ilişkin sonuçlara varmaktadır⁽⁵⁹⁾.

Birleşik Krallık'ta (İngiltere), okul denetimi için hükümetten olmayan birim (Ofsted) 'vatandaşlık' konusunun uygulanması üzerine (Ofsted, 2010) 2010 yılında bir rapor yayınladı.

İkinci olarak, **standartlaştırılmış öğrenci değerlendirme** sonuçlarına dayanan ulusal denetim Avrupa'da çok yaygındır. Bu tür değerlendirmenin yapıldığı çoğu ülkede, ulusal veya merkezi eğitim sisteminin nasıl bir performans gösterdiğine dair genel bir bakış elde etmek ve politika yapıcılarını bu temelde bilgilendirmek için toplu sonuçlar alınır (Ajans / Eurydice, 2012b). Ancak, ülkelerin çoğunda, vatandaşlık eğitimi konuları ile öğrencilerin sosyal ve sivil yeterlilikleri ulusal testlerde değerlendirilmez (Ajans / Eurydice 2009). İrlanda ve Fransa'da ⁽⁶⁰⁾ yine de, vatandaşlık eğitimi ayrı dersi (sırasıyla 'CSPE' ve 'Sivil eğitim') ortaokul sonundaki ulusal sınavlara dahildir ve tüm öğrenciler için zorunludur. (bkz. Bölüm 4.1). İrlanda'da ⁽⁶¹⁾ CSPE ile ilgili okul performansı üzerinde ulusal raporlar zaman zaman hazırlanır.

Öncelikle eğitim sisteminin denetimini bütün olarak hedefleyen ulusal testlerin diğer türleri yedi ülke veya bölgede vatandaşlık eğitimi ile ilgilidir. Belçika (Flaman Topluluğu), Fransa, Litvanya ve Slovenya'da, bu ulusal testler tamamen veya kısmen vatandaşlık eğitimine adanmış derslerdir ve ders rotasyonu sürecinin bir parçası olarak yıllık veya dönemsel yapılabilir.

Belçika'da (Flaman Topluluğu), 'Çevre çalışmaları' dersinden 'Toplum', 'Uzay,' Zaman 've 'Farklı iletişim kaynaklarının kullanımı' nın en son ulusal değerlendirmesi Mayıs 2010'da gerçekleşmiştir. 'Toplum' alanının sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel, siyasi ve hukuki yönlerine ilişkin temel eğitim kazanım hedefleri 113 okuldaki ilköğretim son sınıftaki yaklaşık 3 400 öğrenci örneğinde test edilmiştir.

Fransa'da, yurttaşlık eğitimi ilköğretim ve zorunlu eğitim sonunda okul örneklerinde uygulanan konu tabanlı ulusal testin (*Cycle d'évaluations disciplinaires réalisées sur échantillons*) rotasyon derslerinden biridir.

⁽⁵⁷⁾ Filzmaier, Peter: Jugend und Politische Bildung - Einstellungen und Erwartungen von 14- bis 24-Jährigen [Gençlik ve Vatandaşlık Eğitimi- 14 ila 24 yaşındakilere dair tutum ve beklentiler]. Viyana 2007 (www.donau-uni.ac.at/dpk/studie).

⁽⁵⁸⁾ Okul denetim raporları(CSPE) için bkz. www.education.ie

⁽⁵⁹⁾ http://www.onderwijsinspectie.nl/actueel/publicaties/Onderwijsverslag+2009-2010.html

⁽⁶⁰⁾ Ulusal sertifikanın verilmesi için ulusal düzeyde yapılan yazılı sınav, sınavın uygulanmasına ve değerlendirmesine yönelik merkezi usuller olmadığından ulusal bir test olarak ele alınmaz (EACEA/Eurydice 2009 ve EACEA/Eurydice 2012b) , fakat buradaki amaç ulusal seviyede standart olan içeriğinin ayrı zorunlu ders olan 'Sivil eğitimi'ni içerdiğinin altını çizmektir.

⁽⁶¹⁾ Bu raporlar ve CSPE yıllık istatistikleri için bkz. www.examinations.ie

Litvanya'da, 'Yurttaşlık Bilgisi'ni de içeren birleşik sosyal bilgiler dersi, onuncu sınıf öğrencileri örneğinde iki yılda bir test edilir.

Slovenya'da, dokuzuncu sınıf sonunda tüm öğrenciler Milli Eğitim Bakanı tarafından belirlenen ana dil, matematik ve üçüncü bir konuda ulusal bir teste girer. Her yıl Bakan sekiz ve dokuzuncu sınıflardaki zorunlu dersler listesinden dört konu belirler; bu yedi ve sekizinci sınıflarda zorunlu ders olan 'Vatandaşlık, vatansever eğitimi ve etik' olabilir. Dört konudan sadece biri her okulda değerlendirilir.

Ayrıca, İspanya, Letonya ve Finlandiya'da, belirli konularda değil, belirli alanlarda yeterlilik odaklı denetim amaçlı ulusal testleri yürütülmektedir. Sosyal ve sivil yeterlilikler dönemsel olarak (İspanya ve Finlandiya) ya da yıllık bazda (Letonya) dahil edilebilir.

İspanya'da, Denetim Enstitüsü, tüm Özerk Topluluklar ile işbirliği içinde, sosyal ve sivil yeterlilikler de dahil olmak üzere periyodik olarak ulusal çekirdek müfredat tarafından öngörülen temel yeterliliklerde öğrenci başarısını ölçmek için örnek tabanlı genel tanıtım değerlendirme yapar. 2008/09 yılında, sosyal ve sivil yeterlilikler ilköğretim dördüncü sınıfta değerlendirilmiştir. 2010 yılında, ortaokul ikinci sınıfta değerlendirilmiştir. Ayrıca, tüm Özerk Topluluklar belirli sınıflarda tüm öğrencilere kendi yıllık tanıtım değerlendirmelerini yapmaktadır.

Letonya'da, ilköğretim üçüncü ve altıncı sınıf öğrencileri sosyo-kültürel yeterliliklerinin değerlendirilmesi için, ulusal düzeyde birleşik içerikli bir sınava girerler. Sosyo-kültürel yeterlilikler, sosyalleşme becerileri, Letonya ve dünya kültürü bilgisi, bağımsız öğrenme becerileri, işbirliği ve hoşgörü becerilerini içerir.

Finlandiya'da, örnekleme dayalı testlerin konuları ulusal önceliklere uygun olarak ayarlanır. 2011 yılında, 15 yaşındaki öğrencilerin vatandaşlık ve vatandaşlık eğitimi ile ilgili bilgi, beceri ve tutumları ve aktif katılımları test edilmiştir.

Vatandaşlık eğitimi denetimi için ulusal düzeyde girişimlerin yanı sıra, bu raporun kapsadığı ülkelerin birçoğu sivil ve vatandaşlık eğitimi ile ilgili son iki IEA (Eğitim Başarılarını Değerlendirme Birliği) anketlerine katılmıştır ve dolayısıyla sonuçların gelecek politikalara yön verebileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Her iki anket çalışmasının sonuçları vatandaşlık ve vatandaşlık eğitiminin yanı sıra okul uygulamalarında öğrencilerin başarılarına ilişkin ulusal bilgi sağlar. 1999 Sivil Eğitim Çalışması, bu rapor kapsamında 22 eğitim sistemini ve 2009 Sivil ve Vatandaşlık Eğitimi Çalışması kapsamına 21 eğitim sistemini içermektedir. Avusturya'da, uluslararası bir araştırma, diğer ülkelerde kullanılan araçların yanı sıra bir Avusturya modülünün eklenmesi ile vatandaşlık eğitiminin ulusal bağlamına uygun hale getirilmiştir. Modül şu konuları içerir: Okulda demokrasi, okullarda vatandaşlık eğitiminin uygulanması, öğrenci katılımı, siyasete ve politikacılara yönelik öğrenci tutumları; okul bağlamında ve ötesinde aktif vatandaşlık için yeterliliklerin geliştirilmesi.

*

* *

Özet

Bu bölüm, bir bütün olarak eğitim sisteminin performansını izlemek için kullanılan çeşitli süreçlerin yanı sıra bireysel öğrenci ve okul değerlendirilmesiyle vatandaşlık eğitiminin nasıl değerlendirildiğini incelemiştir.

Avrupa çapında öğrencilerin vatandaşlık konularına dair bilgi ve anlayışları, vatandaşlığın öğretildiği tek başına ya da birleşik konulardaki standart düzenlemelere göre değerlendirilir. Bazı ülkeler öğretmenler için değerlendirme araçları ya da öğrenciler için belirli bir konudan bağımsız sosyal ve sivil yeterliliklerini değerlendirmeye yönelik ulusal standart testler tasarlamaya başlamıştır. Ülkelerin yaklaşık üçte biri okul hayatında veya toplumsal faaliyetlere öğrenci katılımını değerlendirmek için sonuç odaklı değerlendirme biçimleri kullanan merkezi kılavuzlar yayınlamıştır. Bu değerlendirmenin sonuçları öğrencinin gelecekteki okul kariyeri üzerinde bir etkiye sahip olabilir.

Birçok durumda, ilköğretim, ortaokul veya lisede zorunlu olan ve tek başına öğretilen vatandaşlık konularında elde edilen notlar öğrencilerin eğitimlerinin bir sonraki seviyeye geçişinde veya okul bitirme belgesi verilirken dikkate alınır. Vatandaşlıkla ilgili konularda öğrenci başarısının değerlendirilmesi, genellikle yıl boyunca devam eder ya da nihai bir iç değerlendirme yoluyla yapılır. Vatandaşlık konuları dış final sınavının parçası olduğunda, uygulamalar Avrupa ülkelerinde değişmektedir. Sadece Fransa ve İrlanda'da, vatandaşlık konusu ayrı olarak sistematik dış sınavlara dahil edilir. Vatandaşlığın ayrı bir zorunlu ders olarak öğretildiği diğer ülkelerde, konunun eğitimini almak üzere seçmiş olan öğrenciler için ulusal dış sınavlara dahil edilebilir. Son olarak, Portekiz ve Norveç'te, öğrencilere vatandaşlık çalışmalarıyla ilgili not verilmez ve böylece bunlar eğitimin sonraki seviyesine geçişte herhangi bir kararda dikkate alınamaz.

Hemen hemen tüm Avrupa ülkelerinde, okullar gelişim, denetim ve hesap verilebilirlik açısından hem iç hem de dış değerlendiriciler tarafından değerlendirilir. Çoğu durumda, değerlendirmeye ilişkin merkezi düzenleme ve tavsiyeler vatandaşlık öğretim ve öğrenme ile ilgili faaliyetlerle ilgilidir. Ancak, vatandaşlık eğitimi kapsamlı bir süreçtir ve örgün öğretim ile sınırlı değildir; diğer okul işlemleri geniş bir yelpazede değerlendirilebilir. Bunlar temelde öğrenme ve öğretim ile ilgilidir; öğrenci refah konuları da dahil olmak üzere okul iklimi, okul yönetimine ve okul politikasının gelişiminde ebeveyn olarak paydaşların katılımı, yerel ve geniş toplum ile okulların ilişkileri. Çoğu durumda, iç ve dış değerlendiriciler bu dört alanda uygulamaların vatandaşlık eğitiminin etkili olmasını destekleyecek bir şekilde olup olmadığını göz önünde bulundurur.

Son olarak, vatandaşlık eğitimi, tüm eğitim sisteminin değerlendirilmesine dahildir. Ulusal düzeyde bilgi toplayarak, eğitim sisteminin performansını izlemek Avrupa'da çok yaygındır. Son on yıl içinde, ülkelerin yaklaşık üçte ikisi doğrudan veya dolaylı olarak kendi ulusal izleme sürecinin bir parçası olarak vatandaşlık eğitimine değinmiştir. Birkaç ülke, vatandaşlık eğitiminin sağlanmasını değerlendirme amacıyla araştırmalar yürütmektedir, diğer taraftan çeşitli ülkeler diğer değerlendirme mekanizmaları aracılığıyla vatandaşlık eğitimini ele alırlar. Ulusal testlerdeki okul veya öğrencilerin sonuçlarının dış denetim verilerine dayalı ulusal raporları hem düzenli bir şekilde sistem performansını izlemek hem de vatandaşlık eğitimine odaklanmak için kullanılmaktadır. Ülkelerin çoğunluğu, ancak kendi ulusal test sisteminde vatandaşlık eğitimine kısmen veya tamamen yer vermez. Son olarak, Letonya, Litvanya ve Avusturya'da olduğu gibi gençlerin okul, toplum ya da siyaset katılımları ya da tutumları üzerinde daha geniş araştırmalar vatandaşlık eğitimi sonuçlarını izlemek için kullanılabilir.

BÖLÜM 5: ÖĞRETMENLER VE OKUL MÜDÜRLERİ İÇİN HAZIRLIK VE DESTEK

Öğretmenlerin diğer eğitim personeli ile birlikte, vatandaşlık eğitiminin altında yatan politika hedeflerini etkili bir uygulamaya dönüştürmede önemli bir rolü vardır. Bölüm 1 vatandaşlık eğitimi için farklı yaklaşımları ele almıştır. Öğretmenlerin, normalde sorumlu oldukları derslerin içerisinde ya da tüm derslerde müfredatlar arası konu olarak veya tek başına bir konu olarak vatandaşlık eğitimi vermeleri beklenmektedir. Bu misyonu yerine getirmek için, öğretmenlerin uygun temel eğitimi alması ve sürekli mesleki gelişim (SMG) içinde olması gereklidir.

Hangi öğretim yaklaşımlarının kullanılacağını göstermenin yanı sıra, ulusal müfredat veya yönetmelikler / öneriler sınıfta vatandaşlık öğretiminin okul içinde ve dışında etkinliklere katılımı kazanılan pratik deneyimin güçlendirilmesi gerektiğini vurgular. Böylece, okul müdürleri ve tüm okul toplumunun öğrenciler ve öğrencilerin kendilerini toplumun tam ve aktif yetişkin üyeleri olmaya hazırlayacak kaliteli vatandaşlık eğitimi almalarını sağlamada önemli rolleri vardır.

Öğretmenler ve müdürler için okullarda vatandaşlık eğitimi sağlanmasına ilişkin verilen eğitim ve öğretim ile kendilerine sağlanan sürekli destek türleri gayet önemlidir ve bu bölümün konusudur. Birinci bölüm öğretmenlere odaklanmıştır ve incelediği konular şöyledir:

- Vatandaşlık eğitimi için gerekli nitelikler;
- Öğretmenlere SMG sağlanması;
- Vatandaşlık eğitimi öğretmenleri için destek tedbirleri.

İkinci bölümde okul müdürleri odak noktasıdır ve okullarda vatandaşlık eğitiminin uygulanması ile ilgili olarak resmi rolleri analiz edilecektir; ardından müdürleri rollerine hazırlamak ve yükümlülüklerini karşılamak için herhangi bir destek tedbiri olup olmadığı araştırılacaktır.

5.1. Öğretmen eğitimi ve desteği

Etkili temel öğretmenlik eğitimi, SMG, ve diğer tür destekler öğretmenlere ilk ve ortaöğretimde vatandaşlık öğretmek için uygun becerileri sağlamada önemlidir.

5.1.1. Temel eğitim ve nitelikleri

Bu analiz, vatandaşlık eğitimi öğretmek için gerekli niteliklere odaklanır ama öğretmen eğitimi programlarının düzeyi, içeriği veya süresi ile konuları kapsamaz⁽⁶²⁾.

Genellikle ilkokul düzeyinde vatandaşlık eğitimi öğretmenleri kültürlüdür; yani, tüm ya da en temel müfredat derslerini öğretme niteliklerine sahiptir. Kural olarak, gerekli öğretim becerileri tüm kültürlü öğretmenler için ortaktır. Buna karşılık, ortaöğretim düzeyinde, vatandaşlık öğretmenleri genellikle uzmandır; bir veya iki temel müfredat konusunu öğretme niteliklerine sahiptirler. Birkaç ülkede (örn. Belçika (Flaman Topluluğu), Fransa, Birleşik Krallık (İskoçya)), uzmanlaşma ne olursa olsun, vatandaşlık ile doğrudan bağlantılı bir dizi ortak yeterlilikler, tüm ortaöğretim öğretmenleri için tanımlanmıştır.

⁽⁶²⁾ Daha fazla bilgi için, bkz *Key Data on Education in Europe 2012*, Bölüm E.

Belçika'da (Flaman Topluluğu), nitelikli uzman öğretmenler, öğretmenlik uygulaması sırasında ortaöğretim için ulusal müfredat tarafından tanımlanan farklı kazanım hedefleri uygulamak için gerekli temel yetkinlikleri elde etmiş olmalıdır. Vatandaşlık ile ilgili olarak da, örneğin, öğretim yılında çocuk hakları anlayışını yansıtabilmeleri gereklidir.

Birleşik Krallık'ta (İskoçya), yeni ve nitelikli ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinden ne beklendiğini belirten Temel Öğretmenlik Eğitimi Standardı, vatandaşlık eğitimine değinir. Özellikle de, bu öğretmenlerin 'vatandaşlık, yaratıcılık, girişimci tutum, okuryazarlık, kişisel, sosyal ve sağlık eğitimi ve BİT gibi konulara yönelik sorumluluklarını yerine getirmek için bilgi ve anlayışı, eğitimin aşaması ve sektörüne uygun olarak' kazanmış oldukları beklenir (63).

Norveç'te, ilköğretim ve ortaokul öğretmenleri için yeni bir ulusal müfredat düzenlemesi (2010 yılında oluşturuldu) geleceğin öğretmenlerinin öğrenme çıktıkları, ulusal ve uluslararası bir bakış açısıyla çocuk hakları bilgisi, öğrencilerin demokrasi anlayışı, demokratik katılım ve eleştirel düşünme kapasitesini geliştirme yeteneğini içermelidir.

Çoğu ülkede, merkezi düzeyde düzenlemeler ve temel öğretmenlik eğitimi ve/veya nitelikler ortaöğretim öğretmenlerinin aldıkları dersler çerçevesinde uzmanlık alanlarını tanımlar. Genellikle, vatandaşlık eğitimi tarih, coğrafya, felsefe, ahlak / din, sosyal bilimler veya ekonomi alanlarında temel öğretmen eğitimi derslerine dahil edilmiştir.

Letonya'da, öğretmen eğitimi veren başlıca yükseköğretim kurumları (HEI) sosyal bilimler öğretmenini ikinci bir öğretim yeterliliği olarak vatandaşlık eğitimi alanında yetiştirmek için çalışma programları düzenlemektedirler. Örneğin, Riga Öğretmen Yetiştirme ve Eğitim Yönetimi Akademisi çalışma kursu 'Müfredat ve çok kültürlü bir toplumda vatandaşlık eğitimi yöntemleri' gelecekteki sosyal bilimler öğretmenleri için sağlanmaktadır. Öğretmenler için ulusal standart olan 'toplumda öğrencilerin sivil ve demokratik katılımını artırma' sorumluluğunu verir.

Finlandiya'da tarih öğretmeni olma tarih ve sosyal bilgiler (sosyal bilimler, vatandaşlık, siyaset, hukuk, eğitim ve ekonomiyi kapsayan) alanında belli bir düzey ve nitelikler gerektirir. Geleceğin öğretmenlerinin, ilk olarak, bu konularda yüksek lisans derecesi alması gerekir ve daha sonra danışman öğretmenlerinin rehberliği ve gözetimi altında tarih ve sosyal çalışmaların pedagoji ve didaktiğinin yanı sıra üniversitenin öğretmen okullarında uygulamalı eğitimi kapsayan bir öğretmen eğitimi programını tamamlamaları gerekir.

Ayrıca yukarıda bahsedilen derslerden başka, bazı ülkeler psikoloji (Bulgaristan, Kıbrıs ve Letonya) veya hukuk (Bulgaristan ve İtalya) ya da diğer dersleri (örneğin Kıbrıs'ta Latince ve Yunanca, Letonya'da kültürel çalışmalar) vatandaşlık eğitimine dahil eder. Bu, örneğin, Yunanistan'da, siyasal bilimler, sosyoloji, sosyal bilimler, hukuk ve ekonomi alanında yükseköğretim mezunları, ortaöğretim okullarında vatandaşlık öğretebilirler. Birkaç ülkede (örn. Danimarka, İrlanda ve Birleşik Krallık), ya uzmanlık alanları ile ilgili yönetmelikler yoktur ya da temel öğretmenlik eğitimi kurumları uzmanlık, çalışma programları ve alanlarının içeriğine kendileri karar verir. Bu durumlarda, herhangi bir konu ya da konu birleşimi uzman öğretmen adayları tarafından seçilebilir.

Sadece iki ülkede, öğretmen adaylarının vatandaşlık eğitimi uzmanı öğretmen olarak yetişmesi fırsatı sunulmaktadır. Slovakya'da, HEI eğitim fakülteleri diğer konular ile birlikte (örneğin etik veya Slovak dili) vatandaşlık eğitimi uzmanları için temel öğretmenlik eğitimi programları sunmaktadır. Birleşik Krallık'ta (İngiltere), çeşitli HEI'lerde pratik eğitim tecrübesi yanı sıra teorik konu bilgisini kapsayan bir yıllık lisansüstü mevcuttur.

(63) <http://www.gtcs.org.uk/standards/standard-initial-teacher-education.aspx>

Bazı ülkeler vatandaşlık ile ilgili temel öğretmenlik eğitimi konularını rapor etmiştir. Türkiye'de ortaöğretim öğretmenleri için temel öğretmenlik eğitimi ile ilgili resmi düzenlemeler vatandaşlığın ayrı bir konu olarak öğretilmesine hazırlanmayı içermez. Hırvatistan'da, ilk ve ortaöğretimde insan hakları ve temel demokratik vatandaşlık eğitimini ayrı bir seçmeli ders olarak öğretmek için gerekli nitelikler SMG programlarıyla elde edilebilir ve sadece bu programlara katılan öğretmenlere öğretim izni verilir. Çek Cumhuriyeti henüz vatandaşlık eğitiminin genel kabul gören bir tanımı olmadığını ve bu nedenle henüz öğretmen eğitimi programlarına dahil edilmediğini bildirmiştir. Ancak, Brno'daki Masaryk Üniversitesi Sivil Eğitim Merkezi'nde çalışmalar sürmektedir. Son olarak, İrlanda'da lise düzeyinde uygulanacak 'Siyaset ve toplum' dersini vermek için yeterince uygun nitelikli öğretmen yoktur ve bu durum da Eğitim ve Beceri Bakanlığı için ciddi bir planlama sorunu olmaya devam etmektedir.

Yeni bir ders tanıtımı gibi ülkelerin resmi müfredatlarındaki değişikliklerin ardından temel öğretmenlik eğitimi için merkezi tedbirler söz konusu olabilir. Avusturya'da, örneğin, yeni bir ders 'Tarih, sosyal bilgiler ve vatandaşlık eğitimi' 2008/09 yılında 8. sınıflarda başlamıştır. Sonuç olarak, vatandaşlık eğitimi öğretmen eğitimine (*Pädagogische Hochschule*) katılacak tüm öğretmen adayları için ve üniversitede tarih eğitimi tüm öğrenciler için zorunlu ders haline gelmiştir.

5.1.2. Sürekli Mesleki Gelişim (SMG) ve öğretmenler için destek tedbirleri

Vatandaşlık eğitimine ilişkin çeşitli SMG biçimleri, Avrupa ülkelerinin çoğunda öğretmenler için mevcuttur. SMG'nin düzenlemesi bir ülkeden diğerine değişir ve eğitim yetkililerinin yanı sıra, diğer tedarikçileri yani akredite hizmet içi eğitim merkezleri, dernekleri, STK'ları veya özel kurumları da içerir. SMG projelerinin süreleri, belirli hedefler ve içerikleri açısından bir ülkeden diğerine farklılık gösterir. Bazı ülkelerde, SMG tamamen adem-i merkezî yapıdadır ve bu yüzden içeriği hakkında çok fazla bilgi mevcut değildir. Bazı ülkeler vatandaşlık eğitimini tekrarlı SMG programlarında rapor etmişlerdir.

Belçika'da (Fransız Topluluğu), İleri Mesleki Gelişim Enstitüsü (*Institut de la formation en cours de Carrière - IFC*) hükümet tarafından belirlenen politika yönelimleri ve öncelikli temalara dayalı kurslar düzenlemektedir. IFC, örneğin demokratik çatışma çözme veya okul yaşamında öğrenci katılımı ile ilgili kurslar sunar. Son zamanlarda, bu tür programlar okullardaki ayrımcılık ve sosyal içermenin tanımlanmasına odaklanmıştır (64).

Belçika'da (Flaman Topluluğu), vatandaşlık eğitimi alanında sürekli gelişim programları sunan çeşitli kuruluşlar ve STK'lar (65) materyal ve eğitimlerini Eğitim Bakanlığı websitesinde ve Bakanlık yayını olan tüm okullara ve öğretmenlere ücretsiz dağıtılan 'Klasse' aracılığıyla duyurmaktadır.

Fransa'da, sivil ve vatandaşlık eğitimi ile ilgili konularda üç günlük eğitimler bölgesel eğitim yetkilileri tarafından düzenlenir ve ağırlıklı olarak ilköğretim ve ortaokulda tarih ve coğrafya öğretmenlerini hedef alır. Ancak, vatandaşlık ile ilgili bilgilenecek istenirse diğer ders öğretmenleri de katılabilirler.

Malta'da, vatandaşlık ile ilgili SGM kurs ve seminerleri zaman zaman yapılmaktadır. Örneğin, Eylül 2009'da 'Kişisel ve sosyal kalkınma (PSD) dersinden sorumlu öğretmenler için bu tür kurslar vatandaşlık ve insan hakları eğitimi ile öğrencilerin aktif katılımı ile bağlantılı olarak gerçekleştirilmiştir. 2011/12 yılında düzenlenen PSD gezici ilköğretim öğretmenleri için SGM kursları öğrenci konseylerine odaklanarak vatandaşlık eğitimini eğitime dahil etmiştir.

(64) Kataloğa <http://www.ifc.cfwb.be/> adresinden erişilebilir.

(65) Bazı örnekler: Flaman İnsan Hakları Örgütü Eğitimi (www.vormen.org); Kleur Bekennen: dünya vatandaşlığı (www.kleurbekennen.be); Studio Globo: kalkınma eğitimi, kültürlerarası eğitim (www.studioglobo.be).

Avusturya'da, farklı üniversiteler ⁽⁶⁶⁾ tarafından düzenlenen vatandaşlık eğitimi Yüksek Lisans programlarına tüm ders öğretmenleri ve okul türleri katılabilir. Vatandaşlık eğitiminin eğitim ilkesi temelinde ve / veya uzmanlık konusu dahilinde mümkün olduğunca etkili bir şekilde vatandaşlık eğitimi uygulayan öğretmenleri desteklemek için tasarlanmıştır.

Ülkelerin çoğunda, SMG programları vatandaşlık eğitiminden sorumlu öğretmenleri hedef alır. Ancak, okul müdürleri ve eğitim danışmanları gibi diğer öğretmenler ve eğitim personeli de eğitimlere katılabilir. Polonya'da program çeşitli derslerin öğretmenlerini hedefler: Toplum hakkında bilgi, Tarih ve Lehçenin yanı sıra okul Avrupa Kulüplerinden sorumlu öğretmenler ve liderler de vatandaşlık eğitiminin yaygınlaştırılmasını amaçlayan faaliyetlerde yer alırlar. Slovenya'da, vatandaşlıktan sorumlu öğretmenlere ek olarak, başöğretmenlerin yanı sıra diğer öğretmenler de katılmaktadırlar. Birleşik Krallık (İngiltere) ve Avusturya'da, tüm nitelikli öğretmenler bu tür programlara katılabilirler. Benzer şekilde, İtalya ve Hırvatistan'da, SMG tüm sınıflardaki öğretmenler ve okul türleri için mevcuttur.

Avrupa ülkelerinin yaklaşık üçte birinde, öğretmenlerin vatandaşlık alanında, mesleki bilgi ve yeterliliklerini geliştirmelerine yardımcı olan ulusal SMG programları veya projeleri kabul edilmiştir. Bu programlar genellikle merkezi ve/ veya bölgesel düzeydeki kamu makamları tarafından koordine ve finanse edilmektedir. Ancak, öğretmen eğitim kurumları, STK'lar veya diğer birimler de yer alabilir.

İspanya, İtalya, Letonya, Polonya, Slovenya ve Birleşik Krallık'ta devam eden programlar, ülke çapında vatandaşlık eğitiminin kalitesini artırmak ve öğretmenlerin bilgi ve alanında yeterliliklerini geliştirmek amacıyla uzun vadeli projelerdir. İrlanda'da benzer bir program artık sonuna gelmiştir.

İspanya'da, Eğitim Bakanlığı'nın Öğretmen Eğitim Planının öncelikli alanları birlikte çalışma ve yaşama, çatışmaların barışçıl çözümü, farklı gruplar için hak eşitliği- özellikle kadın erkek arasında, aile ile ilişkiler kurmak gibi konulara odaklanan eğitim faaliyetlerinin temelini oluşturmuşlardır. Eğitimde Öğretmen Eğitimi, Araştırma ve Yenilik Enstitüsü (IFIIE) ⁽⁶⁷⁾, Bakanlığın bir bölümüdür ve programın koordinasyonundan sorumludur. Ayrıca, Özerk Topluluklar SMG'lerin esas sorumlusudur ve ayrıca bu sorunlara öncelik veren kendi eğitim programları vardır.

İrlanda'da, ayrı bir konu olan 'Sivil, sosyal ve siyasi eğitim'e (CSPE) odaklanan ulusal SMG yaklaşımı yaklaşık 11 yıldır (1998-2009) yürürlüktedir. Yeni bir destek ekibi, CSPE'de yeni olan öğretmenler, CSPE koordinatörleri, müdür ve müdür yardımcılar için çalışma atölyeleri düzenlenerek okullar ziyaret edilmiştir. Eğitim, aktif yöntem, yaparak öğrenme, materyal geliştirme vb. ⁽⁶⁸⁾ üzerinde durmuştur. Öğretmenler için Mesleki Gelişim Hizmeti (PDST) ⁽⁶⁹⁾ programı koordine etmiştir. Asıl CSPE destek ekibi ilköğretim öğretmenlerini destekleyen benzer bir takımla PDST ortaöğretim seviyesine dahil edilmiştir; yeni Sosyal, Kişisel ve Sağlık eğitimi (SPHE) destek hizmeti ise hem ilköğretim hem de ortaokulda öğretmenler için çalışmaya devam etmektedir. 2009 yılında, müfettişlik SPHE programlarını ⁽⁷⁰⁾ değerlendirmiştir.

⁽⁶⁶⁾ 1) 2011 itibarıyla – Siyasi Çalışmalar & Demokratik Vatandaşlık Yüksek Lisans programı (Salzburg Üniversitesi ile Eğitim Salzburg Üniversitesi ve *Fachhochschule* Salzburg, Uygulamalı Bilimler Üniversitesi işbirliğinde)

2) Since 2009 – Vatandaşlık Eğitimi Yüksek Lisans Programı (Johannes Kepler Üniversitesi Linz)

3) Since 1983 - Vatandaşlık Eğitimi Yüksek Lisans Programı (Donau Üniversitesi Krems)

⁽⁶⁷⁾ www.educacion.gob.es/ifiie. Yakında, Eğitim Teknolojileri ve Öğretmen Eğitimi (INTEF) ulusal düzeyde SMG'den sorumlu olacaktır: <http://www.ite.educacion.es/>

⁽⁶⁸⁾ Websitesi www.cspe.ie eğitim programını desteklemektedir.

⁽⁶⁹⁾ www.pdst.ie

⁽⁷⁰⁾ Müfettişlik değerlendirme çalışmaları: İlköğretim okullarında sosyal, kişisel ve sağlık eğitimi sonuçları için bk. 2009 op cit. Sayfa 83 itibarıyla.

İtalya'da, 2002 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından başlatılan ve Bölgesel Eğitim Müdürlüğü tarafından koordine edilen 'Puntoedueuropa' programı öğretmenler için e-öğrenme kursları ve bölgesel atölyelerden oluşur. Her tematik alan (örneğin insan hakları, Avrupa vatandaşlığı, kültürlerarası diyalog, sürdürülebilir kalkınma ve çevre) için, aktif vatandaşlık uygulamalarının belirli modelleri önerilmektedir.

Letonya'da, zorunlu genel ve lise öğretmenleri için ulusal bir ESF destekli proje 'Genel Eğitim Öğretmenler için Hizmet İçi Eğitim' (2010-2013) vatandaşlık eğitimi yeterlilikleri (örneğin 'Devlet ve toplum', 'Küresel süreçlerde Letonya' 'Yaşam kalitesi ve sürdürülebilirlik', 'Güvenlik ve sorumluluk', 'Toplumda değerler ve çeşitlilik') geliştirmek için programlar içerir. Ayrıca, Ulusal Eğitim Merkezi aynı dönemde, 'Okulda insan hakları ve demokratik vatandaşlık eğitimi için öğretmenlerin profesyonel yeterliliklerini geliştirme' başlıklı 18 saatlik bir program başlatmıştır.

Polonya'da, Eğitimi Geliştirme Merkezi'nin Sivil Eğitim Bölümü tarafından koordine edilen 2002-2016 programı (71) öğretmenlerin becerilerinin iyileştirilmesi yoluyla eğitimin her düzeyinde öğrencilerin sosyal ve sivil yeterliliklerini geliştirmeyi hedeflemektedir.

Slovenya'da, mevcut eğitim politikasının önceliklerini takiben 2010/11 öğretim yılı için ulusal programlar geliştirilmiştir. 'Toplumsal Yaşam' adlı program 'Sorumlu vatandaşlık için Eğitim' konulu düzenlenen çeşitli SMG programlarından (72) biridir.

Birleşik Krallık'ta (İngiltere), 2007-2012 yılları Ulusal Vatandaşlık SMG Programı (73) vatandaşlık hükmünün kalitesini arttırmak için katılımcıların konu alanı bilgi ve becerileri kazanmasını hedefler. Programın amacı katılımcıların mesleki bilgi ve anlayışını geliştirmek ve kendi kurumlarında vatandaşlık eğitimi konusunda liderlik rolü üstlenmelerini sağlamaktır. Tüm temel aşamalarda vatandaşlık eğitiminin yönlerini geniş bir açıdan kapsar. Tüm katılımcıların, ya kendi Bölgesel Ağları üzerinden ya da uzaktan eğitim seçeneği üzerinden, verilen on dersi tamamlamaları beklenir.

Bazı ülkelerdeki milli SMG programları da vatandaşlık eğitimi ulusal müfredatındaki değişikliklerin uygulanmasına ilişkin özel görevlerde öğretmenleri desteklemek için tasarlanmıştır. Bu, Çek Cumhuriyeti ve Hırvatistan'da halihazırda devam eden programların yanı sıra Estonya'da tamamlanmış bir program için de geçerlidir.

Çek Cumhuriyeti'nde, resmi öneriye göre, zorunlu öğretim programlar arası teması 'Demokratik vatandaşlık' okul düzeyinde müfredata öğretmenler tarafından dahil edilmelidir. Ancak, gerçek uygulama okul ve öğretmene bağlıdır. Böylece, öğretmenlerin etkin bir şekilde okulda bu müfredat temasını birleştirmek için yardımcı olmayı amaçlayan kamu tarafından finanse edilen çeşitli bölgesel ve okul projeleri vardır. Örnek olarak, Gelecek Vatandaşları Eğitmek (2010-2012) programı vatandaşlık eğitimine ilişkin 5 yıllık araştırma sonucunda hayata geçirilmiştir. Amaçları arasında vatandaşlık eğitim politikaları için stratejik materyal oluşturma ve ülkedeki vatandaşlık eğitimi için kalite standartlarının belirlenmesi vardır.

Estonya'da, temel eğitim okullarından Rusça eğitim alarak mezun olan lise öğrencilerine Estonya dili ile temel vatandaşlık eğitimi öğretmek için öğretmenleri hazırlamak için bir program başlatılmıştır. 200'den fazla öğretmen 2009/10 döneminde bu programın bir parçası olarak eğitim üstlenmiştir.

Hırvatistan'da 'İnsan Hakları ve Demokratik Yurttaşlık için Eğitim' programı ve öncesindeki, ulusal pilot program 'İlköğretim ve Ortaöğretim Okulları için Sivil Eğitime Giriş' uygulanmasında kolaylaştırıcı olmak için öğretmenler 1999 yılından bu yana eğitim görmüştür. Bu eğitim, Öğretmen Eğitimi Kurumu (ETTA) tarafından tüm ilgili öğretmenler için sağlanır.

(71) www.ore.edu.pl

(72) <http://lim1.mss.edus.si/katis/default.aspx>

(73) <http://www.plymouth.ac.uk/pages/view.asp?page=27174>

5.1.3. Öğretmenlere destek için diğer girişimler

SMG'ye ek olarak, farklı çeşitli girişimler ve destek tedbirleri Avrupa'da yer almıştır. Örneğin, vatandaşlık eğitiminin koordinasyonu için ulusal birimler kurulmuş, resmi internet siteleri açılmış ve kitapçıklar ya da öğretim kılavuzları yayınlanmıştır. Bu desteği sağlayan kuruluşlar, ulusal, bölgesel veya yerel düzeyde eğitim yetkilileri, kamu veya özel sürekli mesleki gelişim merkezleri, müfredat geliştirme enstitüleri, diğer eğitim araştırma merkezleri ve sivil toplum kuruluşlarıdır (STK).

Belçika (Fransız Topluluğu) ve Avusturya'da, vatandaşlık eğitimi ile ilgili tüm konularda koordinasyon merkezleri kurulmuştur.

Belçika'da (Fransız Topluluğu) Vatandaşlık ve Demokrasi Bölgesel ve Toplum Merkezi (*Centre régional et communautaire de la citoyenneté et de la démocratie - CRECCIDE*) ⁽⁷⁴⁾ öğretmenlerin bir dizi programa katılmasını ve bir dizi öğretim araçlarını sağlar.

Avusturya'da, Okullarda Vatandaşlık Eğitim Merkezi (*Zentrum Polis - der Schule Politik Lernen*) tüm eğitim düzeylerinde ⁽⁷⁵⁾ vatandaşlık eğitimi destekleyen merkezi bir kurumdur. Sınıfa vatandaşlık ve insan hakları eğitimi getirmek için öğretmenlere yardımcı olan bir bilgi platformu ve danışma merkezi olarak hizmet verir, yeni materyaller geliştirir, vatandaşlık eğitiminde Avrupa'daki ve ulusal tartışmalarda rol oynar ve temel öğretmenlik eğitimi ve SMG'de etkili bir rolü vardır.

Çok sayıda Avrupa ülkesi özellikle vatandaşlık eğitimi ile ilgili özel bilgi, öğrenme kaynakları ve öğretim materyali sağlamak için resmi web sitesi ve / veya internet portalı geliştirmiştir. Bu internet tabanlı tedbirler aynı zamanda bilgi alışverişi ve iyi uygulamaların paylaşımı ve e-öğrenme kursları için platform olarak hizmet vermektedir.

İtalya'da, özel bir web sitesi ⁽⁷⁶⁾ vatandaşlık eğitiminde devam eden ulusal SMG programını desteklemektedir.

Avusturya'da, 'Demokratik Vatandaşlık Eğitimi' portalı ⁽⁷⁷⁾, 2005 yılında Eğitim Yoluyla Avrupa Vatandaşlık Yılı sonucunda Eğitim, Sanat ve Kültür Bakanlığı tarafından geliştirilmiştir.

Birçok ülkede, vatandaşlık öğretimi ulusal müfredat çerçeveleri, el kitapları, notlar ve kamu yetkilileri tarafından hazırlanan diğer malzemelerle desteklenmektedir.

Avusturya'da, 2011 yılında, Eğitim Bakanlığı kurallar ve düzenlemeleri aynı zamanda da 'Tarih, sosyal bilgiler ve vatandaşlık eğitimi' dersinin beceri odaklı okul bitirme sınavı için pratik örnekler ve alıştırmaları içeren öğretmenler için bir el kitabı yayınladı. El kitabı okul müdürleri ve "Tarih, sosyal bilgiler ve vatandaşlık eğitimi" dersinin tüm öğretmenleri tarafından resmi bir belge olarak kabul edilir.

İzlanda'da, Eğitim Bakanlığı yeni Ulusal Müfredat kılavuzların uygulanmasını kolaylaştırmak için öğretmenlere tematik materyaller yayınlamaya hazırlanmaktadır. Materyaller vatandaşlığın 'temel ilkeleri'ni daha ayrıntılı olarak açıklar ve tüm okul seviyeleri için materyallerin yanı sıra iyi uygulama örneklerini de içerir.

Ayrıca, bazı ülkeler vatandaşlık eğitimi için birçok destek tedbirlerinin halk eğitim yetkililerinden ziyade uzman dernekler tarafından sağlandığı vurgulanmaktadır. Tedbirler, vatandaşlık eğitimi hakkında öğretmenlere bilgi, yeni fikirler, yaklaşımlar sunan projeler, araştırmalar ve diğer girişimler gibi çeşitli biçimler olabilir.

⁽⁷⁴⁾ www.creccide.org

⁽⁷⁵⁾ www.politik-lernen.at

⁽⁷⁶⁾ www.indire.it/cittadinanzaecostituzione

⁽⁷⁷⁾ www.politische-bildung.at

Belçika'da (Fransız Topluluğu), 'Démocratie ou barbarie' (78) (Demokrasi ya da Barbarlık) adlı bir dernek ortaöğretimde vatandaşlık eğitimi ile ilgili soruları koordine eder.

Letonya'da, kar amacı gütmeyen STK 'Eğitimi Geliştirme Merkezi' (79), eğitimi ve demokratik bir toplum geliştirilmesini amaçlar ve ulusal düzeyde vatandaşlık eğitim girişimlerini düzenler, aynı zamanda da öğretmenler için SMG programları sunmaktadır.

İspanya'da, Cives Vakfı (80) bütün vatandaşların tüm haklara sahip olduğu hukukun üstünlüğüne dayanan bir sosyal demokrat devlete ulaşmak için on yılı aşkın bir süredir çalışmaktadır. Etik ve yurttaşlık eğitimi ile ilgili konularda bilgi yaymayı ve öğretmen yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Bu konularda bilgiyi derinleştirmek için atölye çalışmaları, konferanslar ve seminerler düzenler, vatandaşlık eğitimi ile ilgili popüler kitaplar yayınlar, konuya ilişkin haber, kaynak ve çeşitli bilgilerin yer aldığı bir website tasarlayarak değerler ve demokrasi için yurttaşlık eğitimi bilgi ağı yaratmıştır. Ayrıca, 'Barselona, Vatandaşlık Sınıfı' (81) programı vatandaşlık eğitimi ve öğretmenlerle değerler üzerinde çalışmak için yerel yönetim ve üniversite araştırma grubu bir araya gelmektedir. Hedefleri ve temel görevleri öğretmenlerin tartışma grubu oturumlarını organize etmek, öğretmenlik uygulamasını geliştirmek üzere kaynak ve araçların yer aldığı bir web sitesini geliştirmek, grupça üretilen belgelerin toplanarak yayına hazırlamak, vatandaşlık eğitimi için ölçüt olabilecek iyi örnekleri toplamak, diğer okullardan personeli eğitmek ve tavsiyede bulunmak üzere öğretmenlerden bir takım yaratmaktır. Son olarak, eğitim yetkilileri ve sivil toplum örgütlerine ait çok sayıda web sitesi vatandaşlık eğitimi (82) öğretimini desteklemek için kaynak ve önerilerde bulunmakta, bunlara ek mesleki dernekler, sendikalar, araştırma merkezleri ve üniversitelerin de portalları vardır (83).

5.2. Okul müdürünün sorumlulukları, eğitimi ve destek tedbirleri

Bu bölüm, bu süreçte okul müdürlerinin görev ve sorumluluklarını inceler ve okul müdürlerine yardımcı olacak çeşitli öneriler ve düzenlemelerin hayata geçirilmesi için Avrupa ülkelerindeki tedbirlere göz atar.

5.2.1. Okul müdürlerinin vatandaşlık ile ilgili sorumlulukları

Bölüm 3'de bahsedildiği gibi, Avrupa ülkelerindeki resmi düzenlemeler ve /veya kılavuzlar okul kültürünün önemini vurgular ve öğrencilerin vatandaşlık ile ilgili faaliyetlerde bulunmaları gerektiğini ifade eder. Kılavuz geneldir ve tüm eğitim personeli ve geniş okul toplumu dahil olmak üzere, okulu bir bütün olarak ele alır. Ancak, bazı ülkelerde (Belçika (Fransız Topluluğu), Danimarka, Fransa, Letonya, Avusturya, İsveç ve Birleşik Krallık (İskoçya)), resmi düzenlemeler okul müdürlerinin okul kültürü geliştirmede ve vatandaşlık ile ilgili faaliyet fırsatları yaratmada oynaması gereken rollere özellikle odaklanır.

(78) <http://www.democratieoubarbarie.cfwb.be/>

(79) http://www.iac.edu.lv/?locale=en_US

(80) <http://www.fundacioncives.org/>

(81) www.ub.edu/valors

(82) Eğitim yetkilileri websitesi örnekleri:

http://ntic.educacion.es/v5/web/profesores/asignaturas/educacion_para_la_ciudadania/ (Ministry of Education)

(83) - Hegoa, Institute of Development Studies and International Cooperation, University of the Basque Country:

http://www.hegoa.ehu.es/articles/text/educacion_para_la_ciudadania_global

- Values Education Program, University of Barcelona: <http://www.ub.edu/valors/bac>

- UGT. FETE Education (Union): <http://www.educacionenvalores.org/spip.php?mot447>

- Senderi, Portal on Values Education: <http://www.senderi.org/index.php?lang=es>

Ülke veya bölgeye bağlı olarak, yönetici belgeleri az ya da çok oranda okul müdürlerinin öğrenci ve öğretmenlerin okul ya da toplum hayatına katılımlarını desteklemek, veliler ve diğer paydaşlar ile ortaklıklar geliştirmek, okul toplumunun sağlığı ve güvenliği sağlamak, demokratik değerler ve kapsayıcılık kültürünü teşvik etmek gibi rollerine odaklanırlar.

Belçika'da (Fransız Topluluğu), örneğin okul içinde sivil ve demokratik ilkelerin uygulanması için çeşitli kararnameleler vardır. 2007 Kanun Hükmünde Kararnamesi ⁽⁸⁴⁾ ilköğretim ve ortaöğretimde okul müdürlerinin en az iki yılda bir disiplinler arası bir etkinlik organize etmesini önerir.

Danimarka'da, okul müdürlerinin öğrencileri kendi sağlık ve güvenlikleri ⁽⁸⁵⁾ ile ilgili konulara dâhil etmesi beklenir.

Fransa'da, ortaokul ve lisede, okul müdürü rolü okulun uyum içinde çalışmasını sağlamaktır. Güvenlik ve şiddet karşıtı tedbirler belirlenerek iç kuralların hazırlanmasında işbirliğine gidilmelidir. Vatandaşlık eğitimi ile ilgili bir bölümü olan okul planını gelişmede öğretmenlerle birlikte çalışırlar.

Letonya'da 2011 Avrupa Gönüllülük Yılı çerçevesinde ⁽⁸⁶⁾ , idari personel ile birlikte okul müdürleri proje haftasında gönüllülük ve sivil katılım ile ilgili tüm faaliyetlerin koordinasyonu ve organizasyonundan sorumlu olmuştur.

Çeşitli kararnameleler ile **Avusturya'da**, Eğitim, Sanat ve Kültür Bakanlığı, yeni vatandaşlık eğitimi girişimleri ve programları ⁽⁸⁷⁾ hakkında okul müdürlerini bilgilendirir ve öğretmenleri SMG etkinliklerine veya diğer özel girişimlere katılmaya motive eder.

İsveç'te, okul müdürlerinin öğrencileri kendi eğitimleri üzerinde etkisi olması ve toplumsal cinsiyet eşitliği ve sürdürülebilir kalkınma gibi müfredatlar arası konuların farklı derslerde ⁽⁸⁸⁾ yer almasının sağlanması gibi özel bir sorumlulukları vardır.

Birleşik Krallık'ta (İskoçya), Müdürlük için Standart ⁽⁸⁹⁾ vatandaşlık ile ilgili belirli sorumlulukları doğrudan tanımlar; örneğin, okul müdürleri ebeveynler, çocuklar ve gençlerle ortaklıklar geliştirilmesi ve korunmasında, saygı ve kapsayıcılık kültürü yaratmada, daha geniş toplum ile çocuklar, gençler ve ailelerin zihinsel, ruhsal, fiziksel, ahlaki, sosyal ve kültürel refahını göz önünde bulundurmada önemli bir role sahiptir. Rollerinin diğer yönleri ise, fırsat eşitliği, etik uygulamalar, demokratik değerleri, katılımcı vatandaşlık, katılımcı, kurumsal, demokratik değerler ve okul toplumu içinde ve dışında saygı kültürünü yerleştirmektir.

⁽⁸⁴⁾ http://www.adm.cfwb.be/index.php?m=doc_view&do_id=2097

⁽⁸⁵⁾ <http://www.uvm.dk/Uddannelse/Folkeskolen>

⁽⁸⁶⁾ 2011 Avrupa Gönüllülük Yılı proje haftası boyunca öğrencilerin faaliyetlerinin düzenlenmesine ilişkin Eğitim ve Bilim Bakanlığı tarafından yayınlanan kılavuz (2011): http://izm.izm.gov.lv/upload_file/jaunatne/Vadlinijas_skolenuEBDG2011_aktivitates.pdf

⁽⁸⁷⁾ Örneğin, Üye Ülkelere Bakanlar Komitesinin Demokratik Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimine dair Avrupa Konseyi Şartı CM/Rec(2010)7 tavsiyesi. Avusturya İnternet portalı "Vatandaşlık Eğitimi": www.politische-bildung.at Lehrpläne | Erlässe

⁽⁸⁸⁾ Zorunlu Okul Sistemi Müfredatı, Okul öncesi Sınıfı ve Boş Zaman Merkezi, Bölüm 2.8. 2011 yılı yayını.

⁽⁸⁹⁾ Müdürlük Standardı - 2005: <http://www.gtcs.org.uk/nmsruntime/saveasdialog.aspx?IID=128&SID=6311>

5.2.2. Müdürlük eğitimi ve sürekli mesleki gelişim (SMG)

Uygulamalar ülkelerde değişmekle birlikte, okul müdürlerine, okul kültürünü geliştirme ve vatandaşlık ile ilgili faaliyetler geliştirme yükümlülüklerini yerine getirmede yardım edilebilir. Bunun iki ana yolu vardır: Genel SMG katılımı veya eğer varsa, müdürlük için özel eğitim programlarıyla. Ayrıca, ülkelerin okul düzeyinde vatandaşlık eğitimini teşvik etmek için okul müdürlerine yardım kapsamında proje ve girişimleri vardır.

Avrupa ülkelerinin neredeyse yarısında, okul müdürü olmak isteyenler müdürlük özel eğitim programını başarıyla tamamlamak zorundadır (Ajans / Eurydice, 2012b). Bu ülkelerin bazılarında, bu programlar az ya da çok da olsa demokratik değerler ve insan hakları eğitimi, iletişim becerileri ve işbirliğinin yanı sıra, okul faaliyetleriyle ilgili kurumsal ve yasal konular gibi vatandaşlık eğitimi konularını açıkça ifade etmektedirler. Bazı durumlarda, sağlık ve güvenliğin yanı sıra çocuk ve gençlerin psikolojik durumuyla ilgili konular da müdürlük eğitiminin bir parçası olabilir.

Slovenya'da, müdürlük lisansı almak için okul müdürü adaylarının çeşitli vatandaşlık eğitimi konuları ve okul kültürünü kapsayan bir eğitim programına katılmaları gerekir. Bu modülleri tamamlamak 46 saat ⁽⁹⁰⁾ sürmektedir.

Müdürlük için, ulusal mesleki yeterlilik çerçevesinde **Birleşik Krallık'ta (İngiltere)** okul müdürleri vatandaşlık eğitiminin doğası, rolü ve potansiyel etkisi ile gençler için önemi ve tüm okula ve topluma yaptığı katkılarla ilgili yaygın eğitim alırlar ⁽⁹¹⁾.

SMG'nin okul müdürleri için mevcut olduğu ülkelerin çoğunda, vatandaşlık eğitimi ile ilgili öğeler bulunur. Birçok durumda, bu faaliyetler eğitim yetkilileri tarafından değil, okullar tarafından düzenlenir ve devamlılık genellikle isteğe bağlıdır. Belçika (Fransız Topluluğu), Letonya ve Finlandiya istisnadır çünkü SMG programları merkezi veya bölgesel olarak düzenlenir ve katılım zorunludur. Genellikle, vatandaşlık ile ilgili SMG'de yönetim becerileri, okul kültürü, okul toplumunda iletişim ve işbirliği, okul yönetiminin hukuki yönleri ve demokratik değerlerin uygulanması konuları yer alır. Letonya'da, SMG dersleri okulun imajı ve önde gelen başarılı takımları yönetme gibi konuları da içerir. Okul müdürleri için çeşitli öğrenme fırsatlarının mevcut olduğu Slovenya'da (örn. Öğrenme için Liderlik (yıllık 60 saat) veya teknik toplantılar ve seminerler (yılda ortalama 36 saat)) eğitimde liderlikte etik sorunların önemi vurgulanmaktadır ⁽⁹²⁾.

Okul müdürleri için diğer destek tedbirleri

Okullarda yurttaşlık eğitimini teşvik etmek ve okul kültürü veya iklimini geliştirmeyi hedefleyen proje ve girişimler de genellikle okul müdürlerini destekleyici tedbirler içerir.

Danimarka'da, Çocuk ve Eğitim Bakanlığı ile Sosyal İşler ve Entegrasyon Bakanlığı demokratik vatandaşlık eğitim / öğretim güçlendirici bir çevrimiçi ağı projesi (*Medborger-Vatandaş*) için 2.1 Milyon DKK vermiştir. 2010 yılında başlatılan ve iki buçuk yıl sürecek bu yeni ağın amacı, okul müdürlerinin demokratik vatandaşlık öğretimi bilgi ve yöntemlerinin paylaşımını sağlamaktır. Ağ faaliyetleri arasında seminerler, haber bültenleri, yerel kalkınma projeleri hakkında bilgi paylaşımı, bakanlıklar ile ortaklıklar ve bir web sitesinin kurulması ⁽⁹³⁾ vardır.

⁽⁹⁰⁾ <http://www.solazaravnatelje.si/>

⁽⁹¹⁾ <http://www.nationalcollege.org.uk/index/professional-development/npqh.htm>

⁽⁹²⁾ <http://www.solazaravnatelje.si/eng/>

⁽⁹³⁾ www.medborger.net

Avusturya'da, (bkz. Bölüm 3.1) Eğitim Bakanlığı tarafından koordine ÖKOLOG programının bir parçası olarak, okulları daha ekoloji dostu hale getirmek amacıyla, okul müdürleri sürdürülebilir kalkınma eğitimine ilişkin uygulamaların ve okul faaliyetlerinin değerlendirmesine yönelik görüş bildirecekleri seminerlere katılırlar. Ayrıca diğer okul projelerini ziyaret ederek her okulun programına dahil edilmesi için ilave önlemlere yoğunlaşırlar. Bu seminerlere katılarak, müdürler demokrasi soruları ve öğrencilerin aktif katılımının yanı sıra okullarda vatandaşlık eğitiminin uygulanmasına ilişkin fikirleri de ele alırlar.

Ayrıca, **Avusturya**'da, Avrupa Konseyi yayını 'Okullarda Demokratik Yönetişim' Almanca'ya çevrilip ülkedeki tüm okul müdürlerine ücretsiz sağlanmıştır.

*

* *

Özet

Bu bölümde Avrupa ülkelerinde öğretmenler ve okul müdürleri için kendi yeterlilik şartlarının içine vatandaşlık eğitimini nasıl entegre ettiklerine dair bir bakış açısı sağlanmış ve kariyerleri boyunca öğretmenlere sunulan sürekli eğitim ve destekler incelenmiştir. Aynı zamanda vatandaşlık eğitimi ve okul kültürü açısından okul müdürlerinin rolüne dair ulusal öneriler analiz edilerek, bu rolü yürütmek için verilen destekler incelenmiştir.

Bu bölümde üç ana bulgu ortaya çıkmıştır:

Birincisi, ilkökul düzeyinde vatandaşlık eğitimi öğretmek için gerekli nitelikler, çoğunlukla genel kültür odaklıyken, ortaöğretim düzeyinde bu konuya özgüdür. Ortaöğretim düzeyinde, vatandaşlık eğitimi tarih, coğrafya, felsefe, ahlak / din, sosyal bilimler ya da ekonomi uzmanları için temel öğretmenlik eğitimi derslerine dahil edilmiştir. Çok az ülkede tüm yeni-nitelikli ortaokul öğretmenlerinin vatandaşlık eğitimini geliştirme yeterliklerini kazanmış olması gerekliliğine sahiptir. Vatandaşlık eğitimi uzman öğretmeni olarak eğitilmek için fırsatlar yaygın değildir, fakat Avusturya, Slovakya ve Birleşik Krallık'ta (İngiltere) ya temel öğretmenlik eğitimi programları yoluyla ya da SMG yoluyla mümkündür.

İkincisi, Avrupa ülkelerinin birçoğunda tam nitelikli öğretmenlere vatandaşlık eğitimi alanında SMG çeşitli şekillerde sunulmaktadır. Ayrıca, vatandaşlık eğitiminde öğretmenlere destek sağlamak için birçok ülkede sayısız girişimler ve (örneğin resmi kılavuzlar, web siteleri, bildiriler, vb) programlar geliştirilmiştir. SMG ve diğer programlar ile girişimler her zaman eğitim yetkilileri tarafından sağlanmaz ama uzmanlık dernekleri, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör kuruluşları gibi farklı organizasyonlar tarafından başlatılıp yürütülebilir.

Üçüncüsü, okul düzeyinde vatandaşlık eğitiminin teşvik edilmesi göz önünde bulundurulduğunda, olumlu bir okul kültürü ve okul toplumunun tüm üyelerinin aktif katılımıyla oluşturulmasına ilişkin bazı ülkelerde bu süreçte okul müdürlerinin rolü hakkında özel öneriler yayınlanmıştır. Bunun sonucu olarak, müdürlere bazen özel müdürlük programları ve /ya SMG diğer biçimleri çerçevesinde belli bir eğitim sağlanarak bu rolleri desteklenir.

SONUÇLAR

Avrupa'daki demokratik toplumların geleceğini şekillendirme yeteneği ile aktif vatandaşlar olacak gençlere bilgi, beceri ve tutum aktarmak 21. yüzyılda eğitim sistemlerinin karşılaştığı temel sorunlardan birisidir. Vatandaşlık eğitimi Avrupa ülkelerinde gençlerin gelecekte ihtiyaç duyacakları sosyal ve sivil yeterlikleri kazandırmada yardımcı temel araçlardan biridir. Bu rapor, Avrupa ülkeleri tarafından uygulanan politika ve tedbirleri bu alanda öğrenmeyi desteklemek için gözden geçirmiştir. İncelemenin temel bulguları, ileriki tartışma veya araştırma için önemli olan konularla birlikte diğer Avrupa ülkelerinde politika alanında gelecekteki gelişmelere ilham kaynağı olabilecek ulusal girişimleri de kapsayacak şekilde aşağıda özetlenmiştir.

Ulusal müfredatta vatandaşlık eğitimi yaklaşımları

Ulusal ya da merkezi düzeyde müfredat eğitimcilerin öğretim ve öğrenme içeriğini geliştirdikleri en önemli çerçevelerden birini temsil etmektedir. Avrupa ülkeleri arasında, geniş bir yelpazede konular vatandaşlık müfredatına dahil edilmiştir. Bunlar sadece sosyo-politik sistem, insan hakları ve demokratik değerlerin bilgisi ve anlayışı gibi geleneksel konulara değil, kültürel çeşitlilik ve sürdürülebilir kalkınma gibi daha çağdaş toplumsal konulara da yer vermektedir. Birkaç ülkede, vatandaşlık eğitimine dahil olan 'girişimcilik eğitimi' gibi temalarla ekonomik konular üzerinde durulmaktadır. Avrupa ve uluslararası boyutlar vatandaşlık müfredatında temsil edilmektedir.

Ulusal müfredat açık ve net vatandaşlık eğitiminin bilgi aktarımı, analitik beceri ve eleştirel düşüncenin oluşturulması ve demokratik değerler ve tutumların geliştirilmesini içine alarak geniş kapsamlı olması gerektiğini, aynı zamanda da okulda ya da toplumda gençlerin aktif katılımını teşvik edilmesi gerektiğini belirtir. Bu son hedef genellikle eğitimin önceki aşamalarından ziyade lise düzeyinde önerilir.

Avrupa ülkeleri Avrupa'nın gelecekteki vatandaşlarını hazırlamada okullar için benzer hedefler belirlemek eğilimindeyken, merkezi düzeyde müfredatta önerilen öğretim ve öğrenme yaklaşımlarına bakılınca daha çeşitli bir tablo görünür. Vatandaşlık eğitimi için üç ana yaklaşım söz konusudur: ayrı bir konu olarak verilebilir; diğer konulara (örneğin sosyal bilimler, tarih, dil, vb) dahil edilebilir ya da ilgili tüm derslere dahil olarak müfredatlar arası olabilir. Ülkelerin büyük bir çoğunluğu eğitim düzeyleri içinde veya arasında, vatandaşlık eğitiminde birden fazla yaklaşımı birleştirir. Avrupa ülkelerinde vatandaşlık müfredatındaki yeni reformlar oldukça çeşitlidir. Örneğin, bazı ülkelerde ayrı bir konuyken (İspanya, Hollanda ve Finlandiya) diğerlerinde bu şekilde vatandaşlık eğitimi terk edilecektir. Dolayısıyla bu ülkelerde, müfredat içeriği daha geniş konulara ya da eğitim alanlarına dahil edilecek (örneğin, Letonya ve Norveç), ya da müfredatlar arası hedef belirlenecektir (Belçika'nın Almanca konuşan Topluluğu gibi). Müfredatlar arası yaklaşım 2006 yılında belirlenen sosyal ve sivil yetkileri de içeren temel yeterlilikler için Avrupa çerçevesinde ivme kazanmıştır. Nitekim bu çerçeve Avrupa ülkelerinin ulusal müfredatlarında temel yeterlilikler ile ilgili bilgi, beceri ve tutumları oluşturmaya yönlendirmiştir. Son olarak, merkezi düzeyde yetkililer tarafından yapılan öğretim yaklaşımları ile ilgili öneriler, merkezi düzeyde belirlenmiş geniş öğrenme alanlarının nasıl sunulacağına kendileri karar veren okullara verilen özerkliğin artmasına bağlı olarak değişebilir.

Okul kültürü ve öğrenci katılımının okul ve topluma katkısı

Vatandaşlık eğitimi geleneksel öğretim yöntemleri dışındaki yaparak öğrenme veya aktif öğrenme yoluyla öğrenme hedeflerini gerçekleştirmeyi gerektirir. Avrupa ülkelerinde öğrencilerin okul sırasında vatandaşlık pratik deneyimler için fırsatlar sunan bir dizi eğitim düzenlemeleri, programlar, girişimler ve projeler mevcuttur. Öğrencilerin vatandaşlık becerilerinin gelişmesine katkıda bulunan okul dışı etkinliklere katılımını teşvik ederek destekleyen üç ana yöntem bildirilmiştir:

- toplumla bağlantılar oluşturarak veya okul dışında deneyimler sunarak ulusal müfredatta veya diğer yönetici belgelerdeki öneriler;
- temsilci seçme ve / veya çocukları ve gençleri ilgilendiren herhangi bir konuda ya da okul sorunlarıyla doğrudan ilgili bir tartışma forumu fırsatını öğrencilere sağlayan siyasi yapılar;
- ulusal çapta projeler ve programlar, örneğin yerel toplum ile çalışmaya, topluma demokratik katılımı keşfetmeye ya da çevre koruma, ya da nesiller ve milletler arasındaki işbirliği gibi güncel konulara odaklanmıştır.

2009 Uluslararası Sivil ve Vatandaşlık Eğitimi Çalışması (ICCS) verilerinde okul müdürlerine göre, sekizinci sınıf öğrencilerinin toplumda yer aldığı sivil faaliyetler Avrupa ülkelerinde büyük farklılıklar ortaya koymaktadır. Öğrencilerin bazı ülkelerde diğerlerine oranla sivil topluluk faaliyetlerine katılımında daha fazla fırsata sahip olduğu gerçeği ulusal programlar veya projeler geliştirme veya yerel girişimler için daha fazla destek sağlama çabalarının yenilenmesi ihtiyacını göstermektedir.

Okul kültürü, sınıflar ve bütün okul düzeyi de dahil olmak üzere okul içinde geliştirilen tutumlar, değerler, normlar, inançlar, günlük uygulamalar, ilkeler, kurallar ve kurumsal düzenlemeler sistemini ifade eder. Vatandaşlık eğitiminin başarılı bir şekilde uygulanması, demokratik ilkelere dayalı katılımın teşvik edildiği ve öğrencilere kendilerini etkileyen kararlara dahil olma olanakları sunulduğu bir okul kültürü gerektirir. Ulusal müfredat ve / veya eğitim düzenlemeleri tüm okulun demokrasi ilkesini vurgulayan tutum ve değerlerin benimsenmesini destekler. Bu durum vatandaşlık eğitimi ile doğrudan bağlantılı olsun veya olmasın, Avrupa ülkelerinin üçte birinde böyledir. Ayrıca, üç ülke (Fransa, Letonya ve İzlanda) vatandaşlık eğitimi destekleyen güvenlik, çatışmaların önlenmesi ve saygıya ilişkin bazı koşulların sağlanması için ulusal programlar hazırlanmıştır.

Okulda vatandaşlığı uygulamanın en yaygın ve pratik yollarından biri, okul yönetiminde öğrenci katılımıdır. Bu da öğrenci kurulu ya da okul yönetici birimleri temsilcileri veya sınıf temsilcileri seçimi veya adaylığı yoluyla gerçekleşir. Tüm ülkelerde öğrencilerin okul yönetiminde sesinin olması ilköğretim seviyesinden ziyade ortaöğretimde bir çeşit düzenleme ile sağlanmaktadır. Öğrencilerin katılımının ne ölçüde olduğu ülkeden ülkeye değişir ancak okul yönetim organları ile ilgili olarak, genellikle bir danışma ve karar verme rolü vardır.

Sınıf temsilcilerinin seçilmesi, öğrenci konseylerine katılım, veya her ikisine ilişkin resmi düzenlemelerin bulunduğu ülkelerin çoğunda, öğrencilerin seçimlere katılma düzeyleri yukarıda belirtilen IEA çalışması ölçümlerine göre, önemli istisnalar olmakla beraber, Avrupa ortalamasından oldukça yüksektir.

Düzenlemelerin varlığı ile öğrenci katılımı arasındaki ilişkinin kesin kanıtı mevcut bilgilere dayanarak bulunamasa bile, bu eğilim okul yönetimine öğrenci katılımının daha da yaygınlaşması ve güçlenmesi için cesaret verici bir göstere sağlar. Bu bağlamda, ulusal programlarla yönetmeliklerin uygulanmasını birkaç ülke desteklemektedir, Norveç'teki gibi, zorunlu bir ders olarak öğrencilerin okul yönetimi ve karar alma süreçlerine katılma yeteneklerini güçlendirmeyi amaçlamaktadır.

Genellikle, okullarda etkin, demokratik katılımı artırma amaçlı programlar, tüm okul topluluğuna odaklanmak için sadece öğrencileri değil, ebeveynler ve öğretmenleri de hedeflemektedir. Ayrıca, Kıbrıs, İsveç ve Türkiye dışındaki tüm ülkeler, okul yönetimine veli katılımı sağlamak veya teşvik etmek için düzenlemeler veya tavsiyeler getirmiştir. Çocuklar için rol modeli olarak ebeveynlerin kullanımı, aktif olarak toplumla iç içe olduklarından, Avrupa'da yaygın bir şekilde görülmektedir.

Öğretmen ve müdürlerin önemli rolü

Öğretmenlerin vatandaşlık eğitimi konusunda, bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi önceki Eurydice çalışmasının önemli sorunlarından biri olarak tespit edilmişti. Bu rapor öğretmen yeterliklerinin güçlendirilmesinin politika yapımcılar için önemli bir endişe kaynağı olmayı sürdüreceğini göstermektedir. Birçok ülkede son yıllarda vatandaşlık eğitim müfredatını yenilenirken, temel öğretmenlik eğitimi ya da sürekli mesleki gelişim ile ilgili reformlar bunların dışında kalmaktadır. Bazı durumlarda, örneğin, tek başına ders olarak vatandaşlık konusu öğretimi için uygun nitelikli öğretmen eksikliğine yol açabilir. Dahası, vatandaşlık eğitiminin ülkelerin çoğunda müfredatlar arası statüye sahip olmasına rağmen, sadece bunlardan üçü bütün ortaöğretim öğretmen adaylarının vatandaşlık ile ilgili edinmesi gereken ortak yeterlikleri tanımlamıştır. Diğer ülkelerde, vatandaşlık eğitimi temel öğretmenlik eğitimi derslerine tarih, coğrafya, felsefe, ahlak / din, sosyal bilimler veya ekonomi uzmanları için entegre edilmiştir. Son olarak, ulusal müfredatında öngörülmesine rağmen bir ülke, ayrı bir konu olarak vatandaşlık eğitiminin hazırlanmasında düzenleme eksikliğini bildirmiştir.

Başarılı bir vatandaşlık eğitimi için gerekli koşulların oluşturulmasında öğretmenlerin yanı sıra, okul müdürleri de önemli bir rol oynarlar. Okul müdürleri, örneğin, okul toplumunun tüm üyelerinin aktif katılımını teşvik edip veya vatandaşlık ile ilgili faaliyetler için fırsatlar yaratarak, olumlu bir okul kültürünün gelişmesinde önemli rol alabilirler. Eğitim yetkilileri, özel eğitim programları ya da diğer destek önlemleri sağlar, belli tavsiyelere tabi olduklarından vatandaşlık eğitimi ile ilgili olarak okul müdürünün rolü birkaç Avrupa ülkesinde bir ölçüde kabul edilmektedir. Ancak, okul müdürlerinin öğretim için etkili bir ortam sağlayan ve vatandaşlığı öğrenmede yardımcı olabilecek yolları daha sistematik bir şekilde ele alması vatandaşlık eğitimi konusunda gelecekteki tartışmalara katkı sağlayacaktır.

Öğrenci değerlendirme, okul değerlendirme ve ulusal denetim süreçlerinde eğilimler

İlköğretim ve ortaöğretimde, eğitimin bir sonraki seviyesine öğrencilerin geçişi, çoğu durumda bir önceki düzeyde öğretilen dersten elde edilen notlara bağlıdır. Vatandaşlık eğitiminin ayrı bir zorunlu ders olarak öğretildiği ülkelerin çoğunda, iç değerlendirme prosedürlerinin bir parçası olarak öğrencilerin elde ettiği notlar, sistematik olarak eğitim sisteminin gelişimine dair kararlarda dikkate alınır. Ancak, genel olarak, ayrı bir ders olarak öğretilen vatandaşlık eğitimi ya eğitim düzeyleri sonunda düzenlenen dış ulusal sınavlara dahil edilmez, ya da dahil olma öğrencilerin ders tercihlerine bağlıdır. Vatandaşlık eğitimi odaklı ulusal standart değerlendirme eksikliği öğretim ve öğrenme konuları ve becerilerinin dıştan test edilmesine odaklanma eğilimiyle bazı endişelere yol açmaktadır (Ajans / Eurydice, 2009) .

Önceki Eurydice vatandaşlık eğitimi çalışmasında (2005), takip eden yıllarda temel sorunlardan birisinin öğrenci ve okul ölçme ve değerlendirme olacağı ifade edilmişti. Nitekim birçok ülke değerler, tutumlar ve aktif katılım gibi öğrenme bileşenlerini değerlendirmek için hedef ve yöntemin olmadığını bildirmiştir. Sekiz temel yeterliliğin (sosyal ve sivil yeterlikleri dahil) beceri ve tutum bileşenlerinin değerlendirilmesi konusu bilgi toplumu içinde yaşarken gerekli olarak tanımlanmış ve son birkaç yıl içinde Avrupa düzeyinde gündeme gelmiştir. Bu raporda bu nedenle değerlendirme sürecinde vatandaşlıkla ilgili teorik bilgiler dışında, vatandaşlık eğitimi değerlendirmede ülkelerin uygulamaları da araştırılmıştır.

Şimdiye kadar, bazı ülkelerde öğretmenler için değerlendirme araçları sağlamaya veya bağımsız düşünme, katılımcı tutum ya da tolerans düzeyleri gibi vatandaşlık ile ilgili beceri ve tutumların yanı sıra bilgiyi de ele alan ulusal standartlaşmış testler uygulamaya başlanmıştır. Ayrıca, ülkelerin yaklaşık üçte birinde, okul yılı veya bir eğitim seviyesi sonunda okul ya da toplum hayatına öğrencinin katılımı sonuç odaklı değerlendirmede göz önüne alınmıştır. Bu eğilim, örneğin öğrencilerin lise sertifikası alabilmek için 30 saat toplum hizmeti tamamlamak zorunda oldukları Hollanda'da, açıkça görülür. Nihai bir sertifika dışında, öğrencilerin katılımcı becerilerinin değerlendirme başarılarının tanımlandığı kişisel profilleri oluşturma şeklinde de olabilir.

Ülkelerin bazılarında düzenlemeler ve tavsiyelere göre, okulların değerlendirilmesi, dış veya iç olsun, vatandaşlık öğretme ve öğrenme ile ilgili faaliyet alanlarına hitap etmektedir. Bu bağlamda da, sınıftaki vatandaşlık resmi öğretiminin ötesinde değerlendirme kriterleri geniş bir yelpazede geliştirilmiştir. Gerçekten de, ülkeler vatandaşlık eğitiminin pratik yönlerine odaklanan değerlendirme kriterleri örnekleri bildirmiştir:

- Okul yönetimi ve okul politikasına öğrencilerin ve velilerin gerçek katılımının gelişimi;
- Okul iletişim uygulamaları;
- Okul dışı etkinliklerde vatandaşlık ile ilgili öğrenci katılım oranları;
- Öğrenci güvenliği ve emniyeti;
- Toplum kuruluşları ile resmi ortaklıkların varlığı, vb.

Öğrenci ve okul değerlendirilmesinin yanı sıra, Avrupa ülkeleri araştırma projeleri, gençlerin tutum ya da katılımına ilişkin anketler veya okul değerlendirmeleri bulgularına ya da ulusal standartlaşmış değerlendirmelere dayalı raporlar aracılığıyla tüm eğitim sisteminin performansını izlemek amacıyla çeşitli süreçlerin bir parçası olarak vatandaşlık eğitimi değerlendirmektedir. Son on yıl içinde, ülkelerin üçte ikisi vatandaşlık öğretimi ve öğrenme hedefli, doğrudan veya dolaylı olarak, ulusal izleme süreçleri yürütmüşlerdir. Ayrıca, sivil ve vatandaşlık eğitimi konusunda son iki IEA çalışmaları ülkelerin yaklaşık üçte ikisinde eğitim sistemi düzeyinde öğrenci başarısı ve okul uygulamalarına ilişkin veriler sağlamıştır. Bu tür süreçler, vatandaşlık eğitiminin etkinliğini ve verimliliğini ölçmek için ilgili verileri sağlar ve sonuç olarak, uygulama ve politikaları bilgilendirebilir. Ancak, vatandaşlık eğitimi merkezi politikalarının ya da okul düzeyinde uygulamaların ulusal denetim süreçleri ya da uluslararası araştırmalarla nasıl değiştiğine dair çok az bilgi edinilmiştir ve şu an için bu ilerde araştırma ve veri ihtiyacı duyulan bir alan olarak kalmıştır.

KAYNAKÇA

Autonome Hochschule in der Deutschsprachigen Gemeinschaft [Autonomous higher education institution in the German-speaking Community], 2009. *Orientierungsrahmen Schulqualität: Externe Evaluation der Schulen in der Deutschsprachigen Gemeinschaft Belgiens*. [Online] Available at: www.ahs-dg.be [Accessed 07 May 2012].

Centre for Social and Economic Research (CASE), 2009. *Key Competences in Europe: Opening Doors For Lifelong Learners Across the School Curriculum and Teacher Education*. Warsaw: CASE.

Council of Europe, O'Shea, K, 2003. *A Glossary of terms for education for democratic citizenship. Developing a shared understanding*. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2003.

Council of Europe, 2010. *Recommendation CM/Rec (2010)7 of the Committee of Ministers to Member States on the Council of Europe Charter on Education for Democratic Citizenship and Human Rights Education*. [Online] Available at: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1621697> [Accessed 07 May 2012].

Council of the European Union. Joint Progress Report of the Council and the Commission on the implementation of the "Education & Training 2010" work programme - Adoption of the report. Brussels, 18 January 2010, 5394/10, EDUC 11, SOC 21.

EACEA/Eurydice, 2009. *National testing of pupils in Europe: objectives, organisation and use of results*. Brussels: Eurydice

EACEA/Eurydice, 2011. *Teaching reading in Europe: Contexts, policies and Practices*. Brussels: Eurydice.

EACEA/Eurydice, 2012a. *Entrepreneurship Education at School in Europe: National Strategies, Curricula and Learning Outcomes*. Brussels: Eurydice.

EACEA/Eurydice, 2012b. *Key data on education in Europe 2012*. Brussels: Eurydice.

Elchardus, M., Op de Beeck, S., Duquet, F. & Roggemans, L. (2008). *Vakoverschrijdende eindtermen in het secundair onderwijs. Een onderzoek naar de relevantie en de haalbaarheid van de vakoverschrijdende eindtermen in het secundair onderwijs* [Cross-curricular final objectives in secondary education: a study of the social and educational relevance of cross-curricular themes and feasibility]. In opdracht van de Vlaamse Minister voor Onderwijs en Vorming, in het kader van het 'OBPWO-programma'. Brussel: V.U.Brussel.

European Commission, 2009a. *Progress towards the Lisbon objectives in education and training. Indicators and benchmarks 2009*. Commission staff working document, SEC (2009) 1616.

European Commission, 2009b. *Key competences for a changing world*. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Draft 2010 joint progress report of the Council and the Commission on the implementation of the "Education & Training 2010 work programme", Brussels, 25.11.2009, COM(2009) 640 final.

Eurydice, 2005. *Citizenship education at school in Europe*. Brussels: Eurydice.

Filzmaier, Peter, 2007. *Jugend und Politische Bildung - Einstellungen und Erwartungen von 14- bis 24-Jährigen* [Youth and Citizenship Education - attitudes and expectations of 14 to 24 years of age]. ([Online] Available at: www.donau-uni.ac.at/dpk/studies [Accessed 07 May 2012].

Hoskins, B. et al., 2006. Measuring Active Citizenship in Europe. *CRELL Research Paper 4*, EUR 22530 EN.

International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA), 2010a. *ICCS 2009 International report. Civic Knowledge, attitudes, and engagement among lower-secondary students in 38 countries*. Amsterdam: IEA.

IEA, 2010b. *ICCS 2009 European Report. Civic Knowledge, attitudes, and engagement among lower-secondary students in 24 European countries*. Amsterdam: IEA.

Kerr, D., 1999. *Citizenship education: an International Comparison*. London: QCA.

Kerr, D. et al., 2004. Citizenship Education Longitudinal Study: Second Annual Report. First Longitudinal Survey. Making Citizenship Education Real. *Research Report RR531*. [pdf] Available at: <https://www.education.gov.uk/publications//eOrderingDownload/RR531.pdf> [Accessed 3 May 2012].

Kerr, D., Keating, A. & Ireland, E. 2009. *Pupil Assessment in Citizenship Education: Purposes, Practices and Possibilities. Report of a CIDREE Collaborative Project*. Slough: NFER/CIDREE.

McWayne, C. et al., 2004. A multivariate examination of parent involvement and the social and academic competencies of urban kindergarten children. *Psychology in Schools*, 41, pp. 363-377.

National Council for Curriculum and Assessment (NCCA), 1999. *Social, personal and health education. Teacher guidelines* [Online] Available at: http://www.curriculumonline.ie/en/Primary_School_Curriculum/Social,_Personal_and_Health_Education_SPHE_/Social,_Personal_and_Health_Education_SPHE_Teacher_Guidelines/ [Accessed 3 May 2012].

Ofsted, 2009. *The new Framework for the inspection of maintained schools in England from September 2009*. [Online] Available at: www.ofsted.gov.uk [Accessed 3 May 2012].

Ofsted, 2010. Citizenship established? [Online] Available at: www.ofsted.gov.uk [Accessed 3 May 2012].

Rey, O., 2008. De la transmission des savoirs à l'approche par compétence. *Dossier d'actualité Veille et Analyse* n°38. [pdf] Available at: <http://ife.ens-lyon.fr/vst/DA-Veille/34-avril-2008.pdf> [Accessed 3 May 2012].

The Norwegian Directorate for Education and Training, 2011. *Erfaringer med utdanningsvalg og elevrådsarbeid på ungdomstrinnet* [Experience with educational choices and student council work in secondary schools] Reference: Utdanningsdirektoratet 2011.

The Scottish Government, 2008. *Curriculum for excellence. Building the curriculum 3. A framework for learning and teaching* [pdf] Available at: http://www.ltscotland.org.uk/Images/building_the_curriculum_3_jms3_tcm4-489454.pdf [Accessed 3 May 2012].

Shatkin, G. & Gershberg, A.I., 2007. Empowering parents and building communities: The role of school-based councils in educational governance and accountability. *Urban Education* 42, p. 582.

Zaleskienė, Irena and others, 2008. Civic participation of young people at age 16-24. [Online] Available at: http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/sb/Visuomeniskai_aktyvus_asm_2009_03_10.pdf

SÖZLÜK

Ülke kodları

EU-27	Avrupa Birliği
BE	Belçika
BE fr	Belçika – Fransız Topluluğu
BE de	Belçika – Almanca konuşan Topluluğu
BE nl	Belçika – Flaman Topluluğu
BG	Bulgaristan
CZ	Çek Cumhuriyeti
DK	Danimarka
DE	Almanya
EE	Estonya
IE	İrlanda
EL	Yunanistan
ES	İspanya
FR	Fransa
IT	İtalya
CY	Kıbrıs
LV	Letonya
LT	Litvanya
LU	Lüksemburg
HU	Macaristan
MT	Malta
NL	Hollanda

AT	Avusturya
PL	Polonya
PT	Portekiz
RO	Romanya
SI	Slovenya
SK	Slovakya
FI	Finlandiya
SE	İsveç
UK	Birleşik Krallık
UK-ENG	İngiltere
UK-WLS	Galler
UK-NIR	Kuzey İrlanda
UK-SCT	İskoçya
EFTA/EEA ülkeleri	Avrupa Ekonomik Alanı üyesi olan üç Avrupa Serbest Ticaret Birliği ülkesi
IS	İzlanda
LI	Lihtenştayn
NO	Norveç
Aday ülke	
TR	Türkiye

İstatistik kodu

: Veri mevcut değil

Uluslararası Standart Eğitim Sınıflandırması (ISCED 1997)

Uluslararası Standart Eğitim Sınıflandırması (ISCED) eğitimle ilgili istatistiki verilerin uluslararası düzeyde düzenlenmesine elverişli bir araçtır. İki tane çapraz sınıflandırma değişkenini içerir: genel/meseli/meslek öncesi oryantasyon ve eğitim/işgücü piyasasına yönelme gibi tamamlayıcı boyutları içeren eğitim düzeyleri ve alanları. Mevcut versiyonu, ISCED 97 ⁽⁹⁴⁾ yedi ayrı eğitim düzeyine ayrılmıştır.

ISCED 97 seviyeleri

Eğitim seviyesi ve türüne bağlı olarak, temel ve ikincil kriterler (giriş yeterlilikleri, asgari giriş koşulları, asgari yaş, personel nitelikleri) arasında hiyerarşik bir derecelendirme sistemi oluşturmak gereklidir.

ISCED 0: Okul öncesi Eğitim

Planlı öğretimin ilk aşamasıdır. Okul veya merkezlerde en küçük üç yaşındaki çocuklar için mevcuttur.

ISCED 1: İlköğretim

Dört ila yedi yaşları arasında başlar, tüm ülkelerde zorunludur ve genelde beş ila altı yıl sürer.

ISCED 2: Ortaokul

İlköğretimin temel programının devamıdır, öğrenim daha ziyade konu odaklıdır. Genelde bu seviyenin sonu zorunlu eğitimin sonuna denk gelir.

ISCED 3: Lise

Genelde zorunlu eğitimin bitiminden sonra başlar. 15 ya da 16 yaşında başlanır. Giriş yeterlilikleri (zorunlu eğitim sonu) ve diğer asgari giriş koşulları gereklidir. ISCED seviye 2'den daha fazla konu odaklı bir eğitimidir. İki ila beş yıl arasında sürer.

ISCED 4: Ortaöğretim sonrası yüksekokul öncesi eğitim

Lise ve üniversite eğitimi arasında kalmıştır. ISCED seviye 3 mezunlarının bilgilerini artırmaya yöneliktir. Öğrencileri seviye 5 programlarına ya da doğrudan iş gücü piyasasına hazırlamak amaçları arasındadır.

ISCED 5: Yükseköğretim (ilk aşama)

ISCED 3 ya da 4 seviyelerinin başarıyla tamamlanması ön koşuldur. Kuram odaklı akademik içeriği olan (tip A) programlarla, iş gücü piyasasına hazırlık amaçlı ve tip A'dan daha kısa süren meslek odaklı (tip B) programlar mevcuttur.

ISCED 6: Yükseköğretim (ikinci aşama)

Daha ileri düzey akademik yeterlilik gerektiren çalışmalara yönelen yükseköğretim öğrencileri içindir (PhD. veya doktora).

ŞEKİLLER TABLOSU

Bölüm 1: Vatandaşlık Eğitimi Müfredatı: Yaklaşımlar, Eğitim Zamanı ve İçeriği

Şekil 1.1:	Ulusal müfredata dayalı olarak vatandaşlık eğitimi unsurlarına odaklanan ayrı, zorunlu bir dersin verilmesi (ISCED 1, 2 ve 3), 2010/11	19
Şekil 1.2:	Ulusal müfredata dayalı olarak vatandaşlık eğitiminin ayrı ya da diğer derslerle birleşik yaşlara göre öğretilmesi, 2010/11	20
Şekil 1.3:	Ulusal müfredat dahilinde müfredatlar arası vatandaşlık eğitimi yaklaşımı (ISCED 1, 2 ve 3), 2010/11	22
Şekil 1.4:	İlköğretim, genel (ortaokul ve lise) ortaöğretime dayalı tavsiyeler esas alınarak bir yılda ayrı bir konu olarak vatandaşlık eğitimine ayrılan asgari öğretim zamanı, 2010/11	26
Şekil 1.5:	Ulusal müfredatta önerilen vatandaşlık eğitimi hedefleri (ISCED 1-3), 2010/11	29
Şekil 1.6:	Ulusal müfredatta önerilen vatandaşlık eğitimi konuları (ISCED 1- 3), 2010/11	30
Şekil 1.7:	Ulusal müfredatta önerilen öğrencilerin vatandaşlık eğitimiyle edinmesi gereken beceriler (ISCED 1-3), 2010/11.	33
Şekil 1.8:	Sivil ve vatandaşlık eğitimine dair belli hedeflerin önemine ilişkin öğretmen görüşleri (ulusal oranlar olarak), 2008/09	35

Bölüm 2: Öğrenci ve Velilerin Okul Yönetimine Katılımı

Şekil 2.1:	Okullarda sınıf temsilcisi olmasına dair yönetmelik ve resmi tavsiyeler (ISCED 1, 2 ve 3), 2010/11	40
Şekil 2.2:	Okullarda sınıf konseyleri olmasına dair yönetmelik ve resmi tavsiyeler (ISCED 1, 2 ve 3), 2010/11	41
Şekil 2.3:	Okul yönetim organlarında sınıf temsilcileri olmasına dair yönetmelik ve resmi tavsiyeler (ISCED 1, 2 ve 3), 2010/11	42
Şekil 2.4:	Resmi yönetmelik ve tavsiyelere göre sınıf konseyleri/temsilcilerinin oluşturulması (ISCED 1, 2 ve 3), 2010/11	43
Şekil 2.5:	Resmi yönetmelik ve tavsiyelere göre öğrenci konseylerine üyelerin atanması (ISCED 1, 2 ve 3), 2010/11	43
Şekil 2.6:	Resmi yönetmelik ve tavsiyelere göre sınıf temsilcilerinin okul yönetim organlarına atanması (ISCED 1, 2 ve 3), 2010/11	44
Şekil 2.7:	Resmi yönetmelik ve tavsiyelere göre sınıf temsilcilerinin okul yönetim organlarında görevlendirilmesi (ISCED 1), 2010/11	46
Şekil 2.8:	Resmi yönetmelik ve tavsiyelere göre sınıf temsilcilerinin okul yönetim organlarında görevlendirilmesi (ISCED 2), 2010/11	47
Şekil 2.9:	Resmi yönetmelik ve tavsiyelere göre sınıf temsilcilerinin okul yönetim organlarında görevlendirilmesi (ISCED 3), 2010/11	48
Şekil 2.10:	Sınıf temsilcileri veya öğrenci konsyeleri seçimlerinde oy veren 8. sınıfların oranı, 2008/09	51

Şekil 2.11:	Sınıf ve okul düzeyinde veli katılımına dair resmi yönetmelikler (ISCED 1, 2 ve 3), 2010/11	52
Şekil 2.12:	Resmi yönetmelik ve tavsiyelere göre OKUL düzeyinde veli katılımının resmi yolları, (ISCED 1, 2 ve 3), 2010/11	53
Şekil 2.13:	Resmi yönetmeliklere göre veli temsilcilerinin okul yönetim organlarındaki temel işlev ve faaliyetleri (ISCED 1, 2 ve 3), 2010/11	54

Bölüm 3: Okul Kültürü ve Öğrencilerin Topluma Katılımı

Şekil 3.1:	Müdürler tarafından bildirilen sekizinci sınıf öğrencilerinin vatandaşlıkla ilgili faaliyetlere katılım oranları (ulusal oranlar), 2008/09	68
------------	--	----

Bölüm 4: Ölçme, Değerlendirme ve İzleme

Şekil 4.1:	Vatandaşlık eğitimi notunun (ayrı bir ders olarak öğretildiğinde) öğrencinin eğitimin bir sonraki seviyeye geçişine katkısı (ISCED 1, 2 ve 3), 2010/11	74
Şekil 4.2:	Öğrencinin okul ya da topluma aktif katılımının değerlendirilmesine dair merkezi kurallar (ISCED 2 ve 3), 2010/11	75
Şekil 4.3:	Merkezi yönetmelik/tavsiyelere göre iç ve/ya dış okul değerlendirmesine vatandaşlıkla ilgili konuların dahil edilmesi (ISCED 1, 2 ve 3), 2010/11	78
Şekil 4.4:	Merkezi yönetmelik/ tavsiyelere göre dış okul değerlendirmesinde vatandaşlık eğitimiyle ilgili okul faaliyet alanları (ISCED 1, 2 ve 3), 2010/11	80
Şekil 4.5:	Merkezi yönetmelik/ tavsiyelere göre iç okul değerlendirmesinde vatandaşlık eğitimiyle ilgili okul faaliyet alanları (ISCED 1, 2 ve 3), 2010/11	81

Ekler

2.13:	Okul yönetim organlarında veli temsilcilerinin temel işlev ve faaliyetleri	135
2.7:	Resmi yönetmeliklere göre öğrenci temsilcilerinin ilköğretimde (ISCED1) okul yönetim organlarında görevlendirilmesi, 2010/11	135
2.8:	Resmi yönetmeliklere göre öğrenci temsilcilerinin ortaokulda (ISCED2) okul yönetim organlarında görevlendirilmesi, 2010/11	136
2.9:	Resmi yönetmeliklere göre öğrenci temsilcilerinin lisede (ISCED3) okul yönetim organlarında görevlendirilmesi, 2010/11	136

EKLER

Ek 1: 2010/11 ulusal müfredatına ⁽⁹⁵⁾ göre vatandaşlık eğitimine yönelik zorunlu ve seçmeli yaklaşımlar

Belçika – Fransız Topluluğu

İlk ve ortaöğretim

- Yaklaşım:** Birleşik (96)
- Terminoloji:** ISCED 1 et 2: *Eveil-formation géographique et historique*, Fransızca, dil eğitimi, beden eğitimi, sanat eğitimi, ahlak/din
ISCED 3: Tarih, ahlak/din, coğrafya, sosyal ve ekonomik bilimler, Fransızca

İlk ve ortaöğretim

- Yaklaşım:** Müfredatlar arası
- Terminoloji:** Aktif ve sorumlu vatandaşlık için eğitim ile ilgili, disiplinler arası faaliyetler
- Zaman tahsisi:** İlk ve ortaöğretimin altı öğretim yılının her birinde en az bir kere

Kaynaklar

Décret définissant les missions prioritaires de l'enseignement fondamental et secondaire (1997) [Çevrim içi]
Bulunduğu adres: http://www.galilex.cfwb.be/fr/leg_res_01.php?ncda=21557&referant=I01

Décret relatif au renforcement de l'éducation à la citoyenneté responsable et active au sein des écoles (2007) [Çevrim içi]
Bulunduğu adres: http://www.galilex.cfwb.be/document/pdf/31723_000.pdf

Socles de compétences [Çekirdek beceriler] (1997) [Çevrim içi]
Bulunduğu adres: <http://www.enseignement.be/index.php?page=24737&navi=295>.

Belçika – Almanca Konuşan Topluluk

İlkokul ve ortaokul

- Yaklaşım:** Birleşik
- Terminoloji:** Almanca, Fransızca, yabancı dil, matematik, tarih/coğrafya, bilim ve teknoloji, sanat eğitimi, spor

İlkokul ve ortaokul

- Yaklaşım:** Müfredatlar arası
- Terminoloji:** Öğrencilerin toplumun şekillenmesine katkıda bulunmasına imkan tanıma

Lise

- Yaklaşım:** Eğitim sisteminin genel hedefleri içerisinde işlenir, fakat bir yaklaşım önerilmez

Kaynaklar

Dekret zur festlegung von kernkompetenzen und rahmenplänen im unterrichtswesen [Eğitimde temel beceriler ve müfredat yönergelerini saptayan kararname] (2008) [Çevrim içi] Bulunduğu adres: http://www.dgparlament.be/PortalData/4/Resources/Datenbank/2004_2009/2007-2008_BR_127__50230doc.pdf

Rahmenpläne (Çerçeveler) (2008) [Çevrim içi] Bulunduğu adres: http://www.bildungsserver.be/desktopdefault.aspx/tabid-2221/4415_read-31778/

⁽⁹⁵⁾ Bu tablo aslen Ek II'den alınmıştır. Avrupa'da demokratik vatandaşlık eğitimi için resmi müfredat şartları, *All-European Study on Policies for Education for Democratic Citizenship (EDC) - A Synthesis*, pp. 34-42. Strasbourg: Council of Europe, 2003. Bu tablo Eurydice 2005 vatandaşlık eğitimi çalışmasında (Eurydice, 2005) güncellenmiş ve zenginleştirilmiştir ve yeni raporda güncellenmiştir.

⁽⁹⁶⁾ Ders listesi gösterim amaçlıdır, tam bir liste değildir.

Belçika – Flaman Topluluğu

İlköğretim

- Yaklaşım:** Birleşik
- Terminoloji:** Dünyaya uyum altında toplum konusu

İlköğretim

- Yaklaşım:** Müfredatlar arası
- Terminoloji:** Müfredatlar arası nihai hedef 'sosyal yetenekler'

Ortaöğretim

- Yaklaşım:** Müfredatlar arası
- Terminoloji:** Çoğunlukla 'toplumun siyasi-hukuki bağlamı ' altında müfredatlar arası nihai hedefler

Kaynaklar

Temel ilköğretimin nihai hedefleri (01/09/1998) [Çevrim içi] Bulunduğu adres:
<http://www.ond.vlaanderen.be/curriculum/basisonderwijs/lager-onderwijs/leergebieden/wereldorientatie/eindtermen.htm>
<http://www.ond.vlaanderen.be/curriculum/basisonderwijs/lager-onderwijs/leergebiedoverschrijdend/sociale-vaardigheden/eindtermen.htm>

Genel orta öğretimin nihai hedefleri 2010 [Çevrim içi]
Bulunduğu adres: <http://www.ond.vlaanderen.be/curriculum/secundaironderwijs/vakoverschrijdend/context5.htm>

Bulgaristan

İlkokul ve ortaokul

- Yaklaşım:** Birleşik
- Terminoloji:** ISCED 1: Anavatan, insan ve toplum
ISCED 2: Tarih ve uygarlık, coğrafya ve ekonomi
ISCED 3: Psikoloji ve mantık, tarih ve uygarlık, coğrafya ve ekonomi
ahlak ve hukuk, felsefe

Lise

- Yaklaşım:** Ayrı bir konu
- Terminoloji:** Dünya ve kişilik
- Zaman tahsisi:** 11,6 saat/yıl

Kaynaklar

Müfredat içeriği hakkında 18.05.2000 tarih, 2 sayılı kanun [Çevrim içi] Bulunduğu adres:
www.mon.bg

Çek Cumhuriyeti

İlk ve ortaöğretim

- Yaklaşım:** Eğitim alanlarında birleşik (okul seviyesinde konulara ayrılarak düzenlenmiş)
- Terminoloji:** ISCED 1: İnsan ve dünyası
ISCED 2: İnsan ve toplum (tarih ve yurttaşlık bilgisi altbölümlerine ayrılmış), dil ve dil iletişimi
ISCED 3: İnsan ve toplum (yurttaşlık bilgisi temelleri ve sosyal bilimler, tarih ve coğrafya alt bölümlerine ayrılmış), dil ve dil iletişimi

İlk ve ortaöğretim

- Yaklaşım:** Müfredatlar arası
- Terminoloji:** Demokratik vatandaşlık (ISCED 1 ve 2), Avrupalı ve global bağlamda düşünme, çok kültürlü eğitim

İlk ve ortaöğretim

- Yaklaşım:** Müfredatlar arası
- Terminoloji:** Yurttaşlık bilgisi yeterliliği

Kaynaklar

Temel seviye eğitim için eğitim program çerçevesi (2007) [Çevrim içi]
Bulunduğu adres: http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVP_ZV_EN_final.pdf
Genel orta seviye eğitim için eğitim program çerçevesi (Ortaöğretim okulları) (2007) [Çevrim içi]
Bulunduğu adres: http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVP_G-anj.pdf.

Danimarka

İlkokul ve ortaokul

- Yaklaşım:** Birleşik
- Terminoloji:** Tarih, sosyal bilgiler

Lise

- Yaklaşım:** Eğitim sisteminin genel hedefleri içerisinde işlenir, fakat bir yaklaşım önerilmez

Kaynaklar

Bekendtgørelse om formål, trin- og slutmål for folkeskolens fag og emner Fælles Mål (BEK nr 748) [İlk yıldan son yıla kadar 'folkeskolens' konularının amaç ve hedeflerinin açıklaması (BEK No748)] (2009) [Çevrim içi]
Bulunduğu adres: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=125973#K1>
Bekendtgørelse om uddannelsen til studentereksamen [Genel lise eğitimi yönetmeliği] [Çevrim içi]
Bulunduğu adres: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=132647#K2>

Almanya

İlk ve ortaöğretim

- Yaklaşım:** Birleşik
- Terminoloji:** ISCED 1: genel bilgi (*Sachkundeunterricht*)
ISCED 2 ve 3: Tarih, sosyal bilimler, siyaset

Kaynaklar

Stärkung der Demokratieerziehung - Beschluss der Kultusministerkonferenz vom 06.03.2009 [Demokrasi eğitimini güçlendirmek - 06/03/2009 tarihinde yapılan daimi konferans kararları] (2009) [Çevrim içi]
Bulunduğu adres:
http://www.kmk.org/fileadmin/veroeffentlichungen_beschluesse/2009/2009_03_06-Staerkung_Demokratieerziehung.pdf

Estonya

İlk ve ortaöğretim

- Yaklaşım:** Birleşik
- Terminoloji:** Kişisel, sosyal ve sağlık eğitimi, günlük yaşam hukuku (seçmeli), ekonomik çalışmalar, iş hayatı çalışmaları

İlkokul ve lise

- Yaklaşım:** Ayrı konu
- Terminoloji:** Yurttaşlık bilgisi
- Zaman tahsisi:** ISCED 1: 4,4 saat/yıl
ISCED 2: 17,5 saat/yıl
ISCED 3: 17,5 saat/yıl

İlk ve ortaöğretim

- Yaklaşım:** Müfredatlar arası
- Terminoloji:** Değer yeterliliği, sosyal yeterlik, iletişim yeterliği ve girişimcilik yeterliği

Kaynaklar

Ulusal temel okullar müfredatı (2011) [Çevrim içi] Bulunduğu adres: <http://www.hm.ee/index.php?1511576>

Ulusal liseler müfredatı (2011) [Çevrim içi] Bulunduğu adres: <http://www.hm.ee/index.php?1511576>

İrlanda

İlk ve ortaöğretim

- Yaklaşım:** Birleşik ⁽⁹⁷⁾
- Terminoloji:** İngilizce, tarih ve coğrafya

Ortaokul

- Yaklaşım:** Ayrı konu
- Terminoloji:** Sivil, sosyal ve siyasi eğitim
- Zaman tahsisi:** ISCED 2: 23 saat/yıl

İlkokul

- Yaklaşım:** Müfredatlar arası
- Terminoloji:** Sosyal, kişisel ve sağlık eğitimi

Kaynaklar

İlköğretim müfredatı (1999)

İlköğretim müfredatı - Sosyal, kişisel ve sağlık eğitimi - Öğretmen kılavuzu (1999)

Ortaokul müfredatı (1999)

Ortaokul diploması – Yurttaşlıkla ilgili, sosyal ve siyasi eğitim – Öğretmen kılavuzu (2005) [Çevrim içi] Bulunduğu adres: www.ncca.ie

⁽⁹⁷⁾ Ders listesi gösterim amaçlıdır, tam bir liste değildir.

Yunanistan

İlköğretim

- Yaklaşım:** Birleşik
- Terminoloji:** Çevre çalışmaları, beden eğitimi, ev ekonomisi, sağlık eğitimi, tüketici eğitimi, yol güvenliği eğitimi ve çevre eğitimi, dil

İlk ve ortaöğretim

- Yaklaşım:** Ayrı konu
- Terminoloji:** ISCED 1 ve 2: Yurttaşlıkla ilgili ve sosyal çalışmalar
ISCED 3: Hukuk ve siyasi kurumlar
- Zaman tahsisi:** ISCED 1: 8,8 saat/yıl
ISCED 2: 15 saat/yıl
ISCED 3: 15 saat/yıl

Kaynaklar

Zorunlu eğitim için konular arası bir müfredat (2003) [Çevrim içi]
Bulunduğu adres: http://www.pi-schools.gr/programs/depps/index_eng.php

İspanya

İlk ve ortaöğretim

- Yaklaşım:** Ayrı konu
- Terminoloji:** ISCED 1 ve 2: Vatandaşlık ve insan hakları eğitimi,
ISCED 2: Ahlak ve yurttaşlık bilgisi eğitimi
ISCED 3: Felsefe ve vatandaşlık
- Zaman tahsisi:** ISCED 1: 8,3 saat/yıl
ISCED 2: 17,5 saat/yıl
ISCED 3: 35 saat/yıl

İlk ve ortaöğretim

- Yaklaşım:** Birleşik
- Terminoloji:** Çeşitli konular

İlkokul ve ortaokul

- Yaklaşım:** Müfredatlar arası
- Terminoloji:** Sosyal ve yurttaşlık bilgisi yeterliği

Kaynaklar

Real Decreto 1513/2006, de 7 de diciembre, por el que se establecen las enseñanzas mínimas de la Educación primaria (İlköğretim için minimum çekirdek müfredatı tanımlayan 1513/2006 sayı ve 7 Aralık tarihli Kraliyet karamamesi) (2006) [Çevrim içi] Bulunduğu adres: <http://www.boe.es/boe/dias/2006/12/08/pdfs/A43053-43102.pdf>

Real Decreto 1631/2006, de 29 de diciembre, por el que se establecen las enseñanzas mínimas correspondientes a la Educación Secundaria Obligatoria (Zorunlu ortaöğretim için minimum çekirdek müfredatı tanımlayan 1631/2006 sayı ve 29 Aralık tarihli Kraliyet karamamesi) (2006) [Çevrim içi] Bulunduğu adres: <http://www.boe.es/boe/dias/2007/01/05/pdfs/A00677-00773.pdf>

Real Decreto 1467/2007, de 2 de noviembre, por el que se establecen la estructura del bachillerato y se fijan sus enseñanzas mínimas (Bakalorya yapısı ve çekirdek müfredatını tanımlayan 1467/2007 sayı ve 2 Kasım tarihli Kraliyet karamamesi) (2007) [Çevrim içi] Bulunduğu adres: <http://www.boe.es/boe/dias/2007/11/06/pdfs/A45381-45477.pdf>

Fransa

İlk ve ortaöğretim

- Yaklaşım:** Ayrı konu
- Terminoloji:** Ahlak (ISCED 1), yurttaşlık bilgisi eğitimi (ISCED 2), *éducation civique, juridique et sociale* (ISCED 3).
- Zaman tahsisi:** ISCED 1: 30 saat/yıl
ISCED 2: 28 saat/yıl
ISCED 3: 16 saat/yıl

İlk ve ortaöğretim

- Yaklaşım:** Birleşik
- Terminoloji:** Tarih, coğrafya, felsefe (ISCED 3)

Ortaokul

- Yaklaşım:** Müfredatlar arası
- Terminoloji:** Sosyal ve yurttaşlık bilgisi yeterliği

Kaynaklar

Socles de compétences [Ortak temel bilgi ve yetenekler] (*Décret du 11 juillet 2006*) [Çevrim içi]
Bulunduğu adres: <http://eduscol.education.fr/D0048/primprog.htm>

Programme de l'école élémentaire pour les 6 et 7 ans (CP et CE1) - instruction civique et morale [Çevrim içi] Bulunduğu adres: http://www.education.gouv.fr/bo/2008/hs3/programme_CP_CE1.htm
<http://eduscol.education.fr/D0048/primprog.htm>

Programme de l'école élémentaire dans le cycle des approfondissements (CE2, CM1 et CM2) - Instruction civique et morale [Çevrim içi] Bulunduğu adres: http://www.education.gouv.fr/bo/2008/hs3/programme_CE2_CM1_CM2.htm

Programmes d'enseignement du collège / éducation civique Bulletin Officiel spécial n°6 du 28 août 2008 [Çevrim içi]
Bulunduğu adres: <http://www.education.gouv.fr/pid20484/special-n-6-du-28-aout-2008.html>

Programme d'enseignement d'éducation civique, juridique et sociale en classe de seconde générale et technologique BOEN spécial n°9 du 30 septembre 2010 [Çevrim içi]
Bulunduğu adres: <http://www.education.gouv.fr/cid53317/mene1019676a.html>

Programme d'enseignement d'éducation civique, juridique et sociale en classe de première BOEN n°21 du 26 mai 2011 [Çevrim içi] Bulunduğu adres: <http://www.education.gouv.fr/cid56295/mene1109954a.html>

Programme d'enseignement d'éducation civique, juridique et sociale en classe de terminale BOEN hors série n°5 du 30 août 2001 [Çevrim içi] Bulunduğu adres: <http://www.education.gouv.fr/bo/2001/hs5/som.htm>

Programme d'enseignement de l'histoire-géographie-éducation civique des nouvelles séries technologiques, classe de première (STI2D, STL, STD2A) BOEN spécial n°3 du 17 mars 2011 [Çevrim içi]
Bulunduğu adres: <http://www.education.gouv.fr/cid55414/mene1104163a.html>

İtalya

İlk ve ortaöğretim

- Yaklaşım:** Müfredatlar arası
- Terminoloji:** Vatandaşlık ve anayasa üzerine müfredatlar arası program

İlk ve ortaöğretim

- Yaklaşım:** Birleşik
- Terminoloji:** Tarih, coğrafya, sosyal bilgiler (ISCED 1 ve 2); tarih, felsefe, hukuk, sosyal bilgiler (ISCED 3)

Kaynaklar

- Indicazioni Nazionali per i Piani di Studio Personalizzati nella Scuola Primaria* [Çevrim içi] Bulunduğu yer: http://archivio.pubblica.istruzione.it/dgstudente/alfabetizzazione_motoria/2004_Moratti_DLvo_59.pdf (Ek B)
- Indicazioni Nazionali per i Piani di Studio Personalizzati nella Scuola secondaria* [Çevrim içi] Bulunduğu yer: http://archivio.pubblica.istruzione.it/dgstudente/alfabetizzazione_motoria/2004_Moratti_DLvo_59.pdf (Ek C)
- Conversione in legge, con modificazioni, del decreto-legge 1° settembre 2008, n. 137, recante disposizioni urgenti in materia di istruzione e università- Legge 30 ottobre 2008, n. 169* [Çevrim içi] Bulunduğu yer: <http://www.camera.it/parlam/leggi/08169l.htm>
- Cittadinanza e costituzione: Attuazione dell'art. 1 della legge 30 ottobre 2008, n. 169 - Anno scolastico 2010-2011. Circolare ministeriale n° 86 (2010)* [Çevrim içi] Bulunduğu yer: http://www.istruzione.it/alfresco/d/d/workspace/SpacesStore/19b60061-d624-4dbd-be97-784876cb6393/cm86_10.pdf

Kıbrıs**Ortaokul ve lise**

- Yaklaşım:** Ayrı konu
- Terminoloji:** Sosyal ve yurttaşlık bilgisi eğitimi (ISCED 2) ve yurttaşlık bilgisi eğitimi (ISCED 3)
- Zaman tahsisi:** ISCED 2: 4 saat/yıl
ISCED 3: 8 saat/yıl

İlk ve ortaöğretim

- Yaklaşım:** Müfredatlar arası (2011/12'den beri)
- Terminoloji:** Müfredat konu bilgisinin üç temel dayanağına göre düzenlenmiştir: demokratik tutumlar ve davranışlar, temel nitelikler, yeterlilikler ve beceriler

İlk ve ortaöğretim

- Yaklaşım:** Birleşik
- Terminoloji:** Tarih, modern Yunanca, edebiyat
ISCED 2 ve 3: antik Yunanca
ISCED 3: Felsefe, psikoloji, sosyoloji (seçmeli)

Kaynaklar

- Eğitim ve Kültür Bakanlığı 2002-2007 tekrar baskısı. *Analytika Programmata Dimotikis Ekpaidefsis* (İlköğretim müfredatı). Nicosia: Eğitim ve Kültür Bakanlığı.
- Analytika Programmata Gymnasiou* (Ortaöğretim müfredatı) (2006) [Çevrim içi]
Bulunduğu yer: <http://www.moec.gov.cy/dme/analytika.html>

Letonya**İlk ve ortaöğretim**

- Yaklaşım:** Birleşik
- Terminoloji:** Müfredat alanları: 'insan ve toplum', 'dil', 'teknoloji ve bilimlerin temelleri'(ISCED 1'de Hristiyanlık/ahlak, ISCED 1 ve 2'de sosyal bilimler ve Leton dili; yabancı dil, tarih, edebiyat, coğrafya, ISCED 2'de doğal bilimler)
ISCED 3 (98): 'Sosyal bilimler' alanı (siyaset ve hukuk, tarih, ekonomi, felsefe, ahlak, coğrafya, psikoloji, kültür teorisi, ev idaresi) 'dil' ve 'doğal bilimler' alanları (Leton Dili, yabancı dil, biyoloji ve doğal bilimler)

(98) 2012/13' döneminden itibaren vatandaşlık eğitimi ile ilgili hedefler içeren yeni bir seçmeli bir ders olan 'ulusal savunma eğitimi' lise öğrencilerine sunulacaktır.

İlk ve ortaöğretim

- Yaklaşım:** Müfredatlar arası
- Terminoloji:** Sosyal ve iletişimsel beceriler

Kaynaklar

Temel eğitim ulusal standardı ve temel eğitim ders standartları hakkında yönetmelikler (2006) [Çevrim içi] Bulunduğu adres: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=150407>

Genel lise eğitimi ulusal standardı ve lise ders standartları hakkında yönetmelikler (2008) [Çevrim içi] Bulunduğu adres: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=181216>

Derslerin model programları [Çevrim içi] Bulunduğu adres: <http://visc.gov.lv/saturs/vispizgl/programmas.shtml>

Litvanya

Ortaokul

- Yaklaşım:** Ayrı konu
- Terminoloji:** Vatandaşlık temelleri
- Zaman tahsisi:** ISCED 2: 16 saat/yıl

İlkokul ve ortaokul

- Yaklaşım:** Müfredatlar arası
- Terminoloji:** Sosyal eğitim ve yurttaşlık eğitimi alanı

İlk ve ortaöğretim

- Yaklaşım:** Birleşik
- Terminoloji:** ISCED 1: Manevi eğitim (ahlak), Litvanya dili, sosyal ve çevre eğitimi
ISCED 2: Tarih, manevi eğitim (ahlak), Litvanya dili, coğrafya, ekonomi ve girişimcilik, doğal bilim eğitimi. Birleşik sosyal bilimler dersi
ISCED 3: Tarih, manevi eğitim, coğrafya, Litvanya dili, ekonomi ve girişimcilik, felsefe, hukuk, birleşik sosyal bilimler dersi

Kaynaklar

Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosios programos, Vilnius: Svetimo aprupinimo centras (İlköğretim ve temel eğitim müfredatları Vilnius: Eğitim Destek Merkezi) (2008) [Çevrim içi] Bulunduğu adres: <http://www.pedagogika.lt/index.php?-469374926>

Vidurinio ugdymo bendrosios programos, Vilnius: Svetimo aprupinimo centras (Ortaöğretim müfredatları, Vilnius: Eğitim Destek Merkezi) (2011) [Çevrim içi] Bulunduğu adres: <http://www.pedagogika.lt/index.php?-469374926>

Lüksemburg

Temel eğitim

- Yaklaşım:** Müfredatlar arası
- Terminoloji:** İlişkilere yaklaşımlar

İlk ve ortaöğretim

- Yaklaşım:** Birleşik
- Terminoloji:** ISCED 1: *Éducation morale et sociale, instruction morale et religieuse*
ISCED 2: *Formation morale et sociale/Instruction religieuse et morale, tarih, coğrafya, culture générale*
ISCED 3: *Formation morale et sociale/Instruction religieuse et morale, tarih, coğrafya, Connaissance du monde contemporain*

Lise

- Yaklaşım:** Ayrı konu
- Terminoloji:** Sivil eğitim
- Zaman tahsisi:** ISCED 3: 21,1 saat/yıl

Kaynaklar

Plan d'études de l'enseignement fondamental (Temel eğitim için çalışma planları) (Journal Officiel du Grand-Duché de Luxembourg, Memorial A, No 184) (2009) [Çevrim içi] Bulunduğu adres:
http://www.men.public.lu/priorites/ens_fondamental/090723_bibliotheque/090908_rgd_plan_etudes.pdf

Enseignement secondaire et secondaire technique: relevé des programmes de l'enseignement secondaire [Çevrim içi] Bulunduğu adres:
http://www.myschool.lu/portal/server.pt?space=CommunityPage&cached=true&parentname=MyPage&parentid=2&in_hi_userid=2&control=SetCommunity&CommunityID=1385&PageID=0

Macaristan**İlk ve ortaöğretim**

- Yaklaşım:** Birleşik
- Terminoloji:** "İnsan ve toplum" kültürel alanı

İlk ve ortaöğretim

- Yaklaşım:** Müfredatlar arası
- Terminoloji:** Sosyal ve sivil yeterlikler, anadilde iletişim, öğrenmeyi öğrenmek, inisiyatif ve girişimcilik sezgisi

Kaynaklar

Nemzeti Alaptanterv [National Core Curriculum] (2003 - last modified in 2008) [Çevrim içi] Bulunduğu adres: <http://www.nefmi.gov.hu/english/hungarian-national-core> (İngilizce kısaltılmış versiyonu)- http://www.nefmi.gov.hu/letolt/kozokt/nat_070926.pdf (full version in Hungarian)

Malta**İlk ve ortaöğretim**

- Yaklaşım:** Birleşik
- Terminoloji:** ISCED 1: Sosyal çalışmalar, kişisel ve sosyal gelişim
 ISCED 2: Sosyal çalışmalar, kişisel ve sosyal gelişim, coğrafya, tarih, Avrupa çalışmaları (seçmeli konu)
 ISCED 3: Coğrafya, tarih ve Avrupa çalışmaları (seçmeli konular)

Kaynaklar

ISCED 1 ve 2: Geleceği birlikte yaratmak: Ulusal minimum müfredat, (1999), [Çevrim içi] Bulunduğu adres: www.curriculum.gov.mt/docs/nmc_english.pdf
 ISCED 3: İleri seviye coğrafya müfredat programları, tarih ve sosyoloji, ve orta seviye bilgi sistemleri müfredat programı (2011 için hazırlanan tamamı), [Çevrim içi] Bulunduğu adres:
http://www.um.edu.mt/__data/assets/pdf_file/0010/108649/AM13.pdf
http://www.um.edu.mt/__data/assets/pdf_file/0005/83903/AM17.pdf
http://www.um.edu.mt/__data/assets/pdf_file/0009/83907/AM30.pdf
http://www.um.edu.mt/__data/assets/pdf_file/0007/55708/IM_32.pdf

Hollanda

İlk ve ortaöğretim

- Yaklaşım:** Birleşik
- Terminoloji:** 'Kişisel ve dünyaya uyum' ve 'insan ve toplum' öğrenme alanlarında, bazı çekirdek hedefler vatandaşlık eğitimini somutlaştırır

Lise

- Yaklaşım:** Ayrı konu
- Terminoloji:** Toplumun araştırılması

Kaynaklar

İlköğretim çekirdek hedefleri (2006) [Çevrim içi] Bulunduğu adres: <http://www.slo.nl/primair/kerndoelen/>
Ek ortaöğretim çekirdek hedefleri (2006) [Çevrim içi] Bulunduğu adres:
<http://english.minocw.nl/documenten/core%20objectives%20secondary%20education.pdf>

Avusturya

İlk ve ortaöğretim

- Yaklaşım:** Müfredatlar arası
- Terminoloji:** Tamamlayıcı eğitim prensibi: vatandaşlık eğitimi, eğitimin proje tabanlı biçimleri

İlk ve ortaöğretim

- Yaklaşım:** Birleşik
- Terminoloji:** ISCED 1: Genel ve sosyal çalışmalar
ISCED 2 ve 3: Coğrafya ve ekonomi, biyoloji ve çevre çalışmaları, din eğitimi, tarih, sosyal bilgiler ve vatandaşlık eğitimi
- Zaman tahsisi:** ISCED 2: 15 saat/yıl

Kaynaklar

Okullarda vatandaşlık eğitiminin tamamlayıcı eğitim prensibi hakkında kararname [Çevrim içi]
Bulunduğu adres: www.eduhi.at/dl/Grundsatzterlass_-_Civics_Education_in_Schools.pdf
Lehrpläne zur Politischen Bildung an Österreichs Schulen (Vatandaşlık eğitimi müfredatı) [Çevrim içi]
Bulunduğu adres: www.politik-lernen.at/site/basiswissen/politischebildung/lehrplaene
Verordnung über Bildungsstandards im Schulwesen (Eğitim standartları hakkında kararname)
[Çevrim içi]
Bulunduğu adres: www.bmukk.gv.at/medienpool/17533/bgbl_ii_nr_1_2009.pdf
Lehrplan der Volksschule (İlkokul müfredatı) (2008) [Çevrim içi]
Bulunduğu adres: www.bmukk.gv.at/medienpool/14055/lp_vs_gesamt.pdf
Lehrplan der Allgemeinbildenden Höheren Schulen - Unterstufe (Akademik ortaokul müfredatı) (2000, 2008'de güncellendi) [Çevrim içi] Bulunduğu adres: www.bmukk.gv.at/schulen/unterricht/lp/lp_ahs_unterstufe.xml
Lehrplan der Allgemeinbildenden Höheren Schulen - Oberstufe (Akademik lise müfredatı) (9-12. sınıflar): (2000; 2004'te güncellendi). [Çevrim içi]
Bulunduğu adres: www.bmukk.gv.at/schulen/unterricht/lp/lp_ahs_oberstufe.xml

Polonya

İlk ve ortaöğretim

- Yaklaşım:** Birleşik
- Terminoloji:** ISCED 1: Lehçe, tarih ve toplum, ahlak/din
ISCED 2: Lehçe, tarih ve toplum, ahlak/din
ISCED 3: Lehçe, tarih, girişimciliğe giriş, felsefe (eğitimsel yol),ahlak/din

Ortaöğretim

- Yaklaşım:** Ayrı konu
- Terminoloji:** ISCED 2 ve 3: Toplum hakkında bilgi
- Zaman tahsisi:** ISCED 2: 16,3 saat/yıl
ISCED 3: 18,6 saat/yıl

Ortaöğretim

- Yaklaşım:** Müfredatlar arası
- Terminoloji:** Anahtar yeterlikler okulun görevlerine dahildir: sosyal ve yurttaşlık bilgisi yeterlilikleri,iletişim becerileri, takım çalışması yeteneği, girişimcilik, insiyatif kullanma, başkalarına saygı,ayrımcılığın önlenmesi,ahlaki değerler,yaratıcılık

Kaynaklar

26 Şubat 2002 tarihli, okul öncesi eğitim ve belirli okullarda verilen genel eğitim çekirdek müfredatı hakkında Milli Eğitim ve Spor Bakanlığı yönetmeliği. (Journal of Law. 2002. Nr 51, poz. 458)

23 Aralık 2008 tarihli, okul öncesi eğitim ve belirli okullarda verilen genel eğitim çekirdek müfredatı hakkında Milli Eğitim ve Spor Bakanlığı yönetmeliği. [Çevrim içi] Bulunduğu adres: www.bip.men.gov.pl

Portekiz ⁽⁹⁹⁾

İlk ve ortaöğretim

- Yaklaşım:** Ayrı konu
- Terminoloji:** Yurttaşlık bilgisi eğitimi (yurttaşlık bilgisi, proje alanı ve denetim çalışmasını kapsayan, disiplinler olmayan müfredat alanları ile birleştirilmiş)
- Zaman tahsisi:** ISCED 1: 16,3 saat/yıl
ISCED 2: 37,5 saat/yıl

İlk ve ortaöğretim

- Yaklaşım:** Müfredatlar arası
- Terminoloji:** Enine kesişen konu 'vatandaşlık eğitimi'

Kaynaklar

Ulusal temel eğitim müfredatı, temel yeterlikler (2001) [Çevrim içi] Bulunduğu adres:

http://sitio.dgfdc.min-edu.pt/recurso/Lists/Repositrio%20Recurso/Attachments/84/Curriculo_Nacional.pdf

Ulusal ortaöğretim müfredatı [Çevrim içi] Bulunduğu adres:

http://www.dgfdc.min-edu.pt/ensinosecundario/data/ensinosecundario/Legislacao/lei_49_2005.pdf

http://www.dgfdc.min-edu.pt/ensinosecundario/data/ensinosecundario/Legislacao/lei_115_97.pdf

http://www.dgfdc.min-edu.pt/ensinosecundario/data/ensinosecundario/Legislacao/lei_49_2005.pdf

http://www.dgfdc.min-edu.pt/ensinosecundario/data/ensinosecundario/Legislacao/lei_85_2009.pdf

"Vatandaşlık eğitimi" kararnamesi (2001)

⁽⁹⁹⁾ 2011/12 eğitim döneminden itibaren ayrı bir zorunlu ders olan 'Yurttaşlık bilgisi eğitimi' birinci yıl genel lise eğitimine koyulmuştur.

Romanya

İlk ve ortaöğretim

- Yaklaşım:** Ayrı konu
- Terminoloji:** ISCED 1: Yurttaşlık bilgisi eğitimi + seçmeli ders: Avrupa eğitimi
ISCED 2: Yurttaşlık kültürü + seçmeli ders: Kültürler arası eğitim
ISCED 3: Sosyal bilgiler + seçmeli dersler: vatandaşlık eğitimi, medya yeterliği, insan hakları, kültürler arası eğitim, demokrasi eğitimi, AB kurumları, uluslararası insani hukuk
- Zaman tahsisi:** ISCED 1: 15 saat/yıl
ISCED 2: 10 saat/yıl

Lise

- Yaklaşım:** Birleşik
- Terminoloji:** Sosyoloji, felsefe, tarih.

Kaynaklar

Eğitim ve Araştırma Bakanı tarafından onaylanan sosyoloji müfredatı 3252/16.02.2006.

Eğitim ve Araştırma Bakanı tarafından onaylanan felsefe müfredatı 5959/22.12.2006

Eğitim ve Araştırma Bakanı tarafından onaylanan sosyal bilgiler müfredatı 5959/22.12.2006

Vatandaşlık eğitimi müfredatı, (3. Sınıf: 2004; 4. sınıf: 2005; 7-8. Sınıflar: 2009) [Çevrim içi]

Bulduğu adres: <http://www.ise.ro/Departamente/Curriculum/Programescolare.aspx>

Lise seviyesinde sosyal ve beşeri dersler müfredatı, [Çevrim içi]

Bulduğu adres: <http://www.ise.ro/Departamente/Curriculum/Programescolare.aspx> Invățământ Liceal>Aria curriculară:Om și societate>Cultura civică_clasele a VII-a - a VIII-a.pdf

Slovenya

İlk ve ortaöğretim

- Yaklaşım:** Birleşik
- Terminoloji:** Sloven dili, yabancı dil, çevre eğitimi, sosyal bilimler, tarih, coğrafya (ISCED 1)
Sloven dili, coğrafya, tarih, yabancı dil ve seçmeli dersler (ISCED 2)
Sloven dili, yabancı dil, sosyoloji, coğrafya, tarih (ISCED 3)

Ortaokul

- Yaklaşım:** Ayrı konu
- Terminoloji:** Vatandaşlık eğitimi ve ahlak ⁽¹⁰⁰⁾ ve seçmeli ders yurttaşlık kültürü
- Zaman tahsisi:** ISCED2: 17,5 saat/yıl

Lise

- Yaklaşım:** Müfredatlar arası (Zorunlu seçmeli içerik)
- Terminoloji:** Vatandaşlık kültürü
- Zaman tahsisi:** *Gimnazija*' da yıllık 15 ders saati, okul programı tarafından belirlenir

⁽¹⁰⁰⁾ 2011/12 eğitim döneminden beri, güncellenmiş ayrı bir ders olan 'Vatandaşlık, vatansever eğitim ve ahlak' dersi 'Vatandaşlık eğitimi ve ahlak dersinin yerini almıştır.

Kaynaklar

- Temel okul müfredatı (2010), [Çevrim içi] Bulunduğu adres:
http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmetniki/Predmetnik_splosni.pdf
- Genel lise *gimnazija* müfredatı (2010) [Çevrim içi] Bulunduğu adres:
http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2010/programi/gimnazija/ucni_nacrti.htm
- Vatandaşlık ve vatanserver eğitim ve ahlak dersi müfredatı (2011) [Çevrim içi] Bulunduğu adres:
http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_DDE__OS.pdf
- Vatandaşlık ve ahlak müfredatı(1999) [Çevrim içi] Bulunduğu adres:
http://www.mizks.gov.si/fileadmin/mizks.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_obvezni/Drzavljanska_vz_oja_in_etika_obvezni.pdf
- Vatandaşlık kültürü (*Državljanska kultura*) (2011) [Çevrim içi] Bulunduğu adres: ISCED 2:
http://www.mizks.gov.si/fileadmin/mizks.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_izbimi/Drzavljanska_kultu_ra_izbimi.pdf
- ISCED 3: http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2011/programi/gimnazija/obvezne_izbirne_vsebine.htm#2.1

Slovakya

İlk ve ortaöğretim

- Yaklaşım:** Birleşik
- Terminoloji:** ISCED 1: Anavatan
ISCED 1-3: Ahlak (Din eğitimi ile ardışık)

Ortaöğretim

- Yaklaşım:** Ayrı konu
- Terminoloji:** Vatandaşlık bilimi
- Zaman tahsisi:** ISCED 2: 24,8 saat/yıl
ISCED 3: 6,2 saat/yıl

Kaynaklar

- Občianska náuka* (Vatandaşlık bilimi için devlet eğitim programı) [Çevrim içi] Bulunduğu adres:
http://www.statpedu.sk/files/documents/svp/2stzs/isced2/vzdelavacie_oblasti/obcianska_nauka_isced2.pdf
- ISCED seviye 3: http://www.statpedu.sk/files/documents/svp/gymnazia/vzdelavacie_oblasti/obcianska_nauka_isced3a.pdf
- Človek a hodnoty* (Ahlak için devlet eğitimi programı) [Çevrim içi] Bulunduğu adres:
http://www.statpedu.sk/files/documents/svp/1stzs/isced1/vzdelavacie_oblasti/eticka_vychova_isced1.pdf

Finlandiya

İlk ve ortaöğretim

- Yaklaşım:** Birleşik
- Terminoloji:** Çevre ve doğa bilimleri (ISCED 1), tarih, biyoloji, coğrafya:
ISCED 1-2

Ortaokul ve lise

- Yaklaşım:** Ayrı konu
- Terminoloji:** Sosyal bilgi

İlk ve ortaöğretim

- Yaklaşım:** Müfredatlar arası
- Terminoloji:** İştirakçi vatandaşlık ve girişimcilik

Kaynaklar

- Temel eğitim ulusal çekirdek müfredatı 2004 (2004) [Çevrim içi] Bulunduğu adres:
http://www.opf.fi/english/publications/2009/national_core_curricula_for_basic_education
2003 lise eğitimi ulusal çekirdek müfredatı (2003) [Çevrim içi] Bulunduğu adres:
http://www.opf.fi/english/publications/2003/National_Core_Curriculum_for_Upper_Secondary_Schools_2003
-

İsveç

İlk ve ortaöğretim

- Yaklaşım:** Birleşik
- Terminoloji:** Sosyal bilgi, tarih, İsveççe

Kaynaklar

- Zorunlu okul sistemi müfredatı, Lpo94 (SKOLFS 1994:1) [Çevrim içi]
Bulunduğu adres: <http://www.skolverket.se/skolfs?id=258>
Zorunlu olmayan okul sistemi müfredatı, Lpf94 (SKOLFS 1994:2) [Çevrim içi]
Bulunduğu adres: <http://www.skolverket.se/skolfs?id=259>
-

Birleşik Krallık -İngiltere

İlköğretim

- Yaklaşım:** Zorunlu olmayan şartlar. Ayrı konu veya birleşik- okulun seçimine göre
- Terminoloji:** Zorunlu olmayan 'vatandaşlık bilgisi' programı

Ortaokul ve zorunlu lise

- Yaklaşım:** Ayrı ders
- Terminoloji:** Vatandaşlık

Zorunlu eğitim sonrası lise

- Yaklaşım:** Zorunlu olmayan şartlar. Ayrı konu veya birleşik- okulun seçimine göre
- Terminoloji:** Zorunlu olmayan 16 sonrası vatandaşlık destek programı

Kaynaklar

- İngiltere Ulusal Müfredatı 1. ve 2. Anahtar aşamalar (1999 – Anahtar aşama 1, 2007'de eklenen) [Çevrim içi] Bulunduğu adres: <http://curriculum.qcda.gov.uk/key-stages-1-and-2/subjects/index.aspx>
Vatandaşlık - İngiltere Ulusal Müfredatı (Anahtar aşamalar 3 ve 4) [Çevrim içi] Bulunduğu adres:
<https://www.education.gov.uk/publications/standard/publicationDetail/Page1/QCA/99/470>
Kendi rolünü oyna: 16 sonrası vatandaşlık kılavuzu QCDA 2004 (2004) [Çevrim içi] Bulunduğu adres:
<https://www.education.gov.uk/publications/standard/publicationdetail/page1/QCA/04/1313>
-

Birleşik Krallık - Galler

İlk ve orta eğitim

- Yaklaşım:** Müfredatlar arası ve birleşik
- Terminoloji:** Kişisel ve sosyal eğitim çerçevesinin bir parçası (PSE)

Kaynaklar

- 7-19 yaş arası Galler kişisel ve sosyal eğitim çerçevesi (2008) [Çevrim içi]
Bulunduğu adres: www.wales.gov.uk/personalandsocialeducation
Anahtar aşamalar 1 ve 2 için zorunlu olmayan vatandaşlık eğitim programı [Çevrim içi] Bulunduğu adres:
<http://www.education.gov.uk/schools/teachingandlearning/curriculum/primary/b00198824/citizenship>
-

Birleşik Krallık – Kuzey İrlanda

İlköğretim

- Yaklaşım:** Müfredatlar arası ve birleşik
- Terminoloji:** Kişisel gelişim ve ortak anlayış (öğrenme alanı)

Ortaöğretim

- Yaklaşım:** Müfredatlar arası
- Terminoloji:** 'Yaşam için ve iş hayatı için öğrenme' alanında 'yerel ve global vatandaşlık' dalı

Kaynaklar

Kuzey İrlanda müfredatı: İlköğretim (2007) [Çevrim içi] Bulunduğu adres:
http://www.nicurriculum.org.uk/docs/key_stages_1_and_2/northern_ireland_curriculum_primary.pdf
http://www.nicurriculum.org.uk/key_stages_1_and_2/skills_and_capabilities/cross-curricular_skills/
 3. anahtar seviye için zorunlu eğitim müfredatı: Gerekçe ve detay (2007) [Çevrim içi] Bulunduğu adres:
http://www.nicurriculum.org.uk/docs/key_stage_3/statutory_curriculum_ks3.pdf
 Gözden geçirilmiş müfredat. Yerel ve global vatandaşlık: Anahtar seviye 4 için kılavuz [Çevrim içi] Bulunduğu adres:
http://www.nicurriculum.org.uk/key_stage_4/areas_of_learning/learning_for_life_and_work/

Birleşik Krallık - İskoçya

İlk ve ortaöğretim

- Yaklaşım:** Müfredatlar arası alanlar
- Terminoloji:** Vatandaşlık eğitimi

Ortaöğretim

- Yaklaşım:** Birleşik
- Terminoloji:** Vatandaşlık eğitimi konuları içeren çeşitli dersler, özellikle sosyal bilgilerde (modern çalışmalar; tarih; coğrafya).

Kaynaklar

Mükemmeliyet için müfredat (2004 – 2007'de güncellendi) [Çevrim içi] Bulunduğu adres:
<http://www.ltscotland.org.uk/learningteachingandassessment/learningacrossthecurriculum/responsibilityofall/>
 Mükemmeliyet için müfredat: Müfredat 3'ü inşa etmek: Öğrenme ve öğretme için çerçeve (2008) [Çevrim içi]
 Bulunduğu adres: http://www.ltscotland.org.uk/Images/building_the_curriculum_3_jms3_tcm4-489454.pdf

Lihtenştayn

Veri mevcut değil.

İzlanda (101)

İlk ve ortaöğretim

- Yaklaşım:** Birleşik
- Terminoloji:** Yaşam becerileri, sosyal beceriler (lise seviyesi)

İlk ve ortaöğretim

- Yaklaşım:** Müfredatlar arası (2011/12 tarihinden itibaren uygulamaya konulan)
- Terminoloji:** Tüm ders konuları içerisinde mevcut olması gereken ve okul pratiği ve demokrasi ve insan hakları dahil, dokuz ana yeterlik için bir kılavuz olan altı temel dayanak üzerinde duran yeni müfredat (genel anlamda okuryazarlık, sürdürülebilirlik için eğitim, sağlık ve refah, demokrasi ve insan hakları eğitimi, eşitlik ve yaratıcı çalışmalar)

Kaynaklar

Zorunlu okullar için ulusal müfredat kılavuzları (2011) [Çevrim içi]
Bulunduğu adres: <http://www.menntamalaraduneyti.is/utgefid-efni/namskrar/nr/3953>
Liseler için ulusal müfredat kılavuzları (2011) [Çevrim içi]
Bulunduğu adres: <http://www.menntamalaraduneyti.is/utgefid-efni/namskrar/nr/3954>
Zorunlu okullar için ulusal müfredat kılavuzları. Yaşam becerileri (2007) [Çevrim içi]
Bulunduğu adres: <http://www.menntamalaraduneyti.is/utgefid-efni/namskrar/nr/3953>

Norveç

İlk ve ortaöğretim

- Yaklaşım:** Birleşik
- Terminoloji:** Sosyal bilgiler (ISCED 1-2: Tarih, coğrafya, sosyoloji; ISCED 3: Birey ve toplum, çalışma ve iş yaşamı, politika ve demokrasi, kültür ve uluslararası ilişkiler)
ISCED 1-2: Din, yaşam felsefesi ve ahlak
ISCED 3: Tarih, din ve ahlak

Ortaöğretim

- Yaklaşım:** Ayrı dersler
- Terminoloji:** ISCED 2: Öğrenci konsey çalışması
ISCED 3: Seçmeli dersler: Politika ve insan hakları, hukuk, tarih ve felsefe
- Zaman tahsisi:** ISCED 2: 22,3 saat/yıl (öğrenci konsey çalışması)

İlk ve ortaöğretim

- Yaklaşım:** Müfredatlar arası
- Terminoloji:** Sosyal ve kültürel yeterlilikler

Kaynaklar

Çekirdek müfredat (1993) [Çevrim içi] Bulunduğu adres: <http://www.udir.no/Stottemeny/English/Curriculum-in-English/Core-Curriculum-in-five-languages/>
Kalite çerçevesi (2006) [Çevrim içi] Bulunduğu adres: http://www.udir.no/Upload/larerplaner/Fastsatte_lareplaner_for_Kunnskapsloeffet/5/prinsipper_lk06_Eng.pdf
Ders müfredatı(2006) [Çevrim içi] Bulunduğu adres: <http://www.udir.no/Stottemeny/English/Curriculum-in-English/>

(101) 2011/12 eğitim döneminden itibaren vatandaşlık eğitimine müfredatlar arası bir yaklaşım getiren yeni ulusal müfredat okul öncesi eğitim, zorunlu eğitim ve lise dönemleri için uygulamaya koyulacaktır. Müfredatlar gerçekten tüm ders konuları içerisinde mevcut olması gereken ve okul pratiği için bir kılavuz olan altı temel dayanağı temel alır(genel anlamda okuryazarlık, sürdürülebilirlik için eğitim, sağlık ve refah, demokrasi ve insan hakları eğitimi, eşitlik ve yaratıcı çalışmalar).

Hırvatistan

İlk ve ortaöğretim

- Yaklaşım:** Müfredatlar arası
- Terminoloji:** İnsan hakları ve demokratik vatandaşlık için eğitim

Lise

- Yaklaşım:** Ayrı konu
- Terminoloji:** Siyaset ve ekonomi
- Zaman tahsisi:** ISCED 3: 12,6 saat/yıl

Kaynaklar

Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje (Okul öncesi, ilköğretim ve genel ortaöğretim ulusal çerçeve müfredatı) (2011) [Çevrim içi]
Bulunduğu adres: <http://public.mzos.hr/lgs.axd?t=16&id=18247>

Nastavni plan i program za osnovnu školu [İlköğretim müfredatı] (2006) [Çevrim içi] Bulunduğu adres:
<http://public.mzos.hr/lgs.axd?t=16&id=14192>

Nastavni program za gimnazije - Politika i gospodarstvo [Genel ortaöğretim müfredatı – Politika ve ekonomi] (1994)
[Çevrim içi] Bulunduğu adres: http://dokumenti.ncvvo.hr/Nastavni_plan/gimnazije/obvezni/pig.pdf

Türkiye

Ortaokul (102)

- Yaklaşım:** Ayrı konu
- Terminoloji:** Vatandaşlık ve demokrasi
- Zaman tahsisi:** ISCED 2: 16 saat/yıl

İlköğretim ve lise

- Yaklaşım:** Eğitim sisteminin genel hedefleri arasında işlenir fakat bir yaklaşım tavsiye edilmez

Kaynaklar

<http://ttkb.meb.gov.tr/program.aspx?islem=1&kno=46>

(102) Türk eğitim sisteminde resmi olarak ISCED 2 seviyesi bulunmamasına rağmen, diğer ülkelerle kıyas açısından birinci ile beşinci sınıflar arası ISCED 1 ve altıncı, yedinci ve sekizinci sınıflar da ISCED 2 olarak değerlendirilebilir.

Ek 2: Eurydice ulusal birimleri tarafından raporlanan, yerel toplum ve toplumda öğrencilerin vatandaşlık eğitimini teşvik eden faaliyetlere katılmasını teşvik eden, sürekli ve yeni ulusal teşebbüsler, 2011/2012

Yerel, bölgesel ve ulusal seviyelerde gençler için siyasi yapılar dahil edilmiştir.

Aşağıdaki bağlantılara 04.04.2012 tarihinde erişilmiştir.

Belçika- Fransız Topluluğu

- Doğa ve Eko-Vatandaş Okulları (*Écoles Nature et Eco-Citoyennes*)

Teşebbüsün süresi: 2011-2012

Bu projenin hedefi öğrencilerin okulda sürdürülebilir kalkınmaya ilişkin davranışlarını iyileştirmek ve onlara gerek okulda gerekse evde aileleri ile birlikte çevreyi korumak üzere rol oynayabileceklerini göstermektir.

Koordine birimi / Web sitesi

Çevre Farkındalığı Müdürlüğü/ Kalkınma Bölümü / Ziraat, Doğal Kaynaklar ve Çevre Operasyonel Genel Müdürlüğü (*Direction de la Sensibilisation à l'environnement/ Département du développement/ Direction générale opérationnelle de l'Agriculture, des Ressources naturelles et de l'Environnement*)

<http://www.ecole-nature-ecocitoyenne.be>

Bulgaristan

- Belediye ödülleri ("Награди на общините")

Teşebbüsün süresi: devam ediyor

Belediyeler, her yıl toplumun kamu hayatına aktif katılımı ile ilgili en önemli girişimleri gerçekleştiren okullara ödül verir.

Koordine birimi / Web sitesi

Belediyeler için eğitim bölümü ve Ulusal Belediyeler Derneği

Çek Cumhuriyeti

- Topluluk okulu (*Komunitní školy*)

Teşebbüsün süresi: 2009-2011

Bu proje, toplum okulları, örneğin yerel toplumda yaşayan herkese açık yaşamboyu öğrenme merkezleri, kurma nihai hedefiyle Usti bölgesinde başlatılmıştır. Bu proje kapsamında, 6-19 yaş öğrencileri, okullar, kar amacı gütmeyen organizasyonlar gibi yerel seviye tarafları ve belediye yönetimi arasında kurulan ortaklıklar çerçevesinde yerel toplum etkinliklerine aktif bir şekilde katılır.

Koordine birimi / Web sitesi

Usti nad Labem Topluluk Çalışma Merkezi

<http://www.komunitniskoly.cz/>

- Hadi Konuşalım! (*Kecejme do toho!*)

Teşebbüsün süresi: 2010'dan beri devam ediyor

Bu ulusal girişim 15 ila 26 yaş arası gençlere memnun olmadığı bazı alanlarda yerel, ulusal ve Avrupa geneli seviyelerinde kendi görüş ve tutumlarını tartışma fırsatı vermeyi amaçlar. Ana etkinlikler görüş anketlerinde oylama; e-tartışmalar ve forumlar; politikacılarla tartışmalar; politikacılara iletilmek üzere problemlere çözümler üretmek ve tavsiyelerde bulunmaktır.

Koordine birimi / Web sitesi

Çek Çocuklar ve Gençlik Konseyi (*Česká rada dětí a mládeže*)

www.kecejmedotoho.cz

- Çocuk ve Gençlik Parlamentosu (*Národní parlament dětí a mládeže*)

Teşebbüsün süresi: 1997 itibariyle devam ediyor

Ulusal Çocuklar ve Gençlik Parlamentosu 1997 yılında kuruldu. Ülkenin yaklaşık üçte ikisinden 7 ila 18 yaş arası ilk ve ortaöğretim kurumlarında okuyan öğrencilerden oluşmaktadır. Üyeler, çocuk ve gençlik sorunlarını tespit etmek ve tartışmak, bunun yanı sıra kendileriyle ilgili konularda savunma yapmak üzere, isim vermek gerekirse yasalar beklemede iken, düzenli olarak toplanır.

Koordine birimi / Web sitesi

Çocuk ve Gençlik Parlamentosu (*Národní parlament dětí a mládeže*)

www.participace.cz/hpdm

Danimarka

- Demokrasi Çünkü (*Demokrati Fordi*)

Teşebbüsün süresi: 2010-2011

Demokrati Fordi, ilk ve ortaöğretim öğrencileri için düzenlenen ulusal bir okul projesidir. Bireylerin demokratik bir ülkede vatandaşın rolü hakkında düşüncelerini sağlamak amacıyla uygulanmıştır. Proje, özel eğitim materyali ve grup çalışması yoluyla yürütülmüştür. Öğrencilerin demokrasi hakkında yaratıcı bir etkinlik başlatmak zorunda olduğu ulusal bir yarışma düzenlenmiştir. Günlük yaşamlarında kendileri için veya demokratik toplumda bir vatandaş olarak önemli ya da yerel toplum açısından da önemli olmak zorundadır.

Koordine birimi / Web sitesi

Eski Danimarka Mülteci, Göçmenlik ve Entegrasyon İşleri Bakanlığı (şimdiki Sosyal İşler ve Entegrasyon Bakanlığı)

<http://www.demokratifordi.dk/>

Estonya

- Sivil toplum ve vatandaşlık eğitimi (*Kodanikuühiskond ja kodanikuharidus*)

Teşebbüsün süresi: 2010-2011

Bu ulusal proje Ulusal Sivil Toplum Geliştirme Planının uygulamasını desteklemek için yürütülmüştür. Ana hedef, üst sınıflar ve üniversite öğrencilerinin ülkeye, devlete ve hükümete güvenlerini güçlendirmektir. Kasım 2010 ile Mayıs 2011 arasında sivil eğitimin geliştirilmesine ve sivil toplumun güçlendirilmesine nasıl katkıda bulunulabilir ve ortaöğretim kurumları ve üniversitelerde okuyan gençlerin katılımının nasıl sağlanabileceği sorularına en iyi çözümleri bulmak amacıyla çeşitli seminerler düzenlenmiştir.

Koordine birimi / Web sitesi

Jaan Tõnisson Enstitüsü

<http://www.iti.ee>

İrlanda

- Gaisce – Başkanlık ödülü

Teşebbüsün süresi: devam ediyor

Her yıl, şahsi başarı gösteren ve bireysel, toplumsal ve sosyal değer içeren projeler yapan 16-25 yaş arası öğrencilere ödüller verilir. Girişim zorunlu sivil eğitim dönemini (ortaokul) geride bırakmış öğrenciler arasında sosyal ve sivil sorumluluğun teşvikini amaçlar.

Koordine birimi / Web sitesi

Gaisce

<http://www.gaisce.ie>

- Genç sosyal yenilikçiler

Teşebbüsün süresi: devam ediyor

16 yaşından büyük öğrenciler tarafından yapılan yerel sosyal ve sivil sorumluluk projelerinin ödüllendirildiği ve sunulduğu yıllık ulusal bir yarışma ve sergidir.

Koordine birimi / Web sitesi

Genç Sosyal Yenilikçiler

<http://www.youngsocialinnovators.ie>

İspanya

- Avrupa Parlamentosu Modeli (*Modelo de Parlamento Europeo*)
Teşebbüsün süresi: 1994 itibariyle devam ediyor
Bu ulusal girişimin ana hedefi, gençlerde Avrupa vatandaşlığı ve parlamenter diyalog kavramları hakkında farkındalığın teşvik edilmesidir. 16 ile 17 yaş arası öğrencilere önce okulda, sonra bir seçim süreci sonucu sırayla bölgesel, ulusal ve Avrupa seviyesinde parlamento oturumlarının öğrenciler tarafından canlandırılması yolu ile birkaç günlüğüne bir Avrupa Parlamentosu üyesinin rolünü oynama fırsatı verilir.
Koordine birimi / Web sitesi
San Patricio Vakfı (*Fundación San Patricio*)
<http://www.modeloparlamentoeuropeo.com>
- Terkedilmiş köylerin tekrar keşfedilmesi ve eğitimde kullanılması için girişim (*Programa de recuperación y utilización educativa de pueblos abandonados*)
Teşebbüsün süresi: 1985 itibariyle devam ediyor
Bu ulusal girişim ortaokul ve lise öğrencilerini köy yaşamıyla yakınlaştırarak, onların insanlar ve çevrenin gelecekteki dengesini sağlamak için davranış değişikliğine duyulan ihtiyacı anlamalarını sağlamak amacını taşır. Öğrencilerin etkinlikleri dört konu alanı çevresinde yapılır: köylerin iyileştirme ve bakımı; çevre eğitimi ve sürdürülebilir kalkınma; sağlık eğitimi ve toplumsallık.
Koordine birimi / Web sitesi
Eğitim Bakanlığı
<http://www.educacion.gob.es/horizontales/servicios/becas-ayudas-subvenciones/extraescolares/becas-pueblos-abandonados-verano.html>
- Vicente Ferrer Kalkınma için Eğitim ulusal ödülü (*Premio nacional de Educación para el Desarrollo - Vicente Ferrer*)
Teşebbüsün süresi: 2009 itibariyle devam ediyor
Bu ödül, duyarlılaştırmak, eğitmek, eleştirel düşünce geliştirmek ve öğrencilerin global vatandaşlık arayışına katılımı sağlamak için merhametli, fakirlik köklerini yok etmeye kararlı, sürdürülebilir insani gelişmeye yönelik etkinlikler, eğitim deneyimleri, eğitim projeleri veya önerileri geliştiren okullara verilmektedir.
Koordine birimi / Web sitesi
Kalkınma için Uluslararası İşbirliği İspanyol Ajansı (*Agencia Española de Cooperación Internacional para el Desarrollo*)
Eğitim Bakanlığı (*Ministerio de Educación*)
<http://www.educacion.gob.es/horizontales/servicios/becas-ayudas-subvenciones/premios/premios-centros-educativos/premio-educacion-desarrollo.html>

Fransa

- Öğrencilerin öğrenme sürecini geliştirmek üzere okulda nesiller arası yaklaşım (*L'approche intergénérationnelle à l'école pour renforcer les apprentissages*)
Teşebbüsün süresi: 1999 itibariyle devam ediyor
İlkokul çocukları huzurevindeki yaşlı insanlarla birlikte etkinlikler yapar. Amaç yalnızca öğrencilerin öğrenme becerilerini geliştirmek değil, bunun yanı sıra öğrencilere saygı, sivil ve ahlaki sorumluluk ve hoşgörü kavramlarını öğretmek ve kendi tarihi ve sosyal kimliklerini tekrar keşfetmelerini sağlamaktır. Kendi sıralarında, yaşlılara söylemek istediklerini söyleme hakkı verilir ve bir vatandaş olarak rollerinin tamamını oynayabilmeleri sağlanır.
Koordine birimi / Web sitesi
İlgili okulların ilköğretim bölgesi (*Circonscription de l'enseignement primaire des écoles concernées*)
http://www.ac-paris.fr/portail/cms/p6_201458/l-approche-inter-generationnelle-a-l-ecole-pour-renforcer-les-apprentissages-le-dispositif-de-la-circ-20c?portal=j_55&printView=true
- Çocuk Parlamentosu (*Parlement des enfants*)
Teşebbüsün süresi: 1994 itibariyle devam ediyor
Her yıl ilkokulun son sınıfından 577 öğrenci temsilcisi Ulusal Meclis'te bir araya gelir. Toplantı sırasında, tüm boyunca katılımcı sınıfların gönderdiği kanun önerilerinden en iyi olanını seçerler.

Koordine birimi / Web sitesi

Meclis Başkanlığı (*Président de l'Assemblée Nationale*)

<http://www.education.gouv.fr/cid52974/mene1000756n.html>

- Çocuklar için Belediye Konseyi (*Conseil municipal des enfants*)

Teşebbüsün süresi: Devam ediyor (ilki 1979 yılında Schiltigheim'de kurulmuştur)

Bu konseyde öğrencilere danışılır, belediye politikaları hakkında fikirleri alınır ve ilgilerini çeken konular hakkında projeler yapmaları sağlanır. Yaklaşık belediyelerin yarısı (neredeyse 1600) Çocuklar için Belediye Konseyi oluşturmuştur.

Koordine birimi / Web sitesi

Belediye Konseyi (*Conseil municipal*)

Herhangi bir Fransız belediyesinin kendi web sitesine danışınız.

- Öğrenciler için İl Konseyi (*Conseil départemental des collégiens*)

Teşebbüsün süresi: devam ediyor (Öğrenciler için İl Konseyi 1990 yılında Nord ilinde kurulmuştur.

Bu Konseyin üyeleri, ilgili ilin tüm ortaokullarının ikinci ve üçüncü sınıflarından (5ème et 4ème) gelen öğrenci temsilcileridir.

Öğrenciler okullarından seçilir ve konseyde 2 yıl boyunca görev yapar. Öğrenciler, dayanışma, eşitsizliklerle savaş, uluslararası işbirliği ve sürdürülebilir kalkınma gibi toplumsal projelerde çalışırlar. Demokratik temsil sorusu ve seçilmiş temsilcinin rolü hakkında düşünme fırsatı bulurlar. Spor, toplumsal yaşam vb. çeşitli alanlar için vatandaşlık sözleşmeleri oluşturmak zorunda kalabilirler.

Koordine birimi / Web sitesi

Genel Konsey Şubesi (*Conseil Général de Département*)

Herhangi bir *Conseil Général de Département*'in kendi web sitesine başvurunuz

- Gençlik Bölgesel Konseyi (*Conseil régional des jeunes*)

Teşebbüsün süresi: devam ediyor (ilk Gençlik Bölgesel Konseyi 1998 yılında Provence-Alpes-Côtes d'Azur bölgesinde kurulmuştur)

Bu konsey, okul müdürüne bölgesel gençlik danışmanı olmak istediklerini bildiren lise öğrenci temsilcilerinden oluşur. Vekalet 2 yıl sürelidir ve cinsiyet eşitliği sağlanması zorunludur. Öğrenciler bölgelerindeki vatandaşlıkla ilgili konuları, seçimleri ve oy kullanma görevini öğrenir. Bu bilgiyi bölgelerindeki liselerde yayırlar. Bölgelerinde ve yurt dışında insani projeler düzenlerler.

Koordine birimi / Web sitesi

Bölgesel Konsey (*Conseil Régional*)

Herhangi bir *Conseil Régional*'in kendi web sitesine başvurunuz

İtalya

- Vatandaşlık ve Anayasa (*Cittadinanza e Costituzione*)

Teşebbüsün süresi: 2008 itibarıyla devam ediyor

Her okul, tüm eğitim seviyelerinde öğrenciler için vatandaşlık eğitimi projeleri düzenlemekle yükümlüdür. Projeler altında yapılan etkinliklerin hedefi, İtalyan Anayasa'sının da köklerini oluşturan bireylere ayırım gözetmeden saygı, sivil sağduyu, bireysel ve kolektif sorumluluklar, bağımsızlık, adalet, ortak refah ve doğaya saygı değerlerinin çocuklarda ortaya çıkmasını ve pekiştirilmesini sağlamaktır.

Koordine birimi / Web sitesi

Eğitim Bakanlığı, Üniversite ve Araştırma (*Ministero dell'istruzione, dell'università e della ricerca*, Miur) Bölgesel Eğitim Ofisleri (*Uffici scolastici regionali*, USR), Ulusal Eğitim Sistemini Değerlendirme Enstitüsü (*Istituto Nazionale per la Valutazione del Sistema Educativo di Istruzione e Formazione*, INVALSI) ve Ulusal Yenilik ve Eğitim Araştırmaları Dokümantasyon Enstitüsü (*Istituto Nazionale di Documentazione per l'Innovazione e la Ricerca*, INDIRE)

www.indire.it/cittadinanzaecostituzione

Letonya

- Çok kültürlü toplumda sivil katılım fırsatları: bilgiden eyleme (*Pilsoniskās līdzdalības iespējas daudz kultūru sabiedrībā: no zināšanām līdz darbībai*)

Teşebbüsün süresi: 2007/08

Bu girişimin amacı toplumsal yaşama sivil katılımın ve farklı etnik ve sosyoekonomik gruplardan insanlar arasında karşılıklı işbirliğinin teşvik edilmesidir. Üç bölgesel sivil işbirliği ve ortaklık destek merkezi Vidzeme, Latgale ve Riga gölgeleri ve çevrelerinde kurulup geliştirilmiştir. Hedef grup 18 öğretmen ve farklı dillerde eğitim yapan on okuldan 15-17 yaş arası en az 360 öğrencidir. Bu projenin ana çıktısı öğrencilerin Letonya'nın farklı bölgelerinde çok kültürlü ve sivil eğitimde daha ileri çalışmalar yapmaya hazırlanmış akran eğitimcileri haline gelmeleridir.

Koordine birimi / Web sitesi

Eğitim Geliştirme Merkezi Derneği (*Izglītības attīstības centrs*)

<http://www.iac.edu.lv/istenotie-projekti/pilsoniskas-lidzdalibas-iespejas-daudzkulturu-sabiedriba/summary-in-english>

Litvanya

- Litvanya Öğrenci Parlamentosu (*Lietuvos moksleiviu parlamentas*)

Teşebbüsün süresi: 2005 - 2011

Her iki yılda bir Litvanya öğrencileri, çocukların ve gençliğin menfaatlerini koruyan ve çocuklar ve gençlerle ilgili politikaların karar verme aşamasında danışmanlık rolü oynayan Litvanya Öğrenci Parlamentosu üyelerinin seçimine katılma imkanına sahiptir.

Litvanya'nın değişik bölgelerini temsilen 14 ile 19 yaş arası 95 öğrenci vardır.

Koordine birimi / Web sitesi

Sivil Girişim Merkezi (*Piliētiniu iniciatyvu centras*)

<http://www.pic.lt/index.php?pid=page&cid=8&tid=40>

- Öğrencilerin özerk yönetimini güçlendirme (*Mokiniu savivaldos stiprinimas savivaldybese*)

Teşebbüsün süresi: 2010-2012

Bu ulusal proje öğrenciler arasında katılımcılık becerilerini geliştirmeyi ve okullar ile yerel topluluk ve toplum arasındaki işbirliğini güçlendirmeyi amaçlar. Ortaokul ve lise seviyesinde yüz okuldan 2100 öğrenci bu projeye katılmıştır.

Koordine birimi / Web sitesi

Eğitim Değişimi Destek Vakfı (*Švietimo mainų paramos fondas*)

<http://www.smpf.lt>

Macaristan

- Ulusal Öğrenci Parlamentosu (*Országos Diákparlament*)

Teşebbüsün süresi: 1996 itibarıyla devam ediyor

Ulusal Öğrenci Parlamentosu her üç yılda bir ilk ve ortaöğretim kurumlarından öğrenci temsilcilerini bir araya getirir. Toplantı sırasında üyeler, yerel öğrenci parlamentolarında ortaya atılan konuları tartışır ve sonra en etkin temsili sağlayacak ve öğrenci haklarını gözetleyecek tavsiyeleri seçer.

Koordine birimi / Web sitesi

Ulusal Kaynaklar Bakanlığı, Devlet Eğitim Sekreteryası

- Sosyal dayanışma girişimi (*Társ initiative*)

Teşebbüsün süresi: 2010-2011

Bu, ortaöğretim öğrencilerinin (9-12. sınıflar) bir yılda 30 saat boyunca grup halinde ve bireysel olarak toplum hizmeti yaptıkları bir ulusal okul sonrası girişimidir. Öğretmenler, etkinlikleri denetler ve STK'lar, vakıflar, hayır kurumları, vs. ortaklığı ile yürütür.

Koordine birimi / Web sitesi

Ulusal Kaynaklar Bakanlığı, Devlet Eğitim Sekreteryası

□ Öğrenci Hakları Ulusal Konseyi (*Országos Diákjogi Tanács*)

Teşebbüsün süresi: 1996 itibariyle devam ediyor

Bu konsey, öğrenci haklarıyla alakalı konularda kararların hazırlanmasında eğitimden sorumlu bakanla işbirliği yapar. Konseyin rolü, fikrini beyan etmek, öneriler sunmak ve öğrenci haklarını etkileyen konular hakkında fikir beyan etmektir. Dokuz üyeden oluşur: Üç üye eğitimden sorumlu bakan tarafından atanır (yetişkinler), üç üye altı ile on dört yaş arası öğrencileri temsil etmekle yükümlü ulusal öğrenci organizasyonlarından ve üç üye de on beş ile on sekiz yaş arası öğrencileri temsil etmekle yükümlü ulusal öğrenci organizasyonlarından gelir.

Koordine birimi / Web sitesi

Ulusal Kaynaklar Bakanlığı, Devlet Eğitim Sekreteryası

<http://www.nefmi.gov.hu/kozoktatas/tarsadalmi-kapcsolatok/orszagos-diakjogi-tanacs>

Avusturya

□ Demokrasi Fabrikası (*Demokratiewerkstatt*)

Teşebbüsün süresi: 2007 itibariyle devam ediyor

Medya, siyaset ve sivil katılım gibi demokrasinin farklı yönlerini konu alan 6 çalıştay serisinden oluşur. 3-9 sınıflarına veya 8-14 yaşındakilere açıktır. Başlangıçtan Temmuz 2011'e kadar 37000 öğrenci çalıştaya katılmıştır.

Koordine birimi/Web sitesi

Avusturya Parlamentosu (*Österreichisches Parlament*)

www.demokratiewerkstatt.at/18.html

□ Ökolog

Teşebbüsün süresi: 2007 itibariyle devam ediyor

ÖKOLOG programı altında, okullar sürdürülebilir kalkınmayı günlük okul yaşamının ayrılmaz bir parçası kılmayı amaçlar. Şu durumlar katılımcı okullar açısından önemlidir: katılım, okulda sağlıklı ve sosyal bir atmosfer, çevre kirliliğinin azaltılması, yerel toplumla işbirliği, sürdürülebilir gelişmenin okulun profilinde kalıcı olması ve "Yaşam için değil yaşam vasıtasıyla öğreniriz" sloganı

Koordine birimi / Web sitesi

Eğitim Bakanlığı

<http://www.umweltbildung.at/cms/c/oekolog.htm>

□ Öğrenme ve Yaşayan Demokrasi Okul Proje Fonu (*Schulprojektfonds zur Politischen Bildung - Demokratie Lernen und Leben*)

Teşebbüsün süresi: 2007-08

"Demokrasi Girişimi" altında "Öğrenme ve Yaşayan Demokrasi için Okul Proje Fonu" bir yıl boyunca Vatandaşlık Eğitimi alanında her tür okul ve her sınıfta 47 yenilikçi girişimi desteklemiştir. Projeler genellikle STK'lar, müzeler, sanatçılar ve gazeteciler gibi bir dış ortamın işbirliği ile uygulanmıştır.

Koordine birimi / Web sitesi

Zentrum polis – Eğitim, Sanat ve Kültür Bakanlığı adına Avusturya Vatandaşlık Eğitimi Merkezi

www.politik-lernen.at

□ Word up!

Teşebbüsün süresi: 2008

Bu projenin hedefi 8. sınıf öğrencilerini kendi endişe ve taleplerini topluluk seviyesinde ilgili Viyana bölge konseylerinde ifade etmeye teşvik etmek ve bölge seviyesinde gençlikle ilgili projelerin uygulanmasında katılımlarını sağlamaktır. Şu ana kadar Viyana şehrinin 7 bölgesi bu projeye katılarak okullar ve bölgeler arasında sürekli işbirliği temelinde Gençlik Parlamentoları kurmuştur.

Koordine birimi / Web sitesi

Verein Wiener Jugendzentren (*Viyana Gençlik Merkezleri Derneği*)

http://typo.jugendzentren.at/vjz/fileadmin/pdf_downloads/daten_f_young/Leitlinien_word_up.pdf

<http://wordup23.at>

□ Gençlik Parlamentosu (*Jugendparlament*)

Teşebbüsün süresi: 2008 itibarıyla devam ediyor

Avusturya'da, zamanın federal konseyine başkanlık etmek üzere seçilen eyaletin 9. Sınıf öğrencileri Avusturya Parlamentosu'na Gençlik Parlamentosu'na katılmak üzere davet edilir (yılıda iki kere). Yasama süreçlerine katılır, siyasi temsilcilerle tartışmalar yapar ve parlamento kurumları ve süreçlerini öğrenirler.

Koordine birimi / Web sitesi

Avusturya Parlamentosu

www.reininsparlament.at

Polonya

□ Varşova şehri gençlik konseyi (*Lokalna Rada Młodzieżowa Miasta Stołecznego Warszawy*)

Teşebbüsün süresi: 2001 itibarıyla devam ediyor

Yerel gençlik konseyleri öğrencilerin okul konsey temsilcilerinden oluşur. Buna bir örnek Varşova şehri yerel gençlik konseyidir (YCCW). 2009 yılında kuruluşuna neden olan ana motivasyon gençler arasında sivil toplumu teşvik etmek ve yerel yönetimde gençlerin ihtiyaç ve beklentilerini de hesaba katarak onları şehre daha iyi entegre etmektir. Pratikte, YCCW'nin ana görevleri arasında Varşova şehrinde, gençlik konuları hakkında bölgesel devlet yönetimi ile ilgili demeçler ve kararlar aktarmak, sosyal, eğitimsel, kültürel, rekreasyonel, ekolojik ve hayır etkinlikleri başlatmak ve bunları teşvik etmek; bu alanlarla ilgili etkinliklerin organizasyonu için şehrin organizasyon birimleri ile işbirliği yapmak vardır.

Koordine birimi / Web sitesi

Varşova Belediyesi

<http://edukacja.warszawa.pl/index.php?wiad=2400>

□ Leh Gençlik Organizasyonları Konseyi (*Polska Rada Organizacji Młodzieżowych - PROM*)

Teşebbüsün süresi: 2010 itibarıyla devam ediyor

Leh Gençlik Organizasyonları Konseyi, ulusal, bölgesel, bölümsel ve yerel seviyelerde gençlikle ilgili çeşitli organizasyon ve kurumlardan gelen 15 ile 30 yaş arası temsilcilerden oluşur. Amaçları, eğitimi de içeren gençliği ilgilendiren konular hakkında yeni kanunlar önermek ve danışmanlık yapmak, gençlik girişimlerini etkinleştirmek, ulusal gençlik girişimleri geliştirmekle beraber gençlik girişimlerini desteklemek ve yaymak ve Leh gençliğini Avrupa kurumlarında temsil etmektir.

Koordine birimi / Web sitesi

Leh Gençlik Organizasyonları Merkezi

<http://www.prom.info.pl/>

□ Genç Vatandaş (*Młody Obywatel*)

Teşebbüsün süresi:

Bu 1994 yılında kurulan Leh Sivil Eğitim Merkezi girişimlerinden biridir. Bu girişim, ortaokul ve lise öğrencilerine şehirlerinde yaşayan insanların nasıl işbirliği yaptığını, nasıl birbirlerine güvendiklerini, nasıl iletişim kurduklarını ve yerel kimlik için neyin önemli olduğunu araştırmalarında yardım eder. Toplanan bilginin ışığı altında öğrenciler, şehrin sakinleri arasında güven, işbirliği, yerel kimlik duygusu ve iletişimi artırıcı etkinlikler düzenler. Öğrenci etkinlikleri üç çerçevede yapılmaktadır: yerel bilgi ağı oluşturmak, yerel kimliği geliştirmek ve gönüllü aktiviteler.

Koordine birimi / Web sitesi

Centrum Edukacji Obywatelskiej (Sivil Eğitim Merkezi)

www.ceo.org.pl

Portekiz

□ Gençlik Parlamentosu (*Parlamento dos Jovens*)

Teşebbüsün süresi: 1995 itibarıyla devam ediyor

Her yıl, Cumhuriyet Meclisi Gençlik Parlamento'suna ev sahipliği yapar. Yıl boyunca ülkenin tüm ilk ve ortaokullarından öğrenci temsilcileri Cumhuriyet Meclisinde iki oturumda yapılacak olan bu tartışmaya hazırlanır. Tartışma, yerel ve ulusal seviyede, gençliği ilgilendiren konular üzerine yoğunlaşmaktadır.

Koordine birimi / Web sitesi

Portekiz Cumhuriyet Meclisi (*Assembleia da República Portuguesa*)

<http://app.parlamento.pt/webjovem2009/index.html>

Romanya

- Diğer Tür Okul (*Programul Școalaaltfel*)

Teşebbüsün süresi: 2011-2012 okul yılı

Bu ulusal girişim kapsamında bir hafta, tüm eğitim seviyelerinden öğrencileri hedef alan okul dışı demokratik vatandaşlık eğitimi etkinliklerine ayrılmaktadır.

Koordine birimi / Web sitesi

Eğitim, Araştırma, Gençlik ve Spor Bakanlığı, / Okul Eğitimi Bölümü (*Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului / Direcția pentru Învățământ Preuniversitar*)

<http://www.edu.ro/index.php/articles/c21>

Slovenya

- Çocuk Parlamentosu (*Otroški parlament*)

Teşebbüsün süresi: 1990 itibarıyla devam ediyor

Çocuk Parlamentoları gençlere demokrasi ve demokratik diyalog eğitimi vermek amacıyla oluşturulmuştur. Çocuk Parlamentoları her yıl tüm temel okullarda (ilk ve orta okullar) kurulur. Öğrenciler kendi yaşamları ile ilgili konuları tartışır ve yerel ve ulusal seviyelerde Çocuk Parlamentolarına katılmak üzere temsilciler seçer. Her yıl, her temel okulun temsilcisi yerel seviyede toplanır ve ardından tüm bölgelerden yüzün üzerinde temsilci Sloven Parlamentosunda toplanarak seçilen yılın konusunu tartışır. 2010/2011 yılında Çocuk Parlamentoları toplumun ve medyanın gençlik üzerindeki etkilerini tartışmıştır.

Koordine birimi / Web sitesi

Sloven Gençlik Dostları Derneği (*Zveza prijateljev mladine*)

<http://www.zpms.si/programi/otroski-parlament/>

İsveç

- Okul Seçimleri (*Skolval*)

Teşebbüsün süresi: 1960'lı yıllardan beri

Okul seçimleri öğrenciler tarafından veya öğrencilerle öğretmenler birlikte, genellikle parlamento seçimleri, yerel (belediye) seçimleri veya Avrupa Parlamentosu seçimleriyle beraber yapılmaktadır. Bu taklit seçimlerde, öğrenciler normal seçim prosedürleri ile aynı şekilde oy kullanır.

Koordine birimi / Web sitesi

İsveç Ulusal Gençlik İşleri Kurulu (*Ungdomsstyrelsen*), Ulusal Eğitim Ajansı (*Skolverket*) ve İsveç Gençlik Konseyi (*Sveriges ungdomsråd*)

<http://www.skolval2010.se/index.php?s=start>

- İsveç Gençlik Konseyi (*Sveriges ungdomsråd*)

Teşebbüsün süresi: 2003 itibarıyla devam ediyor

İsveç Gençlik Konseyi bir sivil toplum kuruluşudur. Yerel gençlik konseyleri, merkezi İsveç Gençlik Konseyi'nin üyesi olup, bir sivil toplum kuruluşu veya belediyeler tarafından organize edilmiş bir yapıdadır. Üyelerinin yaşları 12/13 'ten 24/25 yaşlarına kadar bir aralıkta olmakla beraber, yönetmeliklerle sınırlandırılmaz. Üyelerinin çoğunluğu ortaöğretim kurumlarına kayıtlıdır.

Web sitesi

<http://sverigesungdomsråd.se/om-sverigesungdomsråd/>

Birleşik Krallık

- Birleşik Krallık Gençlik Parlamentosu

Teşebbüsün süresi: 1999'dan beri

Başlangıcından beri Birleşik Krallık Gençlik Parlamentosu (UKYP) yüzbinlerce 11-18 yaş çocuğunu faaliyete geçirmiştir. UKYP, gençler, yerel ve ulusal yetkililer, gençlere hizmet sağlayan kurumlar ve gençlerin görüş ve ihtiyaçlarına ilgi duyan diğer ajanslar tarafından duyulan ve dinlenen güçlü bir ses sağlar.

Koordine birimi / Web sitesi

BK Parlamentosu

<http://www.ukyouthparliament.org.uk/4598.html>

İzlanda

- Belediye seviyesinde gençlik konseyleri

Teşebbüsün süresi: 2007'den beri

70/2007 sayılı Gençlik Yasasına göre belediye yetkilileri özel gençlik konseylerinin kurulmasını teşvikle yükümlüdür. Gençlik konseyinin bir diğer rolü, belediye yetkililerine ilgili toplumda yaşayan gençlerin işleri hakkında danışmanlık yapmaktır. Belediye yetkilileri daha sonra, gençlik konseyinin rolü ve konsey üyelerinin seçilimi hakkında kendi detaylı kurallarını uyarlamak zorundadır. Belediyelere gönderilen anket (2009) sonuçlarına dayanan Çocuklar için Ombudsman raporuna göre, 2009 yılında 14 belediyede gençlik konseylerinin aktif olduğu ve başka 30 toplulukta da gençlik komisyonlarının kurulmasının planlandığı belirlenmiştir.

<http://www.barn.is/barn/adalsida/english/>

Norveç

- Operasyon Günleri Çalışması

Teşebbüsün süresi: 1964 itibarıyla devam ediyor

Bu, lise öğrencilerini (16 ile 18 yaş arası) hedefleyen ulusal bir kampanyadır. Her yıl, Kasım ayının son Perşembe günü ve bazen 24 Kasım BM günü ile birlikte öğrenciler bir gününü okul dışında çalışarak geçirmekte ve kazanılan para geliştirmekte olan ülkelerdeki genç insanların eğitimine harcanmaktadır. OGÇ gününden önce bir bilgilendirme kampanyası olan uluslararası hafta organize edilmektedir. Uluslararası hafta, eğitim programı ve demokrasi, insan hakları ve dayanışma gibi konular üzerinde yoğunlaşan dersler ve yılın projesi hakkında bilgilendirme oturumları gibi geniş çeşitlilikte aktiviteler sunar. Bunların yanı sıra, o yıl OGÇ fonlarının iletileceği ülke ve ülkelerden gelen 20 gencin Norveç okullarında dersler verdiği bir etkinlik vardır.

Koordine birimi / Web sitesi

Norveç okul öğrencileri birliği

<http://www.od.no>

- Okul Seçimleri (*Skovetlag*)

Teşebbüsün süresi: 1989 itibarıyla devam ediyor

Ulusal ve yerel seçimlerin bir hafta öncesinde, 16 ile 18 yaş arası tüm lise öğrencileri arasında her iki yılda bir temsili bir seçim yapılmaktadır.

Koordine birimi / Web sitesi

Norveç Sosyal Bilimler Veri Hizmetleri (*NSD - samfunnsveven*)

<http://www.samfunnsveven.no/skolevalg/resultat/landsoversikt>

Hırvatistan

- Okullarda vatandaşlık eğitimini tanıtmaya yönelik teşebbüs (*Nacionalni program odgoja i obrazovanja za ljudska prava*)

Teşebbüsün süresi: 1999 itibarıyla devam ediyor

Bu ulusal program altında Hırvatistan Öğretmen Eğitim ve Öğretim Ajansı (*Agencija za odgoj i obrazovanje*), 1999 yılından beri kuvvetli yerel katılım unsurları olan, ortaokul ve lise öğrencilerini hedef alan projeler ve modüller geliştirmektedir. Bu proje ve modüllerde öğrenciler ve öğretmenleri, yerel yetkili ve iş temsilcileri yanı sıra çeşitli alanlarda uzmanlar ve STK'lar gibi yerel seviyede diğer paydaşlarla işbirliği yapmaktadır.

Örneğin, Molve belediyesinde 8. sınıf öğrencileri, öğretmenlerinin desteği ile çöp yönetimi için çevre dostu bir yaklaşım geliştirmiş ve yerel yetkilileri de içeren çeşitli paydaşlara bu yaklaşımı önermiştir.

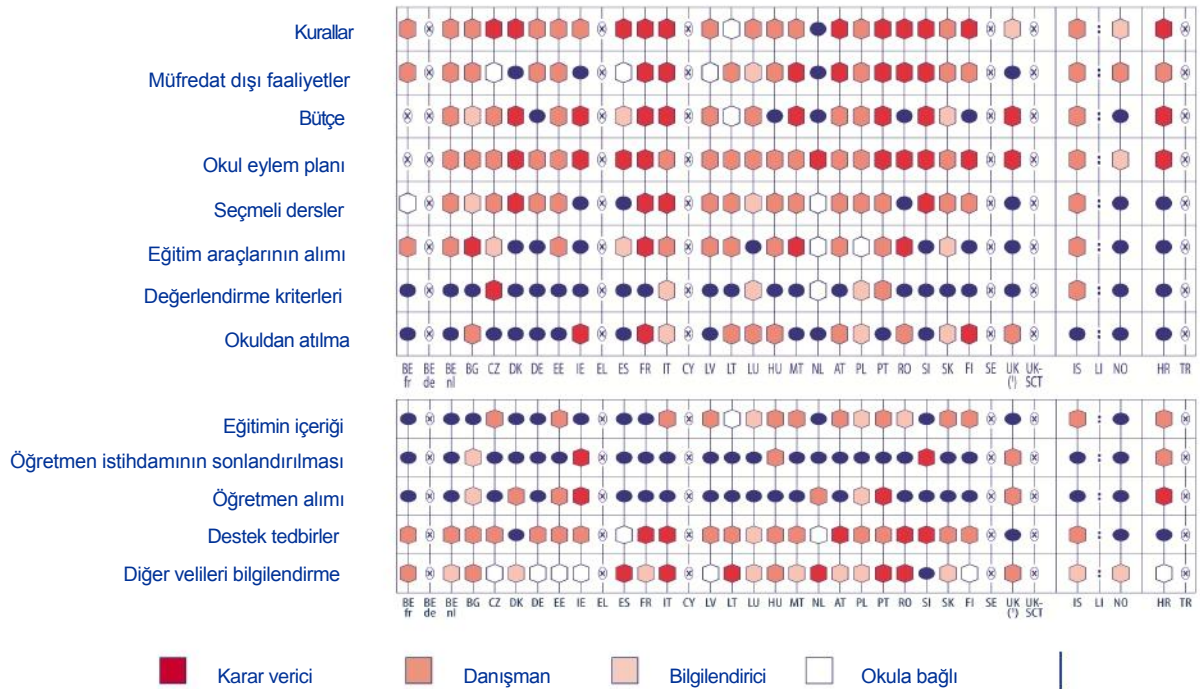
Koordine birimi / Web sitesi

Öğretmen Eğitim ve Öğretim Ajansı (*Agencija za odgoj i obrazovanje*)

http://www.azoo.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=1471

Ek 3: Şekil 2.7, 2.8, 2.9 ve 2.13 için ülkelere göre bilgiler

◆◆◆ 2.13: Okul yönetim organlarında veli temsilcilerinin temel işlev ve faaliyetleri

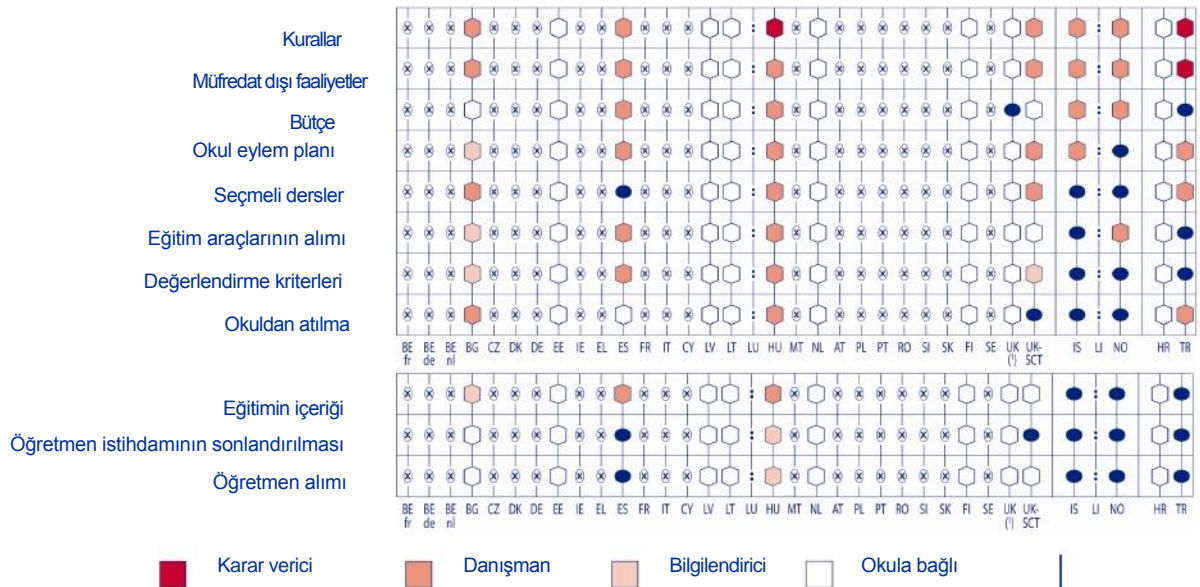

○ Okul yönetim organlarında karar verilmeyen ○ Okul yönetim organlarında öğrenci katılımı için yönetmelik yoktur

Kaynak: Eurydice.

UK (,): UK-ENG/WLS/NIR

◆◆◆ 2.7: Resmi yönetmeliklere göre öğrenci temsilcilerinin ilköğretimde (ISCED1) okul yönetim organlarında görevlendirilmesi, 2010/11

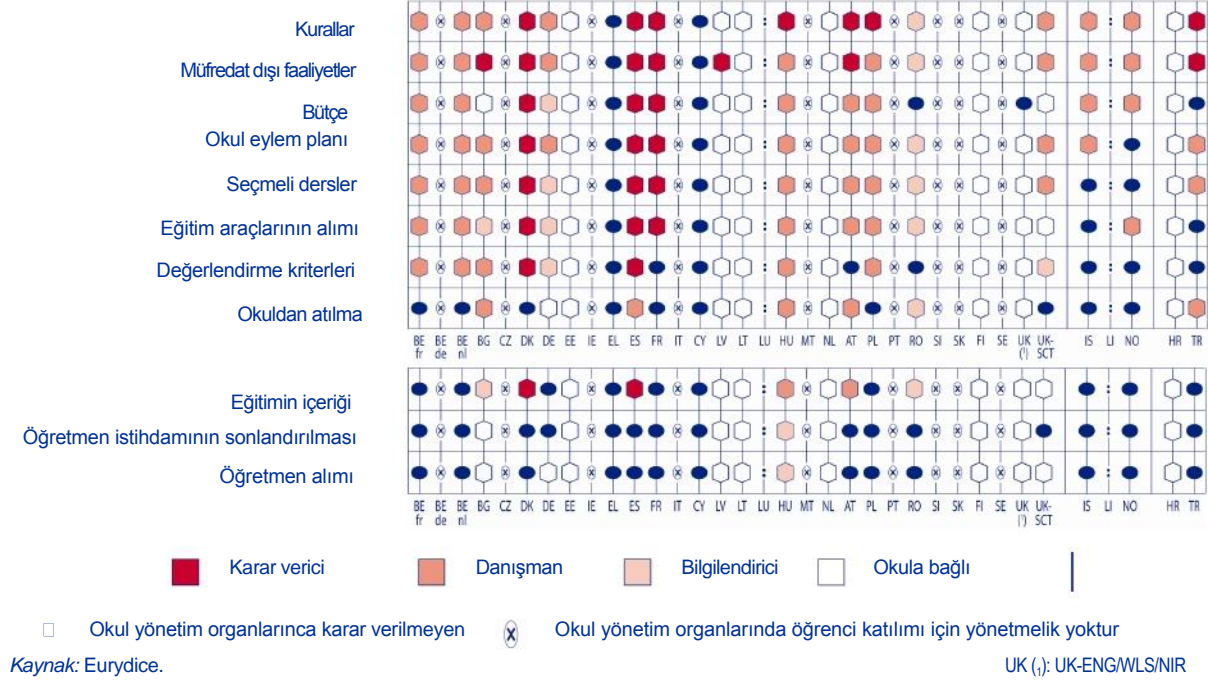

○ Okul yönetim organlarında karar verilmeyen ○ Okul yönetim organlarında öğrenci katılımı için yönetmelik yoktur

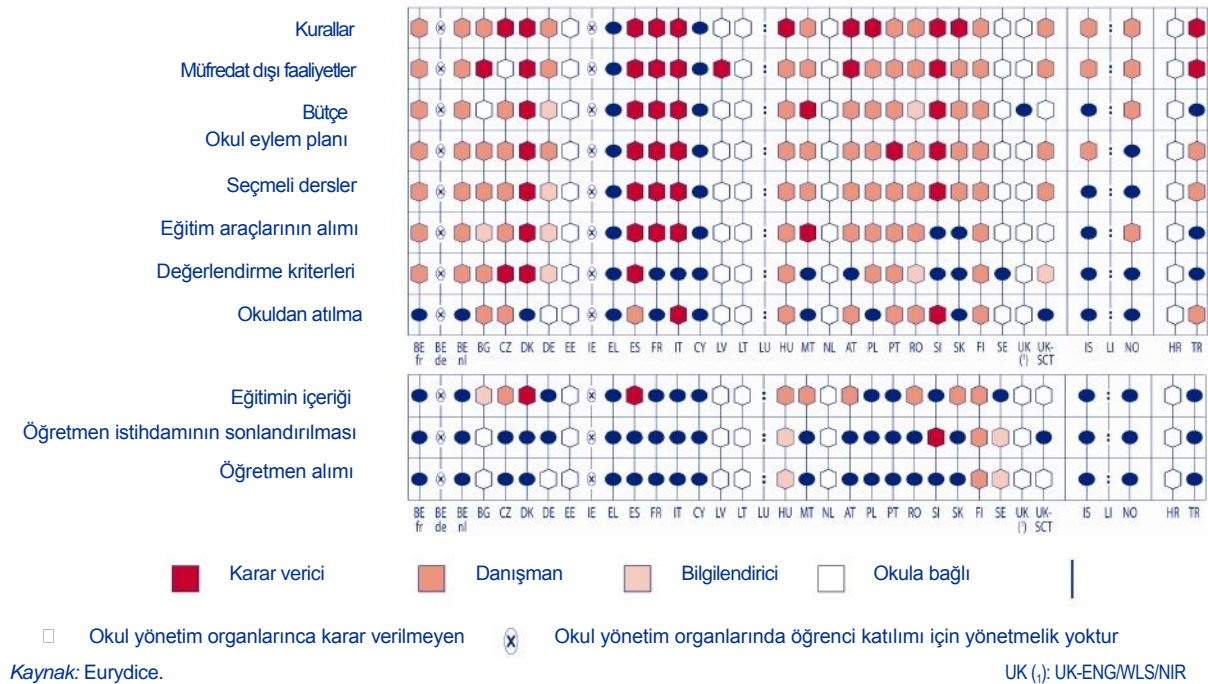
Kaynak: Eurydice.

UK (,): UK-ENG/WLS/NIR

◆◆◆ 2.8: Resmi yönetmeliklere göre öğrenci temsilcilerinin ortaokulda (ISCED2) okul yönetim organlarında görevlendirilmesi, 2010/11

◆◆◆ 2.9: Resmi yönetmeliklere göre öğrenci temsilcilerinin lisede (ISCED3) okul yönetim organlarında görevlendirilmesi, 2010/11

**EĞİTİM, İŞİTSEL-GÖRSEL VE KÜLTÜR
YÜRÜTME AJANSI**

P9 EURYDICE VE POLİTİKA DESTEĞİ

Avenue du Bourget 1 (BOU2)
B-1140 Brussels
(<http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice>)

Yönetici editör

Arlette Delhaxhe

Yazarlar

Isabelle De Coster (koordinasyon), Olga Borodankova, Ana Sofia de Almeida Coutinho,
Giulia Paolini

Dış uzmanlar

Renata Kosinska (eş-yazar)
Christian Monseur, University of Liège (İstatistik veri analizi)

Düzenleme ve grafikler

Patrice Brel

Yapım Koordinatörü

Gisèle De Lei

EURYDICE ULUSAL BİRİMLERİ

BELGIQUE / BELGIË (BELÇİKA)

Unité Eurydice la Fédération Wallonie-Bruxelles
Ministère de la Fédération Wallonie-Bruxelles
Direction des Relations internationales
Boulevard Léopold II, 44 - Bureau 6A/002
1080 Bruxelles
Birim Katkısı: Ortak sorumluluk;
Uzman denetimi: Marie-Pierre Grosjean

Eurydice Vlaanderen / Afdeling Internationale Relaties
Ministerie Onderwijs
Hendrik Consciencegebouw 7C10
Koning Albert II - laan 15
1210 Brussel
Birim Katkısı: uzmanlar: Ann Dejaeghere (staff member of the Division for Horizontal Policy), Liesbeth Hens (staff member of the Division for Higher Education Policy), Isabelle Erauw (staff member of the Division for Strategic Policy Support), Els Ver Eecke (staff member of the Staff Services)

Eurydice-Informationsstelle der Deutschsprachigen
Gemeinschaft
Autonome Hochschule in der DG
Hillstrasse 7 4700
Eupen
Birim Katkısı: Stéphanie Nix

BULGARIA (BULGARİSTAN)

Eurydice Unit
Human Resource Development Centre
Education Research and Planning Unit 15,
Graf Ignatiev Str.
1000 Sofia
Birim Katkısı: Silviya Kantcheva (uzman)

ČESKÁ REPUBLIKA (ÇEK CUMHURİYETİ)

Eurydice Unit
Centre for International Services of MoEYS
Na poříčí 1035/4
110 00 Praha 1
Birim Katkısı: Simona Pikáľková,
Marcela Máchová, Helena Pavlíková;
Diş uzmanlar: Alena Hesová, Pavla Růžková,
Tomáš Zatloukal

DANMARK (DANİMARKA)

Eurydice Unit
Danish Agency for Universities and Internationalisation
Bredgade 43
1260 København K
Birim Katkısı: Ortak sorumluluk

DEUTSCHLAND (ALMANYA)

Eurydice-Informationsstelle des Bundes
Project Management Agency
Part of the German Aerospace Center
EU-Bureau of the German Ministry for Education and
Research
Heinrich-Konen-Str. 1
53227 Bonn

Eurydice-Informationsstelle des Bundes
Project Management Agency
Part of the German Aerospace Center
EU-Bureau of the German Ministry for Education and
Research
Rosa-Luxemburg-Straße 2
10178 Berlin

Eurydice-Informationsstelle der Länder im Sekretariat der
Kultusministerkonferenz
Graurheindorfer Straße 157
53117 Bonn
Birim Katkısı: Brigitte Lohmar

EESTI (ESTONYA)

Eurydice Unit
SA Archimedes
Koidula 13A
10125 Tallinn
Birim Katkısı: Einar Värä (Başuzman, Ministry of
Education and Research)

ÉIRE / IRELAND (İRLANDA)

Eurydice Unit
Department of Education and Skills
International Section
Marlborough Street
Dublin 1
Birim Katkısı: Éamonn Murtagh (Assistant Chief
Inspector), Kevin Mc Carthy (Senior Inspector)

ELLÁDA (YUNANİSTAN)

Eurydice Unit
Ministry of Education, Lifelong Learning and Religious Affairs
Directorate for European Union Affairs
Section C 'Eurydice'
37 Andrea Papandreou Str. (Office 2168)
15180 Maroussi (Attiki)
Birim Katkısı: Ortak sorumluluk

ESPAÑA (İSPANYA)

Eurydice España-Redie
Centro Nacional de Innovación e Investigación Educativa
(CNIIE)
Ministerio de Educación, Cultura y Deporte
Gobierno de España
c/General Oraa 55
28006 Madrid
Birim Katkısı: Flora Gil Traver,
Montserrat Grañeras Pastrana (coordinators);
Diş uzmanlar: Miguel Martínez Martín, Enric Prats Gil

FRANCE (FRANSA)

Unité française d'Eurydice
 Ministère de l'Éducation nationale, de l'Enseignement
 supérieur et de la Recherche
 Direction de l'évaluation, de la prospective et de la
 performance
 Mission aux relations européennes et internationales
 61-65, rue Dutot
 75732 Paris Cedex 15
 Birimin Katkısı: Thierry Damour;
 Uzmanlar: Anne-Marie Hazard-Tourillon, *inspectrice
 d'académie-inspectrice pédagogique régionale d'histoire-
 géographie-éducation civique*; Benoît Falaize, *professeur
 agrégé d'histoire à l'Université de Cergy Pontoise, formation
 des maîtres*

HRVATSKA (HIRVATİSTAN)

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa
 Donje Svetice 38
 10000 Zagreb
 Birimin Katkısı: Duje Bonacci

İSLAND (İZLANDA)

Eurydice Unit
 Ministry of Education, Science and Culture
 Office of Evaluation and Analysis
 Sölvhólsögötu 4 150
 Reykjavík
 Birimin Katkısı: Guðni Olgeirsson (uzman)

ITALIA (İTALYA)

Unità italiana di Eurydice
 Agenzia Nazionale per lo Sviluppo dell'Autonomia Scolastica
 (ex INDIRE)
 Via Buonarroti 10
 50122 Firenze
 Birimin Katkısı: Erika Bartolini; Simona Baggiani; uzman:
 Simonetta Fichelli (*Dirigente scolastico, Referente nazionale
 'Cittadinana e Costituzione' presso il Ministero
 dell'Istruzione Università e Ricerca*)

KYPROS (KIBRIS)

Eurydice Unit
 Ministry of Education and Culture
 Kimonos and Thoukydidou
 1434 Nicosia
 Birimin Katkısı: Christiana Haperi;
 Uzman: Stylianos Charalambous (Secondary Education,
 Ministry of Education and Culture)

LATVIJA (LETONYA)

Eurydice Unit
 Valsts izglītības attīstības aģentūra
 State Education Development Agency
 Vaļņu street 3
 1050 Riga
 Birimin Katkısı: Ortak sorumluluk, dış uzmanlar:
 Astra Aukšmuksta, Sandra Falka, Līvija Zeiberte
 (representatives of the National Centre for Education)

LIECHTENSTEIN (LIHTENŞTAYN)

Informationsstelle Eurydice
 Schulamt des Fürstentums Liechtenstein
 Austrasse 79
 9490 Vaduz

LIETUVA (LİTVANYA)

Eurydice Unit
 National Agency for School Evaluation
 Didlaukio 82
 08303 Vilnius
 Birimin Katkısı: Uzman: Irena Zaleskienė;
 Danışman: Ginta Orientiene

LUXEMBOURG (LÜKSEMBURG)

Unité d'Eurydice
 Ministère de l'Éducation nationale et de la Formation
 professionnelle (MENFP)
 29, Rue Aldringen 2926
 Luxembourg
 Birimin Katkısı: Joseph Britz, Georges Paulus,
 Mike Engel

MAGYARORSZÁG (MACARİSTAN)

Eurydice National Unit
 Ministry of National Resources
 Department for International Relations in Education
 Szalay u. 10-14 1055
 Budapest
 Birimin Katkısı: Ortak sorumluluk;
 Uzmanlar: Katalin Falus, Viktória Vajnai

MALTA (MALTA)

Eurydice Unit
 Research and Development Department
 Directorate for Quality and Standards in Education
 Ministry of Education, Employment and the Family Great
 Siege Rd.
 Floriana VLT 2000
 Birimin Katkısı: Ortak sorumluluk; uzman: Louis Borg

NEDERLAND (HOLLANDA)

Eurydice Nederland
 Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
 Directie Internationaal Beleid / EU-team
 Kamer 08.022
 Rijnstraat 50
 2500 BJ Den Haag
 Birimin Katkısı: Fatima Tahtahi-Post (uzman)

NORGE (NORVEÇ)

Eurydice Unit
 Ministry of Education and Research AIK-
 avd., Kunnskapsdepartementet
 Kirkegata 18
 0032 Oslo
 Birimin Katkısı: Ortak sorumluluk

ÖSTERREICH (AVUSTURYA)

Eurydice-Informationsstelle
 Bundesministerium für Unterricht, Kunst und Kultur
 Abt. IA/1b
 Minoritenplatz 5
 1014 Wien
 Birimin Katkısı: Uzmanlar: Ingrid Ausserer,
 Maria Haupt, Patricia Hladschik, Dorothea Steurer,
 Elisabeth Turek (*Zentrum polis - Politik Lernen in der
 Schule, Wien*)

POLSKA (POLONYA)

Eurydice Unit
Foundation for the Development of the Education System
Mokotowska 43 00-
551 Warsaw
Birim Katkısı: Magdalena Górowska-Fells;
Uzman: Anna Rękawek

PORTUGAL (PORTEKİZ)

Unidade Portuguesa da Rede Eurydice (UPRE)
Ministério da Educação e Ciência
Direcção-Geral de Estatísticas da Educação e Ciência
(DGEEC)
Av. 24 de Julho, 134 - 4.º
1399-54 Lisboa
Birim Katkısı: Teresa Evaristo, Carina Pinto

ROMÂNIA (ROMANYA)

Eurydice Unit
National Agency for Community Programmes in the Field of
Education and Vocational Training
Calea Serban Voda, no. 133, 3rd floor
Sector 4
040205 Bucharest
Birim Katkısı: Veronica - Gabriela Chirea in
cooperation with:
 Eugen Stoica, uzman, Ministry of Education, Research,
Youth and Sports
 Angela Teșileanu, uzman, Institute of Education
Sciences
 Gheorghe Bunescu, PhD Professor, Valahia University
of Târgoviște
 Alina-Monica Băraian, teacher, Constantin Brâncuși
School, Cluj-Napoca
 Marilena Popescu, teacher, Mihai Eminescu National
College, Botoșani
 Daniel Vicențiu Geoglovan, teacher, Al. I. Cuza
Technical Marine College, Constanța

SCHWEIZ/SUISSE/SVIZZERA (İSVİÇRE)

Foundation for Confederal Collaboration
Dornacherstrasse 28A
Postfach 246
4501 Solothurn

SLOVENIJA (SLOVENYA)

Eurydice Unit
Ministry of Education, Science, Culture and Sport
Department for Development of Education (ODE)
Masarykova 16/V
1000 Ljubljana
Birim Katkısı: Barbara Kresal Sterniša;
Uzmanlar: Erika Rustja (Ministry of Education, Science, Culture
and Sport), Eva Klemenčič (Educational Research Institute)

SLOVENSKO (SLOVAKYA)

Eurydice Unit
Slovak Academic Association for International Cooperation
Svoradova 1
811 03 Bratislava
Birim Katkısı: Ortak sorumluluk

SUOMI / FINLAND (FİNLANDIYA)

Eurydice Finland
Finnish National Board of Education
P.O. Box 380
00531 Helsinki
Birim Katkısı: Matti Kyrö; Kristiina Kaihari (Finnish
National Board of Education)

SVERIGE (İSVEÇ)

Eurydice Unit
Department for the Promotion of Internalisation
International Programme Office for Education and Training
Kungsbrogatan 3A
Box 22007
104 22 Stockholm
Birim Katkısı: Ortak sorumluluk

TÜRKİYE

Eurydice Unit Türkiye
MEB, Strateji Geliştirme Başkanlığı (SGB)
Eurydice Türkiye Birimi, Merkez Bina 4. Kat
B-Blok Bakanlıklar
06648 Ankara
Birim Katkısı: Osman Yıldırım Ugur, Bilal Aday,
Dilek Gulecyuz

UNITED KINGDOM (BİRLEŞİK KRALLIK)

Eurydice Unit for England, Wales and Northern Ireland
National Foundation for Educational Research (NFER)
The Mere, Upton Park
Slough SL1 2DQ
Birim Katkısı: Geoff Gee (Deputy Head of Centre
for Information and Reviews, Research Department - NFER)

Eurydice Unit Scotland
Learning Directorate
Area 2C South
Victoria Quay
Edinburgh EH6
6QQ
Birim Katkısı: Eurydice Unit - Scotland

EACEA; Eurydice

Avrupa'da Vatandaşlık Eğitimi

Brüksel: Eurydice

2012 - 142 p.

ISBN 978-92-9201-264-9

doi:10.2797/83012

Tanımlayıcılar: (vatandaşlık eğitimi USE) sivil, terminoloji, müfredat, eğitim hedefleri, öğretim yöntemi, (müfredatlar arası konu USE) disiplinler arası yaklaşım, eğitim zamanı, öğrenci katılımı, veli katılımı, eğitim yasası, okul-toplum ilişkisi, sınıf konseyi, yönetici organ, (karar verme organı USE) eğitim yetkilisi, eğitim sisteminin değerlendirmesi, öğrenci değerlendirmesi, eğitim kaynakları, müfredat desteği, öğretmen eğitimi, eğitim niteliği, hizmetiçi öğretmen eğitimi, müdür, ilköğretim, ortaöğretim, ortaokul, lise, karşılaştırmalı analiz, Hırvatistan, Türkiye, EFTA, Avrupa Birliği

TR

Eurydice Ağı Avrupa eğitim sistemleri ve politikaları hakkında bilgi ve analizler sunar. AB'nin Yaşamboyu Öğrenme programında yer alan 33 ülkenin (AB Üye Ülkeler, EFTA ülkeleri, Hırvatistan ve Türkiye) tümünde bulunan 37 ulusal birimden oluşmaktadır. Ağ çalışmalarının taslağını çizen ve bir dizi çevrimiçi kaynak sunan Brüksel'deki AB Eğitim, Görsel-İşitsel ve Kültürel Yürütme Ajansı tarafından koordine edilip yönetilmektedir.

Eurydice Ağı ulusal, bölgesel ve yerel düzeylerde ve Avrupa Birliği kuruluşlarına eğitimle ilgili karar veren birimlere hizmet eder. Avrupa'da eğitimin nasıl yapılandırılıp düzenlendiğine odaklanır. Yayınlar ulusal eğitim sistemlerinin tanımları, belli konularda karşılaştırmalı çalışmalar ile göstergeler ve istatistikleri kapsar. Bu çalışmalara Eurydice web sitesinden erişilebilir ya da basılı hallerine yazılı talep üzerine elde edilebilir.

İnternette EURYDICE -

<http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice>